

Onsdagen den 28 april

Kl. 10.00

*Energihushållning-
en, m. m.*

§ 1 Justerades protokollet för den 20 innevarande månad.

§ 2 Föredrogs och hänvisades

Motioner

1975/76:2519–2527 till skatteutskottet

1975/76:2528 till civilutskottet

§ 3 Föredrogs men bordlades åter

konstitutionsutskottets betänkande 1975/76:50

försvarsutskottets betänkande 1975/76:32

näringsutskottets betänkanden 1975/76:48–50

civilutskottets betänkanden 1975/76:22 och 26

§ 4 Energihushållningen, m. m.

Föredrogs

Näringsutskottets betänkanden

1975/76:41 med anledning av motioner om råvaruförsörjning och re-
surspolitik,

1975/76:42 med anledning av propositionerna 1975/76:100 och

1975/76:101 i vad avser energihushållning m. m. jämte motioner,

1975/76:43 med anledning av propositionen 1975/76:109 om anslag till
Aktiebolaget Atomenergi för budgetåret 1976/77, m. m. jämte mo-
tioner,

1975/76:44 med anledning av propositionen 1975/76:124 om den statliga
verksamheten på oljeområdet, m. m. jämte motioner,

1975/76:45 med anledning av propositionen 1975/76:100 i vad avser rikt-
linjer för strukturomvandlingen på eldistributionsområdet jämte mo-
tioner,

1975/76:46 med anledning av motioner om elförsörjningen på Gotland
samt

Civilutskottets betänkande

1975/76:23 med anledning av propositionen 1975/76:100 i vad avser vissa
energibesparande åtgärder inom bostadsbeståndet m. m. jämte mo-
tioner.

Herr TALMANNEN:

Näringsutskottets betänkanden nr 41-46 samt civilutskottets betänkande nr 23 debatteras i ett sammanhang och yrkanden beträffande samtliga dessa betänkanden får framställas under den gemensamma överläggningen.

I det följande redovisas endast de betänkanden, beträffande vilka under överläggningen framställts särskilda yrkanden.

Näringsutskottets betänkande nr 41

I detta betänkande behandlades motionerna

1975/76:280 av herr Fälldin m. fl. (c), vari hemställdes att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om tillsättande av en parlamentarisk utredning med uppgift att utarbeta en hushållningsplan för naturresurser i enlighet med de riktlinjer som dragits upp i motionen,

1975/76:281 av herr Hermansson m. fl. (vpk), vari hemställdes att riksdagen skulle

1. hos regeringen anhålla om en samlad behandling av den svenska resurspolitiken,

2. ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om inriktningen av den svenska resurspolitiken bl. a. i fråga om kunskapsunderlag, internationell solidaritet, styrmedel och ökat samhälleligt ägande,

3. hos regeringen anhålla om förslag till ändring i gruvlagen med inbörd att alla nyupptäckta mineral, som nu låg under koncessions- och inmutningssystemet, skulle helt tillhöra samhället samt att upptäckare av nya mineralfyndigheter i stället för utmål skulle erhålla annan form av materiell uppmuntran från samhället,

1975/76:509 av herr Israelsson m. fl. (vpk), vari hemställdes att riksdagen till regeringen uttalade

1. att undersökning av skiffertillgångarna i Sverige och utveckling av processer för nyttiggörande av i skiffrarna ingående ämnen skedde i samhällets regi,

2. att om skiffertillgångarna i Sverige alls skulle exploateras, dessa tillgångar borde betraktas som sådana naturtillgångar under marken som förbehölls samhället,

3. att om brytning och bearbetning av skiffrar i framtiden kom att ske i industriell skala, denna verksamhet borde bedrivas i samhällets regi,

4. att vid beslut om exploatering av skiffertillgångar så höga krav ställdes i fråga om miljön att natur och åkermark kunde återställas i godtagbart skick, och

1975/76:1746 av herr Alsén m. fl. (s), vari hemställdes att riksdagen hos regeringen begärde en utredning av möjligheterna att införa en de-

klaration av råvaru- och energiförbrukning vid framställning av konsumtionsvaror.

Nr 111

Onsdagen den
28 april 1976

*Energihushållning-
en, m. m.*

Utskottet hemställde

1. beträffande utarbetande av en plan för hushållning med naturresurser att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:280,
2. beträffande behandling och inriktning av resurspolitiken att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:281 yrkandena 1 och 2,
3. beträffande utredning om deklaration av råvaru- och energiförbrukning vid framställning av konsumtionsvaror att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:1746,
4. beträffande samhälleligt ägande och exploatering av mineral att riksdagen skulle avslå
 - a) motionen 1975/76:281 yrkandet 3,
 - b) motionen 1975/76:509 yrkandena 1-3,
5. beträffande beaktande av miljöeffekter vid exploatering av skiffer-tillgångar att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:509 yrkandet 4.

Reservationer hade avgivits

1. beträffande utarbetande av en plan för hushållning med naturresurser av herrar Börjesson i Glömminge (c), Gustafsson i Byske (c) och Andersson i Örebro (fp), fru Hambraeus (c) samt herr Petersson i Ronneby (c) som ansett att utskottet under 1 bort hemställa
att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:280 hos regeringen begärde en parlamentarisk utredning med uppgift att utarbeta en plan för hushållning med naturresurser,
2. beträffande behandling och inriktning av resurspolitiken av herr Svensson i Malmö (vpk) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa
att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:281 yrkandena 1 och 2 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanten anförde,
3. beträffande utredning om deklaration av råvaru- och energiförbrukning vid framställning av konsumtionsvaror av herrar Börjesson i Glömminge (c), Gustafsson i Byske (c), Andersson i Örebro (fp) och Svensson i Malmö (vpk), fru Hambraeus (c) samt herr Petersson i Ronneby (c) som ansett att utskottet under 3 bort hemställa
att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:1746 hos regeringen begärde utredning om deklaration av råvaru- och energiförbrukning vid framställning av konsumtionsvaror,
4. beträffande samhälleligt ägande och exploatering av mineral av herr Svensson i Malmö (vpk) som ansett att utskottet under 4 bort hemställa
att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:281 yrkandet 3 och motionen 1975/76:509 yrkandena 1-3 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanten anförde,

Onsdagen den
28 april 1976

*Energhushållning-
en, m. m.*

5. beträffande beaktande av miljöeffekter vid exploatering av skiffer-tillgångar av herr Svensson i Malmö (vpk) som ansett att utskottet under 5 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:509 yrkandet 4 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanten anförde.

Näringsutskottets betänkande nr 42

I propositionen 1975/76:100 bilaga 15 (industridepartementet) hade föreslagits under följande punkter:

D 1. Statens elektriska inspektion (s. 177 f.)

att riksdagen till Statens elektriska inspektion för budgetåret 1976/77 under trettonde huvudtiteln anvisade ett förslagsanslag av 4 233 000 kr.

D 2. Statens kärnkraftinspektion: Förvaltningskostnader (s. 178–180)

att riksdagen till Statens kärnkraftinspektion: Förvaltningskostnader för budgetåret 1976/77 under trettonde huvudtiteln anvisade ett förslagsanslag av 1 000 kr.

D 3. Statens kärnkraftinspektion: Kärnsäkerhetsforskning (s. 180–182)

att riksdagen till Statens kärnkraftinspektion: Kärnsäkerhetsforskning för budgetåret 1976/77 under trettonde huvudtiteln anvisade ett reservationsanslag av 1 000 kr.

D 4. Kostnader för vissa nämnder (s. 183)

att riksdagen till Kostnader för vissa nämnder för budgetåret 1976/77 under trettonde huvudtiteln anvisade ett förslagsanslag av 48 000 kr.

D 5. Energibesparande åtgärder inom näringslivet m. m. (s. 183–189)

att riksdagen skulle

1. godkänna en av chefen för industridepartementet förordad ändring av grunderna för bidrag till energibesparande åtgärder i näringslivets byggnader,

2. bemyndiga regeringen att under budgetåret 1976/77 i enlighet med vad chefen för industridepartementet hade anförde ikläda staten ekonomisk förpliktelse i samband med bidrag till framtagandet av prototyper och demonstrationsanläggningar, vilken inberäknat löpande beslut innebar åtagande om högst 15 000 000 kr. under budgetåret 1977/78 och högst 10 000 000 kr. under budgetåret 1978/79.

3. till Energibesparande åtgärder inom näringslivet m. m. för budgetåret 1976/77 under trettonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 80 000 000 kr.

D 6. Vissa utbildningsåtgärder m. m. i energibesparande syfte (s. 189–191)

att riksdagen till Vissa utbildningsåtgärder m. m. i energibesparande syfte för budgetåret 1976/77 under trettonde huvudtiteln anvisade ett reservationsanslag av 3 000 000 kr.

D 7. Främjande av landsbygdens elektrifiering (s. 191–193)

att riksdagen skulle

1. medge att under budgetåret 1976/77 bidrag för upprustning och nyanläggning av elektriska distributionsnät på landsbygden beviljades

Onsdagen den
28 april 1976

*Energihushållning-
en, m. m.*

intill ett belopp av sammanlagt 7 000 000 kr.,

2. medge att under budgetåret 1976/77 statlig garanti för lån till upp-
rustnings- och nyanläggningsåtgärder som berörde landsbygdens elnät
beviljades intill ett belopp av 10 000 000 kr.,

3. till Främjande av landsbygdens elektrifiering för budgetåret 1976/77
under trettonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 4 000 000
kr.

D 8. Åtgärder för hantering av radioaktivt avfall m. m. (s. 193 f.)
att riksdagen till Åtgärder för hantering av radioaktivt avfall m. m.
för budgetåret 1976/77 under trettonde huvudtiteln anvisade ett reser-
vationsanslag av 1 000 kr.

E 13. Energiforskning (s. 224–244)

att riksdagen skulle

1. bemyndiga regeringen att under budgetåret 1976/77, i enlighet med
vad chefen för industridepartementet hade anfört, ikläda staten eko-
nomisk förpliktelse i samband med stöd till forskning och utveckling
inom energiområdet som, inberäknat löpande beslut, innebar åtaganden
om 80 000 000 kr. för budgetåret 1977/78 och 50 000 000 kr. för budgetåret
1978/79.

2. till Energiforskning för budgetåret 1976/77 under trettonde huvud-
titeln anvisa ett reservationsanslag av 106 000 000 kr.

E 14. Grundläggande forskning för energiområdet (s. 244–246)

att riksdagen till Grundläggande forskning för energiområdet för bud-
getåret 1976/77 under trettonde huvudtiteln anvisade ett reservations-
anslag av 5 675 000 kr.

E 17. Medelstillskott till Aktiebolaget Asea-Atom (s. 246–248)

att riksdagen till Medelstillskott till Aktiebolaget Asca-Atom för bud-
getåret 1976/77 under trettonde huvudtiteln anvisade ett reservations-
anslag av 20 000 000 kr.

I F:1. Statens vattenfallsverk: Kraftstationer m. m. (s. 261–296)

att riksdagen skulle

1. medge att statens vattenfallsverk fick disponera en från 450 000 000
kr. till 500 000 000 kr. ökad rörlig kredit i riksgäldskontoret,

2. till Kraftstationer m. m. för budgetåret 1976/77 under statens af-
färsverksfonder anvisa ett investeringsanslag av 1 986 000 000 kr.

V:11. Lån till projektering av Ranstadsverket (s. 300–302)

att riksdagen till Lån till projektering av Ranstadsverket för budgetåret
1976/77 under fonden för låneunderstöd anvisade ett investeringsanslag
av 26 000 000 kr.

I propositionen 1975/76:101 med förslag om tilläggsbudget II till stats-
budgeten för budgetåret 1975/76 i vad avsåg Statens vattenfallsverk:
Kraftstationer m. m. hade föreslagits under punkten

I F:1. Statens vattenfallsverk: Kraftstationer m. m. (bil. 9 punkten 2;
s. 28 f.)

att riksdagen skulle

1. bemyndiga regeringen att dels godkänna avtal om samarbete mellan delägarna i Forsmarks Kraftgrupp AB vid utbyggnad av Forsmarks kärnkraftstation med ytterligare två aggregat, dels medge statens vattenfallsverk att träffa överenskommelse om smärre ändringar i avtalet.

2. bemyndiga regeringen att medge att de egentliga byggnadsarbetena för ett tredje aggregat i Forsmarks kärnkraftstation fick påbörjas så snart koncession enligt atomenergilagen hade lämnats.

I detta sammanhang hade behandlats de under allmänna motionstiden vid 1975/76 års riksmöte väckta motionerna

1975/76:649 av herr Svanström (c), vari hemställdes att riksdagen hos regeringen skulle anhålla att den skyndsamt inventerade tillgången på nu outnyttjad vattenkraft i mindre åar och bäckar samt utredde formerna för dessa kraftkällors förnyade utnyttjande och formerna för statligt stöd till denna verksamhet,

1975/76:681 av herr Ahlmark m. fl. (fp), vari hemställdes

A. att riksdagen hos regeringen begärde

1. att en utredning tillsattes med uppgift att framlägga förslag till en energisparlag i enlighet med vad som anförts i motionen,

2. att ytterligare studier genomfördes beträffande möjligheterna att skapa bättre energihushållning inom transportsektorn,

3. att energisparkommittén fick i uppdrag att snarast utarbeta en energisparkatalog med förslag och information om energihushållning,

4. att energisparkommitténs uppgifter utvidgades i enlighet med vad som anförts i motionen,

5. att alternativa energibalanser och energiprogram utarbetades inför riksdagsbeslut 1978 rörande energipolitiken samt att möjligheter gavs för alternativa energistudier,

6. att förslag förelades riksdagen i syfte att öka användningen av kol som bränsle,

7. att åtgärder vidtogs i syfte att skapa bättre förutsättningar för utbyggnad av industriellt mottryck,

8. att reglerna för statsbidrag till energibesparande åtgärder i näringslivets byggnader ändrades så att stöd utgick till företag med upp till 500 anställda,

B. att riksdagen beslutade att någon kärnkraftsutbyggnad utöver det program på elva aggregat som riksdagen 1973 ställde sig bakom ej skulle medges,

C. att riksdagen skulle

1. till Kraftstationer m. m. för budgetåret 1976/77 anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 66 000 000 kr. minskat investeringsanslag av 1 920 000 000 kr.,

2. till Energiforskning för budgetåret 1976/77 anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 14 000 000 kr. förhöjt reservationsanslag av

120 000 000 kr., varvid dessa extra medel skulle fördelas på forskning rörande energihushållning på lokalkomfortområdet (10 000 000 kr.), vindkraft (2 000 000 kr.) och torv (2 000 000 kr.).

D. att riksdagen gav regeringen till känna vad som i motionen anförts rörande riktlinjer för energipolitiken,

1975/76:682 av herr Ahlmark m. fl. (fp), vari hemställdes att riksdagen skulle avslå regeringens förslag under Kapitalbudgeten (F. Statens vattenfallsverk) att regeringen bemyndigades att godkänna avtalet rörande utbyggnad av Forsmarks kärnkraftsstation med ytterligare två aggregat liksom att medge igångsättning av byggnadsarbetena för ett tredje aggregat i Forsmarks kärnkraftsstation,

1975/76:1766 av herr Gernandt m. fl. (c),

1975/76:1772 av fru Hambræus m. fl. (c) såvitt gällde hemställa
2. att riksdagen hos regeringen begärde tilläggsdirektiv till utredningen om kommunal energiplanering med innebörden att

a) planeringen borde underlätta utvecklingen mot en energiförsörjning som huvudsakligen litade till de förnyelsebara energikällorna samt bättre energiutnyttjande,

b) utredningen borde behandla frågan om kapitalförsörjningen i detta sammanhang,

3. att riksdagen hos regeringen begärde att en ny huvudavdelning inrättades inom statens vattenfallsverk, med uppgift att anlägga ett helhetsperspektiv på energihushållningen utifrån hushållning och tillvaratagande av lokala förnyelsebara energikällor,

1975/76:1775 av herr Hermansson m. fl. (vpk), vari hemställdes att riksdagen beslutade att inga nya kärnkraftverk fick tas i drift förrän fullständig redovisning givits från regeringen om följderna av de nya leverans- och kostnadsförhållandena, avfallsproblemet samt den tekniska säkerheten,

1975/76:1780 av herrar Johansson i Skärstad (c) och Raneskog (c),

1975/76:1783 av herr Olof Johansson i Stockholm m. fl. (c),

1975/76:1803 av herr Nilsson i Trobro (m),

1975/76:1813 av herr Sjönell m. fl. (c), vari hemställdes att riksdagen hos regeringen skulle anhänga om utredning och program för

1. utveckling av teknik för utvinning eller produktion av biomassa, torv och avfall,

2. utveckling av teknik för förädling av biomassa, torv och avfall till miljövänliga bränslen och råvaror,

Onsdagen den
28 april 1976

*Energihushållning-
en, m. m.*

3. utveckling av teknik för nyttiggörande av inhemska bränslen i olika slag av lokala energiverk, motorer m. m.,

1975/76:1815 av herr Sjönell m. fl. (c), vari hemställt att riksdagen hos regeringen skulle anhålla att Sveriges geologiska undersöknings arbetsuppgifter utökades till att även omfatta undersökningar och provborrningar för att fastställa möjligheterna att utnyttja geotermisk energi inom landet.

1975/76:2030 av herr Bohman m. fl. (m), vari hemställt att riksdagen skulle anhålla att regeringen lade fram förslag till förbättrade låneregler för kraftvärmeanläggningar.

1975/76:2118 av herr Fälldin m. fl. (c) såvitt gällde hemställa

A. att riksdagen uttalade

1. att målet för energipolitiken borde vara att i stort sett endast utnyttja de energiresurser som ständigt återskapades,

2. att så länge en samfällid forskar- och expertkår inte kunnat garantera att de allvarliga riskerna vid kärnkraftsproduktionen kunde bemästras på ett betryggande sätt ytterligare investeringar i kärnkraftsutbyggnaden inte borde göras,

3. att om inte säkerhets- och avfallsriskerna bemästrades borde de fem kärnkraftsaggregat som nu var i drift ersättas med andra energikällor och med besparingsåtgärder,

4. att en beredskapsplan för deras gradvisa avveckling borde göras upp snarast möjligt,

5. att de åtta ytterligare kärnkraftsaggregat som riksdagsmajoriteten beslutat om omdisponerades för annan användning,

6. beträffande villkor för frisläppande av medel ur investeringsfonder för konjunkturutjämning vad som anförts i motionen,

7. beträffande finansiering av kraftvärmeverk vad som anförts i motionen,

8. att energiforskning för energiproduktion borde inriktas på de alternativa, förnyelsebara energikällorna i enlighet med vad som anförts i motionen,

9. att vid det internationella energisamarbetet huvudparten av resurserna lades på åtgärder som utvecklade alternativa, förnyelsebara energikällor.

B. att riksdagen beslutade

1. att anta förslag till lag om viss inskränkning i rätten att meddela tillstånd enligt atomenergilagen (1956:306) i enlighet med vad som anförts i motionen,

2. att högsta bidragsbeloppet till näringslivets lokaler höjdes till 200 000 kr. per projekt, vilket var en ökning i förhållande till regeringens förslag med 100 000 kr.,

3. att gränsen för antalet anställda slopades beträffande bidrag till nä-

ringslivets lokaler,

4. att medge att bidrag och lån för energibesparande åtgärder inom näringslivet beviljades i enlighet med den fördelning som redovisats i motionen intill 532 000 000 kr. under budgetåret 1976/77,

5. att bemyndiga regeringen att under budgetåret 1976/77 ikläda staten ekonomisk förpliktelse i samband med bidrag till framtagande av prototyper och demonstrationsanläggningar för industriell energianvändning och för energiproduktion m. m., som inberäknat löpande beslut innebar åtaganden om högst 25 000 000 kr. budgetåret 1977/78 och högst 15 000 000 kr. under budgetåret 1978/79,

6. att till Energibesparande åtgärder inom näringslivet m. m. för budgetåret 1976/77 anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 452 000 000 kr. förhöjt reservationsanslag på 532 000 000 kr.,

7. att under nytt anslag till Försöks- och demonstrationsanläggningar för energiproduktion för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag på 20 000 000 kr. i enlighet med vad som anförts i motionen,

8. att till Vissa utbildningsåtgärder m. m. i energibesparande syfte för budgetåret 1976/77 anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 2 000 000 kr. förhöjt reservationsanslag av 5 000 000 kr.,

9. att som sin mening uttala vad som i motionen anförts om inriktningen av den framtida politiken för energiforskning och att till Energiforskning för budgetåret 1976/77 anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 14 200 000 kr. förhöjt reservationsanslag på 120 200 000 kr.,

10. att till Kraftstationer m. m. för budgetåret 1976/77 anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 996 000 000 kr. (avseende kärnkraftverk) sänkt investeringsanslag av 989 300 000 kr. i enlighet med vad som anförts i motionen,

12. att avslå förslaget om anslag till Lån till projektering av Ranstadsverket om 26 000 000 kr.,

1975/76:2120 av herr Fälldin m. fl. (c), vari hemställts att riksdagen skulle avslå propositionen 1975/76:101, dels i vad gällde bemyndigande för regeringen att godkänna avtalet rörande utbyggnad av Forsmarks kraftstation med ytterligare två aggregat, dels i vad gällde bemyndigande för regeringen att medge igångsättning av byggnadsarbetena för ett tredje aggregat i Forsmarks kärnkraftsstation.

Utskottet hemställde

1. beträffande energipolitikens inriktning att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:681 yrkandet D och motionen 1975/76:2118 yrkandet A 1,

2. beträffande tilläggsdirektiv till utredningen om kommunal energiplanering att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:1772 yrkandet 2,

3. beträffande grunderna för bidrag till energibesparande åtgärder inom näringslivets byggnader att riksdagen med avslag på motionen 1975/76:681 yrkandet A 8 och motionen 1975/76:2118 yrkandena B 2

Nr 111

Onsdagen den
28 april 1976

*Energi*hushållning-
en, m. m.

och B 3 godkände den i propositionen 1975/76:100 bilaga 15 punkten D 5 moment 1 föreslagna ändringen av grunderna för bidrag till åtgärder i näringslivets byggnader,

4. beträffande energibesparande åtgärder inom näringslivet att riksdagen skulle

a) med bifall till propositionen 1975/76:100 bilaga 15 punkten D 5 moment 2 och med avslag på motionen 1975/76:2118 yrkandet B 5 bemyndiga regeringen att under budgetåret 1976/77 i enlighet med vad chefen för industridepartementet anfört ikläda staten ekonomisk förpliktelse i samband med bidrag till framtagande av prototyper och demonstrationsanläggningar, vilken inberäknat löpande beslut innebar åtagande om högst 15 000 000 kr. under budgetåret 1977/78 och högst 10 000 000 kr. under budgetåret 1978/79.

b) med bifall till propositionen 1975/76:100 bilaga 15 punkten D 5 moment 3 och med avslag på motionen 1975/76:2118 yrkandena B 4 och B 6 till Energifbesparande åtgärder inom näringslivet m. m. för budgetåret 1976/77 under trettonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 80 000 000 kr.,

5. beträffande bidrag till försöks- och demonstrationsanläggningar att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:2118 yrkandet B 7,

6. beträffande ianspråktagande av medel ur investeringsfonder för konjunkturutjämning att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:2118 yrkandet A 6,

7. beträffande finansiering av kraftvärmeverk att riksdagen skulle avslå a) motionen 1975/76:2118 yrkandet A 7,

b) motionen 1975/76:2030,

8. beträffande energisparlag att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:681 yrkandet A 1,

9. beträffande utvidgning av energisparkommitténs uppgifter att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:681 yrkandet A 4,

10. beträffande energisparkatalog att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:681 yrkandet A 3,

11. beträffande anslag till vissa utbildningsåtgärder m. m. i energibesparande syfte att riksdagen med bifall till propositionen 1975/76:100 bilaga 15 punkten D 6 och med avslag på motionen 1975/76:2118 yrkandet B 8 till Vissa utbildningsåtgärder m. m. i energibesparande syfte för budgetåret 1976/77 under trettonde huvudtiteln anvisade ett reservationsanslag av 3 000 000 kr.,

12. beträffande internationellt energisamarbete att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:2118 yrkandet A 9,

13. beträffande forskning rörande energianvändning i industriella processer m. m. att riksdagen med avslag på motionen 1975/76:2118 yrkandet B 9 i ifrågavarande del godkände den i propositionen 1975/76:100 bilaga 15 under punkten E 13 beräknade medelsramen för ändamålet,

14. beträffande forskning rörande energianvändning för transporter och samfärdsl att riksdagen med avslag på motionen 1975/76:2118 yr-

kandet B 9 i ifrågavarande del godkände den i propositionen 1975/76:100 bilaga 15 under punkten E 13 beräknade medelsramen för ändamålet,

15. beträffande ytterligare studier rörande energianvändning för transporter och samfärdsl del att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:681 yrkandet A 2,

16. beträffande forskning rörande energianvändning för lokalkomfort att riksdagen med avslag på motionen 1975/76:681 yrkandet C 2 i ifrågavarande del och motionen 1975/76:2118 yrkandet B 9 i ifrågavarande del godkände den i propositionen 1975/76:100 bilaga 15 under punkten E 13 beräknade medelsramen för ändamålet,

17. beträffande forskning rörande återvinning av energi i varor att riksdagen med avslag på motionen 1975/76:2118 yrkandet B 9 i ifrågavarande del godkände den i propositionen 1975/76:100 bilaga 15 under punkten E 13 beräknade medelsramen för ändamålet,

18. beträffande forskning rörande energiproduktion såvitt gällde fissionsenergi att riksdagen med avslag på motionen 1975/76:2118 yrkandet B 9 i ifrågavarande del godkände den i propositionen 1975/76:100 bilaga 15 under punkten E 13 beräknade medelsramen för delprogrammets fissionsenergi,

19. beträffande forskning rörande energiproduktion såvitt gällde spillvärmeutnyttjande att riksdagen med avslag på motionen 1975/76:2118 yrkandet B 9 i ifrågavarande del godkände den i propositionen 1975/76:100 bilaga 15 under punkten E 13 beräknade medelsramen för delprogrammet spillvärmeutnyttjande,

20. beträffande forskning rörande energiproduktion såvitt gällde organiska bränslen som ersättning för olja att riksdagen med avslag på motionen 1975/76:681 yrkandet C 2 i ifrågavarande del och motionen 1975/76:2118 yrkandet B 9 i ifrågavarande del godkände den i propositionen 1975/76:100 bilaga 15 under punkten E 13 föreslagna medelsramen för delprogrammet organiska bränslen som ersättning för olja,

21. beträffande utredning rörande utnyttjande av vissa organiska bränslen, m. m. att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:1813,

22. beträffande forskning rörande energiproduktion såvitt gällde nya bränslesystem att riksdagen med avslag på motionen 1975/76:2118 yrkandet B 9 i ifrågavarande del godkände den i propositionen 1975/76:100 bilaga 15 under punkten E 13 beräknade medelsramen för delprogrammet nya bränslesystem,

23. beträffande forskning rörande energiproduktion såvitt gällde fissionsenergi, geotermisk energi, vindenergi och övriga energiformer att riksdagen skulle

a) med avslag på motionen 1975/76:2118 yrkandet B 9 i ifrågavarande del och motionen 1975/76:681 yrkandet C 2 i ifrågavarande del godkänna den i propositionen 1975/76:100 bilaga 15 under punkten E 13 beräknade medelsramen för delprogrammet fusionsenergi, geotermisk energi, vindenergi och övriga energiformer.

b) avslå motionen 1975/76:1803,

Onsdagen den
28 april 1976

*Energi-hushållning-
en, m. m.*

24. beträffande verksamheten vid Sveriges geologiska undersökning att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:1815,

25. beträffande allmänna energisystemstudier att riksdagen med avslag på motionen 1975/76:2118 yrkandet B 9 i ifrågavarande del godkände den i propositionen 1975/76:100 bilaga 15 under punkten E 13 beräknade medelsramen för ändamålet,

26. beträffande utarbetande av alternativa energibalanser och energi-program m. m. att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:681 yrkandet A 5,

27. beträffande anslag till energiforskning, m. m. att riksdagen skulle
a) med bifall till propositionen 1975/76:100 bilaga 15 punkten E 13 moment 1 bemyndiga regeringen att under budgetåret 1976/77 i enlighet med vad chefen för industridepartementet anfört ikläda staten ekonomisk förpliktelse i samband med stöd till forskning och utveckling inom energiområdet som, inberäknat löpande beslut, innebar åtaganden om 80 000 000 kr. för budgetåret 1977/78 och 50 000 000 kr. för budgetåret 1978/79,

b) med bifall till propositionen 1975/76:100 bilaga 15 punkten E 13 moment 2 till Energiforskning för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 106 000 000 kr.,

c) med anledning av motionen 1975/76:681 yrkandet C 2 och motionen 1975/76:2118 yrkandet B 9, båda i vad avsåg anvisande av anslag, som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anfört,

d) avslå motionen 1975/76:2118 yrkandet A 8,

28. beträffande anslag till grundläggande forskning för energiområdet att riksdagen med bifall till propositionen 1975/76:100 bilaga 15 punkten E 14 till Grundläggande forskning för energiområdet för budgetåret 1976/77 under trettonde huvudtiteln anvisade ett reservationsanslag av 5 675 000 kr.,

29. beträffande utnyttjande av kärnkraft att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:681 yrkandet B, motionen 1975/76:1775 och motionen 1975/76:2118 yrkandena A 2-5 och B 1,

30. beträffande utbyggnad av Forsmarks kraftstation att riksdagen skulle

a) med bifall till propositionen 1975/76:101 bilaga 9 punkten 2 moment 1 samt med avslag på motionerna 1975/76:682 och 1975/76:2120, båda i ifrågavarande del, bemyndiga regeringen att dels godkänna avtalet om samarbete mellan delägarna i Forsmarks Kraftgrupp AB vid utbyggnad av Forsmarks kärnkraftstation med ytterligare två aggregat, dels medge statens vattenfallsverk att träffa överenskommelse om smärre ändringar i avtalet,

b) med bifall till propositionen 1975/76:101 bilaga 9 punkten 2 moment 2 samt med avslag på motionerna 1975/76:682 och 1975/76:2120, båda i ifrågavarande del, bemyndiga regeringen att medge att de egentliga byggnadsarbetena för ett tredje aggregat i Forsmarks kärnkraftstation fick påbörjas så snart koncession enligt atomenergilagen hade lämnats.

31. beträffande anslag till kraftstationer m. m. att riksdagen skulle
a) med bifall till propositionen 1975/76:100 bilaga 15 punkten I. F:1 moment 1 medge att statens vattenfallsverk fick disponera en från 450 000 000 kr. till 500 000 000 kr. ökad rörlig kredit i riksgäldskontoret.

b) med bifall till propositionen 1975/76:100 bilaga 15 punkten I. F:1 moment 2 samt med avslag på motionen 1975/76:2118 yrkandet B 10 och motionen 1975/76:681 yrkandet C 1 till Kraftstationer m. m. för budgetåret 1976/77 under statens affärsverksfonder anvisa ett investeringsanslag av 1 986 000 000 kr.,

32. beträffande inrättande av en ny avdelning inom statens vattenfallsverk att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:1772 yrkandet 3.

33. beträffande plan för utbyggnad av anläggningar för energiproduktion och energidistribution att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:1783,

34. beträffande lån till projektering av Ranstadsverket att riksdagen med bifall till propositionen 1975/76:100 bilaga 15 punkten V:11 och med avslag på motionen 1975/76:2118 yrkandet B 12 till Lån till projektering av Ranstadsverket för budgetåret 1976/77 under fonden för läneunderstöd anvisade ett investeringsanslag av 26 000 000 kr.,

35. beträffande anslag till statens elektriska inspektion att riksdagen med bifall till propositionen 1975/76:100 bilaga 15 punkten D 1 till Statens elektriska inspektion för budgetåret 1976/77 under trettonde huvudtiteln anvisade ett förslagsanslag av 4 233 000 kr.,

36. beträffande anslag till statens kärnkraftsinspektion att riksdagen med bifall till propositionen 1975/76:100 bilaga 15 punkterna D 2 och D 3 för budgetåret 1976/77 under trettonde huvudtiteln anvisade

a) till Statens kärnkraftsinspektion: Förvaltningskostnader ett förslagsanslag av 1 000 kr.,

b) till Statens kärnkraftsinspektion: Kärnsäkerhetsforskning ett reservationsanslag av 1 000 kr.,

37. beträffande anslag till vissa nämnder att riksdagen med bifall till propositionen 1975/76:100 bilaga 15 punkten D 4 till Kostnader för vissa nämnder för budgetåret 1976/77 under trettonde huvudtiteln anvisade ett förslagsanslag av 48 000 kr.,

38. beträffande anslag till främjande av landsbygdens elektrifiering, m. m. att riksdagen med bifall till propositionen 1975/76:100 bilaga 15 punkten D 7 skulle

a) medge att under budgetåret 1976/77 bidrag för upprustning och nyanläggning av elektriska distributionsnät på landsbygden beviljades intill ett belopp av sammanlagt 7 000 000 kr.,

b) medge att under budgetåret 1976/77 statlig garanti för lån till upprustnings- och nyanläggningsåtgärder som berörde landsbygdens elnät beviljades intill ett belopp av 10 000 000 kr.,

c) till Främjande av landsbygdens elektrifiering för budgetåret 1976/77 under trettonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 4 000 000 kr.,

Onsdagen den
28 april 1976

*Energihushållning-
en, m. m.*

39. beträffande anslag till åtgärder för hantering av radioaktivt avfall m. m. att riksdagen med bifall till propositionen 1975/76:100 bilaga 15 punkten D 8 till Åtgärder för hantering av radioaktivt avfall m. m. för budgetåret 1976/77 under trettonde huvudtiteln anvisade ett reservationsanslag av 1 000 kr.,

40. beträffande anslag till medelstillskott till Aktiebolaget Asea-Atom att riksdagen med bifall till propositionen 1975/76:100 bilaga 15 punkten E 17 till Medelstillskott till Aktiebolaget Asea-Atom för budgetåret 1976/77 under trettonde huvudtiteln anvisade ett reservationsanslag av 20 000 000 kr.,

41. beträffande ökad användning av kol som bränsle att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:681 yrkandet A 6,

42. beträffande ökad användning av skogsavfall och torv som bränsle att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:1780,

43. beträffande utbyggnad av industriell mottryckskraft att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:681 yrkandet A 7,

44. beträffande inventering av outnyttjad vattenkraft i mindre vattendrag, m. m. att riksdagen skulle avslå

a) motionen 1975/76:649,

b) motionen 1975/76:1766.

Reservationer hade avgivits

beträffande energipolitikens inriktning

1. av herr Börjesson i Glömminge, fru Hambræus, herr Petersson i Ronneby samt fru Oskarsson (samtliga c) som ansett att utskottet under 1 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:2118 yrkandet A 1 och med anledning av motionen 1975/76:681 yrkandet D som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

2. av herr Wirtén (fp) som ansett att utskottet under 1 bort hemställa att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:681 yrkandet D och med avslag på motionen 1975/76:2118 yrkandet A 1 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanten anfört,

3. beträffande tilläggsdirektiv till utredningen om kommunal energi-planering av herr Börjesson i Glömminge, fru Hambræus, herr Petersson i Ronneby samt fru Oskarsson (samtliga c) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:1772e yrkandet 2 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

4. beträffande grunderna för bidrag till energibesparande åtgärder inom näringslivets byggnader av herrar Regnéll (m), Börjesson i Glömminge (c), Gustafsson i Byske (c), Sjönell (c) och Hovhammar (m), fru Hambræus (c) samt herr Wirtén (fp) som ansett att utskottet under 3 bort hemställa

att riksdagen med anledning av propositionen 1975/76:100 bilaga 15 punkten D 5 moment 1 och motionen 1975/76:681 yrkandet A 8 och med bifall till motionen 1975/76:2118 yrkandena B 2 och B 3 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

5. beträffande energibesparande åtgärder inom näringslivet av herr Börjesson i Glömminge, fru Hambræus, herr Petersson i Ronneby samt fru Oskarsson (samtliga c) som ansett att riksdagen under 4 bort hemställa att riksdagen skulle

a) med anledning av propositionen 1975/76:100 bilaga 15 punkten D 5 moment 2 och med bifall till motionen 1975/76:2118 yrkandet B 5 be- myndiga regeringen att under budgetåret 1976/77 ikläda staten eko- nomisk förpliktelse i samband med bidrag till framtagande av prototyper och demonstrationsanläggningar, vilken inberäknat löpande beslut inne- bar åtaganden om högst 25 000 000 kr. budgetåret 1977/78 och högst 15 000 000 kr. under budgetåret 1978/79,

b) med anledning av propositionen 1975/76:100 bilaga 15 punkten D 5 moment 3 och med bifall till motionen 1975/76:2118 yrkandena B 4 och B 6, det sistnämnda i ifrågavarande del, till Energibesparande åtgärder inom näringslivet m. m. för budgetåret 1976/77 under trettonde huvud- titeln anvisa ett reservationsanslag av 202 000 000 kr.,

c) med anledning av motionen 1975/76:2118 yrkandet B 6 i ifråga- varande del till Lån till energibesparande åtgärder inom näringslivet för budgetåret 1976/77 under statens utlåningsfonder anvisa ett investerings- anslag av 330 000 000 kr.,

6. beträffande bidrag till försöks- och demonstrationsanläggningar av herr Börjesson i Glömminge, fru Hambræus, herr Petersson i Ronneby samt fru Oskarsson (samtliga c) som ansett att utskottet under 5 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:2118 yrkandet B 7 till Försöks- och demonstrationsanläggningar för energiproduktion för bud- getåret 1976/77 under trettonde huvudtiteln anvisade ett reservations- anslag av 20 000 000 kr.,

7. beträffande ianspråktagande av medel ur investeringsfonder för kon- junkturutjämnning av herr Börjesson i Glömminge, fru Hambræus, herr Petersson i Ronneby samt fru Oskarsson (samtliga c) som ansett att ut- skottet under 6 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:2118 yrkandet A 6 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

8. beträffande finansiering av kraftvärmeverk av herrar Regnéll (m), Börjesson i Glömminge (c), Gustafsson i Byske (c), Sjönell (c) och Hov- hammar (m), fru Hambræus (c) samt herr Wirtén (fp) som ansett att utskottet under 7 bort hemställa

*Energihushållning-
en, m. m.*

att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:2030 och med anledning av motionen 1975/76:2118 yrkandet A 7 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

9. beträffande energisparlag av herr Wirtén (fp) som ansett att utskottet under 8 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:681 yrkandet A 1 hos regeringen begärde förslag till en energisparlag i enlighet med vad reservanten anfört,

10. beträffande utvidgning av energisparkommitténs uppgifter av herrar Regnéll (m), Börjesson i Glömminge (c) och Hovhammar (m), fru Hambraeus (c), herr Petersson i Ronneby (c), fru Oskarsson (c) samt herr Wirtén (fp) som ansett att utskottet under 9 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:681 yrkandet A 4 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

11. beträffande anslag till vissa utbildningsåtgärder m. m. i energibesparande syfte av herr Börjesson i Glömminge, fru Hambraeus, herr Petersson i Ronneby samt fru Oskarsson (samtliga c) som ansett att utskottet under 11 bort hemställa

att riksdagen med anledning av propositionen 1975/76:100 bilaga 15 punkten D 6 och med bifall till motionen 1975/76:2118 yrkandet B 8 till Vissa utbildningsåtgärder m. m. i energibesparande syfte för budgetåret 1976/77 under trettonde huvudtiteln anvisade ett reservationsanslag av 5 000 000 kr.,

12. beträffande internationellt energisamarbete av herr Börjesson i Glömminge, fru Hambraeus, herr Petersson i Ronneby samt fru Oskarsson (samtliga c) som ansett att utskottet under 12 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:2118 yrkandet A 9 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

13. beträffande forskning rörande energianvändning i industriella processer m. m. av herr Börjesson i Glömminge, fru Hambraeus, herr Petersson i Ronneby samt fru Oskarsson (samtliga c) som ansett att utskottet under 13 bort hemställa

att riksdagen med anledning av propositionen 1975/76:100 bilaga 15 punkten E 13 i ifrågavarande del och med bifall till motionen 1975/76:2118 yrkandet B 9 i ifrågavarande del som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

14. beträffande forskning rörande energianvändning för transporter och samfärdsel av herr Börjesson i Glömminge, fru Hambraeus, herr Petersson i Ronneby samt fru Oskarsson (samtliga c) som ansett att utskottet under 14 bort hemställa

Onsdagen den
28 april 1976

*Energiushållning-
en, m. m.*

att riksdagen med anledning av propositionen 1975/76:100 bilaga 15 punkten E 13 i ifrågavarande del och med bifall till motionen 1975/76:2118 yrkandet B 9 i ifrågavarande del som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

15. beträffande ytterligare studier rörande energianvändning för transporter och samfärdsel av herrar Regnéll (m), Börjesson i Glömminge (c) och Hovhammar (m), fru Hambraeus (c), herr Petersson i Ronneby (c), fru Oskarsson (c) samt herr Wirtén (fp) som ansett att utskottet under 15 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:681 yrkandet A 2 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

16. beträffande forskning rörande energianvändning för lokalkomfort av herr Börjesson i Glömminge (c), fru Hambraeus (c), herr Petersson i Ronneby (c), fru Oskarsson (c) samt herr Wirtén (fp) som ansett att utskottet under 16 bort hemställa

att riksdagen med anledning av propositionen 1975/76:100 bilaga 15 punkten E 13 i ifrågavarande del och motionen 1975/76:2118 yrkandet B 9 i ifrågavarande del samt med bifall till motionen 1975/76:681 yrkandet C 2 i ifrågavarande del som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

17. beträffande forskning rörande återvinning av energi i varor av herr Börjesson i Glömminge, fru Hambraeus, herr Petersson i Ronneby samt fru Oskarsson (samtliga c) som ansett att utskottet under 17 bort hemställa

att riksdagen med anledning av propositionen 1975/76:100 bilaga 15 punkten E 13 i ifrågavarande del och med bifall till motionen 1975/76:2118 yrkandet B 9 i ifrågavarande del som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

18. beträffande forskning rörande energiproduktion såvitt gällde fissionsenergi av herr Börjesson i Glömminge, fru Hambraeus, herr Petersson i Ronneby samt fru Oskarsson (samtliga c) som ansett att utskottet under 18 bort hemställa

att riksdagen med anledning av propositionen 1975/76:100 bilaga 15 punkten E 13 i ifrågavarande del och med bifall till motionen 1975/76:2118 yrkandet B 9 i ifrågavarande del som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

19. beträffande forskning rörande energiproduktion såvitt gällde spillvärmeutnyttjande av herr Börjesson i Glömminge, fru Hambraeus, herr Petersson i Ronneby samt fru Oskarsson (samtliga c) som ansett att utskottet under 19 bort hemställa

att riksdagen med anledning av propositionen 1975/76:100 bilaga 15 punkten E 13 i ifrågavarande del och med bifall till motionen 1975/76:2118

Onsdagen den
28 april 1976

*Energiushållning-
en, m. m.*

yrkandet B 9 i ifrågavarande del som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

20. beträffande forskning rörande energiproduktion såvitt gällde organiska bränslen som ersättning för olja av herrar Börjesson i Glömminge (c), Gustafsson i Byske (c) och Sjönell (c), fru Hambraeus (c) samt herr Wirtén (fp) som ansett att utskottet under 20 bort hemställa

att riksdagen med anledning av propositionen 1975/76:100 bilaga 15 punkten E 13 i ifrågavarande del samt motionen 1975/76:2118 yrkandet B 9 i ifrågavarande del och motionen 1975/76:681 yrkandet C 2 i ifrågavarande del som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

21. beträffande utredning rörande utnyttjande av vissa organiska bränslen, m. m. av herrar Regnéll (m), Börjesson i Glömminge (c), Gustafsson i Byske (c), Sjönell (c) och Hovhammar (m), fru Hambraeus (c) samt herr Wirtén (fp) som ansett att utskottet under 21 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:1813 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

22. beträffande forskning rörande energiproduktion såvitt gällde nya bränslesystem av herr Börjesson i Glömminge, fru Hambraeus, herr Petersson i Ronneby samt fru Oskarsson (samtliga c) som ansett att utskottet under 22 bort hemställa

att riksdagen med anledning av propositionen 1975/76:100 bilaga 15 punkten E 13 i ifrågavarande del och med bifall till motionen 1975/76:2118 yrkandet B 9 i ifrågavarande del som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

beträffande forskning rörande energiproduktion såvitt gällde fusionsenergi, geotermisk energi, vindenergi och övriga energiformer

23. av herr Börjesson i Glömminge, fru Hambraeus, herr Petersson i Ronneby samt fru Oskarsson (samtliga c) som ansett att utskottet under 23 bort hemställa

att riksdagen skulle

a) med anledning av propositionen 1975/76:100 bilaga 15 punkten E 13 i ifrågavarande del och motionen 1975/76:681 yrkandet C 2 i ifrågavarande del samt med bifall till motionen 1975/76:2118 yrkandet B 9 i ifrågavarande del som sin mening ge regeringen till känna vad reservanterna anfört,

b) avslå motionen 1975/76:1803,

24. av herr Wirtén (fp) som ansett att utskottet under 23 bort hemställa att riksdagen skulle

a) med anledning av propositionen 1975/76:100 bilaga 15 punkten E 13 i ifrågavarande del och motionen 1975/76:2118 yrkandet B 9 i ifråga-

varande del samt med bifall till motionen 1975/76:681 yrkandet C 2 i ifrågavarande del som sin mening ge regeringen till känna vad reservanten anfört,

b) avslå motionen 1975/76:1803,

25. beträffande verksamheten vid Sveriges geologiska undersökning av herr Börjesson i Glömminge (c), fru Hambræus (c), herr Petersson i Ronneby (c), fru Oskarsson (c) samt herr Wirtén (fp) som ansett att utskottet under 24 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:1815 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

26. beträffande allmänna energisystemstudier av herr Börjesson i Glömminge, fru Hambræus, herr Petersson i Ronneby samt fru Oskarsson (samtliga c) som ansett att utskottet under 25 bort hemställa

att riksdagen med anledning av propositionen 1975/76:100 bilaga 15 punkten E 13 i ifrågavarande del och med bifall till motionen 1975/76:2118 yrkandet B 9 i ifrågavarande del som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

27. beträffande utarbetande av alternativa energibalanser och energi-program m. m. av herr Börjesson i Glömminge (c), fru Hambræus (c), herr Petersson i Ronneby (c), fru Oskarsson (c) samt herr Wirtén (fp) som ansett att utskottet under 26 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:681 yrkandet A 5 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

beträffande utnyttjande av kärnkraft

28. av herr Börjesson i Glömminge, fru Hambræus, herr Petersson i Ronneby samt fru Oskarsson (samtliga c) som ansett att utskottet under 29 bort hemställa

att riksdagen skulle

a) med bifall till motionen 1975/76:2118 yrkandena A 2-5 samt med anledning av motionen 1975/76:681 yrkandet B och motionen 1975/76:1775 som sin mening ge regeringen till känna vad reservanterna anfört,

b) med anledning av motionen 1975/76:2118 yrkandet B 1 anta vad reservanterna framlagt förslag till lag om viss inskränkning i rätten att meddela och utnyttja tillstånd enligt atomenergilagen (1956:306), innebärande att drift medgavs endast av de fem kärnkraftsaggregat för vilka lämnats medgivande att de fick laddas med bränsle,

29. av herr Wirtén (fp) som ansett att utskottet under 29 bort hemställa att riksdagen skulle

a) med bifall till motionen 1975/76:681 yrkandet B samt med avslag på motionen 1975/76:2118 yrkandena A 2-5 och motionen 1975/76:1775

Nr 111

Onsdagen den
28 april 1976

*Energihushållning-
en, m. m.*

Onsdagen den
28 april 1976

*Energiushållning-
en, m. m.*

som sin mening ge regeringen till känna vad reservanten anfört,

b) avslå motionen 1975/76:2118 yrkandet B 1,

30. beträffande utbyggnad av Forsmarks kraftstation av herr Börjesson i Glömminge (c), fru Hambræus (c), herr Petersson i Ronneby (c), fru Oskarsson (c) samt herr Wirtén (fp) som ansett att utskottet under 30 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionerna 1975/76:682 och 1975/76:2120 skulle avslå propositionen 1975/76:101 bilaga 9 punkten 2,

beträffande anslag till kraftstationer m. m.

31. av herr Börjesson i Glömminge, fru Hambræus, herr Petersson i Ronneby samt fru Oskarsson (samtliga c) som ansett att utskottet under 31 bort hemställa

att riksdagen skulle

a) med bifall till propositionen 1975/76:100 bilaga 15 punkten I. F:1 moment 1 medge att statens vattenfallsverk fick disponera en från 450 000 000 kr. till 500 000 000 kr. ökad rörlig kredit i riksgäldskontoret,

b) med anledning av propositionen 1975/76:100 bilaga 15 punkten I. F:1 moment 2 och motionen 1975/76:681 yrkandet C 1 samt med bifall till motionen 1975/76:2118 yrkandet B 10 till Kraftstationer m. m. för budgetåret 1976/77 under statens affärsverksfonder anvisa ett investeringsanslag av 989 300 000 kr.,

32. av herr Wirtén (fp) som ansett att utskottet under 31 bort hemställa att riksdagen skulle

a) med bifall till propositionen 1975/76:100 bilaga 15 punkten I. F:1 moment 1 medge att statens vattenfallsverk fick disponera en från 450 000 000 kr. till 500 000 000 kr. ökad rörlig kredit i riksgäldskontoret,

b) med anledning av propositionen 1975/76:100 bilaga 15 punkten I. F:1 moment 2, med bifall till motionen 1975/76:681 yrkandet C 1 och med avslag på motionen 1975/76:2118 yrkandet B 10 till Kraftstationer m. m. för budgetåret 1976/77 under statens affärsverksfonder anvisa ett investeringsanslag av 1 920 000 000 kr.,

33. beträffande lån till projektering av Ranstadsverket av herr Börjesson i Glömminge, fru Hambræus, herr Petersson i Ronneby samt fru Oskarsson (samtliga c) som ansett att utskottet under 34 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:2118 yrkandet B 12 skulle avslå propositionen 1975/76:100 bilaga 15 punkten V:11,

34. beträffande ökad användning av kol som bränsle av herr Börjesson i Glömminge (c), fru Hambræus (c), herr Petersson i Ronneby (c), fru Oskarsson (c) samt herr Wirtén (fp) som ansett att utskottet under 41 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:681 yrkandet A 6 hos

regeringen begärde förslag till åtgärder i syfte att öka användningen av kol som bränsle,

35. beträffande inventering av outnyttjad vattenkraft i mindre vattendrag m. m. av herrar Börjesson i Glömminge, Gustafsson i Byske och Sjönell samt fru Hambræus (samtliga c) som ansett att utskottet under 44 bort hemställa

att riksdagen skulle

a) med bifall till motionen 1975/76:649 som sin mening ge regeringen till känna vad reservanterna anfört,

b) avslå motionen 1975/76:1766.

Till betänkandet hade fogats ett särskilt yttrande beträffande utbyggnad av urangruvan i Ranstad av herr Wirtén (fp).

Näringsutskottets betänkande nr 43

I propositionen 1975/76:109 (industridepartementet) framlades förslag till riktlinjer för verksamheten vid AB Atomenergi och om anslag till bolaget. m. m.

I propositionen hemställdes i första hand (s. 17) att riksdagen skulle

1. godkänna vad föredraganden hade anfört om verksamheten vid Aktiebolaget Atomenergi,

2. medge att 26 000 000 kr. av per den 30 juni 1976 återstående del av till AB Atomenergi lämnat räntefritt lån från fonden för låneunderstöd användes för teckning av aktier i bolaget i enlighet med vad föredraganden hade angivit.

Vidare framlades förslag om vissa anslag för budgetåret 1976/77, varvid under angivna punkter föreslagits:

Aktiebolaget Atomenergi: Stöd till svensk kärnkraftindustri (s. 17 f.)
att riksdagen till Aktiebolaget Atomenergi: Stöd till svensk kärnkraftindustri för budgetåret 1976/77 under trettonde huvudtiteln anvisade ett reservationsanslag av 20 000 000 kr.

Aktiebolaget Atomenergi: Övrig verksamhet (s. 18)

att riksdagen till Aktiebolaget Atomenergi: Övrig verksamhet för budgetåret 1976/77 under trettonde huvudtiteln anvisade ett reservationsanslag av 12 500 000 kr.

Aktiebolaget Atomenergi: Särskilt bidrag (s. 18)

att riksdagen till Aktiebolaget Atomenergi: Särskilt bidrag för budgetåret 1976/77 under trettonde huvudtiteln anvisade ett reservationsanslag av 24 000 000 kr.

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll anfördes följande:

”I propositionen föreslås att riktlinjerna för verksamheten vid AB Atomenergi skall förbli väsentligen oförändrade i avvaktan på resultat av pågående utrednings- och planeringsarbete. Verksamheten skall alltså t. v. liksom hittills i huvudsak falla inom tre områden, nämligen forsknings- och utvecklingsarbete inom kärnenergiområdet, forsknings- och utvecklingsarbete inom energiområdet i övrigt samt kommersiell verksamhet med anknytning till bolagets huvuduppgifter. De riktlinjer och anslagsberäkningar som anges i propositionen innebär emellertid krav på en påtaglig begränsning och rationalisering av verksamheten.

Den energipolitiskt motiverade forsknings- och utvecklingsverksamheten vid Atomenergi bekostas till stor del med medel från anslaget Energiforskning. Enligt riksdagens beslut våren 1975 har ett särskilt anslag förts upp för de statsmedel som – enligt konsortialavtal mellan staten och Allmänna Svenska Elektriska AB (ASEA) – anvisats till Atomenergi för stöd till svensk kärnkraftindustri.

Atomenergis kapitalbehov har delvis tillgodosetts genom ett räntefritt lån från staten, vilket avskrivs i samma takt som bolaget gör avskrivningar på sina anläggningstillgångar. Detta räntefria lån, som enligt propositionen delvis skall omvandlas till aktiekapital, beräknas komma att uppgå till ca 36 milj. kr. vid utgången av budgetåret 1976/77. Föredraganden uttalar att han inte är beredd att nu föreslå några genomgripande ändringar i de för Atomenergi gällande finansieringsförhållandena.”

· I detta sammanhang hade behandlats

dels de med anledning av propositionen väckta motionerna

1975/76:2259 av herr Ekinge (fp), vari hemställts att riksdagen gav regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av ytterligare insatser i fråga om AB Atomenergis verksamhet vid Studsvik,

1975/76:2260 av herr Sjönell m. fl. (c), vari hemställts att riksdagen med anledning av propositionen 1975/76:109 skulle

1. uttala att Studsviksutredningens arbete borde intensifieras och inriktas efter de riktlinjer som anförts i motionen,

2. för budgetåret 1976/77 avslå medelstillelningen till anslaget Aktiebolaget Atomenergi: Stöd till svensk kärnkraftindustri,

1975/76:2274 av herrar Sundkvist (c) och Karlsson i Mariefred (c), vari hemställts att riksdagen hos regeringen skulle anhålla att Studsviksutredningen fick i uppdrag att utreda utvidgad verksamhet vid AB Atomenergi för att trygga sysselsättningen inom Nyköpingsregionen i enlighet med vad som anförts i motionen,

dels den under allmänna motionstiden vid 1975/76 års riksmöte väckta motionen 1975/76:2118 av herr Fälldin m. fl. (c), vari såvitt nu var i fråga (B 11) hemställts att riksdagen skulle avslå förslaget om anslag till

Aktiebolaget Atomenergi: Stöd till svensk kärnkraftindustri om 24 100 000 kr.

Nr 111

Onsdagen den
28 april 1976

*Energiushållning-
en, m. m.*

Utskottet hemställde

1. beträffande riktlinjer för verksamheten vid AB Atomenergi att riksdagen med bifall till propositionen 1975/76:109 i ifrågavarande del (hemställan under 1) och med avslag på motionen 1975/76:2260 yrkandet 1 godkände vad föredraganden i propositionen hade anfört om verksamheten vid AB Atomenergi,

2. beträffande lån till AB Atomenergi att riksdagen med bifall till propositionen 1975/76:109 i ifrågavarande del (hemställan under 2) medgav att 26 000 000 kr. av per den 30 juni 1976 återstående del av till AB Atomenergi lämnat räntefritt lån från fonden för låneunderstöd användes för teckning av aktier i bolaget i enlighet med vad föredraganden hade angivit i propositionen,

3. beträffande utvidgad verksamhet vid AB Atomenergi att riksdagen skulle avslå

a) motionen 1975/76:2259,

b) motionen 1975/76:2274,

4. beträffande anslag till AB Atomenergi för stöd till svensk kärnkraftindustri att riksdagen med bifall till propositionen 1975/76:109 i ifrågavarande del och med avslag på motionen 1975/76:2118 yrkandet B 11 och motionen 1975/76:2260 yrkandet 2 till Aktiebolaget Atomenergi: Stöd till svensk kärnkraftindustri för budgetåret 1976/77 under trettonde huvudtiteln anvisade ett reservationsanslag av 20 000 000 kr.,

5. beträffande anslag i övrigt till AB Atomenergi att riksdagen med bifall till propositionen 1975/76:109 i ifrågavarande del för budgetåret 1976/77 under trettonde huvudtiteln anvisade

a) till Aktiebolaget Atomenergi: Övrig verksamhet ett reservationsanslag av 12 500 000 kr.,

b) till Aktiebolaget Atomenergi: Särskilt bidrag ett reservationsanslag av 24 000 000 kr.

Reservationer hade avgivits av

1. beträffande riktlinjer för verksamheten vid AB Atomenergi av herr Börjesson i Glömminge, fru Hambræus, herr Petersson i Ronneby samt fru Oskarsson samtliga (c) som ansett att utskottet under 1 bort hemställa att riksdagen med anledning av propositionen 1975/76:109 i ifrågavarande del (hemställan under 1) och med bifall till motionen 1975/76:2260 yrkandet 1 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

2. beträffande utvidgad verksamhet vid AB Atomenergi av herr Börjesson i Glömminge (c), fru Hambræus (c), herr Petersson i Ronneby (c), fru Oskarsson (c) samt herr Wirtén (fp) som ansett att utskottet under 3 bort hemställa

Onsdagen den
28 april 1976

*Energihushållning-
en, m. m.*

att riksdagen med bifall till motionerna 1975/76:2259 och 1975/76:2274 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

3. beträffande anslag till AB Atomenergi för stöd till svensk kärnkraftindustri av herr Börjesson i Glömminge, fru Hambraeus, herr Petersson i Ronneby samt fru Oskarsson (samtliga c) som ansett att utskottet under 4 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:2260 yrkandet 2 och med anledning av motionen 1975/76:2118 yrkandet B 11 skulle avslå propositionen 1975/76:109 i ifrågasvarande del.

Till betänkandet hade fogats särskilda yttranden

1. av herr Svensson i Malmö (vpk),
2. av herr Wirtén (fp).

Näringsutskottets betänkande nr 44

I propositionen 1975/76:124 (industridepartementet) hade regeringen föreslagit riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att dels godkänna avtalet mellan statens vattenfallsverk och Luossavaara-Kiirunavaara AB om samarbete i aktiebolagsform på oljeområdet, dels medge statens vattenfallsverk att träffa överenskommelse om smärre ändringar i avtalet,

2. bemyndiga regeringen att godkänna ändringar av de åren 1969 och 1973 träffade avtalen mellan statens vattenfallsverk och vissa företag om samarbete inom ramen för resp. Oljeprospektering AB och Petroswede AB i enlighet med vad chefen för industridepartementet förordat,

3. bemyndiga regeringen att dels godkänna avtalet mellan statens vattenfallsverk och Svenska Gasföreningens Service AB om bildande av ett aktiebolag för planering och samordning m. m. av åtgärder syftande till att främja landets försörjning med naturgas, dels medge statens vattenfallsverk att träffa överenskommelse om smärre ändringar i avtalet,

4. medge att medel fick tas i anspråk från investeringsanslaget Kraftstationer m. m. för teckning av aktier i och lån till det under 1 avsedda aktiebolaget i enlighet med åtagandena i avtalet,

5. medge att medel fick tas i anspråk från investeringsanslaget Kraftstationer m. m. för teckning av aktier i det under 3 avsedda aktiebolaget i enlighet med åtagandena i avtalet,

6. godkänna den av chefen för industridepartementet förordade utvidgningen av användningsområdet för statlig garanti för oljeutvinning m. m.,

7. till Oljeprospektering för budgetåret 1976/77 under trettonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 20 000 000 kr.,

8. till Lån till projektering av raffinaderi för budgetåret 1976/77 under fonden för låneunderstöd anvisa ett investeringsanslag av 10 000 000 kr.,

9. till Lån till aktieteckning i Svenska Petroleum AB för budgetåret

1976/77 under fonden för låneunderstöd anvisa ett investeringsanslag av 10 108 000 kr.

Nr 111

Onsdagen den
28 april 1976

*Energihushållning-
en, m. m.*

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll anfördes följande:

”I propositionen anges som en huvudlinje i den svenska oljepolitiken att en statlig organisation på oljeområdet stegvis skall byggas upp, vilken snabbt kan utvidgas så snart försörjningsläget gör det motiverat. En central roll i sammanhanget tilldelas Svenska Petroleum AB, som förutsätts komma att bedriva verksamhet inom olika från försörjningssynpunkt betydelsefulla led av oljehantering. Bemyndigande begärs för regeringen att godkänna ett konsortialavtal mellan statens vattenfallsverk och Luossavaara-Kiirunavaara AB av innebörd att vattenfallsverket inträder som hälftendelägare i Svenska Petroleum. En uppbyggnad av bolagets finansiella resurser föreslås, bl. a. genom en höjning under en tvåårsperiod av det egna kapitalet till 50 milj. kr., varav hälften under budgetåret 1976/77.

I propositionen föreslås även att användningsområdet för den statliga garanti för oljeutvinning m. m. som infördes år 1975 utvidgas så att garantin skall kunna utnyttjas vid finansiering av Svenska Petroleums och andra svenska företags förvärv av andelar i oljefyndigheter.

Vidare föreslås att särskilda medel till oljeprospektering anvisas till Svenska Petroleum under treårsperioden 1976/77–1978/79 för arbeten på svenskt område och i Nordsjön. En ram av 50 milj. kr. anges för ändamålet, varav 20 milj. kr. föreslås utgå budgetåret 1976/77. Det förutsätts att resurserna inom Oljeprospektering AB och Petroswede AB, vilka båda företag till hälften ägs av staten, skall utnyttjas för arbetena.

I propositionen lämnas även en redovisning av planerna på ett nytt statligt raffinaderi vid Brofjorden, Statsraff-projektet. Uppskov med ställningstagandet till projektet till år 1977 föreslås mot bakgrund av bl. a. de företagsekonomiska riskerna och osäkerhet om marknadsbedömningen. Ett investeringsanslag av 10 milj. kr. för budgetåret 1976/77 föreslås för fortsatta projektförberedelser.

Slutligen föreslås godkännande av ett konsortialavtal mellan statens vattenfallsverk och Svenska Gasföreningens Service AB om bildande av ett aktiebolag för planering och samordning m. m. av åtgärder syftande till att främja landets försörjning med naturgas.”

I detta sammanhang hade behandlats

dels de med anledning av propositionen väckta motionerna 1975/76:2293 av herr Bohman m. fl. (m), vari hemställts att riksdagen beslutade

1. att avslå regeringens hemställan om bemyndigande att godkänna avtalet mellan statens vattenfallsverk och LKAB om Svenska Petroleum AB,

Onsdagen den
28 april 1976

*Energiushållning-
en. m. m.*

2. att avslå regeringens hemställan om att medel från investerings-
anslaget Kraftstationer m. m. fick tas i anspråk för teckning av aktier
i och lån till Svenska Petroleum AB,

3. att avslå regeringens hemställan om utvidgning av användnings-
området för den statliga garantin för oljeutvinning,

4. att den statliga garantin för oljeutvinning endast skulle medges efter
riksdagens prövning i varje enskilt fall,

5. att med avslag på propositionen hemställa om nytt förslag från re-
geringen i vad avsåg anslag till OPAB,

6. att avslå regeringens hemställan om anslag på 10 milj. kr. för lån
till projektering av raffinaderi,

7. att avslå regeringens hemställan om anslag på 10 108 000 kr. för
lån till aktieteckning i Svenska Petroleum AB,

8. att hos regeringen hemställa om förslag till avveckling av den inom
Petroswede bedrivna verksamheten,

9. att hos regeringen hemställa om förslag till överförande av aktierna
i Svenska Petroleum AB från LKAB till Statsföretag AB,

10. att uttala att ett eventuellt svenskt engagemang i det norska s. k.
Mongstad-projektet borde underställas riksdagens prövning.

1975/76:2294 av fru Hambræus m. fl. (c), vari hemställdes att riksdagen
skulle

1. uttala att Svenska Petroleum AB borde ombildas till Svenska Bränsle
AB med kompetens inom hela bränsleförsörjningsområdet med inriktning
på förnyelsebara energikällor,

2. anhänga hos regeringen om förslag till anslag på tilläggsstat för bud-
getåret 1975/76 för att täcka bolagets ytterligare medelsbehov med an-
ledning av i motionen föreslagen verksamhet med de förnyelsebara ener-
gikällorna,

1975/76:2355 av herr Hermansson m. fl. (vpk), vari hemställdes att riks-
dagen skulle

1. hos regeringen anhänga om förberedelser omgående för en nationell
privatisering av den privata oljenäringen, med undantag för den kooperativt
ägda delen,

2. uttala att en nationell svensk oljepolitik borde vara frigjord från
alla imperialistiska intressen,

1975/76:2356 av herr Wirtén m. fl. (fp), vari hemställdes att riksdagen
skulle

1. ge regeringen till känna vad som i motionen anförts rörande ut-
formningen av det statliga engagemanget inom oljebranschen samt om
Svenska Petroleum AB,

2. avslå regeringens hemställan i vad avsåg Lån till projektering av
raffinaderi.

3. ge regeringen till känna vad som i motionen anförts angående åtgärder för en snabb introduktion av naturgas i Sverige,

dels de under allmänna motionstiden vid 1975/76 års riksmöte väckta motionerna

1975/76:1790 av fru Jonäng m. fl. (c), vari hemställdes att riksdagen hos regeringen begärde skyndsamt förslag i syfte att trygga drivmedelsförsörjningen i glesbygden och i syfte att åstadkomma en utjämning av de regionala och lokala prisskillnaderna på oljeprodukter, och

1975/76:1797 av herr Lövenborg m. fl. (vpk), vari hemställdes att riksdagen skulle i enlighet med vad i motionen anförts uttala sig för en enhetlig prisnivå på olja och bensin i hela landet och hos regeringen anhålla om skyndsamt initiativ i syfte att uppnå detta.

Utskottet hemställde

1. beträffande avtal om och finansiering av Svenska Petroleum AB, m. m. att riksdagen skulle

a) med bifall till propositionen 1975/76:124 punkten 1 och med avslag på motionen 1975/76:2293 yrkandet 1 bemyndiga regeringen att dels godkänna avtal mellan statens vattenfallsverk och Luossavaara-Kiirunavaara AB (LKAB) om samarbete i aktiebolagsform på oljeområdet, dels medge statens vattenfallsverk att träffa överenskommelse om smärre ändringar i avtalet.

b) med bifall till propositionen 1975/76:124 punkten 4 och med avslag på motionen 1975/76:2293 yrkandet 2 medge att medel fick tas i anspråk från investeringsanslaget Kraftstationer m. m. för teckning av aktier i och lån till det under a avsedda aktiebolaget i enlighet med åtagandena i avtalet.

c) med bifall till propositionen 1975/76:124 punkten 9 och med avslag på motionen 1975/76:2293 yrkandet 7 till Lån till aktieteckning i Svenska Petroleum AB för budgetåret 1976/77 under fonden för låneunderstöd anvisa ett investeringsanslag av 10 108 000 kr.,

d) avslå motionen 1975/76:2293 såvitt den gällde överförande av aktier i Svenska Petroleum AB från LKAB till Statsföretag AB (yrkandet 9).

2. beträffande fortsatt utveckling av Svenska Petroleum AB att riksdagen skulle avslå

a) motionen 1975/76:2294,

b) motionen 1975/76:2356 yrkandet 1.

3. beträffande statsgaranti för oljeutvinning att riksdagen med bifall till propositionen 1975/76:124 punkten 6 och med avslag på motionen 1975/76:2293 yrkandena 3 och 4 godkände den av chefen för industridepartementet förordade utvidgningen av användningsområdet för statlig garanti för oljeutvinning m. m.,

4. beträffande organisation för statliga insatser på oljeprospekteringsområdet att riksdagen skulle

Onsdagen den
28 april 1976

*Energihushållning-
en, m. m.*

a) med bifall till propositionen 1975/76:124 punkten 2 bemyndiga regeringen att godkänna ändringar av de åren 1969 och 1973 träffade avtalen mellan statens vattenfallsverk och vissa företag om samarbete inom ramen för resp. Oljeprospektering AB och Petroswede AB i enlighet med vad chefen för industridepartementet hade förordat,

b) avslå motionen 1975/76:2293 yrkandet 8,

5. beträffande anslag till oljeprospektering att riksdagen med bifall till propositionen 1975/76:124 punkten 7 och med avslag på motionen 1975/76:2293 yrkandet 5 till Oljeprospektering för budgetåret 1976/77 under trettonde huvudtiteln anvisade ett reservationsanslag av 20 000 000 kr.,

6. beträffande anslag till projektering av raffinaderi att riksdagen med bifall till propositionen 1975/76:124 punkten 8 samt med avslag på motionen 1975/76:2293 yrkandet 6 och motionen 1975/76:2356 yrkandet 2 till Lån till projektering av raffinaderi för budgetåret 1976/77 under fonden för låneunderstöd anvisade ett investeringsanslag av 10 000 000 kr.,

7. beträffande eventuellt svenskt engagemang i det s. k. Mongstadsprojektet att riksdagen fann motionen 1975/76:2293 i ifrågavarande del (yrkandet 10) besvarad genom vad utskottet anfört,

8. beträffande utjämning av regionala skillnader i pris på oljeprodukter att riksdagen skulle avslå

a) motionen 1975/76:1790 i ifrågavarande del,

b) motionen 1975/76:1797,

9. beträffande drivmedelsförsörjningen i glesbygd att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:1790 i ifrågavarande del,

10. beträffande nationalisering av oljebranschen att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:2355 yrkandet 1,

11. beträffande visst uttalande om svensk oljepolitik att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:2355 yrkandet 2,

12. beträffande åtgärder på naturgasområdet att riksdagen skulle

a) med bifall till propositionen 1975/76:124 punkten 3 bemyndiga regeringen att dels godkänna avtalet mellan statens vattenfallsverk och Svenska Gasföreningens Service AB om bildande av ett aktiebolag för planering och samordning m. m. av åtgärder syftande till att främja landets försörjning med naturgas, dels medge statens vattenfallsverk att träffa överenskommelse om smärre ändringar i avtalet,

b) med bifall till propositionen 1975/76:124 punkten 5 medge att medel fick tas i anspråk från investeringsanslaget Kraftstationer m. m. för teckning av aktier i det under a avsedda aktiebolaget i enlighet med åtagandena i avtalet,

c) avslå motionen 1975/76:2356 yrkandet 3.

Reservationer hade avgivits

1. beträffande avtal om och finansiering av Svenska Petroleum AB, m. m. av herrar Regnéll (m) och Siegbahn (m) som ansett att utskottet

under 1 bort hemställa

att riksdagen skulle

a) med bifall till motionen 1975/76:2293 yrkandena 1, 2 och 7 avslå propositionen 1975/76:124 punkterna 1, 4 och 9,

b) med anledning av motionen 1975/76:2293 yrkandet 9 som sin mening ge regeringen till känna vad reservanterna anfört om överförande av aktierna i Svenska Petroleum AB från Luossavaara-Kiirunavaara AB till Statsföretag AB,

2. beträffande fortsatt utveckling av Svenska Petroleum AB av herr Börjesson i Glömminge, fru Hambræus, herr Petersson i Ronneby samt fru Oskarsson (samtliga c) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa att riksdagen skulle

a) avslå motionen 1975/76:2356 yrkandet 1,

b) med anledning av motionen 1975/76:2294 som sin mening ge regeringen till känna vad reservanterna anfört,

3. av herr Wirtén (fp) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa att riksdagen skulle

a) med anledning av motionen 1975/76:2356 yrkandet I som sin mening ge regeringen till känna vad reservanten anfört,

b) avslå motionen 1975/76:2294.

4. av herrar Regnéll (m) och Siegbahn (m) som – under förutsättning av bifall till reservationen nr 1 – ansett att utskottets yttrande i viss del skulle ha av reservanterna angiven lydelse,

5. beträffande statsgaranti för oljeutvinning av herrar Regnéll (m) och Siegbahn (m) som ansett att utskottet under 3 bort hemställa att riksdagen skulle

a) med bifall till motionen 1975/76:2293 yrkandet 3 avslå propositionen 1975/76:124 punkten 6,

b) med bifall till motionen 1975/76:2293 yrkandet 4 som sin mening ge regeringen till känna att statliga garantier för oljeutvinning fick medges endast efter riksdagens prövning i varje särskilt fall.

6. beträffande organisation för statliga insatser på oljeprospekteringsområdet av herrar Regnéll (m) och Siegbahn (m) som ansett att utskottet under 4 bort hemställa

att riksdagen skulle

a) med bifall till propositionen 1975/76:124 punkten 2 i ifrågavarande del bemyndiga regeringen att godkänna ändringar av det år 1969 träffade avtalet mellan statens vattenfallsverk och vissa företag inom ramen för Oljeprospektering AB i enlighet med vad chefen för industridepartementet hade förordat,

b) avslå propositionen 1975/76:124 punkten 2 i övrigt.

Nr 111

Onsdagen den
28 april 1976

*Energihushållning-
en, m. m.*

Onsdagen den
28 april 1976

*Energhushållning-
en, m. m.*

c) med anledning av motionen 1975/76:2293 yrkandet 8 som sin mening ge regeringen till känna vad reservanterna anförde om avveckling av Petroswede AB:s verksamhet,

7. beträffande anslag till oljeprospektering av herrar Regnéll (m) och Siegbahn (m) som ansett att utskottet under 5 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:2293 yrkandet 5 skulle

a) avslå propositionen 1975/76:124 punkten 7.

b) hos regeringen anhålla om nytt förslag i vad avsåg anslag till Oljeprospektering AB.

8. beträffande anslag till projektering av raffinaderi av herrar Regnéll (m), Siegbahn (m) och Wirtén (fp) som ansett att utskottet under 6 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:2293 yrkandet 6 och motionen 1975/76:2356 yrkandet 2 skulle avslå propositionen 1975/76:124 punkten 8.

9. beträffande utjämning av regionala skillnader i pris på oljeprodukter av herr Börjesson i Glömminge (c), fru Hambræus (c), herrar Svensson i Malmö (vpk) och Petersson i Ronneby (c), fru Oskarsson (c) samt herr Wirtén (fp) som ansett att utskottet under 8 bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionen 1975/76:1790 i ifrågasvarande del och motionen 1975/76:1797 hos regeringen begärde skyndsamt initiativ i syfte att åstadkomma en utjämning av regionala skillnader i pris på oljeprodukter.

10. beträffande drivmedelsförsörjningen i glesbygd av herr Börjesson i Glömminge, fru Hambræus, herr Petersson i Ronneby samt fru Oskarsson (samtliga c) som ansett att utskottet under 9 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:1790 i ifrågasvarande del hos regeringen begärde skyndsamt förslag till åtgärder i syfte att trygga drivmedelsförsörjningen i glesbygd.

11. beträffande nationalisering av oljebranschen av herr Svensson i Malmö (vpk) som ansett att utskottet under 10 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:2355 yrkandet 1 hos regeringen skulle anhålla om åtgärder för en nationalisering av oljebranschen i enlighet med vad reservanten anförde.

12. beträffande visst uttalande om svensk oljepolitik av herr Svensson i Malmö (vpk) som ansett att utskottet under 11 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:2355 yrkandet 2 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanten anförde.

13. beträffande åtgärder på naturgasområdet av herrar Regnéll (m),

Siegbahn (m) och Wirtén (fp) som ansett att utskottet under 12 bort hemställa

att riksdagen skulle

a) med bifall till propositionen 1975/76:124 punkten 3 bemyndiga regeringen att dels godkänna avtalet mellan statens vattenfallsverk och Svenska Gasföreningens Service AB om bildande av ett aktiebolag för planering och samordning m. m. av åtgärder syftande till att främja landets försörjning med naturgas, dels medge statens vattenfallsverk att träffa överenskommelse om smärre ändringar i avtalet,

b) med bifall till propositionen 1975/76:124 punkten 5 medge att medel fick tas i anspråk från investeringsanslaget Kraftstationer m. m. för teckning av aktier i det under a avsedda aktiebolaget i enlighet med åtagandena i avtalet,

c) med bifall till motionen 1975/76:2356 yrkandet 3 som sin mening ge regeringen till känna vad reservanterna anfört.

Till betänkandet hade fogats ett särskilt yttrande beträffande utjämning av regionala skillnader i pris på oljeprodukter av herr Svensson i Malmö (vpk).

Näringsutskottets betänkande nr 45

I propositionen 1975/76:100 bilaga 15 (industridepartementet) hade regeringen i ett särskilt avsnitt (s. 150–176) upptagit frågan om riktlinjer för strukturomvandlingen på eldistributionsområdet och föreslagit riksdagen att

dels anta förslag till

1. lag om ändring i lagen (1902:71 s. 1), innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar,

2. lag om förvärv av eldistributionsanläggning m. m.,
dels

3. godkänna de riktlinjer för fortsatt strukturomvandling på eldistributionsområdet som chefen för industridepartementet hade förordat,

4. godkänna att en nämnd för frivillig värdering i samband med överlåtelse av eldistributionsanläggning m. m. inrättades den 1 juli 1976.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1975/76:840 av herr Leuchovius (m), vari hemställts att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om åtgärder i syfte att tillvarata den ström som producerades av mindre kraftverk i enlighet med vad i motionen anförts,

1975/76:1749 av fru André m. fl. (c), vari hemställts att riksdagen vid sin behandling av regeringens förslag till lag om förvärv av eldistributionsanläggning m. m. beslutade att kommun gavs förköpsrätt till eldistributionsanläggning,

1975/76:1772 av fru Hambræus m. fl. (c), vari såvitt här var i fråga (yrkandet 1) hemställts att riksdagen hos regeringen begärde utredning

Nr 111

Onsdagen den
28 april 1976

*Energihushållning-
en, m. m.*

Onsdagen den
28 april 1976

*Energiushållning-
en, m. m.*

och förslag om riktlinjer för eldistributionen som underlättade tillvaratagandet av lokala kraftkällor, med skyldighet för koncessionsinnehavaren att köpa elektricitet också från små och oregelbundna kraftkällor, och

1975/76:1829 av herr Östrand m. fl. (s), vari hemställts att riksdagen gav regeringen till känna vad som i motionen anförts rörande nya riktlinjer för strukturomvandlingen på eldistributionsområdet.

Utskottet hemställde

1. beträffande riktlinjer för fortsatt strukturomvandling på eldistributionsområdet att riksdagen med bifall till propositionen 1975/76:100 bilaga 15 i ifrågavarande del (s. 176 moment 3) godkände vad chefen för industridepartementet hade förordat,

2. beträffande inrättande av värderingsnämnd att riksdagen med bifall till propositionen 1975/76:100 bilaga 15 i ifrågavarande del (s. 176 moment 4) godkände att en nämnd för frivillig värdering i samband med överlåtelse av eldistributionsanläggning m. m. inrättades den 1 juli 1976,

3. beträffande ändring i ellagen att riksdagen skulle anta i propositionen 1975/76:100 bilaga 15 (s. 176 moment 1) framlagt förslag till lag om ändring i lagen (1902:71 s. 1), innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar.

4. beträffande lag om förvärv av eldistributionsanläggning m. m. att riksdagen med avslag på motionerna 1975/76:1749 och 1975/76:1829 skulle anta i propositionen 1975/76:100 bilaga 15 (s. 176 moment 2) framlagt förslag till lag om förvärv av eldistributionsanläggning m. m.,

5. beträffande tillvaratagande av lokala kraftkällor att riksdagen skulle avslå

a) motionen 1975/76:840,

b) motionen 1975/76:1772 yrkandet 1.

Reservationer hade avgivits

1. beträffande lag om förvärv av eldistributionsanläggning m. m. av herrar Börjesson i Glömminge och Gustafsson i Byske, fru Hambræus samt herr Petersson i Ronneby (samtliga c) som ansett att utskottet under 4 bort hemställa

att riksdagen skulle

a) med anledning av motionerna 1975/76:1749 och 1975/76:1829, den sistnämnda i ifrågavarande del, hos regeringen begära förslag till lagstiftning om kommunal förköpsrätt med avseende på eldistributionsanläggning,

b) med avslag på motionen 1975/76:1829 i övrigt anta i propositionen 1975/76:100 bilaga 15 (s. 176 moment 2) framlagt förslag till lag om förvärv av eldistributionsanläggning m. m.,

2. beträffande tillvaratagande av lokala kraftkällor av herrar Regnéll (m), Börjesson i Glömminge (c), Gustafsson i Byske (c) och Hovhammar

(m), fru Hambræus (c) samt herr Petersson i Ronneby (c) som ansett att utskottet under 5 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:840 och motionen 1975/76:1772 yrkandet 1 hos regeringen begärde utredning i enlighet med vad reservanterna anförte.

Civilutskottets betänkande nr 23

Regeringen hade i propositionen 1975/76:100 bilaga 14 (bostadsdepartementet) under litt. B 11 (s. 36-41) föreslagit riksdagen att

1. medge att bidrag för energibesparande åtgärder i civila statliga byggnader fick beviljas intill ett belopp av 15 000 000 kr. under budgetåret 1976/77,

2. medge att bidrag och lån för energibesparande åtgärder inom bostadsbeståndet fick beviljas intill ett belopp av 300 000 000 kr. under budgetåret 1976/77,

3. medge att bidrag för energibesparande åtgärder i allmänna samlingslokaler fick beviljas intill ett belopp av 5 000 000 kr. under budgetåret 1976/77,

4. medge att bidrag till prototyp- och demonstrationsverksamhet fick beviljas intill ett belopp av 6 000 000 kr. under budgetåret 1976/77,

5. på driftbudgeten under tolfte huvudtiteln för budgetåret 1976/77 till Vissa energibesparande åtgärder inom bostadsbeståndet anvisa ett reservationsanslag av 326 000 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1975/76:673 av herrar Strömberg i Botkyrka (fp) och Ekinge (fp), vari hemställts att riksdagen beslutade att stöd för energibesparande åtgärder m. m. även skulle utgå till samlingslokaler som inte hade karaktär av allmänna samlingslokaler, t. ex. vissa frikyrkolokaler,

1975/76:683 av herr Ahlmark m. fl. (fp), vari såvitt nu var i fråga hemställts

A. att riksdagen hos regeringen begärde ytterligare insatser i syfte att främja hushållningen med energi innefattande bl. a.

1. uppbyggnad av en organisation för kontinuerlig tillsyn av värmeanläggningar m. m.,

2. genomförande av ett program för kontroll av det äldre fastighetsbeståndet från energisynpunkt,

3. genomförande av ett tioårsprogram för tilläggsisolering och liknande åtgärder för bättre energiekonomi i det äldre fastighetsbeståndet under vilken tid praktiskt och ekonomiskt stöd borde utgå,

1975/76:1914 av herr Andersson i Nybro m. fl. (c),

1975/76:1929 av fru Hambræus m. fl. (c),

1975/76:1960 av herr Petersson i Ronneby m. fl. (c), vari hemställts

Nr 111

Onsdagen den
28 april 1976

*Energiushållning-
en. m. m.*

att riksdagen hos regeringen begärde utredning angående ett system för att kontrollera byggnaders isolering i enlighet med vad i motionen anförts,

1975/76:1961 av herr Sjönell m. fl. (c),

1975/76:2038 av herr Bohman m. fl. (m), vari hemställts att riksdagen gav regeringen till känna vad i motionen 1979 anförts om önskvärdheten av att utvidga anslagsramen för bidrag till energisparinvesteringar inom hushållen, om i budgetpropositionen föreslagna medel skulle visa sig otillräckliga i förhållande till hushållens efterfrågan, och

1975/76:2121 av herr Fälldin m. fl. (c), vari hemställts att riksdagen beslutade

A. ge till känna

1. vad som i motionen anförts beträffande ökat låneunderlag för energibesparande investeringar i bostäder och lokaler,

2. vad som i motionen anförts beträffande efterkontrollen i samband med tillämpningen av Svensk byggnorm,

B. 1. att bidrag och lån under anslaget Vissa energibesparande åtgärder inom bostadssektorn m. m. kunde utgå med högst 9 000 kr. per bostadslägenhet, vilket i förhållande till gällande bestämmelser var en ökning med 3 000 kr., varvid bidraget högst kunde utgöra 35 %,

2. att bidrag till kommun skulle utgå för åtgärder som stimulerade energihushållning inom kommunen i enlighet med vad som anförts i motionen,

C. 1. att medge bidrag till energibesparande åtgärder i civila statliga byggnader intill ett belopp av 50 000 000 kr. under budgetåret 1976/77,

2. att medge att bidrag och lån för energibesparande åtgärder inom bostadsbeståndet fick beviljas intill ett belopp av 550 000 000 kr. under budgetåret 1976/77 inkluderande bidrag till kommuner för åtgärder som stimulerade energihushållning inom hela kommunen,

3. att medge att bidrag för energibesparande åtgärder i allmänna samlingslokaler fick beviljas intill ett belopp av 10 000 000 kr. under budgetåret 1976/77,

4. att medge att bidrag till prototyp- och demonstrationsverksamhet fick beviljas intill ett belopp av 12 000 000 kr. under budgetåret 1976/77,

5. att medge att bidrag till kommunala och landstingskommunala byggnader fick beviljas intill ett belopp av 50 000 000 kr. under budgetåret 1976/77,

6. att till Vissa energibesparande åtgärder inom bostadsbeståndet m. m. för budgetåret 1976/77 anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 396 000 000 kr. förhöjt reservationsanslag av 722 000 000 kr.

Utskottet hemställde

1. beträffande stöd för installation av värmepump att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:1961,

2. beträffande högsta belopp för bidrag och vissa lån att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:2121, yrkandet B 1,

3. beträffande ökat låneunderlag för bostadslån att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:2121, yrkandet A 1,

4. beträffande energisparstöd till vissa ej allmänna samlingslokaler att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:673 som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

5. beträffande information m. m. att riksdagen skulle

a. avslå motionen 1975/76:1914 angående förslag till en folkrörelsekampanj,

b. avslå motionen 1975/76:1929, yrkandet 1, angående information om alternativ till konventionell eluppvärmning,

6. beträffande bidrag till kommuner för information m. m. att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:2121, yrkandet B 2,

7. beträffande ett tioårsprogram för tilläggsisolering m. m. att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:683, yrkandet A 3,

8. beträffande kontroll och tillsyn m. m. att riksdagen skulle avslå motionerna 1975/76:683, yrkandena A 1 och A 2, 2121, yrkandet A 2 och 1960,

9. beträffande ändring i byggnadsstadgan (1959:612) att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:1929, yrkandet 2,

10. beträffande ramar och anslag att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionen 1975/76:2121, yrkandena C 1-6, skulle

a. medge att bidrag för energibesparande åtgärder i civila statliga byggnader fick beviljas intill ett belopp av 15 000 000 kr. under budgetåret 1976/77,

b. medge att bidrag och lån för energibesparande åtgärder inom bostadsbeståndet fick beviljas intill ett belopp av 300 000 000 kr. under budgetåret 1976/77,

c. medge att bidrag för energibesparande åtgärder i samlingslokaler fick beviljas intill ett belopp av 5 000 000 kr. under budgetåret 1976/77,

d. medge att bidrag till prototyp- och demonstrationsverksamhet fick beviljas intill ett belopp av 6 000 000 kr. under budgetåret 1976/77,

e. på driftbudgeten under tolfte huvudtiteln för budgetåret 1976/77 till Vissa energibesparande åtgärder inom bostadsbeståndet anvisa ett reservationsanslag av 326 000 000 kr.,

11. beträffande förnyad prövning av anslagsfrågorna att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:2038.

Reservationer hade avgivits

1. beträffande högsta belopp för vissa bidrag och lån av fru Olsson i Hölö, herrar Åkerfeldt och Olof Johansson i Stockholm samt fru Ingvar-Svensson (samtliga c) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:2121, yrkandet B 1, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

Onsdagen den
28 april 1976

*Energhushållning-
en, m. m.*

2. beträffande ökat låneunderlag för bostadslån, m. m. av fru Olsson i Hölö (c), herrar Åkerfeldt (c), Strömberg i Botkyrka (fp), Adolfsson (m) och Olof Johansson i Stockholm (c), fru Ingvar-Svensson (c) samt herr Danell (m) som ansett att utskottet under 3 bort hemställa att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:2121, yrkandet A 1, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

3. beträffande bidrag till kommuner för information m. m. av fru Olsson i Hölö, herrar Åkerfeldt och Olof Johansson i Stockholm samt fru Ingvar-Svensson (samtliga c) som ansett att utskottet under 6 bort hemställa att riksdagen skulle bifalla motionen 1975/76:2121, yrkandet B 2,

4. beträffande ett tioårsprogram för tilläggsisolering m. m. av herr Strömberg i Botkyrka (fp) som ansett att utskottet under 7 bort hemställa att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:683, yrkandet A 3, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanten anfört,

5. beträffande kontroll och tillsyn m. m. av fru Olsson i Hölö (c), herrar Åkerfeldt (c), Olof Johansson i Stockholm (c) och Strömberg i Botkyrka (fp) samt fru Ingvar-Svensson (c) som ansett att utskottet under 8 bort hemställa att riksdagen med bifall till motionerna 1975/76:683, yrkandena A 1 och A 2, och 2121, yrkandet A 2, samt med anledning av motionen 1975/76:1960, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

6. beträffande ramar och anslag m. m. av fru Olsson i Hölö, herrar Åkerfeldt och Olof Johansson i Stockholm samt fru Ingvar-Svensson (samtliga c) som ansett att utskottet under 10 bort hemställa att riksdagen med anledning av regeringens förslag och motionen 1975/76:2121, yrkandena C 1-6, skulle

a. medge att bidrag för energibesparande åtgärder i civila statliga byggnader fick beviljas intill ett belopp av 50 000 000 kr. under budgetåret 1976/77,

b. medge att bidrag och lån för energibesparande åtgärder inom bostadsbeståndet fick beviljas intill ett belopp av 550 000 000 kr. under budgetåret 1976/77,

c. medge att bidrag för energibesparande åtgärder i samlingslokaler fick beviljas intill ett belopp av 10 000 000 kr. under budgetåret 1976/77,

d. medge att bidrag för energibesparande åtgärder i kommunala och landstingskommunala byggnader fick beviljas intill ett belopp av 50 000 000 kr. under budgetåret 1976/77,

e. medge att bidrag till prototyp- och demonstrationsverksamhet fick beviljas intill ett belopp av 12 000 000 kr. under budgetåret 1976/77,

f. på driftbudgeten under tolfte huvudtiteln för budgetåret 1976/77

till Vissa energibesparande åtgärder inom bostadsbeståndet anvisa ett reservationsanslag av 672 000 000 kr..

7. beträffande förnyad prövning av anslagsfrågorna av herrar Adolfsson (m) och Danell (m) som ansett att utskottet under 11 bort hemställa att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:2038 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anförde.

Till betänkandet hade fogats särskilda yttranden

1. beträffande information m. m. av herrar Åkerfeldt (c) och Olof Johansson i Stockholm (c),

2. beträffande individuell mätning av varmvatten m. m. av herrar Bergman i Göteborg (s), Lindkvist (s), Jadestig (s), Håll (s) och Claeson (vpk), fru Landberg (s) samt herrar Håkansson i Trelleborg (s) och Andersson i Gamleby (s),

3. beträffande ökat låneunderlag m. m. av herr Claeson (vpk).

Herr SJÖNELL (c):

Herr talman! Riksdagens beslut år 1975 angående den framtida energipolitiken har på en del håll tolkats som ett klart nederlag för centern. Det är ingen anledning att fördölja att beslutet verkligen var ett nederlag med hänsyn till det starka engagemang som vi från centerpartiet har haft i de här frågorna.

Men jag vill betona, herr talman, att det nederlaget bara var ett formellt nederlag. I praktiken har våra synpunkter börjat segra. De har trängt ut alltmer till de många människorna på ett sätt som vi knappast ens kunnat drömma om bara för ett år sedan. I dag är utomordentligt många människor i detta land, uppenbarligen majoriteten, helt klara över att man – genom att satsa på hushållningsåtgärder på energiområdet i form av energisparande inom både lokalsektorn och industrisektorn och genom att satsa på alternativa energikällor och ta fram dem – inte i vårt land behöver tänka sig någon kärnkraft för energiförsörjning. Den har redan nu kunnat konstateras vara onödig med hänsyn till utvecklingen under den korta tid som har förflutit sedan fjolårsbeslutet.

Olof Palme har vid något tillfälle, bland de många aforismer och liknande som han brukar använda i den politiska debatten, tillverkat en alldeles egen, där han säger att verkligheten är politikernas värsta fiende. Och nog har verkligheten visat sig fientlig mot både socialdemokraterna och moderaterna, som drev igenom fjolårets enligt vår uppfattning huvudlösa beslut om att binda vårt land hårdare till kärnkraften än tidigare. Nya fakta har framkommit som utöver tidigare skäl har raserat grundvalarna för detta beslut, och jag skall återkomma till det litet senare.

Det är mot denna bakgrund som vi på vårt håll finner det närmast obegripligt att utskottsmajoriteten nu säger att det "inte framkommit några nya fakta som motiverar en omprövning" av det svenska kärnkraftsprogrammet för 13 aggregat 1985. Det är ett mycket djärvt utta-

Nr 111

Onsdagen den
28 april 1976

*Energihushållning-
en, m. m.*

Onsdagen den
28 april 1976

*Energi-hushållning-
en, m. m.*

lande. En del kommer väl att påstå att det är ett okunnigt uttalande. Jag skall inte föra fram några värderingar i anslutning till det. Jag bara konstaterar att det är ett uttalande som för oss förefaller både överraskande och obegripligt mot bakgrund av vad som har hänt och händer i verkligheten.

Den bindning nu till kärnkraftssamhället som beslutet om de 13 reaktorerna innebär förefaller att bli en praktisk verklighet ifall inte någon radikal ändring sker i synsättet. Det är dock mycket som i varje fall tyder på att tiden inte är mogen för denna förändring ännu, trots den krassa verkligheten. Den krassa verkligheten visar t. ex. att vi år 1985 bara har 10 % av uranbehovet säkrat genom giltiga och inte uppsägbara kontrakt. Redan det är ett faktum som borde skaka den mest trosvissa. Anrikat uran finns förresten inte tillgängligt för oss genom anrikning i USA efter år 1982.

OECD påpekar hur den ständigt ökande efterfrågan på uran skapar oro för att själva grundmaterialet i kärnkraftsdriften över huvud taget skall stå till förfogande. Det finns också andra tunga skäl som jag skall återkomma till.

Centerns grundsyn på energipolitiken och partiets praktiska uppläggning av denna vinner, som jag nyss sade, ständigt ökad uppslutning både här hemma och utomlands. I allt flera länder förekommer protester och demonstrationer mot kärnkraften. Jag vill bara nämna länder som Västtyskland och USA och även – på senare tid – Frankrike. Där är det en vetenskaplig opinion som har börjat med skarpa protester och demonstrationer. Man för fram krav på att satsningen skall ske dels på hushållning, dels, och det är lika viktigt, på de alternativa energikällorna.

Vår syn som vi har presenterat den är, vill vi själva hävda, enkel, logisk och lättfattlig. Det är uppenbart att alla människor och alla länder måste slå vakt om jordens energibalans. Om man rubbar den, finns det ingen framtid för mänskligheten. Det är det enkla men mycket hårda faktum som vi har framfört oss. Vi måste utnyttja de ständigt återskapande energiresurserna, så att säga vara i balans med naturen och inte åstadkomma någon obalans.

Energi-politiken måste, som vi ser det, bidra till att garantera den välfärd som vårt samhälle för dagen har uppnått men också kommande generationers trygghet, säkerhet, sysselsättning och utkomst. Den måste då utformas med tanke på detta välfärds-mål. Handlingsfriheten i dessa sammanhang är utomordentligt viktig, och den måste garanteras. Den saken har även regeringspartiet varit helt enigt om, i varje fall i det förflutna. Det är inte länge sedan herr Palme höll sitt kända Sundsvallstal, där alltså socialdemokratin via sin partiordförande mycket starkt underströk fordringen på en handlingsfrihet i energipolitiken, innebärande att vi icke skulle bli bundna vid kärnkraften utan kunna välja andra vägar.

Jag vill erinra om Sundsvallstalet, och jag vill faktiskt citera ett avsnitt ur det som inte uppmärksammats särskilt mycket av massmedia men som jag tycker förtjänar att uppmärksammas: "Vi avser inte heller nu att framföra förslag om uppförande av uppbyggnadsanläggningar, an-

rikningsanläggningar eller anordningar för förvaring av radioaktivt avfall. Det skulle i hög grad innebära en långsiktig bindning för att i stor omfattning satsa på kärnkraften som dominerande kraftkälla.”

Detta uttalande står i skarp relief till regeringspartiets position i dag. Man har uppenbarligen lämnat denna målsättning, lämnat ambitionen att garantera handlingsfriheten i det här avseendet, vilket herr Palme fäste så stort avseende vid den gången i Sundsvall. Man är i dag på det klara med att uppberednings- och anrikningsanläggningar måste till för att vårt av riksdagen 1975 beslutade kärnkraftsprogram över huvud taget skall kunna genomföras.

Det finns andra tecken som visar att regeringspartiet har glömt kravet på handlingsfrihet och inte längre fäster något avseende vid den utan har bundit sig för ett definitivt kärnkraftssamhälle för Sveriges vidkommande. Jag tänker på den utredning som industridepartementet gjort nyligen och som väl som politiskt huvudändamål hade att skaffa fram ett vedträ att slå centern i huvudet med.

Jag skall inte gå närmare in på utredningen, men jag vill erinra om att planeringschefen Carl Johan Åberg i finansdepartementet underströk hur osäkert materialet som sådant var. Rapporten utmynnade i alla fall i att det skulle kosta 19 miljarder kronor att avveckla kärnkraften i dag, vilket vi i centern har förutsatt kan komma att bli nödvändigt. Rapporten framhöll att det är alldeles för dyrt för den svenska ekonomin med en sådan avveckling och att det blir för stora påfrestningar på kapitalmarknaden och annat. Rapporten skulle naturligtvis också tjäna det syftet att vara ett s. k. expertunderlag för att inför nationen påvisa hur ihållig centerns ståndpunkt har varit.

Rapporten har varit utomordentligt viktig med hänsyn till de konsekvenser som den fått. Jag lämnar det osäkra siffermaterialet, som kanske delvis är helt felaktigt, därhän, men rapporten visar för det första att regeringen har skippat ambitionen om handlingsfrihet och i klartext fastslår att Sverige nu definitivt är bundet vid kärnkraften och att vi endast har att traska patrullo efter kärnkraftsexperternas anvisningar beträffande vår framtida energiförsörjning. För det andra tror jag att vi i det här landet skall vara tacksamma för utredningen, därför att den visar vilka astronomiska utlägg det skulle röra sig om därest vi låter de 13 kärnkraftsreaktorerna bli färdigbyggda. Vad kostar det att avveckla 13 kärnkraftverk? Utredningen visar att det skulle kosta 19 miljarder kronor med kapitalförstöring och allt vad som nu finns med i den bilden att avveckla 5 reaktorer. Men en avveckling av 13 kärnkraftverk med den kapitalförstöring som det innebär och dessutom nedläggning av uppberedningsanläggningar och anrikningsverk skulle kosta tiotals och åter tiotals miljarder utöver det nämnda beloppet. Jag håller inte för otroligt att det någon gång på 1980-talet, framåt 1990, kan röra sig om bortåt 100 miljarder kronor. Det visar hur definitiv bindningen vid kärnkraftssamhället blivit redan nu.

Onsdagen den
28 april 1976

*Energiushållning-
en, m. m.*

Det kan komma att visa sig att riskerna med kärnkraftsdrift ackumuleras så snabbt att man omgående måste stoppa den – jag erinrar t. ex. om utvecklingen i Japan, där radioaktivt vatten i tusentals ton har läckt ut, och en katastrof som var på väg att bli den största i USA med en liten ljusstump i en reaktor som höll på att tända eld på alltsammans. Vad gör vi då?

Herr talman! Som jag nyss sagt, måste energipolitiken utformas efter det innehåll vi vill ge välfärden i form av trygghet, sysselsättning osv. Vi vill då slå fast att välfärden inte är beroende av en bestämd nivå i fråga om energianvändningen. Skulle så vara fallet, skulle den här nationen till slut hamna i ett fullständigt olidligt prylsamhälle. Det tror jag ingen av oss vill, och det är heller inte nödvändigt, därför att det existerar inget klart samband mellan sysselsättning och energiproduktion. Det har funnits och finns många, många bevis för det.

Ett av de mest eklatanta bevisen innebär omändringen av Stålverk 80. Det föreslås nu att man drar ner planerna på stålverket till nära hälften – i stället för att producera 4 000 ton stålämnen skall verket producera något över hälften, men det blir precis samma sysselsättning. Jag tycker att detta är ett slående bevis på frånvaron av samband mellan energiproduktion och sysselsättning. Vi har ju hela tiden hävdats att något sådant samband inte finns.

Välfärd i vidsträckt bemärkelse innehåller inte bara materiella ingredienser. En god miljö är ett av de väsentligaste inslagen i en välfärd. Av alternativa energikällor – och då menar jag alternativ inte bara till kärnkraften utan även till de fossila bränslena – är de förnyelsebara de förnämsta att satsa på från miljösynpunkt: vindkraft, solenergi, ytjordvärme osv. Det är bl. a. av den anledningen vi så starkt satsar på dessa och vill utveckla dem.

På tal om energikällor, herr talman, hävdar vi starkt att energihushållning enligt vår uppfattning är en av de förnämsta av alla energikällor. Det finns stora energivinster att göra inom industrin. Vi har många gånger pekat på exemplet från massafabriken i Vallvik, och jag kan nämna Boliden, där man har tagit fram processer som minskat energiförbrukningen med 60–70 %. Ångpanneföreningen, som brukar räknas till de främsta experterna på området, har funnit att man genom att utnyttja spillvärme från industrin kan spara inte mindre än 600 000 m³ olja.

De alternativa energikällorna är också på en intressant snabb fram-marsch. Det gäller inte bara solenergis utnyttjande och vindkraften, som det arbetas på bl. a. i Linköping hos SAAB, utan det gäller även ytjordvärmens. Det har gått uppmärksammade reportage i pressen, senast i förra veckan, om ett hus i Piteå som utnyttjar den s. k. ytjordvärmens. Plastslangar har lagts ner under tjälen, och man utnyttjar den lågenergi som finns där. + 7 grader i jorden omvandlas via värmepump till högre värmemängd och på det sättet värms huset upp.

”Sensationella resultat” står det i pressen, sedan anordningarna har testats under vintern: 2 kr. och 28 öre per dygn för att värma upp en villa

om ca 150 m², totalt ca 800 kr. om året. Det är ingenting mindre än en sensation när det gäller de alternativa energikällorna, som enligt vad det sagts skulle kunna komma fram först någon gång bortåt år 2000. De finns redan i dag, och om de utnyttjas medför de enorma besparingar i fråga om oljekonsumtionen.

Herr talman! Centern vill genom motionen 2118 ta nödvändiga medel från kärnkraftssatsningen och satsa dem på energihushållning. Med sådana investeringar kan ökningen av energiförbrukningen inom industrin hållas nere på 2,3 % mot 3 % enligt regeringens beräkning.

Siffrorna talar även i det här sammanhanget. Under tioårsperioden 1965–1975 ökade industrins energiförbrukning med 2,5 % per år utan att några extra åtgärder sattes in för att hushålla med energin. Regeringen räknar nu för perioden 1975–1985 med en ökning av 3 % per år. Jag tror mot bakgrunden av de siffror som presenterats utifrån verkligheten att vår uppskattning om 2,3 % per år är mer realistisk. I varje fall är det inte någon omöjlig siffra. Det kan nämligen framhållas att för 1975 ligger industrins energiförbrukning redan 10 % under regeringens planer.

Det är så pass stora mängder som kan sparas via industrin och med hushållningsinsatser över huvud taget att vi utan vidare vill fastslå att man kan slippa kärnkraften enbart på grund av genomtänkta och planerade hushållningsåtgärder i fråga om energi.

Herr talman! Utifrån dessa mera principiella och ideologiska synpunkter som vi i centern lägger på energipolitiken och dess uppläggning och genomförande ber jag nu att i största korthet få kommentera de reservationer i näringsutskottets betänkande nr 42 som vi har anmält från centern och som vi medverkar i.

Kommunerna spelar en viktig roll i energiplaneringen. Enligt vår syn måste utgångspunkten vara att energiförsörjningen på lång sikt får lov att byggas på de förnyelsebara energikällorna. Vi anser att utredningen om kommunal energiplanering måste få tilläggsdirektiv, innebärande att man beaktar att planeringen underlättar utvecklingen mot de förnyelsebara energikällorna och ett bättre utnyttjande av energin, och att man också är beredd att ta hänsyn till kapitalförsörjningen i detta avseende. Utskottsmajoriteten avstyrker vårt förslag med argument av mycket formellt slag. Vi kan alltså inte acceptera de mycket formella invändningarna.

När det gäller grunderna för energibesparande åtgärder inom näringslivet vill vi från centern inte göra skillnad mellan stora och små företag. Därför vill vi slopa nuvarande begränsning som innebär att stöd får gälla endast företag med upp till 200 anställda. Stödet måste få mycket större räckvidd, och därför måste även företag med över 200 anställda få vara med.

I propositionen föreslås på goda grunder att maximibeloppet för bidrag skall höjas till 100 000 kr. Vi anser att det inte räcker, och vi vill höja det till 200 000 kr., så att intresset från att ha varit måttligt inom industrin skall kunna övergå till att bli stort.

Onsdagen den
28 april 1976

*Energihushållning-
en, m. m.*

Det är angeläget att understödja investeringar för hushållning med energi. Härigenom ökar både produktion och sysselsättning. Näringslivet har visat intresse för energibesparande investeringar, men låne- och bidragsmedlen har varit för otillräckliga. Vi föreslår därför, som framgår av reservationen 5, ekonomisk förpliktelse för staten "i samband med bidrag till framtagande av prototyper och demonstrationsanläggningar, vilken inberäknat löpande beslut innebär åtaganden om högst 25 000 000 kr. budgetåret 1977/78 och högst 15 000 000 kr. under budgetåret 1978/79". Vi föreslår också att riksdagen till Energibesparande åtgärder inom näringslivet m. m. anvisar ett reservationsanslag om 202 milj. kr. och när det gäller Lån till energibesparande åtgärder inom näringslivet ett investeringsanslag av 330 milj. kr. under statens utlåningsfonder.

Vi anser det även angeläget att gränserna rörande bidrag till försök med demonstrationsanläggningar höjs och att regeringen sålunda skall få bemyndigande att disponera 20 milj. kr. för detta ändamål. Genom den verksamheten kan utomordentligt viktiga incitament ges till utvecklingen av alternativa energikällor.

Med de motiveringar som jag tidigare i dag anfört föreslår vi också att näringslivets investeringsfonder skall få användas för energihushållande investeringar i näringslivet.

Herr talman! Utbildningsåtgärder i energibesparande syfte är ytterst viktiga. Utan utbildning kan man inte nå resultat på dessa områden. Vi anser att regeringens uppräknade av nuvarande anslag med 250 000 kr. till 3 milj. kr. är för magert och föreslår i stället 5 milj. kr.

Forskningen är, herr talman, av naturliga skäl en vital punkt i utvecklingen av en sund energipolitik. Av den anledningen har centern ända från början i alla energipolitiska sammanhang kämpat för att ge energiforskningen en framskjuten position. Men vi har också starkt reagerat – och gör det fortfarande – mot den oerhörda snedbalans i de knappa energiforskningsanslagens inriktning som regeringens prioritering har medfört. Det har varit och är i och för sig naturligt, med hänsyn till regeringens och moderaternas satsning på ett svenskt kärnkraftssamhälle, att kärnkraftsforskningen har getts dominerande prioriteringar. Men det är emot det som vi reagerar. Mot den bakgrunden föreslår vi från centern i en rad reservationer dels kraftiga höjningar av de olika energiforskningsanslagen, dels betydande överflyttningar av forskningsanslag från kärnkraftsforskning till forskning rörande utveckling dels av hushållning med energi, dels av alternativa energiproduktionskällor.

Beträffande fissionsforskningen så är det ganska naturligt, med hänsyn till vår inställning till kärnkraften, att vi vill mycket väsentligt minska anslaget till denna forskning. Vi vill bara vara med om en forskning som rör säkerhet för avfallshantering och liknande med ett belopp på 11,5 milj. kr.

Herr talman! När det gäller utnyttjandet av kärnkraften har jag tidigare i mitt anförande behandlat centerns syn på saken. Jag vill sammanfattningsvis konstatera att energipolitiken enligt vår uppfattning måste ut-

formas så, att investeringar som syftar till hushållning med energi skall leda till att kärnkraftsutbyggnaden och kärnkraftssatsningen onödiggörs. Medel som frigörs från kärnkraften måste då satsas på hushållningsåtgärder och på de alternativa energikällorna. Säkerhetsproblemen är så långt ifrån lösta i dag som de någonsin varit tidigare, och det finns en rad skakande fakta om hur hotande den problematiken är. Men jag skall här inte närmare gå in på detta – det har vi gjort i andra sammanhang, då vi påvisat att varken när det gäller uppbyggnadsanläggningar, hantering av avfallet eller deponering av det slutliga högaktiva giftiga avfallet finns några lösningar.

Vi säger i koncentrat när det gäller kärnkraftsengagemanget och kärnkraftssatsningen i vårt land att de fem aggregat som finns i drift skall få fortsätta, men en beredskapsplan för deras avveckling måste upprättas, därför att katastrofer kan inträffa som medför att en snabb avveckling måste äga rum. De tre aggregat som ännu inte börjat byggas skall, säger vi, aldrig börja byggas. De fem som är kvar får man lov att fortsätta att bygga ut tills vi har klarat kontraktavvecklingar och liknande ting.

Om riksdagen godtar våra förslag finns det inget behov av att ta i anspråk de medel som Vattenfall beräknar för kärnkraftsutbyggnaden. Det finns inget behov av någon kärnkraft i det här landet.

Herr talman! Jag ber att få föreslå bifall till reservationerna 1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 25, 26, 27, 28, 30, 31, 33, 34 och 35.

Herr REGNÉLL (m):

Herr talman! När det gäller de ämnen som nu diskuteras i den gemensamma debatten skall jag hålla mig till den statliga verksamheten på oljeområdet. Det ärendet behandlas i näringsutskottets betänkande nr 44.

Att åsikterna skiljer sig i fråga om vad som bör göras och inte bör göras framgår av att utskottsbehandlingen resulterat, inte i fullt så många reservationer som nyss räknades upp men likväl i 13 reservationer. Oenigheten är alltså betydande.

På en punkt är vi emellertid eniga, nämligen om att aktivitet inom oljebranschen är förenad med stora risker och med stora svårigheter att göra hållbara prognoser. Det finns starka intressen i gamet, baserade på politisk eller ekonomisk makt, i vissa fall på en kombination av båda. Att vara med i den leken kan resultera i otäcka knuffar för den som är liten.

Redan i fjol, när statlig verksamhet på oljeområdet för första gången debatterades i samlad form, framhöll vi från moderat håll dessa speciella aspekter. Det är glädjande att också regeringen nu talar om "företags-ekonomiska risker" och om "osäkerhet i marknadsbedömningen". Men av dessa gemensamma insikter drar vi olika slutsatser. Regeringen vill bygga ut det statliga engagemanget. Vi säger: Låt oss agera försiktigt på detta spekulativa och svårbedömda område. Statens och landets re-

Onsdagen den
28 april 1976

*Energiushållning-
en, m. m.*

surser är sannerligen redan hårt ansträngda. Det är då olämpligt att satsa stora belopp i aktieteckning, lån och garantier i en svårbedömd bransch. Man måste ju konstatera att staten förutan fungerar oljeförsörjningen under normala förhållanden på ett hyggligt sätt, och i en krissituation är det väl fråga om huruvida inte ett omfattande statligt engagemang rent av kan vara ett bekymmer. Jag skall utveckla den tankegången litet närmare.

God tillgång på olika oljeprodukter, hyggliga priser och tillräcklig distributionskapacitet är konsumenternas berättigade krav. De kraven har i vårt land i stort sett uppfyllts under normala tider. Konkurrensen mellan de stora bolag som är verksamma i oljebranschen har sört för detta. Det brukar påpekas att de stora bolagens förtjänster har legat i produktionsledet; försäljningen har bedrivits utan nämnvärd lönsamhet, tidvis kanske rent av med förlust. Den som ger sig in i försäljningsledet utan en bas av lönsam produktion torde få svårt att förränta sina pengar.

Fastän detta inte uttalas torde det vara den vetskapen, alltså att pengarna finns att hämta egentligen bara i råvaruledet, som har fått regeringen att engagera svenska skattebetalarpengar i internationell oljeletning. På moderat håll menar vi att risktagningen är för stor, och vi vill därför ha ett förslag om avveckling av statsengagemanget inom Petroswede AB.

En helt annan rimlighet har OPAB, Oljeprospektering AB. Här är verksamheten begränsad till geografiskt närliggande områden. Att vi vill bilda oss en uppfattning om vad som där kan utvinnas är självklart.

Liksom OPAB bör också Svenska Petroleum AB kunna vara nyttigt. I fråga om de båda företagen, OPAB och Svenska Petroleum AB, menar vi emellertid att redan den nuvarande uppläggningsen av ägar- och finansieringsförhållanden är olämplig. Vi framförde den åsikten i fjol och anser oss ha ännu starkare skäl för den i år, när vi har tagit del av propositionens förslag. Vad som varit snårigt blir ännu snårigare på organisationsplanet. Vad som varit svårt att följa blir för riksdagen ännu svårare att kontinuerligt följa. Nog är det t. ex. anmärkningsvärt att man vill använda LKAB "som instrument för Statsföretags ägarintresse" för att – som det heter – "befria moderbolaget i gruppen från direkt ansvar". Nog tycker man att erfarenheterna från bl. a. Stålverk 80 borde resultera i konstruktioner med större möjligheter till insyn och klarare totalansvar än vad propositionen här inbjuder till. Att stoppa in en viktig verksamhet så att man behöver öppna tre lock för att få insyn i den är klart olämpligt ur riksdagens synpunkt. Den uppfattningen leder oss på moderat håll till att begära nya organisationsplaner och till att nu, i dagens läge, yrka avslag på de anslag som regeringen begär för att genomföra den komplicerade uppläggning som propositionen skisserar.

En särskild kommentar kräver kanske reservation 8, där vi moderater och folkpartisterna går emot regeringsförslaget att anvisa ytterligare 10 milj. kr., utöver de 36 som anvisades i fjol, till projektering för ett statsägt raffinaderi vid Brofjorden. Alla vet – eller borde veta – att det är stor

överkapacitet på raffinaderiområdet. Detta faktum gör rent av att bedömare i länder med nya, egna oljefyndigheter – Norge är ett exempel – menar att man bör avstå från att bygga ut egna raffinaderier. Hur mycket mera näraliggande måste det då inte vara för ett land som inte är oljeproducerande att göra det ställningstagandet? Att i nybyggda anläggningar konkurrera med företag som byggts ut för långt lägre kostnader måste bli mycket svårt.

Vad som sagts om Brofjorden gäller också ett eventuellt deltagande i det norska Mongstadsprojektet. Här noterar vi på vårt håll att utskottet i stort sett ansluter sig till synpunkterna i moderata samlingspartiets motion. Någon reservation från vår sida har därför inte behövts.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationerna 1, 4, 5, 6, 7, 8 och 13.

Herr WIRTÉN (fp):

Herr talman! När riksdagen för ett år sedan lade fast riktlinjer för den fortsatta energipolitiken skedde det mot bakgrund av att den rika världen just genomgått en av sina värsta akuta kriser. Framtidsvisionerna, som hade byggt på illusionen om tillgång till obegränsad och billig energi, var krossade. Med ens syntes välståndet bräckligt. I Västeuropa och USA blev allmänhet och regeringar på det klara med att energipolitiken måste läggas om.

Energikrisen fick starkt genomslag också i Sverige. Riksdagsbeslutet 1975 innebar en delvis förändrad energipolitik. Det slogs fast att energihushållning skulle vara ett viktigt mål. Kärnkraftsprogrammet, såsom det planerats av kraftindustrin och förespråkats av regeringen, skars – åtminstone tillfälligt – ned. Ett ambitiöst forskningsprogram drogs i gång. Betydande stöd för energihushållning betalades ut. Många talade om en ny kurs för industriländerna – betonade kvalitativa värden som bättre miljö och ett ekologiskt riktigare sätt att leva framför en fortsatt ständig expansion.

Det är bara två år sedan vi levde under oljekrisens direkta hot. Vi hade ransoneringar och bensinkort. Vi släckte lampor och sparade på varmvattnet. Det gav direkta genomslag i energiförbrukningen. Under 1974 sjönk den kraftigt. Den ökade sedan igen under 1975, men låg även då klart under 1973 års förbrukning.

Men hur har det då, om man försöker se kritiskt, gått sedan oljekrisens mest akuta skede? Har nytänkandet lett till några långtgående och varaktiga förändringar? I USA förklarades att man till 1985 skulle skapa nationell självförsörjning. Men i själva verket har USA:s beroende av importerad olja ökat. De omfattande kärnkraftsprogrammen har skurits ned. Planerna har mött politiska och ekonomiska problem. De väldiga planerna på kolbrytning har inte förverkligats. Det mesta är som tidigare.

I Västeuropa har man försökt samordna energipolitiken. Kärnkraften skulle snabbt byggas ut. Men många tvivlar på att de planerna är möjliga att genomföra. Sparansträngningar har gjorts men inte med någon verklig

Onsdagen den
28 april 1976

*Energiushållning-
en, m. m.*

målmedvetenhet. Den nya energipolitiken har det svårt i portgången.

Och hur ser det ut i Sverige? När regeringen presenterade sin energipolitik inför förra årets beslut, var man angelägen att betona kraven på bättre hushållning. Detta var en kontrast till det slappa intresset, när vi först påpekade detta – det skulle bli för dyrt att spara, tyckte ju statsrådet Feldt och en del andra i regeringen. Och visst var det ett ambitiöst mål man satte upp – även om vi ansåg det möjligt och lämpligt att gå ännu något längre. Och visst har energiförbrukningen varit låg de två senaste åren. Det kan delvis förklaras med lågkonjunkturen, med snabba och enkla sparinsatser direkt efter krisen, med engångsvinster och naturligtvis med ett stort sparintresse – som dock nu tycks avta – hos allmänheten. Men har energipolitiken egentligen förändrats mer generellt?

Efter riksdagsbeslutet har regeringen alltmer sällan talat om energihushållning. Initiativ har det varit tunt med. Man tycks ha slagit sig till ro med att vi nu fått energistöd, energisparkommitté, diverse utredningar och ett påbörjat forskningsprogram. Men därutöver har regeringen – och det är allvarligt – genom det sätt den fört energidebatten det senaste året också delvis kommit att motarbeta sparansträngningarna. Man har försökt ge intrycket att återhållsamhet skulle gå direkt ut över hushållen och jobben. Avsikten har väl inte i och för sig varit att misskreditera energihushållningen, men effekten kan bli just den. Senast var det Carl Johan Åberg, som styr och ställer med det mesta i finansdepartementet, som i en TV-intervju nyligen avfärdade energisparandet med att det skulle vara "mycket dyrare att försöka spara energi än att producera energi". Vidare sade han: "Att spara energi drar med sig betydande kostnader." Detta var säkert inte bara hans egna funderingar. Vad han presenterade i TV var industridepartementets utredning om konsekvenser vid minskad elproduktion i kärnkraftverk.

Är det så att regeringen nu åter svängt – förlorat klarsynen efter energikrisen – ansett att hushållningen klarar sig själv utan ständigt tryck, eller är det bara så att man i ivern att puckla på herr Fäldin offerar den väsentligaste biten i hela energipolitiken: omläggningen från energislöseri till bättre hushållning? Effekterna kan bli desamma. Regeringens attityd är här oerhört viktig.

Och möjligheterna till energihushållning är ju till skillnad från vad kanslihuset tycks mena uppenbart mycket stora. Det gäller främst inom uppvärmningssektorn och industrisektorn. Detta har gång på gång redovisats av svenska och utländska utredningar. Tekniska möjligheter finns, kunskap likaså. Till skillnad från vad man anser i finans- och industridepartementen finns det också experter som visar att hushållningen lönar sig. Forskare på tekniska högskolan i Stockholm visar i en färsk undersökning att energibesparing med 50 % är möjlig i 1940-talsbebyggelse och att de investeringar som krävs snart är intjänade. Det finns en rad andra beräkningar, som visar hur snabbt hushållningsinvesteringar betalar sig – från pannjustering som är intjänad på ett år till mer komplicerade

insatser som naturligtvis kräver längre tid. Allt detta är fullt möjligt att målmedvetet och metodiskt genomföra om viljan finns och om man utnyttjar de styrmedel som står till buds. Men allt som bör göras blir naturligtvis inte gjort om man inte driver på från regeringens sida. Och en sådan hushållningssatsning ger fler – inte färre – jobb.

Många bedömare anser att en rad stora investeringar i energibesparande syfte mycket snabbt kan göras inom industrin. Hittills har insatserna dock blivit blygsamma. Skälen kan vara flera. Företagen vill inte försämrat sin likviditet, de har andra investeringsplaner som ger dem större utdelning på insatt kapital. Många företag gjorde betydande engångsinsatser under intrycket av krisen 1973–1974, men planerna på längre sikt tycks ofta vara obefintliga eller vaga. Allt detta kan en regering påverka.

Folkpartiet vill nu som tidigare satsa på energihushållning. Den är lika viktig nu som den var för två år sedan eller för ett år sedan. Om vi sparar slipper vi tvingas in i en dyrbar och riskabel utbyggnad. Vi skyddar vår miljö. Vi får bättre andrum för att utveckla ny energibesparande teknik och alternativa energikällor.

Vi har lagt en rad förslag i vår partimotion, och vi har också följt upp dessa i reservationer till näringsutskottets och civilutskottets betänkanden. Jag redovisar dessa förslag kort i den ordning de kommer.

Vi vill förbättra bidragssystemet för energihushållning i näringslivets byggnader. De medel som avsatts har enligt industriverket inte haft någon strykande åtgång. Det måste bättre uppmärksammas att den här stimulansen finns. Den bör stå öppen för fler företag, och beloppsgränsen per projekt bör höjas. Då bör effekterna av stödet bli större än vad de nu tycks vara.

I en annan reservation vill vi främja utbyggnaden av kraftvärmeverk av effektivitets- och miljöskäl. Vi vill ha en energisparlag, som bör bli ett effektivt styrinstrument för att främja bättre hushållning.

Vi vill i ytterligare en annan reservation bredda energisparkommitténs verksamhet och uppgifter, så att den kan bli ett effektivt organ med ansvar för att hushållningen verkligen slår igenom. Vi vill undersöka möjligheterna att få en mer energisnål transportapparat.

I reservationen 16 till näringsutskottets betänkande nr 42 vill vi satsa mer på forskning rörande utveckling av solenergi för hushållsuppvärmning. De s. k. alternativa energikällorna, som vi tar upp i en annan reservation, kan ge oss rådrum och minska beroendet av olja och kärnkraft. Förutom solenergin vill vi, vilket vi har framhållit i reservationerna 20 och 24 i samma betänkande, främja främst utveckling av vindkraft och inhemska organiska bränslen.

Till de viktigaste av våra hushållningsförslag hör åtgärder på lokal-komfortområdet. I reservationer till civilutskottets betänkande – herr Strömberg i Botkyrka kommer senare att tala för dessa – har vi begärt ett program för upprustning av det äldre fastighetsbeståndet så att det får i princip samma energieffektivitet som nyproduktionen. Vi har också föreslagit ett program för kontroll av fastigheter för att se till att värme- och ven-

Onsdagen den
28 april 1976

*Energhushållning-
en, m. m.*

tilationssystem utformas för maximal hushållning.

Vi anser alltså, herr talman, att en mer målmedveten och heltäckande strategi när det gäller uppvärmningssidan är nödvändig. Självfallet bör vi satsa på frivillighet så långt det går. Ett minimum är emellertid att alla fastighetsägare nås och att de får klart för sig vilka förbättringar som bör göras, hur de bör göras och vilken ekonomi de får.

Jag vill alltså hävda att förutsättningarna finns för en långt mer effektiv besparingsverksamhet än den som nu pågår. Regeringen har ansvaret för att hushållningsinsatserna hittills blivit relativt blygsamma. Ingen kan kräva att vi omedelbart skall nå väldiga resultat. Självfallet tar det tid innan det går att omvandla ett produktionssystem som är byggt på ständiga och kraftiga ökningar av energiförbrukningen till ett system baserat på hushållningstanken. Men däremot har man rätt att kräva att regeringen beslutsamt förklarar att hushållning är bra och nödvändig och att den ser till att de styrinstrument som finns snarast kommer till bruk. Det brådskar alltså med ett energiskattesystem som ger bättre möjligheter att styra energikonsumtionens utveckling och fördelning på olika energikällor, med effektiva normer och lånebestämmelser på byggnadssidan och med en mer planmässig upprustning av de äldre fastigheterna. Det är också nödvändigt att investeringarna inom industrin för bättre energiekonomi sätter fart.

Energhushållningslinjen ger oss ökad handlingsfrihet för framtiden. Den ger utrymme för ytterligare bedömningar av olika energisystem och energislag – inte minst av kärnkraften. Osäkerheten om kärnkraften är ännu stor. Den var det 1973. Det gjorde att riksdagen då begärde uppskov med ställningstagandet till fortsatt utbyggnad. Den var det när riksdagen 1975 hade att ta ställning till regeringsförslaget om ytterligare utbyggnad, och den är det fortfarande. Utvecklingen på kärnkraftsområdet världen över ger oss ännu ingen anledning att tro att lättvattenreaktorn är någon långsiktig lösning på energiproblemen. Erfarenheterna av stora kärnkraftsverk i drift är fortfarande begränsade. Anriknings- och uppberedningsleden är besvärande flaskhalsar. Bränslemarknaden är osäker. Frågan om slutlig förvaring av det högaktiva avfallet har ännu inte fått någon fullt acceptabel lösning. Vi anser inte att utvecklingen under det senaste året har givit några sådana nya erfarenheter, som skulle ändra på folkpartiets slutsats att det svenska kärnkraftsprogrammet bör begränsas till de elva aggregat som riksdagen 1973 ställde sig bakom.

Socialdemokraterna har som bekant en annan mening. Från att under början av 1975 ha intagit en relativt försiktig hållning när det gällde fortsatt kärnkraftsutbyggnad har man därefter successivt – åtminstone i ord – blivit alltmer kärnkraftsvänlig. Man är – och det är i och för sig bra – mycket vältalig när det gäller att utmåla miljöeffekterna av andra energislag, t. ex. oljan. Men man har allt färre reservationer när det gäller kärnkraften. Det är svårt att tolka socialdemokraternas energidiskussion på annat sätt än att man nu förutser en fortsatt kärnkraftsutbyggnad med de konsekvenser den tvingar fram i form av en satsning

på hela bränslecykeln.

Vi anser det oklokt att Sverige binder sig för en sådan kärnkraftsutveckling – och regeringens och moderaternas två extra kärnkraftsaggregat är ett steg i den riktningen. Vi yrkar alltså avslag på regeringens förslag om godkännande av avtal och om anslag, som är förknippade med dessa båda extra aggregat. Vi fullföljer därmed vårt ställningstagande från 1975. Det innebär också att vi tar avstånd från ingrepp som rör de kärnkraftsaggregat som redan producerar energi eller som håller på att färdigställas. Vi kan inte bortse från att dessa sedan lång tid räknats in som en framtida energitillgång och att de inte utan en hel del problem kan stängas av. Vi anser inte att de erfarenheter man har av kärnkraften motiverar så drastiska åtgärder.

Energikrisen för två år sedan gav oss en rad allvarliga bekymmer och problem. Men den hade det positiva med sig att den öppnade för en bred debatt om energifrågorna och i dess förlängning om vårt sätt att leva, producera och konsumera. Den debatten fortsätter i vårt land och runt om i världen. Den har visat att det finns en stark oro för att vi i allt snabbare takt håller på att göra slut på resurser som inte återskapas, att vi skadar hela det ekologiska systemet genom en ohejdad energitillväxt. Den visade också på en stark reaktion mot utvecklingen av alltmer komplicerade, sårbara och svårhanterade tekniska system. Den angav vägar mot en ny kurs i den rika världen, skonsammare mot människor, miljö och resurser.

Det som hänt får inte bli en parentes. Vi får inte förledas att tro att energikrisen är övervunnen bara för att det just nu finns tillräckligt med olja för den som har råd att betala. Skälen för en ny energipolitik, grundad på ekologiska hänsyn, inriktad på hushållning med knappa resurser, är minst lika starka nu som tidigare.

Herr talman! Jag yrkar bifall till de reservationer där mitt namn förekommer.

Herr SVENSSON i Malmö (vpk):

Herr talman! Två personer har sedan ett år tillbaka getts stort utrymme i massmedia för debatt om energifrågan. Den ene är Thorbjörn Fälldin. Den andre är statsministern. Man kan inte säga att den begränsade vinklingen i massmedia har gynnat energidiskussionen. Och det vore synd att påstå att diskussionen herrarna emellan har varit klarläggande.

Tvärtom. Det har varit en i hög grad personlig uppgörelse. Den har bitvis förts i primitiv och vulgär form. Den som obestriddligen tar priset här är faktiskt statsministern: I hans framställning görs Fälldin närmast till en inskränkt fårfarmare, som vill tillbaka till 1800-talet. Den som inte godkänner kärnkraftsprogrammet beskylls för att vilja skapa massarbetslöshet. En socialdemokratisk tidning föreslog häromdagen att Fälldin borde flytta ut i fårhuset, så att han i energibesparande syfte kunde begagna sig av djurvärmen. Det är till att ha nivå på energidebatten.

Nu vill vi från vpk inte förmena statsministern att kritisera centern.

Onsdagen den
28 april 1976

*Energiushållning-
en, m. m.*

Men statsministern gör inte bara ett dåligt intryck med själva sin ytlighet. Han missar också på ett allvarligt sätt de verkligt centrala frågorna, när han för sin sluggerbetonade match mot Fälldin.

För en medveten arbetarrörelse måste frågorna nämligen gälla: Vart skall energipolitiken syfta? Vilket slags produktionssystem skall den inrymmas i? Vilken maktstruktur skall den gynna? Vilken tillväxt skall den främja? Skall den enbart tjäna prylsamhället? Skall den enbart gynna storfinansen? Och vilka tendenser gynnas med resp. utan energipolitikens uppbyggnad kring den uranbaserade kärnkraften? När ledaren för ett stort arbetarparti helt förbigår dessa frågor, när han begränsar sig till hänfulla och nedsättande ordfyverkerier mot en motståndare – då för han faktiskt sitt eget partifolk bakom ljuset.

Det är därför beklämmande när regeringen låter skraddarsy en utredning av det slag som publicerades häromdagen: Konsekvenser vid minskad elproduktion i kärnkraftverk.

Utredningen var avsedd som ett stöd åt regeringens kärnkraftsutbyggnad. I verkligheten illustrerar den på ett nästan pinsamt sätt ihålligheten i statsministerns personliga kampanj mot herr Fälldin. Utredningen är en fruktansvärd bumerang mot regeringen.

Även om jag hade tillhört kärnkraftens anhängare, skulle jag i ärlighetens namn inte ha kunnat annat än säga en enda sak: Denna utredning är rent strunt. Den är ett akademiskt räknestycke utan värde. Den är något som i allmänhetens ögon kan komma att skada alla seriösa utredares yrkesheder.

Det är två grundstenar i utredningen, såvitt jag förstår, som är ren bluff. Den ena berör frågan om valfriheten. I fjor hävdades i regeringspropositionen att kärnkraftsutbyggnaden var förenlig med fortsatt valfrihet fram till 1985. Men i utredningen utmålas i dag konsekvenserna av en nedskärning – även en partiell – som så katastrofala att man omöjligt kan ta dem. Som var och en förstår stämmer inte det. Antingen har man valfrihet eller också har man det inte. Man kan inte ena året hävda att det föreslagna programmet leder till valfrihet och andra året hävda att dess avvecklande är omöjligt och leder till katastrof. Är regeringens påstående från i fjor riktigt – då är utredningens påstående i dag lögn. Alternativt kan det vara tvärtom, vilket tyvärr inte gör trovärdigheten mycket bättre. Men om utredningen har rätt – då har den ju också faktiskt bevisat att vi redan är slavar under kärnkraften. Dess bättre är det ännu inte så.

Den andra grundstenen i utredningen är kalkylerna över den framtida förbrukningen av elkraft. Här spär utredarna på med en prognos som ligger långt över den nuvarande konstaterade tendensen. Den nuvarande tendensen ger grovt räknat 125 terawattimmar 1985. Men utredningen vill ha det till 159. Alltså: Först använder man en prognos som ligger långt över verkligheten. Sedan påstår man att en sänkning av elförbrukningen från den inbillade nivån ned till den troliga skulle leda till katastrof. Det kuriösa är ju att utredningen genom sitt uppenbara fel helt

motbevisar sig själv. Den säger t. ex. att stopp för vidare utbyggnad av kärnkraft skulle – utan särskild ersättningsproduktion – ge 95 terawattimmar år 1980. Men det är ju ungefär där elförbrukningen kommer att befinna sig år 1980, med nu rådande tendens.

Det är inte märkligt, herr talman, om exempelvis en kompetent bedömare som Olle Alsén i Dagens Nyheter presenterar utredningen under rubriken Skoj med energi. Nog måste väl ändå regeringsanhängarna förstå att de skadar en seriös och ärlig energidebatt bland sitt eget partifolk genom att presentera aktstycken av det här slaget.

Nu kan som sagt centerpartiet förvisso kritiseras i energifrågan. Centern tror att det går att låsa energiförbrukningen vid den nu bestående nivån. Den tror att ett kapitalistiskt samhälle, för sina profiler beroende av ständig kvantitativ tillväxt och till stor del byggt på rovdrift, plötsligt kan strypa all ytterligare ökning i intaget av energi. Centern tror dessutom att ett sådant stopp för vidare ökning kan genomföras med bevarande av en kapitalistisk marknadsekonomi och med kapitalistisk organisation av näringslivet. Detta är vad jag förstår en illusion. Man kan inte, praktiskt sett, över en natt övergå från en slöseriets teknik till en den planmässiga hushållningens. Man kan inte snabbt strypa en stark tendens till kvantitativ tillväxt utan att ha ett mycket rigoröst och allomfattande plansystem. Vad centerns kärnkraftsprogram egentligen skulle kräva vore inte i första hand en plan för avveckling av kärnkraften. Det vore i stället en plan för avveckling av kapitalismen.

Kan centern kritiseras, gäller detta dock än mer om regeringen. Sedan i fjor har marken verkligen börjat bränna under regeringens fötter i kärnkraftsfrågan. Frågorna hopar sig. Det ena problemet efter det andra dyker upp. I stället för dessa rallarsvingar mot Fälldin borde regeringen ägna sig åt att ärligt försöka besvara frågorna.

Kärnkraften har fått det svårare. Alla gamla problem kvarstår. Många nya har tillkommit. Fortfarande finns inga praktiska erfarenheter av om och hur högaktivt avfall går att förvara. Fortfarande svarar man inte på frågan vad som händer när de radioaktiva utsläppen når en kritisk nivå om ca 20 år. Tillgängligheten till utländska förvaringsmöjligheter har uppenbarligen minskat. Kärnkraften har dessutom blivit betydligt dyrare. Dess relativa lönsamhet löper med nuvarande tendens risk att gå förlorad. Anrikningen av uran hotar att bli en flaskhals. Ute i världen skärs utbyggnadsprogrammen ner och pessimismen kring kärnkraften breder ut sig. Tekniska missöden avslöjar att säkerheten ingalunda är vad man påstått den vara.

Vad värre är – det utrikespolitiska beroende som vpk varnade för i fjor har illustrerats på ett drastiskt sätt. Ett amerikanskt bolag har vägrat uppfylla 80 % av sina utlovade leveranser av uran. Av de 7 500 ton uran som var säkrade gick därmed 3 500 ton förlorade. Ranstadsmalmen, som är tänkbar som alternativ, blir dyrare. Man frågar: Hur mycket dyrare? Och hur fyller man sedan behovet av återstoden av de 15 000 ton som allttjämt utgör ett tomrum i kalkylen fram till 1985? Uranpriserna stiger.

Onsdagen den
28 april 1976

*Energhushållning-
en, m. m.*

Förenta staterna prioriterar strängt sina leveranser. Vilket pris skall Sverige betala för att få vara med vid den fördelningen? Och hur påverkar det det nationella oberoendet? Tror man på regeringshåll att Australien skall gå oss till handa – Australien med sin borgerliga regering och sin koppling till USA:s paktsystem? Eller tror man möjligen att vi skall få uran från Sydafrika i framtiden?

Knappheten på uran framtvingar en briderutveckling. Skall vi då underkasta oss de nya och större risker det medför? Skall vi slutgiltigt avhända oss valfriheten genom att då acceptera det ohämmade kärnkraftssamhället i briderreaktorns gestalt?

Och så, herr talman, den vitalaste frågan av alla – den ideologiska. Vad slags samhälle är det som svensk arbetarrörelse skall satsa på? Skall vi bygga kärnkraftssamhället ihop med moderaterna – är det framtidsvisionen? Skall den kvantitativa tillväxten vara ledstjärnan? Skall profiten fortsätta att driva fram slöseri och ensidigt kvantitativ tillväxt? Är det vad som krävs av en ansvarskännande massrörelse i en värld där den hänsynslösa misshushållningen framstår som allt orimligare och allt farligare? Är det de kapitalistiska industriländernas alltmer skärpta jakt på resurser i tredje världen som skall vara temat också för Sverige?

Eller skall vi bryta med denna grova och enkla tillväxtsyn, som kapitalismen har inplanterat? Skall arbetarrörelsen satsa på en annan form av tillväxt? En tillväxt av kvalitativ art. En tillväxt, där framsteg inte mäts i antal varuenheter, där meningslösa produkter inte räknas likvärdiga med meningsfulla. Där man i stället mäter tillväxten i social nytta. Där inte de stora kvantiteterna, utan ändamålet och meningen med produktionen är ledande. Där slit- och slängfilosofin och jakten på nya avsettningsmarknader fått vika för aktsamhet mot den biologiska omgivningen och respekt för det mänskliga arbetets produkter. I likhet med ett stort antal engagerade i det socialdemokratiska partiets djupa led tror vi i vpk att det vore mer i överensstämmelse med arbetarrörelsens värderingar och kulturtradition att göra så.

Med de nya bakslag och tvivel som det senaste året drabbat kärnkraften framstår det som allt tydligare att vårt parti valde rätt, när det tog sin kritiska ståndpunkt till svensk kärnkraftsutbyggnad. Jag hemställer därför om bifall till vpk:s yrkande beträffande kärnkraftsutbyggnaden som just nu utdelas här i kammaren och som jag skall be att få läsa upp: att riksdagen med anledning av motionen 1975/76:1775 samt med avslag på motionen 1975/76:681 yrkandet B och motionen 1975/76:2118 yrkandena A 2–5 och B 1 ger regeringen till känna

att inga ytterligare kärnreaktorer tas i bruk, förrän en förutsättningslös granskning skett av de nya och kvarstående problem som i allt högre grad kommit att belasta kärnkraften: den stora kostnadsökningen, råvarubristen, anrikningsmöjligheterna, de utrikespolitiska bindningarna, den olösta frågan om förvaring av det högaktiva avfallet, störningarna i driftsäkerheten samt den samhällsstruktur som blir följden av en vidare kärnkraftssatsning.

Herr talman! Det har fallit på min lott att föra vpk:s talan även i en annan av de aktuella frågorna under den här punkten, nämligen oljefrågan. Min först anmälda tid har därför blivit något för kort. Jag kommer med talmannens tidigare givna benägna medgivande att något överskrida den.

Sent omsider har regeringen tagit ett initiativ i oljefrågan. Det har skett 30 år efter andra världskrigets erfarenheter. Det har skett med ett par års dröjsmål från den s. k. oljekrisen. Det sistnämnda är ett bevis så gott som något på att det fullständigt saknades varje förhandsberedskap inför den sortens störningar som oljekrisen utgjorde. Åtgärderna kommer sannerligen i vad som brukar kallas grevens tid. Långsammare kunde man knappast ha agerat.

Och ändå finns det de som är motståndare t. o. m. till de anspråklösa åtgärder som statlig oljeverksamhet av den föreslagna typen innebär i en värld av privat oljemakt. Det är moderaterna. Detta är en rätt fantastisk illustration till den politiska linje som den svenska högern valt. Moderaterna ropar ju i alla sammanhang om fri konkurrens. Och här understöder moderaterna en av de mäktigaste och mest genomförda organisationer som upphävt konkurrensen och som på oljeområdet skapat en av världens mest omfattande karteller. Inte ens ett litet blygsamt svenskt statsföretag, som skulle betyda på sin höjd en marginell begränsning i det massiva godtycket, vill de acceptera. Moderaterna skryter ofta med sin svenskhet. Men det minsta försök att antyda ett alternativ till Sveriges beroende av det internationella oljekapitalet, det visar moderaterna med avsky ifrån sig. Moderaterna älskar att omge sig med blågula fanor. Men när det gäller en nationellt så oerhört viktig fråga som oljepolitiken – då skrudar de sig i stjärnbaneret och viftar med Gulfs vimpelar. När det handlar om att söka värna åtminstone en rest av Sveriges oberoende på detta område, då slår man vakt om Rockefeller's frihet.

Moderaterna handlar här efter en klar och bestämd politisk logik. Det finns många exempel på motsvarigheter i den moderna historien. Det är den reaktionära massrörelsens logik.

Inför höstens val har ju moderaterna en enda målsättning. Deras paroll är: Sprid de reaktionära fördomarna, sprid den småborgerliga skräcken för all samhällelig förändring! Samla upp så mycket man kan av hat mot radikalism och framåtsyftande samhällskritik, skräck för folkens frigörelsekamp, som kan rubba maktläget i världen! Sprid en demagogisk propaganda mot allt vad statsföretagande heter – då skapas den massbasis storkapitalet saknar. Då blir den reaktionära opinionen så stark, att den kan bilda ett skydd mot försök att begränsa storkapitalets makt. Det är givetvis inte Sveriges, den svenska nationens och folkflertalets intressen som man på det sättet företräder. De som tjänar på moderaternas politik är de internationella oljekoncerner som vill dominera priser, försäljningsvillkor och marknadsinformation. Som vill underordna enskilda länders regeringar under sig och som vill kunna ohämmat bedriva skatteflykt. Som vill hota de oljeproducerande länderna med krig via sina

Onsdagen den
28 april 1976

*Energihushållning-
en, m. m.*

talesmän i USA-regeringen. Sällan framträder moderaternas verkliga avsikter så ohöjlt som just i dagens uppslutning kring de internationella oljemonopolens envælde. Hädanefter skall moderaterna tala mycket dämpat om sin nationella pålitlighet som parti. I dag visar de att nationens intressen betyder vida mindre för dem än de amerikanska och brittiska oljebolagens övermakt. Moderaterna slår vakt om oljebolagen mot nationen. Bolagshögern är numera så internationell att den inte har något fädernesland kvar.

Vänsterpartiet kommunisterna har i många sammanhang hävdad, att oljemonopolens makt måste brytas. Vi har tagit ett flertal riksdagsinitiativ i den frågan: Vi är givetvis positiva till det initiativ som nu äntligen tas och vi har yrkat bifall till propositionens äskanden.

Men regeringen och det socialdemokratiska partiet måste dock här inse, att vad som föreslagits inte har möjlighet att bli av avgörande maktpolitisk betydelse. Det är inte vad som behövs i nuvarande situation. Socialdemokratin gör återigen en av sina stora politiska missar. Den viker återigen tillbaka i kampen mot storkapitalet. Den har blivit fånge i sin egen samarbets- och anpassningspolitik – så som man blir, när man gör sig av med sina ideologiska principer.

Socialdemokratin försatt tillfället 1945 att gripa inflytandet över svensk oljepolitik. Det fick till följd en utbyggnad utan motstycke av de internationella oljekoncernernas inflytande över Sveriges oljesituation.

Så kom 1970-talets oljekris, och de internationella oljebolagens makt demonstrerades i all sin effektivitet. Inte nog med att de dikterade priser och försäljning. De dikterade t. o. m. den information om oljemarknaden som regeringarna hade att bygga på för sitt handlande. Och inför de oljeproducerande ländernas åtgärder mobiliserade oljebolagen västländernas regeringar till politiska hotelser, som skärpte de internationella spänningarna mellan västs industrinationer och tredje världen.

Lärdomarna av allt detta borde ha varit givna. Det är ohållbart att en regering inte skall få veta vad som händer utan att detta vetande först har godkänts av de internationella oljemonopolen. Det är orimligt att Sveriges oljepolitik skall tvingas utgå från vad Rockefeller behagar anse lämpligt och vad oljekartellen är beredd att gå med på.

Denna insikt borde ha lett regeringen fram till att oljenäringen nu var mogen för en nationalisering. Men berget födde en råtta. Det födde vad som i bästa fall kunde bli en byggsten i en ny politik men som i sämsta fall blir ett tämligen maktlöst inslag i en ram som kontrolleras av privatintressen.

Därför väcker det nya förslaget bestämda frågor. För det första: Hur länge skall det förmodas dröja innan regeringen tar verkliga steg för att vinna kontroll över Sveriges oljeförhållanden i stort? För det andra: Vilka skall det nya bolagets arbetsförhållanden bli? Skall bolaget vara ett verkligt steg mot oberoende? Eller skall också detta företag driva samarbetspolitik med privatkapitalet? Skall Sveriges oljepolitik även fortsättningsvis ske utifrån en grund som dikteras av de privata oljejättarna?

Skall Sverige fortsätta sin samarbetspolitik med USA och andra västländer i organ som har en klart uttalad frontställning mot tredje världen?

Förenade staterna har de senaste åren upplevt ett växande gap mellan privatkapitalets hunger efter mer råvaror och det egna landets tillgängliga resurser. Det har lett till en skärpning av imperialismen. USA söker garantera eller vidga sin kontroll över andra länders resurser. USA:s utrikesminister har uttalat klara hot om militär intervention mot oljeländerna vid ett par tillfällen. Sverige hör enligt vänsterpartiet kommunisternas mening inte hemma i denna väststaternas politik av utnyttjande och hotelser.

Var hör då Sverige hemma enligt socialdemokratins mening? Varför ingår Sverige i de samsarbetsorgan som backar upp hotelsernas politik? Den frågan bör regeringens talesmän besvara. För vpk är svaret på denna punkt givet. Sverige skall bryta med oljeimperialismen. Sverige skall nationalisera oljenäringen.

Jag yrkar bifall till vpk:s reservationer vid ifrågavarande betänkande.

Herr REGNÉLL (m) kort genmäle:

Herr talman! Herr Svensson i Malmö tycker inte om moderater. Det visste vi förut. Vi vet också att han inte alltid är så noga när han anger grunderna för att tycka illa om moderater.

I dag inledde han sitt anförande i oljefrågan med att säga att moderata samlingspartiet som vanligt slår vakt kring det internationella kapitalet och storfinansen i och utanför landet. Det är därför berättigat, menade han, att kalla moderata samlingspartiet för ett parti som alls inte ser till svenska intressen.

Som belägg för detta sade herr Svensson i Malmö att moderaterna inte ville vara med om att acceptera ens en liten blygsam roll för den svenska statliga oljehantering. Herr Svensson var inte med vid utskottets behandling av dessa frågor. Annars skulle han ha vetat att påståendet inte är riktigt. Och han tycks inte heller ha lyssnat till vad jag sade i dag, vilket i och för sig inte är någon förebråelse.

Men jag har redan hunnit få nedteckningen av vad jag sade och där står det ordagrant så här: "Liksom OPAB bör också Svenska Petroleum AB kunna vara nyttigt." Det är en helt annan sak än den uppfattning herr Svensson i Malmö ville pådyvla oss angående statligt engagemang på detta område.

Det är bra med sådana här möjligheter att belägga oriktigheten i många av de påståenden som herr Svensson och hans kommunistiska vänner kommer med.

Herr SVENSSON i Malmö (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Herr Regnéll gör nu ett försök att i taktiskt syfte ändra position och påstår att han ställer sig i stort sett på regeringens ståndpunkt och att mina beskyllningar därför var oriktiga. Men det kunde ju herr Regnéll ha tänkt på tidigare, för i så fall hade han inte behövt reservera

Nr 111

Onsdagen den
28 april 1976

*Energi-hushållning-
en, m. m.*

Onsdagen den
28 april 1976

*Energihushållning-
en, m. m.*

sig på den här punkten.

Emellertid är ju herr Regnéll i sin negativism i dag – relativt dämpad sådan till formen – ingalunda ensam om att bestämma moderata samlingspartiets syn på statlig företagsamhet: Vi har lyssnat till både herr Bohman och herr Burenstam Linder när de gått till angrepp på bred front mot alla försök att göra inbrytningar i de privata företagens makt. Det är ju en av riktlinjerna för moderaternas industriella och allmän-ekonomiska politik att lämna mycket stort utrymme åt denna våldsamma propaganda mot varje försök att begränsa storfinansens makt. Det visar sig i fråga efter fråga.

Sedan borde väl herr Regnéll ändå medge att om inte min nedteckning av en del av hans yttranden är alldeles oriktig så sade han att oljemarknaden fungerar tillfredsställande med den nuvarande maktstrukturen "under normala förhållanden". Men då måste jag ställa frågan: Fungerar den tillfredsställande, när alla villkor och all information för Sveriges vidkommande i praktiken dikteras av de internationella amerikanska och brittiska oljekoncernerna och t. o. m. regeringen måste bygga på den informationen? Tycker herr Regnéll att det då finns skäl att säga att oljemarknaden fungerar tillfredsställande?

Jag vill ställa en fråga till herr Regnéll också om hans uttryck "normala förhållanden". Tycker herr Regnéll att det sedan några år tillbaka råder normala förhållanden på oljemarknaden? Och finner herr Regnéll det fullständigt normalt att några få jättelika koncerner, med oerhört utsträckta intressesfärer på en massa andra områden, kontrollerar en grundläggande del av världens och Sveriges energiförsörjning? Tycker man att det är normalt och tillfredsställande, då tycker man naturligtvis också att all kritik mot en sådan ståndpunkt är ovederhäftig. Men vi tycker inte att det är normalt och tillfredsställande att det är på det sättet.

Herr REGNÉLL (m) kort genmäle:

Herr talman! Herr Svensson i Malmö använder samma taktik som jag såg i tidningarna att statsministern hade använt i ett tal i Luleå när han gjorde skillnad mellan olika sorters moderater. Statsministern tyckte att moderaterna uppe i Norrland var ganska hyggliga, men moderater längre söderut fann han mindre tilltalande. Här sade nu herr Svensson att måhända hade herr Regnéll uttalat sig försiktigt och inte velat kräva någon avveckling av den verksamhet som bedrivs inom Svenska Petroleum AB. Men, tillade herr Svensson, andra moderater uttalar sig helt annorlunda.

Att det påståendet är oriktigt finner herr Svensson, om han läser vår partimotion, där vi icke går in för någon avveckling av Svenska Petroleum AB.

I övrigt klagade herr Svensson på att jag hade skildrat förhållandena under normala tider som relativt hyggliga. Det gjorde jag därför att jag menar att tillgången till olja och oljeprodukter under normala tider är hygglig här i landet, att priserna sägs vara vid internationell jämförelse

låga och att distributionsapparaten fungerar bra. Att det sedan bakom den svenska oljehanteringens står stora internationella företag med stark ekonomisk makt, delvis förknippad med politisk makt, framhöll jag redan i mitt tidigare yttrande. Jag sade också att jag föreställer mig att på den punkten kan en liten nation själv och ensidigt inte göra så mycket.

Herr SVENSSON i Malmö (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Genom att herr Regnéll inlåter sig på dessa jämförelser mellan sig själv och andra moderater – en rätt ofruktbar diskussion – förbigår han de verkliga sakfrågor som jag försökte ta fram. Om ni nu inte är oense med regeringen, varför i all världen reserverar ni er då? Det måste väl ändå tyda på en negativ syn på regeringens förslag.

Sedan konstaterar jag återigen att herr Regnéll tycker att det är fullständigt tillfredsställande att oljemarknaden för Sveriges vidkommande domineras av ett fåtal stora utländska koncerner, som dessutom samarbetar. Han finner det inte på något sätt riskabelt ur nationell oavhängighetssynpunkt och han vill inte att det skall göras något för att i framtiden bryta det förhållandet. Detta är väl så gott som något en illustration till moderaternas syn på maktfördelning mellan olika nationer och mellan olika klasser och olika intressen i samhället. Det var just det som jag ville ha fram – och som herr Regnéll har bekräftat.

Herr talmannen anmälde att herr Regnéll anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Fru HAMBRAEUS (c):

Herr talman! Herr Svensson i Malmö har valt att nu till kammaren dela ut ett förslag. Det är litet egendomligt, eftersom han själv var med i utskottet och mycket väl skulle ha kunnat föra den här diskussionen där och avge en reservation i vanlig ordning.

Dessutom tycker jag det är ett mycket svagt förslag han här kommer med. Han vill att vi bara skall ge regeringen till känna att inga ytterligare kärnreaktorer tas i bruk förrän en förutsättningslös granskning skett, osv. I reservationen 28 vid betänkandet nr 42 vill centern i stället att vi nu här i kammaren skall bestämma oss för en lag som gör att det inte går att ta några nya kärnkraftsreaktorer i bruk. Det måste väl vara betydligt bättre att föreslå det än att man bara vill ge regeringen till känna att inga ytterligare kärnkraftsreaktorer tas i bruk.

Jag har alltså svårt att förstå motivet till att kommunisterna väljer att gå den här vägen och lämna en särskild lapp i efterskott i kammaren.

Herr Svensson påstår att centerns energipolitik innebär ett tvärstopp för all ytterligare ökning av energianvändning. Då får jag faktiskt be herr Svensson att läsa vår motion och sätta sig in i vår politik. Det är ett direkt felaktigt påstående han kommer med här. Centerns energipolitik innebär att man också i fortsättningen måste räkna med en viss ökning av energianvändningen. Vi har i vår balans räknat med 1 %

Onsdagen den
28 april 1976

*Energiushållning-
en, m. m.*

ökning ett antal år framöver, eftersom det inte går att mycket hastigt ändra system om det inte skall bli svåra störningar och skakningar i samhället.

Herr talman! Det är värdefullt att vi får ta upp energifrågan i ett större sammanhang här i dag genom att motioner om resurshushållning behandlas samtidigt med energimotionerna och energiförslagen. Energifrågan kan inte förstås isolerad. Orsaken till att vi har problem med energiförsörjningen är kanske att vi har för litet kunskap om hur jorden som fysiskt och biologiskt system fungerar.

Den industriella världen slösar med naturtillgångar och lever på ett sätt som är omöjligt att efterlikna i resten av världen. Odlingsbar mark, ren luft, rent vatten och metaller skulle inte räcka om alla levde på samma slösaktiga sätt som vi i den industriella världen i dag. Ändå går all strävan ut på att industrialisera på vårt sätt, att göra som vi gör. Detta innebär, efter vad jag förstår, att världen är på kollisionskurs just nu. Vi lever alltså över jordens tillgångar, på en större andel av världens resurser än vi har rätt till – om man nämligen utgår från att alla människor på jorden har lika rätt till ett gott liv.

Situationen kan synas hopplös. Det har aldrig inträffat i världshistorien, säger man, att privilegierade har gett upp sina privilegier frivilligt. En rättfärdig värld skulle alltså innebära att vi som nu använder för mycket naturresurser skulle få det sämre för att andra skall få det bättre. Vi skulle behöva sänka vår levnadsstandard, brukar man hävda.

Men det är inte slöseriet med naturtillgångar i sig som ger en hög materiell levnadsstandard. Det vi gärna vill ha och som kräver materiella tillgångar är ju god mat, vackra kläder, ett vackert hem, möjligheter att komma ur isolering genom att resa t. ex., trygghet vid sjukdom och svaghet, maskiner som underlättar tungt arbete, information osv. Vi blir inte gladare om alla de saker som vi gärna vill ha tas fram på ett sätt som innebär att man slösar med naturtillgångar än om de tas fram med effektiva metoder. Det kan inte rimligtvis medföra en sänkt levnadsstandard om vi kan få fram de saker som betyder något för oss på ett mindre slösaktigt sätt med effektivare metoder än de som vi använder oss av i dag.

Men hur kan man tala om ineffektivitet i vår kultur när all strävan ju går ut på att tvärtom höja effektiviteten? Är det inte det vi gör när vi rationaliserar?

Det är oerhört viktigt att vi gör klart för oss vad vi menar med effektivitet här och hur vi avgör om något är effektivt eller inte och för vad det är effektivt. Vi är kanske effektiva på det sättet att så få människor som möjligt skall behöva befatta sig med produktionen av de ting vi vill ha – dvs. vi har skapat så nedbrytande arbetssituationer att man anser det som en befrielse om maskiner tar över helt och hållet. Alltså säger vi att effektivitet är lika med så liten arbetsinsats som möjligt för så många produkter som möjligt. Egentligen är det mycket konstigt att vi går på det här, för arbete är ju det som vi mest av allt vill ha.

Det är en rättighet, något som vi från alla partier är beredda att kämpa för att alla skall få.

Vi har helt enkelt inte brytt oss om att räkna ut hur vi skall kunna få fram det vi behöver så effektivt som möjligt ur naturresurshushållningssynpunkt. Man har inte tänkt på de fysiska naturtillgångarna eller biosystemets hållfasthet som några begränsande faktorer. Ekonomerna, som nu är styrande i all planering, ger oss ingen information i de frågorna. Efter vad jag förstår måste det här innebära att om vi vill få ett naturresurshushållande system i vårt land, så får inte längre ekonomin vara allenarådande i planeringen. Långtidsutredningen, som nu styr snart sagt all planering, kanske i fortsättningen inte skall upprättas i finansdepartementet. Det finns kunskaper som är mer grundläggande än ekonomisk kunskap, och det är kunskaper om fysiska och biologiska realiteter.

I själva verket ligger det någonting oerhört hoppfullt i det här. Eftersom det system vi nu har är väldigt slösaktigt i sin användning av fysiska resurser och biosystem, så är det också mycket att vinna på att sätta in utvecklingsansträngningar på hushållningsåtgärder. Ju mer man har slösat, desto mer finns det att spara innan man upplever knapphet.

Målet i vår ändliga värld bör vara att få fram så mycket nytta som möjligt av naturresurserna, att bygga upp system som sluter de materiella kretsloppen, dvs. inte åstadkommer något avfall eller någon förorening, vilket ju innebär att man slösar med resurser och vilket dessutom innebär att man försämrar produktiviteten i biosystemet.

Tänk om det i själva verket är möjligt för alla människor att åstadkomma goda levnadsomständigheter på jordens villkor, utan att något folk behöver få det sämre! Jag är optimistisk. Detta verkar nämligen möjligt, om vår skapande fantasi och vår högtstående teknik inriktas mot att på klokaste sätt utnyttja de kontinuerligt tillgängliga resurserna, så att det människan gör på jorden samverkar med naturens stora resursuppbyggande system i stället för att som nu bryta ned det. Den industrialiserade världen måste börja med den här förändringen. Det är vi som har kapat åt oss resurserna som underlättar förändringen. Och vi blir inte trovärdiga, när vi talar för andra folk som nu har det svårt, om vi inte själva går in för det systemet. På många håll i världen börjar man tänka i de här banorna. I Frankrike talar t. ex. Ignatius Sachs om ekoutveckling, i Norge har Arne Naess börjat använda begreppet ekosofi, och i vårt eget land talar Rolf Edberg om att leva på jordens villkor. Ett nytt universitetsämne, humanekologi, har också börjat studeras vid Göteborgs universitet.

Centern har sedan 1972 varje år motionerat om en parlamentarisk utredning, som skulle få i uppgift att utarbeta en hushållningsplan för naturresurser. I reservationen I till näringsutskottets betänkande nr 41 yrkar vi bifall till den motionen. De övriga partiernas representanter i utskottet tycks anse att det i vårt land redan görs tillräckligt på detta område. Eller man kanske är rädd för att det resultat som en sådan utredning skulle komma fram till kunde bli "mums för centern"?

Nr 111

Onsdagen den
28 april 1976

*Energihushållning-
en, m. m.*

Onsdagen den
28 april 1976

*Energihushållning-
en, m. m.*

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen 1 vid näringsutskottets betänkande nr 41.

Helt i linje med dessa tankegångar är också motionen 1746 av herr Alsén m. fl., vilken centerpartiet, folkpartiet och vpk yrkar bifall till i reservationen 3. Konsumenterna har rätt att veta, när de köper en vara, hur mycket resurser och energi som har använts för att framställa den varan. Det skulle kunna bli ett försäljningsargument att en vara producerats på ett resurshushållande sätt. Utskottets majoritet viftar bort denna intressanta motion med att ännu så länge är erfarenheterna mycket begränsade när det gäller den sort analys som krävs för den deklaration på varorna som motionärerna vill utreda möjligheterna för. Men desto större anledning borde det finnas att bifalla motionen.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen 3 vid näringsutskottets betänkande nr 41.

Det problem som vi nu står inför gäller hur vi skall kunna ordna med övergången från ett resursslösande till ett resurshushållande system, alltså att gå från ett felaktigt produktionssystem till ett system på jordens villkor. En orsak till motståndet mot förändringar är väl främst att människor ser ett hot mot det man har och inte vågar hoppas att vad man får blir lika bra eller bättre. Och framför allt är man rädd för att man inte skall få vara med längre, att man skall mista sin arbetsuppgift. Men skulle det inte vara möjligt att låta människor få till arbetsuppgift att arbeta med övergången? I motionen 2294 framför vi ett förslag i den riktningen. Det gäller regeringens förslag i propositionen 124 att staten skall väsentligt utöka sitt engagemang på oljeområdet. Vi föreslår att samma organisation, alltså denna oljeorganisation, skall få i uppgift dels att arbeta med de kortsiktiga lösningarna på bränsleförsörjningsområdet – dvs. försäkra oss om olja – men dels också att arbeta med övergången till den långsiktiga lösning som ligger i bränsleutvinning från källor som ständigt förnyas. Regeringen utgår alltså helt realistiskt från situationen som den är i dag men går inte vidare, arbetar inte med övergången. Vi vill att man ägnar sig åt de kortsiktiga problemen men att samma organisation skall ha i uppgift att snarast möjligt flytta över intresset till de lösningar som är möjliga och önskvärda för framtiden. På det sättet behöver man inte se en ur helhetssynpunkt önskvärd utveckling som ett hot mot de egna intressena. Tvärtom måste det kunna ge en djupare arbetsglädje och större trygghet att arbeta på det sättet.

Regeringens ledamöter brukar med emfas betyga hur färlig man anser oljan vara. Då är det egendomligt, tycker jag, att man inte arbetar på frågan hur vi skall kunna göra oss oberoende av olja. Det enda förslag man har är i stället att organisera ett stort statligt engagemang på oljeområdet. För man räknar väl inte med att kärnkraftselektriciteten skall kunna användas till allt det som vi nu använder bränsle till?

Utskottets majoritet anser att staten satsar tillräckligt på de insatser som vår motion åsyftar och nämner Svensk Metanolutveckling AB samt säger att forskning pågår. Men det är inga som helst vettiga proportioner

mellan insatserna för alternativen och vad som satsas på oljan. Svensk Metanolutveckling AB har 6 anställda och ett aktiekapital på 100 000 kr. Svenska Petroleum AB, som regeringen nu vill ge ökade resurser, skall få 50 miljoner i aktiekapital och syssla enbart med olja. Jämför man med de privata oljebolagen inser man hur absurt det är att hävda att ansträngningar görs för att förbereda övergången till en annan bränsleförsörjning. Oljebolagen i Sverige har tillsammans enligt de uppgifter jag har fått ett aktiekapital på ca 1/2 miljard och drygt 7 000 anställda.

Det tycks också gå trögt att få ut de pengar riksdagen har anslagit till alternativ energiforskning. Men när de väl kommer till användning kan de som får dem visa upp ytterst intressanta resultat. Vid skogshögskolan i Stockholm pågår t. ex. nu ett försök med minirotationsskogbruk. Genom att odla snabbväxande lövträd kan man få fram stora mängder biologisk massa, som man kan utvinna energi ur.

Enligt min mening förebereder inte regeringen på något sätt den övergång till ett resurshushållande system som är nödvändig. Man skulle kunna börja med att, som vi har föreslagit, låta Svenska Petroleum AB få uppgifter på hela bränsleförsörjningsområdet. På det sättet skulle man på ett klokare sätt kunna förebereda övergången. Jag ber att få yrka bifall till reservationen 2 vid näringsutskottets betänkande nr 44.

Vi skall i dag också ta ställning till ett förslag som rör eldistributionens organisation, näringsutskottets betänkande nr 45. Eldistributionen i vårt land skall just nu omorganiseras. Det är då kolossalt viktigt att vi får en organisation som är klok för framtiden.

När man läser direktiven till den utredning som ligger bakom det förslag regeringen framlagt inser man att regeringen här helt och hållet gått in för en kärnkraftsbaserad elproduktion. I direktiven heter det:

”En omstrukturering av organisationen för eldistributionen kommer att få genomgripande konsekvenser även för elproduktionens struktur.

— — —
Dagens struktur inom elproduktionen har i hög grad bestämts av de tekniska och ekonomiska förhållanden som gällt under den nu snart tillämdalupna vattenkraftsepoken. En genomgripande *omvandling av elproduktionens struktur* sätter som nämnts in vid början av 1970-talet med övergången till värmekraft, huvudsakligen atomkraft, för att täcka den huvudsakliga delen av ökningen i elbehoven. — — —

I likhet med andra stora projekt som innefattar komplicerad ny teknik kräver genomförandet av ett atomkraftverksprojekt tillämpning av avancerade system för planering och administration. — — —

Man kan följaktligen förutse en ytterligare förstärkning av de monopolistiska dragen inom kraftproduktionen.”

Detta är alltså hämtat ur direktiven till en utredning som sedan lagt fram ett förslag, på vilket regeringen grundat den proposition vi nu behandlar om ändring av landets eldistributionssystem. Man vill alltså helt och hållet gå in för elproduktion genom kärnkraftverk och anpassa eldistributionen därefter.

Som herr Sjönell tidigare i dag redogjort för gör vi en kolossal dumhet när vi ändrar vårt samhälle så att det mer och mer skall passa för kärnkraftsproduktionen. Det blir ett allt starkare motstånd i världen mot denna farliga energiform, som underlättar spridningen av atombomber, skapar masskoncentration och behov av allt noggrannare medborgarkontroll.

Överallt i världen börjar man också lämna kärnkraften. Tekniker i ansvarig ställning som varit med om att bygga upp systemen hoppar av och finner andra arbetsuppgifter. I USA har t. ex. några högt uppsatta tekniker lämnat kärnkraftsindustrin, bl. a. därför att de anser risken för olyckor genom utsläpp av radioaktivitet mycket stor t. o. m. i den typ av lättvattenreaktorer som finns i vårt land. Vidare visar knappheten på uran att det finns risk för att man forcerar fram en övergång till ett ännu farligare reaktorsystem, till briderreaktorn, som också våra nuvarande lättvattenreaktorsvänner tvekar inför. Härigenom skulle vår energiförsörjning göras beroende av plutonium, atombombsbränslet.

I Japan har det visat sig att reaktorer som varit i drift sedan 1960-talet åldras mycket fortare än beräknat och kanske måste stängas. Materialet visar uttrötningssymtom med läckagerisker och riskabel arbetsmiljö som följd. En så kort livslängd på en reaktor torde göra den helt ointressant ekonomiskt, om den inte för all framtid subventioneras av staten.

Vidare visar bränslecykelns olika moment oanade svårigheter alltifrån brytningen av uran och den kapital- och energikrävande anrikningen till den allt längre förvaringstiden för utbrända bränsleelement med läckagerisker före upparbetningen av bränsleelementen – som aldrig har fungerat i industriell skala – säkerhetsfrågorna kring plutonium och de minst tusenåriga förvaringarna av radioaktivt avfall.

Nyligen har naturvårdsverket yttrat sig när det gäller fortsatt utbyggnad i Forsmark och sagt att man nu har kommit fram till att utsläppet av kylvatten i de stora mängder det är fråga om i Östersjön skulle kunna ha större negativa följder än man tidigare har räknat med – vi skulle kunna få en anrikning av radioaktiviteten i vattnet. Verket har yttrat sig bara när det gäller Forsmarksverket, men vad som är oerhört viktigt och väsentligt är att vi också får en omprövning av verken på västkusten. Förmodligen är det inte mindre riskabelt att förorena saltvattnet vid västkusten med stora mängder radioaktivt varmvatten. Det skall bli intressant att se vilket vattendomstolens domslut kommer att bli vid Ringhals efter naturvårdsverkets nya inställning.

Det är alltså tydligt att kärnkraften blir en allt ohållbarare energikälla. Allt fler lämnar den, systemet är föråldrat och har inte framtiden för sig. Det är då mycket pinsamt när vårt eldistributionssystem nu skall byggas upp för att passa en sorts energiförsörjning som vi förmodligen inte kommer att ha. Vi gör ett misstag här, och ytterligare kapitalförstöring kommer att bli följden. I stället är det viktigt att eldistributionssystemet byggs upp så att vi tar till vara den energi vi redan har som nu går som spillvärme och att vi köper energi också från små och ore-gelbundna källor, annars har ingen något intresse av att åstadkomma

elektricitet från dem. Därför har vi i en motion begärt utredning om riktlinjer för eldistributionen som skulle underlätta tillvaratagandet av lokala kraftkällor, med skyldighet för den som har koncession på eldistributionen att köpa elektricitet också från små och oregelbundna kraftkällor.

Jag ber att få yrka bifall till reservationen 2 vid näringsutskottets betänkande 1975/76:45.

Herr SVENSSON i Malmö (vpk) kort genmäle:

Herr talman! I sak innebär vpk:s yrkande en fullständig omprövning av den nuvarande kärnkraftspolitiken. Längre än så kan man rimligtvis inte gå i sak. Det är den linje vi hela tiden har företrätt.

Vi är, fru Hambraeus, en liten riksdagsgrupp. Ibland nödgas vi vara frånvarande – som jag var när vissa delar av dessa betänkanden behandlades – därför att andra uppgifter ute i landet kallar oss och vi inte kan ställa upp med så mycket folk här i riksdagen. Vi är alltså då frånvarande och ställer i stället yrkanden här i kammaren, vilket går precis lika bra. Det saknar helt praktisk betydelse hur man gör. Detta är alltså orsaken till att det inte finns någon reservation under den speciella delen.

Sedan till sakkritiken. Det är dock så, fru Hambraeus, att vi lever i en kapitalistisk ekonomi som i sin natur har ett starkt kvantitativt tilläggsbehov.

Nu vill centern uttryckligen, efter vad jag förstår, frysa ned det totala energiintaget vid nuvarande ungefär 450 TWh. Och det vill man göra utan planhushållning och utan styrning och med bibehållen kapitalistisk marknadsekonomi. Det är detta vi anser vara orealistiskt. Vi anser att regeringens bedömning i förra årets proposition att en stabilisering av energiintaget är tänkbar först om 10 å 15 år är mer realistisk. Man kan inte över en natt övergå från ett hushållningssystem till ett helt annat för att strypa en tidigare mer eller mindre tvångsmässig tillväxt. Genom att envist driva kravet på en omedelbar stabilisering minskar, som vi ser det, centern sin politiska trovärdighet, eftersom ett sådant krav är uppenbart opraktiskt och orimligt. Ni blottar er härigenom för den grova och demagogiska delen av den socialdemokratiska kritiken. Hade ni på den här punkten varit mer realistiska, så hade också er i och för sig lovvärda och mycket riktiga kritik mot svensk kärnkraft fått en bättre genomslagskraft.

Fru HAMBRAEUS (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill uppmana Jörn Svensson att läsa vår motion. Han har faktiskt missuppfattat oss. Vi anser att energianvändningen skall kunna öka med 1 % om året och att elanvändningen skall kunna öka med 3 % om året. I själva verket har Jörn Svensson själv stått här och mycket värtaligt kritiserat regeringens utredning om vad som skulle hända ifall man minskade användningen av kärnkraft, och han har kommit fram till precis det centern räknar med är den troliga elförbrukningen

Nr 111

Onsdagen den
28 april 1976

*Energihushållning-
en, m. m.*

Onsdagen den
28 april 1976

*Energiushållning-
en, m. m.*

utan kärnkraft efter ett antal år.

Sedan är det intressant att Jörn Svensson så ofta säger – det är naturligt att kommunisterna gör det – att vi måste ha en planhushållning för att slippa kärnkraft. Jag vågar hävda att det är tvärtom. Om marknads-hushållningen rent och odelat fått gälla, så hade vi aldrig fått någon kärnkraft. Kärnkraft är omöjlig utan stora statliga subventioner. Vidare föreligger det självfallet inte något behov av planhushållning utöver den vi i dag har för att riksdagen skall kunna fatta ett beslut om att helt enkelt stoppa kärnkraften.

Herr SVENSSON i Malmö (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Om jag inte alldeles missuppfattat er ståndpunkt i fjol ville ni då ha en stabilisering av det totala energiintaget vid ca 450 TWh. Att man sedan genom besparingar inom den ramen ändå skulle kunna få en mycket begränsad ökning genom bättre hushållning osv. är en sak, men ni talade om den stabiliseringen. Regeringen å sin sida anser att den stabiliseringen inte kan uppnås förrän om 10 å 15 år. Det anser vi också vara det mest realistiska, eftersom man inte kan ändra hushållningssystemet på det här sättet.

Sedan tror jag att fru Hambraeus inte riktigt har förstått den kapitalistiska marknadsekonomins natur. Det är inte alls oförenligt med kapitalistisk marknadsekonomi att ha stora statliga subventioner. Vad det gäller är huruvida fru Hambraeus på allvar tror att man kan uppnå en stabilisering eller en mycket avsevärd nedskärning av nuvarande tillväxt utan att ändra hushållningens organisation, utan att mycket kraftigt öka styrningsgraden och inte minst öka den statliga planeringens omfattning och grepp över det hittillsvarande privata näringslivet. Vad fru Hambraeus i sin "gröna idealism" inte förstår är att den plan för avveckling av kärnkraftsberoende här i Sverige som ni driver – ofta med stor talang och stort engagemang – som ett nödvändigt komplement kräver en avvecklingsplan för den kapitalism som ni icke i er politiska uppfattning och bedömning förmår frigöra er ifrån.

Fru HAMBRAEUS (c) kort genmäle:

Herr talman! Jörn Svensson har missuppfattat vad vi har sagt, och jag råder honom att läsa om vår motion. Vi har inte räknat med en omedelbar nolltillväxt. Även vi inser att en sådan inte är möjlig.

Men sedan tror jag – tack och lov – att Jörn Svensson har fel när han säger att man kan stoppa kärnkraften bara om man övergår till ett planhushållningssamhälle ty i så fall tror jag inte att vi skulle lyckas stoppa kärnkraften.

Fortfarande får jag inget svar på frågan: Vad är det som hindrar oss i detta hus från att fatta ett beslut om att stoppa kärnkraften? Det kan vi göra med precis det samhällssystem som vi har i dag.

Min tro på marknadssystemets förmåga säger mig att det då kommer att bli ett motiv för den fria marknaden att se till att behovet av energi

tillfredsställs på annat sätt. Eftersom det inte finns några fysiska begränsningar, kommer det att bli betydligt lättare om man verkligen släpper loss alla de skapande krafter som finns hos människorna på att hitta de bästa lösningarna. Det går mycket lättare den vägen än om man skulle sitta centralt och planhushålla om hur detta skall gå till.

Herr SVANBERG (s):

Herr talman! Vi diskuterar just nu inte mindre än sju olika utskotts-
betänkanden, och jag tänker inte försöka att under den korta stund som står till mitt förfogande kommentera alla dessa. Jag skall begränsa mig till vissa mer principiella yrkanden i näringsutskottets betänkanden 42 och 44. Övriga betänkanden kommer andra ledamöter av näringsutskottet att ta upp.

Betänkandet 42 behandlar propositionerna 100 bil. 15 och 101 rörande energihushållningen samt ett stort antal motioner. Propositionerna behandlar ett fullföljande av de år 1975 beslutade riktlinjerna för energihushållningen fram till 1985. Beslutet 1975 föregicks av en lång debatt, där olika förslag ställdes mot varandra i flera voteringar. Den energipolitiska planering som då fastställdes bygger främst på fyra principer:

1. En dämpad ökning av energikonsumtionen.
2. En aktiv oljepolitik.
3. Ett trygghet av behovet av elkraft.
4. Ett svenskt deltagande i ett internationellt samarbete på energiområdet.

Riksdagen uttalade också att elkraftsproduktionen skall inriktas på ett mycket rationellt tillvaratagande av energikällorna. Hänsynen till miljö- och naturvärden skall väga tungt. Vad gäller kärnkraftsutbyggnaden skall en avvaktande, försiktig hållning iakttas. Säkerhets- och avfallsproblemen skall ägnas stor uppmärksamhet vid den beslutade, försiktiga utbyggnaden. Handlingsfriheten skall så långt som möjligt bevaras.

Jag är angelägen om att framhålla detta, därför att många av motionerna bara utrepar de förslag om en annan inriktning av vår energipolitik som avvisades av riksdagsmajoriteten vid fjolårets riksdag. Flera motioner slår in öppna dörrar genom att kräva beslut om åtgärder, som redan finns med i 1975 års beslut.

Flera motioner från centerhåll, särskilt då 2118 och 2120, kräver bl. a. stopp för all vidare utbyggnad av kärnkraft och avveckling av de fem redan utbyggda så länge "en samfällid forskar- och expertkår inte kunnat garantera att de allvarliga riskerna kan bemästras på ett betryggande sätt". Yrkandet i vpk-motionen 1775 är delvis detsamma. Dessa motioner avstyrker utskottet med hänvisning till fjolårets beslut, som ju innebar att majoriteten gick in för en försiktig utbyggnad av kärnkraften med hänvisning till att de utmålade riskerna överdrivits och att vi måste fortsätta vår energiproduktion, om än i minskad takt, för att klara sysselsättningen. Inom parentes kan ju också ifrågasättas vilka tekniska risker en "samfällid forskar- och expertkår" kan garantera att man behärskar.

Nr 111

Onsdagen den
28 april 1976

*Energhushållning-
en, m. m.*

Onsdagen den
28 april 1976

*Energihushållning-
en, m. m.*

Är det riskerna med bilarna? Med flyget? Med alla kemiska preparat industrin använder? Eller vad är det man kan *garantera* säkerhet mot?

I ett flertal andra motioner från centern – bl. a. 649, 1780 och 1813 – yrkas en kraftig satsning på alternativa energikällor av olika slag: vind, solenergi, geotermisk energi samt olika fossila bränslen såsom biomassa, torv, sågspån och bark. De antagna riktlinjerna för energipolitiken innebär bl. a. att forskningsresurser satsas på de flesta av de här angivna områdena, t. ex. i internationellt samarbete. Men de flesta av dem är av ringa betydelse i dag. Möjligen kan flera av dem bli av betydelse om 10 – 15 år när forskningen har fått fortgå. Man kan ju inte då så ensidigt som föreslås rikta in allt intresse på dessa energikällor. Dagens och den närmaste framtidens problem måste ägnas stor uppmärksamhet. Självklart kan forskningsinsatsernas storlek alltid diskuteras, men utskottsmajoriteten finner propositionens förslag i stort riktiga.

I flera motioner, bl. a. 649 och 1766, tas frågan om utnyttjandet av energin i smärre vattendrag upp. Utskottet hänvisar här till det tekniska utvecklingsarbete som Kraftverksföreningen med statsbidrag avser att utföra genom sin stiftelse VAST och som bl. a. innebär en inventering av ca 400 små vattenkraftverk.

Folkpartiet framför i sina motioner, nr 681 och 682, bl. a. de förslag rörande medelsanvisning m. m. som föranleds av deras yrkanden även i fjol om en utbyggnad endast av 11 kärnkraftsaggregat. Även dessa motioner avvisar utskottet med hänvisning till de antagna riktlinjerna.

I övrigt tar folkpartiet upp energisparandet i flera punkter, bl. a. införandet av en energisparlag och utgivandet av en energisparkatalog. Utskottet hänvisar nu som i fjol till det arbete som energisparkommittén utför och den information som den bedriver. Detta arbete torde vara av större betydelse än vad en energisparlag och en energisparkatalog skulle få, och därför avstyrks förslagen av utskottsmajoriteten.

Frågan om bidragen till åtgärder i energisparande syfte för industrins byggnader tas också upp i folkpartimotionerna, och förbättrade bidragsbestämmelser och en utökning av stödbjekten föreslås bl. a. Utskottsmajoriteten finner propositionens förslag väl avvägda och avstyrker därför motionerna.

I moderatmotionen nr 2030 liksom i centermotionen nr 2118 yrkas på förbättrade låneregler för kraftvärmeanläggningar. Utskottet anför att industriverket har fått regeringens uppdrag att studera dels energianvändningen inom järn- och stålindustrin och inom massa- och pappersindustrin, dels möjligheterna att ta till vara spillvärme från industriella processer för värmedistribution och bygga ut produktionen. Samtidigt skall förutsättningarna för ytterligare kraftvärmeutbyggnad kartläggas. Därjämte kan framhållas att lånevillkoren vad gäller kraftvärmeverken är fullt jämförbara med dem som gäller för andra kraftanläggningar, varför utskottsmajoriteten avstyrker motionsyrkandena.

Regeringens proposition nr 124 kan också sägas vara en uppföljning av de riktlinjer som antogs genom förra årets riksdagsbeslut om ener-

gihushållningen. Dessa riktlinjer innebär en strävan från svensk sida att begränsa vårt beroende av olja och ett poängterande av att samhället måste ta ett ansvar för en integrerad oljepolitik som ett led i en planerad energipolitik.

I motionen 2293 av herr Bohman m. fl. yrkas avslag på praktiskt taget varje punkt i propositionen. Beträffande utvidgningen av den statliga garantin för oljeutvinning skall dock sådan kunna ske efter prövning av riksdagen i varje enskilt fall.

Utskottsmajoriteten, som finner den föreliggande propositionen väl avvägd och ägnad att fullfölja strävandena från 1975 års energibeslut, avstyrker motionen 2293. Den ytterst negativa attityd till samhällets samordningsmöjligheter som finns i motionen tar utskottsmajoriteten avstånd från. Ett fullföljande av de riktlinjer för energipolitiken som antogs av 1975 års riksmöte liksom strävandena att uppnå en bättre planerad energiförsörjning för vårt land, oavsett de skiftande förhållandena på världsmarknaden, ställer krav på samhällets aktiva engagemang på oljeområdet. Detta gäller såväl oljepropekteringen på svenskt område som strävandena att på olika sätt säkra vårt lands råolja-försörjning från olika produktionsområden. De inledda undersökningarna och prospekteringsarna för ytterligare ett oljeraffineri bör också fullföljas för att ge ett fullständigt underlag för ett ställningstagande 1977.

I motionen 2294 av fru Hambræus m. fl. yrkas att Svenska Petroleum AB skall ombildas till Svenska Bränsle AB och få till uppgift att arbeta inom hela bränsleförsörjningsområdet med inriktning på förnyelsebara energikällor.

Det mål som uppställts för den svenska energihushållningen är ju bl. a. att vårt beroende av oljan skall minskas, och detta medför också åtgärder för att utveckla andra energikällor. En intensiv forskning på flera områden med statligt stöd pågår, bl. a. på metanolområdet, som antyds i motionen 2294. Utskottsmajoriteten, som finner de framförda propåerna i vissa stycken intressanta, vill dock inte tillstyrka motionen. Ett sammanförande till ett enda bolag av så många olika forsknings-, utvecklings- och uppbyggnadsprojekt skulle göra arbetet där svåröverskådligt och tungrott. Ett smidigt samarbete mellan olika forsknings- och intresseområden torde vara en vida effektivare väg.

I motionen 2356 av herr Wirtén m. fl. framförs kritik och tveksamhet beträffande statligt engagemang inom oljebranschen och mot Svenska Petroleum AB liksom mot projekteringen av Statsraff. Synpunkterna sammanfaller delvis med yrkandena i motionen 2293. Med den positiva bedömning som utskottet gör beträffande bl. a. Svenska Petroleum AB yrkar utskottsmajoriteten avslag på motionen 2356.

I motionen 2355 av herr Hermansson m. fl. yrkas på förberedelser för en nationalisering av den privata oljenäringen. Med hänvisning till vad i utskottsbetänkandet har anförts om ett starkt samhälleligt engagemang på oljeområdet finner utskottet inte ett bifall till motionen 2355 befogat eller nödvändigt för att föra en självständig energipolitik, fri från "im-

Onsdagen den
28 april 1976

*Energiushållning-
en, m. m.*

perialistiska intressen" som det uttrycks i motionen. Utskottet yrkar därför avslag på motionen.

I motionen 1790 av fru Jonäng m. fl. och i motionen 1797 av herr Lövenborg m. fl. yrkas på en enhetlig prisnivå för olja och bensin samt ett tryggnade av drivmedelsförsörjningen i glesbygd. Utskottet har senast förra året yttrat sig över motioner med likartat innehåll och finner inte nu anledning att upprepa sitt yttrande. Statens pris- och kartellnämnd har på regeringens uppdrag utrett förutsättningarna för en enhetlig prisnivå m. m. Statsrådet Feldt har i ett interpellationssvar framhållit att förslaget har bedömts vara opraktiskt men förklarat att frågan nu bereds i handelsdepartementet. Utskottet finner att denna beredning bör avvaktas, varför också motionerna avstyrks.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag på samtliga punkter i betänkandena nr 42 och 44.

Herr SJÖNELL (c) kort genmäle:

Herr talman! Först ber jag att få rätta till en felsägning som jag råkade göra i mitt första anförande. När jag behandlade den här famösa rapporten från industridepartementet, som går ut på att det skulle kosta 19 miljarder att avveckla kärnkraften enligt centerns förslag, råkade jag säga att "19 miljarder kostar det alltså att avveckla 15 kärnkraftverk". Självfallet avsåg jag att säga: 19 miljarder kostar det att avveckla 5 reaktorer. Hur mycket mer skulle det då inte komma att kosta att avveckla hela programmet om 13 reaktorer? Jag påstod – det gör jag återigen – att kostnaden inte kan komma att ligga särskilt mycket under 100 miljarder kronor.

Herr Svanberg har ju haft en svår uppgift med att försöka bemöta alla dessa motioner och reservationer. Det hade inte varit rimligt att förvänta att han skulle kunna gå in på alla detaljer, och han har heller inte gjort det. Jag skall inte ta upp någon debatt med herr Svanberg av den anledningen. Jag vill bara på en enda punkt omnämna ett uttalande som herr Svanberg gjorde, nämligen att centerns förslag om att satsa på alternativa energikällor inte kan få betydelse förrän om 10–15 år. Men, herr Svanberg, jag påpekade ju möjligheten att använda ytjordvärmen och anförde som exempel de villor som värms upp på det sättet. Det handlar alltså om en realitet. Jag skall bara läsa upp ett kort avsnitt ur en artikel i Norrbottens-Kuriren, en tidning som inte är obekant för herr Svanberg:

"Succé för jorduppvärmda egnahem --- Tänk er en uppvärmningskostnad av 800 kronor per år av 140 kvm egnahem eller villa. Ja, ni läste faktiskt rätt i dessa oljekrisens år. Det är jordvärmen som slagit till. Ett patent som legat på hyllan i 20-talet år men som nu tagits fram som ett billigt alternativ till oljan och elektriciteten. Än är det bara ett 40-tal egnahemsvillor som utrustats med jordvärme. Det nordligaste i Piteå och här har man fått fram så bra resultat under vinterns mätningar att man menar det är succé. 2:28 kronor per dygn har uppvärmningen av det egnahemmet kostat. --- Piteå-villa hålls varm för 800 kronor

om året.”

Ja, herr Svanberg, det här är inte betydelselöst – det är en utomordentligt intressant och närmast sensationell sak som kommit fram just som en alternativ energikälla. Det är fråga om både kostnadsbesparingar och en energibesparing. Man sparar bortåt två tredjedelar av oljan eller 90 % av motsvarande elektricitet. Om man installerade jorduppvärmning både i nybyggnation och i gamla villor runt om i landet skulle det innebära att man sparade hundratusentals kubikmeter olja. Det betraktar vi som en stor framgång för vad vi sagt om de alternativa energikällorna och sålunda ingalunda som betydelselöst. Detta är en sak värd all uppmärksamhet och all ytterligare satsning.

Herr WIRTÉN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Låt mig först vända mig till Birgitta Hambræus. Hon kände sig övergiven när det gällde reservationen 1 vid betänkandet nr 41 om en plan för hushållning med naturresurser. Det är en fråga som vi från folkpartiets sida under 1970-talet också verkligen har uppmärksammat, och vi är där på samma linje som centern. Jag ber att få påpeka att vi stöder den reservationen – vi har samma syn på den punkten.

Sedan skulle jag gärna vilja säga några ord till herr Svanberg. Det är väl som herr Sjönell påpekade ganska omöjligt för utskottets ordförande att hinna att gå in på alla de reservationer som finns i de näringsutskottets betänkanden som vi behandlar i dag. Han har emellertid tagit upp ett par punkter från folkpartiet som jag vill kommentera och resonera en del kring.

Det gäller först kärnkraften. Där säger herr Svanberg att man i enlighet med vad riksdagen beslutade 1975 skall gå vidare med en försiktig utbyggnad av kärnkraften. När riksdagen 1973 bestämde sig för 11 kärnkraftverk ville man ha ett bättre beslutsunderlag innan man tog förnyade beslut i denna fråga. Men enligt folkpartiets uppfattning hade vi inte 1975 ett beslutsunderlag som motiverade en fortsättning av kärnkraftsutbyggnaden, dvs. byggandet av ytterligare två reaktorer. Vi menar att det var fel att besluta om att gå vidare med kärnkraftsutbyggnaden. När man nu ser på utvecklingen efter förra årets beslut fram till i dag måste man konstatera att osäkerheten snarare har vuxit än att man i dag känner sig mera trygg för att det här är en riktig väg.

Låt mig bara peka på sådana problem som framför allt har vuxit fram under det senaste året när det gäller uranförsörjningen. Efter uppsägningen av Westinghousekontraktet är det ett nytt problem som förvisso kan vara mycket svårt att hantera i fortsättningen, om vi bara går vidare med nya reaktorer. Vi vet också att upparbetningsanläggningarna i Europa kommer att ha väldigt svårt för att ta emot vårt avfall. Vi kan tvingas in i en investeringsaktivitet på bränslecykeln långt mer omfattande än vad vi kanske från början hade tänkt. Det är ytterligare en försvårande omständighet som har kommit till efter 1975 års beslut.

Jag kan fortsätta uppräknningen och peka på kostnadsutvecklingen och

Onsdagen den
28 april 1976

*Energhushållning-
en, m. m.*

en del andra ting som också gör att jag tycker att folkpartiets linje i den här frågan 1975 var den enda realistiska – att stå fast vid det redan fattade beslutet men inte gå vidare förrän vi vet riktigt säkert vad det är vi gör.

Vad gäller hushållningen skall jag gärna ta ett resonemang om de punkter som herr Svanberg tog upp, men det är kanske viktigare att se på regeringens attityd i energihushållningsfrågan än på de konkreta förslag som regeringen har lagt. Jag saknar en kraftfull vilja hos regeringen 1976 att hålla fast vid hushållningslinjen. Jag återoppar än en gång det som Carl Johan Åberg har sagt, t. ex. att det är för dyrt att hushålla med energi.

Herr REGNÉLL (m) kort genmäle:

Herr talman! Eftersom de olika uppfattningarna klart har redovisats i dels majoritetsskrivningen, dels reservationerna skall jag bara ta upp en sak här.

Herr Svanberg kommenterade moderata samlingspartiets negativa inställning till Petroswede och sade att Petroswede skulle säkra vårt lands tillgång till råolja. Det är nog att hänge sig åt illusioner. Så länge det är gott om olja, vilket experterna menar att det kommer att vara ganska många år framöver, kan vi säkert också utan Petroswede räkna med att angelägna säljare lämnar offerter till Sverige med lägre priser än de kostnader som Petroswede har att räkna med för att exploatera områden på andra sidan jorden. När det föreligger bekymmer för råolförsörjningen är det blåögt, föreställer jag mig, att räkna med att vårt lands tillgång till råolja skall vara säkrad genom ett svenskt initiativ. Erfarenheten har visat annat.

Herr SVANBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall ta upp de ytterst perifera invändningar som har gjorts. De rör ju inte de stora frågorna i energipropositionen.

Herr Sjönell säger att jag har sagt att de alternativa energikällor som han föreslagit var betydelselösa. Jag sade att de är betydelselösa i den omedelbara situationen – en del av dem kan vara mycket betydelsefulla om 10–15 år.

Sedan tog herr Sjönell upp en skildring av vad som stått i Norrbottens-Kuriren om en ny form av uppvärmning av egnahem. Men centern har aldrig yrkat på något forskningsanslag till den typen av alternativa energikällor, och det tycks inte behövas heller. Är det riktigt som herr Sjönell refererar – jag har aldrig, så mycket norrbottning jag är, hört talas om att detta skulle förekomma i Piteå – och om jorduppvärmning är så bra som här sägs, så behöver inga forskningsinsatser göras. Det uppvärmningssystemet kommer att sprida sig lavinartat över landet, om det är så billigt att värma upp egnahem. Det behövs, som sagt, inga forskningsanslag för detta och ingen människa är emot att sådana hus byggs. Tvärtom, jag skall gärna gratulera herr Sjönell om det blir ett omfattande

Onsdagen den
28 april 1976

*Energhushållning-
en, m. m.*

byggande av sådana hus och beräkningarna håller.

Sedan var det herr Wirtén. Han talar om att folkpartiet inte ville bygga mer än elva reaktorer 1975. Nu tycker han att han funnit tröst i utvecklingen att det bör vara så. Jag har inte ifrågasatt det. Jag sade bara att folkpartiets förslag är beroende på att de förra året bara ville bygga elva reaktorer. Jag har inte gett mig in på någon diskussion om det är klokt eller inte. Jag tycker dock att herr Wirtén söker sin tröst i ganska bräckligt underlag, när han talar om att det och det som hänt visar att folkpartiet hade rätt. Ja, vill herr Wirtén finna tröst i det får han göra det – jag tror något annat.

Herr Wirtén tar vidare upp hushållningen med energi, besparingsåtgärder osv. Där är det regeringens attityd och vilja herr Wirtén inte litar på. Som ett praktfullt exempel på hur regeringen ser på detta åberopar han en tjänsteman i finansdepartementet, Carl Johan Åberg. Carl Johan Åberg har precis som herr Wirtén rätt att hysa vilka åsikter han vill och rätt att framföra dem också. Jag tror emellertid inte att han skall anses som den främsta talesmannen för regeringen i fråga om energipolitiken. Industriministern kommer upp här senare i debatten, och det är han som främst företräder regeringen i den frågan.

Sedan var det herr Regnéll, som bitvis har missförstått mig. Jag har inte sagt att Petroswede skall "säkra" vårt lands tillgång till olja – det ordet använde jag inte. Men det är en väg vi använder för att kunna klara oljeprospektering. Herr Regnéll säger att nu går det bra. Men hur var det under oljekrisens dagar? Då var även moderata samlingspartiet framme och talade om att det var en dålig beredskap från regeringens sida, att man måste kräva mer av regeringen osv. Det kommer man att säga också nästa gång det går på tok. Med Petroswede vill vi bl. a. försöka komma ifrån en sådan situation och göra det bästa möjliga, men garantera någonting kan naturligtvis ingen göra.

Herr SJÖNELL (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag trodde faktiskt med tanke på herr Svanbergs lokaliseringsort och valkrets att han läste Norrbottens-Kuriren något så när regelbundet, men han har kanske missat just det här. Det vore lämpligt att han studerade det här numret – det är från tisdagen i förra veckan.

Herr Svanberg säger att han gratulerar herr Sjönell om tidningsuppgifterna är riktiga. Gratulera inte mig! Om det här är riktigt – och mycket tyder på det, eftersom efterfrågan på det jordvärmeaggregatet sprider sig som en präriebrand – är det den svenska nationen och det svenska näringslivet som skall gratuleras. Det är framför allt det framtida energitnyttjandet som blir gynnsamt för oss. Några personliga gratulationer har jag inte något som helst behov av.

Vad som dessutom är väsentligt i detta sammanhang är att inte bara hundratusentals kubikmeter olja kommer att kunna sparas, om detta uppvärmningssystem slår så som mycket tyder på att det kan göra, utan

Onsdagen den
28 april 1976

*Energihushållning-
en, m. m.*

att det också kommer att skapas sysselsättning när dessa system skall installeras i nyproduktionen och i gamla hus.

Jag vill tillägga att det inte bara är det här systemet som bör komma i beaktande. Systemet bygger på en central princip, värmepumpen, som används för att utnyttja yttjordvärmen, men värmepumpen kan användas också för att ta värmen från luften – luft mot luft som teknikerna kallar det. Även i andra sammanhang kan man använda värmepumpen. Det väsentliga är att man redan i dag och inte om 10–15 år har klara konkreta alternativ, som naturligtvis – eftersom den här tekniken är i sitt begynnelsekedje – är primitiva och ytterligare kan förbättras och därför behöver betydande forskningsanslag för vidare utveckling. Detta kan ge uppslag kanske till ännu bättre värmeutvinning och även när det gäller elproduktionen. Det finns mycket intressanta teorier som man redan börjat arbeta med att genom de här metoderna kanske så småningom kunna få en elproduktion. Men det ligger nog, herr Svanberg, 10–15 år framåt i tiden. Vad som är väsentligt i dag är de aggregat som nu håller på att installeras runt om i landet och som kommer att skapa sysselsättning och mycket stora energi- och kostnadsbesparingar.

Jag nämner sysselsättningen därför att man angripit oss och sagt att vårt program skulle medföra sysselsättningsvårigheter. Sysselsättningen har ju ökat med 200 000 nya jobb på sistone, varav inte mindre än 35 000 hänför sig till industrin. Det är 10 % under regeringens program. Det är då väldigt demagogiskt, tycker vi, när man från regeringshåll påstår att vårt alternativ skulle leda till arbetslöshet. Jag skall avsluta detta avsnitt med att säga att i en artikel i *Vår industri* står att man på längre sikt också kan vänta sig att nya energisparande teknologier kommer fram till följd av de höjda energipriserna. I artikeln står också: "Detta innebär bl. a. att det på lite sikt inte finns några entydiga samband mellan t. ex. energiförbrukning och industriproduktion ---."

Herr WIRTÉN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag ber att få notera med tillfredsställelse att utskottets ordförande inte har funnit någon anledning i och för sig att kritisera vår linje i kärnkraftsfrågan. De tre punkter som jag tog upp och menade hade ökat osäkerheten – uranförsörjningen, omhändertagandet av avfallet och kostnadsutvecklingen – föredrog herr Svanberg att inte alls kommentera utan hänvisade till industriministern. Jag skall därför låta den debatten anstå till en senare tidpunkt i dag.

När det gäller utredaren Carl Johan Åberg är det naturligtvis honom obetaget att tycka vad han vill. Det håller jag gärna med herr Svanberg om, men när det gäller just det jag har pekat på, hushållningsattityden från regeringens sida, är inte herr Åberg vem som helst. Han är dock en utredare inom detta område och hans uttalanden måste därför tillmätas en mycket stor betydelse. Det är därför jag har åberopat honom. Han är den expert som regeringen utvalt till att fundera över kostnadsutvecklingen i samband med olika alternativ i energiförsörjningen. Därför

är hans ord vad gäller hushållningsalternativet, att spara på energi, ord som måste tillmätas mycket stor betydelse.

Slutligen vill jag bara, herr talman, kommentera förslaget om energisparlag, som herr Svanberg inte trodde på. Vi har en miljöskyddslag som fungerar ungefär på det sätt som vi i folkpartiet tänkt att energisparlagen skulle göra. Man skall ha som mål att alltid finna den bästa tekniken just från energihushållningssynpunkt. Myndigheter skall diskutera med den som tänker uppföra en byggnad, sätta i gång en industri eller göra något annat som kräver energi. Detta får då inte ske förrän en noggrann prövning gjorts av hur man skall få den minsta åtgången av energi. En sådan ramlagstiftning skulle förvisso göra att man får en bättre hushållning med våra energitillgångar i framtiden än vi har just nu.

Herr REGNÉLL (m) kort genmäle:

Herr talman! Sex ord nedtecknade jag av herr Svanbergs anförande: Säkra vårt lands tillgång till råolja. Det var faktiskt just ordet säkra som användes, och det fick mig att göra anteckningen. Att använda det ordet är att invagga svenska folket i en falsk känsla av trygghet. Om det på något sätt kärvar till internationellt – att sådant kan hända har vi, som jag nämnde, färsk erfarenheter av – skall man inte räkna med att vårt engagemang inom Petroswede innebär någon säkerhet. Att tro det är att invagga sig i den sorts trygghet som resulterade i bristande beredskap inför oljekrisen.

Herr SVANBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! Till herr Sjönell vill jag bara säga att visst försöker jag läsa Norrbottens-Kuriren dagligen, det är nyheter hemifrån. Men det finns fler tidningar i Norrbotten och jag studerar den väl inte så grundligt. Artikelnen om jorduppvärmda egnahem har jag faktiskt inte lagt märke till. Idén kan inte vara så enormt märkvärdig för annars hade den säkerligen väckt större uppmärksamhet i pressen. Har herr Sjönell rätt är väl både svenska folket och han att gratulera. Men lägg märke till att det inte behövs några utvecklingspengar till detta, det har gått alldeles utmärkt ändå. Varje dag har någon tidning någon mirakelmedicin att skriva om, och detta är väl en av dem. Framtiden får utvisa vem som har rätt och om detta blir så märkvärdigt. När det gäller värmepumpen och utvecklandet av den har jag faktiskt suttit med i styrelsen för det företag som utvecklat den, men man har använt den inom ett annat område.

Herr Wirtén säger att jag inte tagit upp frågan om urantillgången, avfallet och kostnadsutvecklingen. Det har att göra med den tid jag har till mitt förfogande, jag kan inte svara på alla de frågorna. Vad jag vände mig emot när jag sade att han inte skulle åberopa herr Åberg som representant för regeringen har inget att göra med min tilltro till herr Åberg. Han är en utomordentligt duktig person. Jag har den största respekt

Nr 111

Onsdagen den
28 april 1976

*Energihushållning-
en, m. m.*

för honom och tycker bra om honom, men man får inte göra honom till den som redovisar regeringens energipolitik. Man får hålla någorlunda på ansvarsfördelningen i debatten, det är i första hand industriministern som skall svara för det området.

Herr Wirtén talar om sin energisparlag och säger att det vore så värdefullt att ha en sådan för då skulle man kunna diskutera med myndigheterna om hur man skall få minsta möjliga åtgång av energi vid det bygget, i den produktionen osv. Men snälla nån, det gäller ju utan en sådan lag. Vi har en bestämmelse som bl. a. säger att alla industripropåer skall granskas av regeringen även från energiåtgångssynpunkt. Hela detta arbete är på gång. Det är precis som vi säger att vi behöver ingen speciell energisparlag för att arbeta i den här riktningen.

Det är ganska meningslöst att herr Regnéll och jag diskuterar om jag sade ordet säkra eller inte. Det får protokollet utvisa. Det väsentliga är ändå, herr Regnéll, att jag vänder mig emot moderaternas negativa inställning till alla försök att skapa ett samhälleligt inflytande på energiområdet. Det är ingen övertro från vår sida att detta inflytande kan lösa alla problem, men det är en fullständig övertro från herr Regnélls sida när han menar att det fria näringslivet utan några ingripanden kan klara det. Vi måste från samhällets sida se till att klara problemet, och det skall vi göra vårt bästa för. Om vi sedan kan säkra tillgångarna är en fråga om ordval som vi får diskutera.

Herr BÖRJESSON i Glömminge (c):

Herr talman! Till de betänkanden angående energifrågor som föreligger skall jag göra en del kommentarer vad gäller näringsutskottets betänkanden nr 43, 44, 45 och 46 samt de reservationsyrkanden som inte tidigare har berörts under debatten.

I näringsutskottets betänkande nr 43 behandlas en motion från centern, 2260, där man talar om att det föreligger en utredning angående Atomenergis verksamhet. Motionärerna anser att detta utredningsarbete bör intensifieras. Utredningen bör även få i uppdrag att undersöka möjligheterna att omorganisera Atomenergi, så att företaget utvecklas till ett allmänt energiforskningsinstitut vid vilket även andra verksamheter kan förekomma. Till det utskottsbetänkandet har vi fogat tre reservationer.

Näringsutskottets betänkande nr 44 behandlar den statliga verksamheten på oljeområdet och motioner i anslutning härtill. Propositionens förslag innebär att man skall utveckla ett oljebolag i statlig regi som kallas Svenska Petroleum AB. Om det skall begränsa sin verksamhet enbart till Sverige eller bli en kopia av British Petroleum – ett multinationellt företag – kan i dag ingen sia om. Det får framtiden utvisa. Avsikten är väl än så länge att det skall vara ett nationellt företag.

Men det är inte bara fråga om att skaffa hit olja till vårt land utan vi är också intresserade av att olika delar av landet får tillgång till denna olja på ett likvärdigt sätt. I den motion som föreligger vid detta riksmöte, nr 1790 av fru Jonäng m. fl., har man begärt förslag i syfte att dels

trygga oljeförsörjningen i glesbygder, dels åstadkomma en utjämning av prisskillnader på olja mellan olika delar av landet. På denna punkt har vi två reservationer nr 9 och 10.

Detta är gamla frågor som har varit uppe till behandling tidigare. Riksdagen har faktiskt på näringsutskottets förslag uttalat sig för att drivmedelsförsörjningen i glesbygd måste tryggas. Men tiden går och uttunningen av bensinpumpar fortsätter. Det senaste uttalandet av riksdagen avsåg att oljebolagen inte skulle företa fler nedläggningar av bensinstationer i de avsedda bygderna.

Ur besparingssynpunkt är det naturligtvis också i viss mån olyckligt att konsumenten av drivmedel har för långt till det ställe där han skall köpa drivmedel och på så sätt förbrukar en del drivmedel när han skall tanka sitt fordon.

Näringsutskottet förutsatte i sitt betänkande nr 1975:10 att regeringen skulle ta initiativ till åtgärder för att säkra drivmedelsförsörjningen i glesbygd. Vad vi nu inte kan lämna helt opåtalat är att regeringen ännu inte kommit med något förslag på den här punkten, trots att regeringen den 29 november 1974 uppdragit åt konsumentverket att kartlägga denna fråga. Även pris- och kartellnämnden har den 9 juli 1975 avgivit en PM i den här frågan. Nu hörde vi av utskottets ordförande att de förslag som därigenom hade kommit fram var opraktiska, som han uttryckte det. Men vi får väl förutsätta att man kan finna någon lösning på detta problem och att det inte tar alltför lång tid. Oljebolagen vilar inte på hanen utan de plockar bort sina pumpar undan för undan. Och de tar aldrig någon social hänsyn till människorna som bor i regionen.

När det gäller ett mer utjämnat pris på drivmedel både lokalt och regionalt så är det också en gammal fråga. Man ifrågasätter om det inte under tidens lopp borde kommit fram någon lösning. Drivmedelspriserna är i landet, som alla vet, baserade på zonindelning. Systemet utgår från avstånd till importhamnar m. m. Med den mycket väl utbyggda organisation som de olika oljebolagen har skulle en överenskommelse mellan dem och staten säkerligen inte vara alltför svår att efterleva och praktisera om man verkligen vill gå in för att lösa problemen. Oljebolagen är ju ändå till sitt antal ganska få. Dels skulle en överenskommelse träffas mellan dem, dels en överenskommelse mellan det allmänna och bolagen. Det kan ju hända att man, om man träffar en sådan överenskommelse, skulle kunna få in en passus att bensinstationerna i glesbygden skall bevaras.

Kostnaderna måste variera oerhört i fråga om transporter av olja från olika oljefyndigheter runt om i världen; från arabländerna, Syd- och Mellanamerika, Nordsjön osv. Kan man där jämma ut kostnaderna för transport av olja skulle man väl kunna göra det inom vårt eget lands gränser. Vi har ju utjämningskostnad på t. ex. elenergi.

I näringsutskottets betänkande nr 45 behandlas förslag med anledning av proposition angående omstrukturering av det elektriska distributionsnätet. Genom tiderna har ett stort antal skiftande eldistributionsföretag

Onsdagen den
28 april 1976

*Energiushållning-
en, m. m.*

etablerats vars ledningsnät har blivit av olika kvalitet och beskaffenhet beroende på både ekonomiska och praktiska förhållanden. Antalet sådana företag har dock minskat mycket kraftigt på 30 år och omfattar nu ca 1/6 av vad det var då. Det omdistributionsförfarande som kan komma i fråga skulle enligt förslaget regleras genom en lag, där det införs tillståndstvång vid förvärv av anläggning. Kommunerna har sedan gammalt i stor utsträckning varit huvudmän för detaljdistributionen av elenergi. Även inom ett så starkt organiserat område som det där Sydkraft verkar och distribuerar elström ligger det öar med kommunal distribution, som visserligen köper ström av Sydkraft men ändå sköter distributionen.

I motionen 1749 av fru André m. fl. yrkas på att kommunerna vid sådana här avsedda överlåtelser av elnät skulle ha förköpsrätt. Detta förslag stöder vi några reservanter i reservationen I vid detta betänkande. Utan tvivel är det så att om kommunen anser starka skäl i de enskilda fallen föreligga för att överta distributionen skulle det vara ändamålsenligt om en förköpsrätt fanns. Det är inte troligt att en sådan förköpsrätt kommer att missbrukas av kommunerna, då skälen för deras eventuella förvärv i sådana fall blir föremål för ingående granskning. Vi är av den uppfattningen att förköpsrätt för kommun i de här fallen inte skulle behöva ha några avvisidor. Det finns ändå en värderingsnämnd, som blir inkopplad. Om det gäller att tillvarata små energikällor i bygden kan man ifrågasätta om inte kommunen vore den lämpligaste huvudmannen; kommunen skulle kunna göra insatser också för att bevara de små energikällorna.

Den förköpsrätt som elutredningen har ifrågasatt har industriministern inte velat förorda, utan han tror att omstruktureringen skall bli ändamålsenlig ändå. Men vi anser att möjlighet för kommunerna att i vissa fall använda förköpsrätt skulle bli ett bra medel bl. a. för att reglera frågan om huvudmannaskap för eldistributionen och stärka den lokala planeringen.

I näringsutskottets betänkande nr 46, till sist, behandlas motioner om förbättrad elenergiförsörjning för landskapet Gotland – nämligen motionen 1768 av herr Gustafsson i Stenkyrka m. fl. och motionen 837 av herr Henmark m. fl. Även under 1975 förelåg motioner med krav på att man skulle lösa problemen med Gotlands energiförsörjning. Med detta avses inte bara att tillräcklig energi kommer landskapet till godo utan också att de gottländska konsumenterna skall få ett pris på elkraft som är jämförbart med fastlandskonsumenternas.

Här har utskottet blivit enigt och föreslår riksdagen att besluta att i skrivelse till regeringen uttala att Gotlands energifråga bör bli löst så som den gottländska allmänheten önskar.

Det finns redan en kabel till Gotland, men den är otillräcklig. Den energi som måste produceras för att täcka behovet därutöver blir så pass kostsam att framställa att elpriset på Gotland höjs betydligt över fastlandspriserna. Det gick hyggligt för gotlänningarna ändå fram till oljekrisen, men sedan blev det en oförmånlig svängning och nu är energipriserna på Gotland betydligt högre än både inom Vattenfalls och Syd-

krafts områden.

Utskottet har besökt Gotland under våren och tagit del av de fakta som berör den här frågan. Det är utan tvivel riktigt att det, om den utveckling fortsätter som pågått under senare år, framöver inte kommer att kunna producera ersättningskraft på Gotland utan att man får pris som betydligt överstiger priserna i landet i övrigt. Utskottet anser att det bästa sättet att lösa frågan sannolikt är att ytterligare en kabel från fastlandet kommer till. De starkaste skälen för den satsning som utskottet anser att statsmakterna bör göra är att den är nödvändig för att klara sysselsättningen på Gotland. En utökad elförsörjning måste komma till speciellt för en utbyggnad av Cementa AB i Slite – en utbyggnad som torde röra sig om en investeringskostnad av mellan 400 och 500 milj. kr. och som skulle ge sysselsättning för en arbetsstyrka av mellan 400 och 500 personer.

Det finns vid detta betänkande ett särskilt yttrande, där det anförs att alternativa energikällor i stället för en ny kabel skulle kunna ge Gotland det energitillskott som erfordras. Denna lösning kommer troligen att ta tid och med den inriktning och de resurser på området som statsmakterna har stannat inför tvingas vi anse att en kabel för dagen är den enda möjliga lösningen – om gotlänningarna skall få sitt elbehov tillgodosett inom rimlig tid. Det förhållandet att statsmakterna inte, som vi hört här av herr Svanberg, för en tid av 10 till 15 år vill pröva andra lösningar gör att vi för gotlänningarnas eget bästa får välja denna väg såsom den enda framkomliga.

Då merkostnaden för 1976 för Gotlands energiförbrukning är beräknad till minst 20 milj. kr., bör frågan snarast få sin lösning. Jag förutsätter att regeringen försöker att påskynda denna lösning. Det är mycket som tyder på att kärnkraften är en parentes i utvecklingen, och det är klart att man bör fortsätta att satsa på naturvetare och på forskning för att få fram även annan produktion av energi.

Mycket viktiga punkter i utskottets förslag är dels att Gotland till hundra procent inrangeras i det svenska elnätet, dels att den föreslagna kabeln kan distribuera elström i båda riktningarna, vilket betyder att man om Gotland vid något tillfälle inte skulle behöva all elström också kan överföra sådan till fastlandet. Det kan vara viktigt att veta, då den produktion av elström som finns på ön skulle vara kvar även efter kabelutläggningen. Detta medför att det finns goda möjligheter att utjämna kostnaderna, till gagn både för staten och för Gotland.

Jag vill åter betona att vad som nu är viktigt är att regeringen påskyndar sitt handlande i denna fråga. Detta har även understrukits starkt av länsstyrelsen i Gotlands län, Gotlands kommun, AB Gotlands Kraftverk, Visby elverk, Cementa AB, Gotlands läns företagareförening, arbetsmarknadsorganisationerna och många övriga intressenter på Gotland.

Med det sagda vill jag yrka bifall till reservationerna 1, 2 och 3 vid näringsutskottets betänkande nr 43, till reservationerna 2, 9 och 10 vid näringsutskottets betänkande nr 44, till reservationerna 1 och 2 vid nä-

Onsdagen den
28 april 1976

*Energihushållning-
en, m. m.*

ringsutskottets betänkande nr 45, till utskottets hemställan i dess helhet i näringsutskottets betänkande nr 46 samt i övrigt till de reservationer där mitt namn förekommer.

Herr HOVHAMMAR (m):

Herr talman! Jag tror att vi alla kan vara överens om att om vi skall bevara vårt välförhållande och hålla sysselsättningen uppe, måste vårt energibehov tillfredsställas. För att lätta på energiproblemet kan man gå fram på tre olika vägar. Den första är ökad sparsamhet, den andra utbyggnad av nu kända energiproducerande anläggningar och den tredje och sista nya energikällor. Alla dessa möjligheter måste tillvaratagas.

En amerikansk forskare har sagt, att Sverige är det efter USA mest energislösande landet i världen. Vi har mycket dåligt tillvaratagit de besparingsmöjligheter som finns. Det enorma slöseriet vid kärnkraftverken är bara ett exempel – här går en stor del av energin till spillo som överskottsvärme, som måste tas om hand av kylvatten och kylaggregat. Detta betyder inte endast ett mycket stort slöseri med energi utan också lokala miljöförstöringar i form av förändringar i luft och vatten i kärnkraftverkens omedelbara närhet. Tekniker har också visat att det finns ett stort slöseri vid uppvärmningen av fastigheter – det har f. ö. nämnts tidigare i denna debatt. Mottryckskraften har inte heller utnyttjats särskilt mycket. Energin har relativt sett hittills varit så billig att vi vant oss vid detta slöseri. Men nu kan vi förutse en tid med ständigt växande energikostnader.

De oljeproducerande länderna har ju drivit upp oljepriserna, vilket man kanske inte kan säga så mycket om eftersom de flesta länders finansministrar tjänat mer på oljan än vad producenterna har gjort. Världen har när det gäller oljeförsörjningen så att säga skummat grädden av mjölken, om man nu kan kalla den svarta råoljan för någonting sådant.

Nya oljetillgångar måste sökas i världshaven, och det blir inte billigt. Utvinningen blir också dyrbar på grund av besvärliga väderleksförhållanden och på grund av de säkerhetsåtgärder som måste vidtas för att hindra vattenförstöring. Det finns tydliga exempel på detta bl. a. här i Nordsjön. Oljan är dessutom oerhört miljöfarlig genom utsläppen och spridningen av vissa tungmetaller och svaveldioxid.

Vi måste därför inrikta oss på att använda så litet olja som möjligt för vår energiförsörjning.

Men, herr talman, också kärnkraften kommer troligen att bli dyrare än vad vi tidigare räknat med. Uranpriserna skjuter ju i höjden, och på världsmarknaden råder f. n. brist på uran, i varje fall till de priser som nu gäller. Kärnkraften är också besvärlig ur miljösynpunkt, och vi vet ännu inte vilka kostnader avfallshanteringen kommer att föra med sig.

Miljöproblemen kommer så småningom att lösas – det är i varje fall min uppfattning – men så har ännu inte skett helt. Därför kan vi inte i dag helhjärtat satsa alltför mycket på kärnkraft. Jag tror emellertid

att den relativt måttfulla utbyggnad som riksdagen tidigare beslutat om har varit väl avvägd. Utbyggnaden behövs, men vi bör givetvis inrikta oss på att finna nya energikällor som reducerar vårt behov av kärnkraft och som samtidigt är miljövänliga.

Hur vi skall finna sådana energikällor tvistar både tekniker och vetenskapsmän om. Det talas ju, som också nämnts här i kammaren, om jordvärme, solenergi, vindkraft osv. Men de flesta av dessa projekt är ännu på experimentstadiet. Det är möjligt att vi en gång kan få glädje av dessa insatser. Men mognadsprocessen är långvarig, och tills vidare måste vi hålla till godo med den kärnkraft, oljekraft och vattenkraft som vi kan få fram.

Till näringsutskottets betänkande 42 har fogats reservationen 8, som jag här vill kommentera något. Den innehåller synpunkter som har förts fram i den moderata partimotionen 2030 angående bättre finansiering av kraftvärmeprojekt. Många sådana har som bekant fått stå tillbaka på grund av svårigheter med kapitalförsörjningen. Det gäller särskilt distributionsanläggningarna, vilket medfört att den önskvärda utbyggnadstakten inte har kunnat hållas.

Vi anser mycket bestämt att fjärrvärme, särskilt kraftvärmeanläggningar, är någonting önskvärt – detta av flera skäl. Man sparar stora mängder olja genom att energiråvaran utnyttjas betydligt effektivare än vid individuell uppvärmning. Ur miljösynpunkt innebär fjärrvärme stora fördelar då utsläppen av svavel och sot avsevärt reduceras, med bättre luftkvalitet som resultat.

Därför bör en snabb utbyggnad av kraftvärme stimuleras. Förslag till generösa låneregler för kraftvärmeanläggningar bör snarast presenteras. Visserligen har utskottets ordförande herr Svanberg i dag sagt att lånereglerna fortfarande är ganska hyfsade, men vi tror på vårt håll att det behövs betydligt bättre villkor för att få snabba resultat, vilket vi anser är nödvändigt.

Jag ber därför att få yrka bifall till reservationen 8 vid näringsutskottets betänkande 42.

Länge har man väl trott att vår bästa energikälla, vattenkraften, varit utbyggd så långt som det går. Men det finns tydligen mer energi att hämta här, även om det – jag vill gärna säga det – rör sig om ganska marginella effekter. Vid Kraftverksföreningens årsmöte den 22 april i år redogjordes ganska ingående för planerna på s. k. minikraftverk, där man skulle utnyttja vattendrag med så litet vattenflöde som ned till 1 m³/sek. En inventering som gjorts av Kraftverksföreningen och Elverksföreningen visar att man skulle kunna bygga 1 200 minikraftverk på 20 år. Detta skulle ge en sammanlagd effekt på en halv miljon kW.

Utan att vilja övervärdera tillkomsten av dessa minikraftverk bör man nog hålla i minnet att de kan få stort värde bl. a. ur försörjningssynpunkt vid avspärrningstillfällena och ur beredskapssynpunkt. De är väl utspridda över landet och kräver ingen import av bränsle. Därför finns det all anledning för överstyrelsen för ekonomisk försvarsberedskap att med

Onsdagen den
28 april 1976

*Energihushållning-
en. m. m.*

uppmärksamhet följa denna möjlighet till ökad beredskap. I den mån minikraftverk inte är ekonomiskt motiverade borde också bidrag kunna utgå intill storleksordningen 1 000 kr./kW installerad effekt.

Bättre möjligheter bör också ges för att finna köpare till den elkraft som minikraftverken kan producera och leverera. Innehav av koncessionsrätt får inte utesluta möjlighet att mata in elströmmen i ortens elnät till ett skäligt pris. En utredning synes här väl motiverad när det gäller eldistributionsföretagens medverkan.

Herr talman! Med detta ber jag att få yrka bifall till reservation nr 2 vid näringsutskottets betänkande nr 45.

Herr NYQUIST (fp):

Herr talman! Jag kommer i mitt anförande i första hand att begränsa mig till de partier i näringsutskottets betänkande nr 44 som herr Wirtén m. fl. för folkpartiets del behandlar i motion 2356.

Med oljekrisen årsskiftet 1973–1974 följde som vi vet en omstrukturering av världens oljemarknad. Producentländerna svarar alltmer själva för framtagning av petroleum. Utvecklingen förefaller att fortsätta i samma riktning. De multinationella oljejättarna har fått ta flera steg tillbaka. Alltjämt är de dock dominerande i distributionen och vidareförädlingen av petroleumprodukter. Men det är en klar tendens mot att producentländerna vinner terräng på alla områden berörda av oljehantering. Bilateral avtal mellan producent- och konsumentländer blir allt vanligare. Producentländerna integrerar sin oljeframställning med allt längre gående vidareförädling av produkterna. De tar över mer av försäljningen, transportererna osv.

Det är klart att de snabba och delvis dramatiska förändringar som skett i världens oljehandel påverkar köparländerna. Vi måste anpassa vår oljehandling till de nya strukturerna, och Sverige är som vi vet ett mycket oljeberoende land. Den senaste uppgift jag har visat att 64 % av vår energiförsörjning får vi av inköpta petroleumprodukter. Vi måste alltså vidta de åtgärder som det nya läget kräver.

I 1975 års energidebatt och energibeslut utgjorde en mera aktiv oljepolitik ett viktigt element. Från folkpartiets sida godtog vi att en statlig oljeorganisation byggs upp successivt. Det är också den frågan som behandlas i proposition 124.

Vi har tidigare i enighet beslutat om en betydande ökning av lagerkapaciteten. Den utbyggnaden pågår för fullt. Men det räcker inte med att bygga upp reserver så att vi klarar vår oljeförsörjning kanske tre månader. Vi måste skaffa oss insyn och kunskap i världens oljehandel för att klara nya och kanske svårare fredskriser än den vi hade 1973/1974.

Spridning av riskmomenten är en viktig handlingslinje. Av det skälet bör vårt land självfallet sträva mot ett minskat oljeberoende. Folkpartiets två huvudteser i energipolitiken, som herr Wirtén tidigare utvecklat här i dag, dvs. stram hushållning för att hålla tillbaka en konsumtionsökning samt satsning på alternativa energikällor, är fundamentala i denna strävan

mot ett minskat oljeberoende.

Vi finner det också riktigt att undersöka om det finns några oljetillgångar inom vårt eget territorium. Någon framgång i det prospekteringsarbetet har, som vi vet, inte vunnits hittills. Men arbetet bör enligt vårt förmenande fullföljas.

För Sverige är det angeläget att kunna utnyttja den norska oljan och gasen så mycket som möjligt. Vi är även på den punkten angelägna om att trycka på mot snara förhandlingsresultat. Däremot är vi skeptiska till de försök som gjorts för att tillgodogöra oss olja från egna oljefält i t. ex. Afrika och andra längre bort belägna platser. Riskerna för störningar i produktionen från sådana tillgångar är uppenbara och ungefär desamma som när man köper på den öppna världsmarknaden. Vi anser därför att denna typ av prospekteringsverksamhet på så att säga lång distans skall avvecklas. Chansartade projekt – inte minst ekonomiskt sett – skall man undvika.

I regeringsförslaget – alltså i propositionen 124 – redovisas de erfarenheter som vunnits på oljeområdet sedan 1975 års riksdagsbeslut och dras linjer upp för statens fortsatta agerande på detta område. Vi delar regeringens uppfattning att betydande osäkerhet fortfarande finns i fråga om utvecklingen av förbrukningen och behovet av raffinaderikapacitet. Vi bör alltså agera ytterst försiktigt när det gäller de svenska insatserna med långsiktiga följder och betydande ekonomiska konsekvenser.

I olika sammanhang har folkpartiet förordat ett ökat utnyttjande av naturgas – inte minst av miljömässiga skäl. Vi menar att regeringen visat tveksamhet i satsningen på naturgas. Det räcker inte med att, som det heter i propositionen, "följa utvecklingen på naturgasområdet med skärpt uppmärksamhet". I den satsning som dock föreslås är vi emellertid tveksamma till den föreslagna organisationen för att ta till vara naturgasintressena. Även om Vattenfall är en "potentiell storkonsument" av naturgas är därmed inte sagt att Vattenfall också bör ingå i det nya naturgasbolaget. Enligt vår mening ligger i varje fall för den närmaste tiden Vattenfalls intressen som kraftproducent i första hand på vattenkraften och kärnkraften. Under en uppbyggnadsperiod för ett naturgassystem kan lätt motstridiga intressen försena, ja, kanske rent av äventyra etablerandet av naturgasen som en viktig energikälla. Vi menar att det måste till ytterligare initiativ från regeringens sida för att snabbt kartlägga omfattningen av den aktuella tänkbara marknaden och att i samband härmed nya överväganden måste göras beträffande sammansättningen av det bolag som kommer att bedriva den fortsatta verksamheten.

Då det sedan, herr talman, mer konkret gäller folkpartimotionen 2356, behandlas där företrädesvis tre frågor, för det första det statliga engagemanget i Svenska Petroleum AB, för det andra frågan om utbyggnaden och finansieringen av raffinaderier, och för det tredje, som jag tidigare nämnt, vårt önskemål om en snabb introduktion av naturgas i Sverige.

Vi godtar i allt väsentligt uppbyggnaden hittills av Svenska Petroleum AB. Vi godtar också syftet med det förslag till utbyggnad som anges

Nr 111

Onsdagen den
28 april 1976

*Energhushållning-
en, m. m.*

Onsdagen den
28 april 1976

*Energhushållning-
en, m. m.*

av regeringen. Men vi menar att beslutsunderlaget är alltför bräckligt för att reservationslöst gå vidare i enlighet med regeringens förslag. Vi menar att staten nu bör ta initiativ till överläggningar med övriga inhemska intressenter i oljebranschen, i första hand OK och AB Nynäs Petroleum, för att få till stånd ett gemensamt ägt bolag. Detta i sin tur förutsätter enligt vår mening en bredare branschutredning på oljeområdet för att stärka underlaget för ytterligare statliga beslut.

I avbidan på dessa åtgärder och med tanke på det svaga beslutsunderlaget just nu – det saknas ju faktiskt, herr talman, både en samhällsekonomisk och företagsekonomisk bedömning av det föreslagna projektet, framtidsplanerna är vagt uttryckta och alternativa lösningar anges inte – är vi inte beredda att fullt ut acceptera regeringens förslag till kapitaltillskott. Vi vill begränsa det statliga åtagandet till att avse ett eget kapital för Svenska Petroleum AB som i varje fall t. v. inte bör överstiga 25 milj. kr. I enlighet härmed yrkar jag, herr talman, bifall till reservationen 3.

Då det gäller frågan om en projektering av ett raffinaderi i Brofjorden redovisas stor osäkerhet i propositionen om projektets framtid. Det föreslås detta till trots att projektet, det s. k. Statsraffprojektet, skall drivas vidare i syfte att komma fram till ett beslut under 1977. För detta projekteringsarbete begärs 10 milj. kr. Vi har tidigare hävdat att det är mycket svårt att bedöma angelägenhetsgraden av projektet med hänsyn till det magra underlag som redovisats. Vi menar också att några övertygande motiv för en lokalisering av ett raffinaderi till Brofjorden inte presenterats. Vi menar nu som tidigare att en finansiering av raffinaderiprojekt inte skall ske över statsbudgeten. Finansieringen bör ske över Statsföretag ensamt eller genom ett konsortium med andra intressenter. Något nytt har enligt vårt förmenande inte inträffat som ändrar vår uppfattning på den här punkten. Och vi vill alltjämt understryka vikten av att en jämförande analys företas av miljökonsekvenserna vid olika tänkbara lokaliseringar. Regeringens förslag om ytterligare 10 milj. kr. biträds alltså inte, utan jag yrkar på den här punkten bifall till reservationen 8.

I naturgasfrågan får jag med hänvisning till vad jag tidigare anfört yrka bifall till reservationen 13, innebärande att vi menar att naturgasfrågan ligger utanför vattenfallsverkets egentliga kompetensområde och bör handläggas av ett annat organ. Reservationen syftar också till att mera kraftfulla initiativ nu måste tas av regeringen för att skapa en marknad för naturgas i Sverige och en snabb introduktion av denna energikälla.

Låt mig så slutligen, herr talman, få sälla mig till dem som har yrkat eller kommer att yrka bifall till reservationen 9 beträffande en utjämning av de regionala skillnaderna i pris på oljeprodukter. Skyndsamma åtgärder för att nå fram till en enhetlig prissättning måste nu till. SPK:s förslag har, som vi senast hörde av herr Börjesson, inte föranlett någon regeringens åtgärd i önskvärd riktning. Alltså yrkas bifall till reservationen 9.

Under detta anförande övertog herr förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr WÅÅG (s):

Herr talman! I uppdelningen av dessa sex ärenden som vi kommit överens om har det ankommit på mig att framföra näringsutskottets synpunkter på betänkandena 43, 45 och 46. Betänkandena har här berörts närmare av tidigare talare.

Betänkandet 43 gäller anslag till AB Atomenergi. Det gäller en hel del pengar: räntefritt lån 26 milj. kr., anslag från 13:e huvudtiteln om 20+ 12,5+ 24= 56,5 milj. kr. Om anslagen finns ingen reservation. Där- emot har i tre reservationer uttalats meningar om målen för AB Atomenergis verksamhet.

I reservationerna 1 och 3 följer centern upp sin inställning till kärnkraften: Verksamheten vid AB Atomenergi måste emellertid anpassas till de energibeslut riksdagen har fattat, och den radikala nedskärning av forskning om kärnenergi som man begär i reservationen 1 är inte möjlig med det beslut som föreligger från riksdagen.

Vänsterpartiet kommunisternas särskilda yttrande är ett föredöme i logik för centern på denna punkt. Man säger där att riksdagens beslut nu måste följas även om man inte delar uppfattningen bakom det.

I reservationen 2 till betänkande nr 43 vill center-folkpartiledamöterna att AB Atomenergis verksamhet skall kunna vidgas till nya områden. Därmed slår man in en redan öppen dörr, eftersom den Lemneska utredningen som direktiv har att klarlägga i vilken omfattning personal och andra resurser i Studsvik kan utnyttjas för verksamhet utanför kärnenergiområdet.

Herr talman! Jag yrkar bifall till näringsutskottets förslag i betänkande nr 43.

Näringsutskottets betänkande nr 45 gäller riktlinjer för strukturom- vandling på eldistributionsområdet med anledning av propositionen 100. Mot propositionens förslag, som utskottsmajoriteten biträtt, finns två reservationer. Den första, av centerrepresentanterna, gäller att kommu- nerna skulle genom lag få förköpsrätt till eldistributionsanläggningar. Mot en sådan förköpsrätt finns avgörande invändningar att resa.

1. Förköpsrätt liksom expropriationer kan ofta misstänkas höja priset direkt eller indirekt.

2. Det ändamålsenliga distributionsområdet sammanfaller inte alltid med kommunen. Tvärtom kan en kommunal förköpsrätt tänkas medföra att en kommun genom förköp förhindrar att ett ändamålsenligt distri- butionsområde bildas.

En tredje invändning mot reservationen är att med den skrivning om kommunernas roll som propositionen innehåller ett betryggande infly- tande tillförsäkras utan förköpsrättens nackdelar.

Den andra reservationen i näringsutskottets betänkande av center- och moderatledamöter gäller tillvaratagandet av små lokala kraftkällor. Man

Onsdagen den
28 april 1976

*Energihushållning-
en, m. m.*

yrkar där bifall till motionerna 840 och 1772. I den senare motionen finns yrkandet preciserat till "skyldighet för koncessionsinnehavare att köpa elektricitet också från små och oregelbundna kraftkällor". Hittills har ekonomin fått avgöra leveranserna även från små kraftkällor. En ordning enligt reservationen innebär att kostnaden, som givetvis ofelbart drabbar konsumenten, lämnas utan hänsyn. Små, oregelbundna kraftkällor kostar. Exempelvis har Sydkraft en liten fallhöjd i Helgeå under utbyggnad i Knislinge. Man har där, enligt riksdagsbeslutet i fjol, ett statsbidrag som motsvarar halva priset på produkten men får ändå ett pris på producerad kWh vid generatorn om 14 öre. Jag är tacksam, herr Börjesson, för att inte min kommun behöver driva den lilla energikällan.

En ordning enligt motionen 1772, således enligt centerns och moderaternas reservation, skulle kunna leda till kanske dubbelt så högt energipris inom distributionsområdet. Energipriset drabbar i första hand de mindre och medelstora företagen, vilkas situation är så väl omvittnad bl. a. från denna talarstol. Särskilt moderaterna, som vanligen har ett gott ekonomiskt omdöme, borde tänka sig för innan man röstar för reservationen 2. Även när det gäller betänkandet nr 45 yrkar jag, herr talman, bifall till utskottets förslag.

I näringsutskottets betänkande nr 46 behandlas elförsörjningen på Gotland. Betänkandet är enigt och utskottets ålderman, herr Börjesson, har ju redovisat utskottets bedömningar. I ett särskilt yttrande har emellertid fru Hambraeus pekat på alternativa energikällor för Gotlands del, bland dem energiodling. Som så ofta från fru Hambraeus är detta en fördomsfri idé full av vetenskaplig fantasi som man skulle vilja tillönska en framtida förankring i verkligheten. En annan, kanske mindre fantastisk idé, vore ett litet, närförlagt kärnkraftverk, vars kylvatten dels skulle kunna fjärrvärma Visby, dels kunna göra Gotland till Sveriges orientaliska handelsträdgård. I alla händelser behövs en ny kabel till Gotland och i alla händelser måste man klara övergångstiden till bättre förhållanden på sätt utskottet enligt föreslagit.

Herr talman! Jag yrkar även bifall till näringsutskottets betänkande nr 46.

Fru HAMBRAEUS (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill bara bemöta vad herr Wååg sade om möjligheterna att genom energiodling få fram användbart bränsle. Herr Wååg tycker att jag är fantasifull på den punkten. Jag stöder mig på en utredning som gjorts vid skogshögskolan med professor Sirén som ansvarig projektledare. Man har där funnit att man kan få ut förvånansvärt mycket bränsle genom att odla snabbväxande växter. Man kan ta hand om dem i bränslefabriker och omvandla dem till bränsle med förvånansvärt stor effektivitet.

Detta är ett område som man inte haft någon anledning att utforska tidigare, därför att oljan varit billig. I och med att vi nu alla är överens om att vi så fort som möjligt bör göra oss oberoende av oljan börjar

dessas nya områden bli intressanta. Det är inte fråga om någon svår teknik utan det är en helt känd teknik. Har man inte så mycket fantasi, då undrar jag om vi någonsin kan komma ur de felaktiga hjulspåren.

Herr WÅÅG (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag kritiserade verkligen inte denna fantastiska idé. Tvärtom berömmar jag den vetenskapliga fantasi som ligger bakom den. Var hade världen stått i dag utan all vetenskaplig fantasi? Sedan är det en annan fråga, om detta ligger inom det möjligas gräns.

Fru HAMBRAEUS (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag råder herr Wååg att be professor Sirén att få fara ut till Bogesund och titta. Där är den här idén omsatt i verkligheten. Det är inte längre fantasier. Man har utfört experiment och visat att idén går att förverkliga.

Herr ISRAELSSON (vpk):

Herr talman! I näringsutskottets betänkande nr 41 behandlas dels vpk:s partimotion nr 281 om en samlad resurspolitik, dels motionen 509 om utnyttjande av skiffertillgångarna i Sverige. Utskottet har för sin del yrkat avslag på motionerna, varför yrkandena följts upp i reservationer till utskottsbetänkande nr 41.

I motionen 281 om en samlad resurspolitik lämnas en förhållandevis utförlig redovisning av vänsterpartiet kommunisternas syn på hithörande frågor. I detta sammanhang skall jag inskränka mig till att referera de viktigaste tankegångarna.

Vi finner det naturligt att särskilt unga människor i dag ställer sig frågor om sin egen och hela mänsklighetens framtid mot bakgrund av erfarenheterna från det industrisamhälle som utvecklats i kapitalistiska former med profit som drivkraft i det ekonomisk-tekniska handlandet. Detta handlande har lett till att samhällsutvecklingen uppvisar många negativa drag. Livsmiljön har skadats och fortsätter att skadas. Ojämlikheten mellan rika och fattiga länder har ökat samtidigt som ojämlikheten mellan olika samhällsklasser i de rika länderna bestått eller t. o. m. skärpts.

Vår grundläggande ståndpunkt är att den kapitalistiska marknadsekonomin är ett resursslösande samhälle. Bevekelsegrunden för den materiella produktionen är inte att tillgodose människornas behov utan att söka uppnå en så hög profit som möjligt på det insatta kapitalet.

Av denna styrmekanism följer att kapital och produktion dras till områden som ger den största profiten, helt oberoende av om den aktuella typen av produktion har någon social nytta eller ej. Är det mest lönsamt att tillverka militär utrustning och meningslösa lyxartiklar så tillverkar man sådana. Är det mest lönsamt att tillverka engångsartiklar och dyrbara förpackningar så gör man det, oavsett den resursförbrukning det förorsakar. Uppoffrande av naturresurser till ändamål som framstår som

socialt onyttiga och som inte tillgodoser primära mänskliga behov är oförsvarbart mot bakgrund av en snabbt växande världsbefolkning och sinande tillgång till oundgängliga råvaror.

Vi är helt på det klara med att det inte går att helt komma till rätta med dessa problem inom den kapitalistiska marknadsekonomin. Men vi anser, trots att vi har denna insikt, att det går att vidta en del åtgärder redan inom ramen för den nuvarande ekonomin. Det bör gå att införa ett ökat mått av planering redan inom det nuvarande samhället. Men då måste statsmakten vara beredd att ingripa mot slöseriet och skaffa de styrmedel som är nödvändiga härför.

Vi har sagt i motionen att om en förmyndare, som förvaltar ett arv i form av pengar, förskingrar dessa pengar så kan förmyndaren straffas därför att han begått en kriminell handling som drabbar en människa som ingår i en ännu inte myndig generation. Men om dagens kapitalister i profitsyfte förskingrar värdefulla naturresurser som annars kunnat tillgodoföras ännu omyndiga eller ofödda generationer, då är det inte kriminellt eller straffbart. I ett hushållningssamhälle måste, enligt vår mening, handlingar som inte står i överensstämmelse med samhällets i lag fastlagda målsättning för resursanvändningen bli kriminella. Den utredning om naturresurserna som utförts i Norge och som omnämns i utskottsbetänkandet kommer fram till att priset inte kan fungera som ett tillräckligt styrmedel då det gäller hushållningen med naturresurserna. Det enda effektiva medlet är en styrande planering från samhällets sida.

Både i vår motion om resurspolitiken och i utskottets betänkande redogörs för pågående utredningar och gällande system i fråga om exploatering av mineraliska tillgångar inom Sverige. I motionen har vi åter framfört det krav som vi ställde då nu gällande gruvlag antogs, nämligen att alla nyupptäckta mineral som nu ligger under koncessions- och inmutningssystemet fortsättningsvis helt skall tillhöra samhället. Den som finner mineral föreslås i stället få annan form av materiell uppmuntran från samhället än rätt att kommersiellt utnyttja den upptäckta fyndigheten.

Nu som förut avstyrker utskottet med hänvisning till att samhället genom systemet med kronoandelar och särskilda villkor vid koncessioner ändå har ett visst inflytande över mineraltillgångarna.

I vår motion tar vi också upp en viktig fråga, som fått ge rubrik till motionen, nämligen en samlad hantering av samtliga resursfrågor. I utskottets skrivning medger man att en samordnad behandling av resursfrågorna är den lämpliga, men man menar att det räcker med att ta ställning i samband med budgetbehandlingen och att någon särskild redovisning för just resursfrågorna finns det inte anledning att begära hos regeringen. Vi hävdar emellertid för vår del att en sådan redovisning skulle vara lämplig. En summarisk redovisning av läget skulle kunna ges i anslutning till varje års budgetproposition och en mera detaljerad redovisning med några års mellanrum i sammanhang med de periodiskt redovisade långtidsutredningarna.

I anknytning till den av mig nu refererade resurspolitiska motionen yrkar jag, herr talman, bifall till reservationerna 2, 3 och 4 vid näringsutskottets betänkande nr 41.

I motionen 509 tar vi upp frågan om utnyttjande av de svenska skiffertillgångarna. Motionen är närmast föranledd av en ansökan om undersökning och provbrytning i de skiffertillgångar som finns i Närke. Under andra världskriget bröts som bekant skiffer i Kvarntorpsområdet i Närke i syfte att utvinna olja. Denna verksamhet, som bedrevs av Svenska Skifferoljeaktiebolaget, pågick under och de närmaste åren efter kriget. Skifferbrytningen påverkade landskapet i betydande omfattning. Men utsläppen av gaser från skifferoljeverket och deponeringen av skifferaskan vållade de besvärligaste miljöstörningarna. Askan – som från början är pyrofor, dvs. den självtänder i luften, råkar i glödning och lämnar ifrån sig gaser – bildar i dag ett uppskjutande "fjäll" i det i övrigt platta landskapet, och ännu kan man se rök från pågående processer inne i den stora askhögen. Det är begripligt om ortsbefolkningen mot denna bakgrund är misstänksam mot ny skifferhantering. De lantbrukare vars jordbruksjord befinner sig ovanför skifferlagren är också oroliga för att man skall ta åkerjorden ifrån dem.

De frågor rörande den svenska skiffern som vi tar upp i motionen avser emellertid inte bara skiffern i Närke utan de svenska skiffertillgångarna i sin helhet. Vi har inte motsatt oss att skiffertillgångarna undersöks med sikte på framtida exploatering. Men vi menar att redan undersökningen bör ligga i samhällets händer, liksom självfallet en tänkbar framtida exploatering. Vi säger uttryckligen i motionen att förutsättningen för att exploatering alls skall få ske är att miljöstörningarna kommer att bli bevisligen godtagbara. Ett villkor skall bl. a. vara att den åkerjord som nu ligger över skiffertillgångar kan återställas till åkerjord igen.

Skifferna innehåller både organiska ämnen och ett flertal metaller. Beslut om skifferbrytning bör enligt vår mening endast ske om man är beredd att samtidigt ta till vara praktiskt taget alla nyttiga mineral som finns i skiffern. Att hantera ofantliga mängder material enbart för att ta till vara ett eller ett fåtal ämnen anser vi mindre välbetänt om man ser det i ett långtidsperspektiv. Det bör för all framtid få räcka med att skiffern bryts och bearbetas endast en gång. Med sinande höghaltiga tillgångar ute i världen av de mineral som ingår torde skiffern bli alltmera intressant och ekonomin för utvinningen allt bättre. Nya och miljövänligare utvinningsmetoder kommer sannolikt också att kunna utvecklas.

Enligt vår mening talar både ekonomiska skäl och miljöskäl för att mycket noggranna och långsiktiga överväganden görs innan någon exploatering av de svenska skifferna tillåts. För att åsidosätta kortsiktiga profitintressen är det också nödvändigt att en eventuell exploatering sker i samhällelig regi.

Med det anförda, herr talman, yrkar jag slutligen också bifall till reservationen 5 vid näringsutskottets betänkande nr 41.

Onsdagen den
28 april 1976

*Energihushållning-
en, m. m.*

Herr ANDERSSON i Storfors (s):

Herr talman! Jag kommer att mycket kort behandla näringsutskottets betänkande nr 41.

Förbrukningen av råvaror och energi i sin helhet tas upp i de motioner som vi nu behandlar, och att tillgången på vissa råvaror är ganska begränsad är vi alla medvetna om. Man hävdar att en bättre hushållning med och fördelning av jordens råvaruresurser bör komma till stånd. Utskottet är helt på det klara med att ett system för en mer planmässig användning av och hushållning med all världens resurser är av mycket stor betydelse. Av den anledningen kan utskottsmajoriteten i långa stycken instämma i motionärernas synpunkter om långsiktig målsättning för samhällets handlande i dessa frågor.

Kravet från herr Fälldin m. fl. i motionen 280 om tillsättande av en parlamentarisk utredning för utarbetande av en plan för hushållning med naturresurserna har behandlats också flera år tidigare. Med hänsyn till de pågående utredningar som det redogörs för i betänkandet finner utskottet nu liksom förra året att det inte kan vara välbetänkt att en ny stor utredning skulle sättas i gång. De utredningar som pågår kommer att leda fram till politiska ställningstaganden gällande resursfrågorna i stort.

I motionen 281 av herr Hermansson m. fl. anhålles om en samlad behandling av den svenska resurspolitiken. Som utskottet framhåller är det självklart att resursfrågor av betydelse för samhällets politik måste breddas och lösas med hänsyn till ett vidgat perspektiv. Samordningen är viktig och är en förutsättning för att goda resultat skall kunna nås. Så sker också, varför någon speciell framställning från utskottet inte kan anses behövlig.

I samma motion tas även upp inriktningen av den svenska resurspolitiken. Utskottet kan inte ansluta sig till dessa tankegångar utan yrkar avslag på motionen i denna del.

I motionen 1746 av herr Alsén m. fl. hemställs att riksdagen begär en utredning av möjligheterna att införa en deklaration av råvaru- och energiförbrukningen vid framställning av konsumtionsvaror. Såsom redovisas i utskottsbetänkandet har vissa undersökningar gjorts, men resultatet av dessa är ännu mycket begränsade. Utskottet är därför i dagsläget inte berett att tillstyrka motionsyrkandet.

Motionerna från vpk - 281 och 509 - gäller ändringar i gruvlagen samt undersökningar om och utnyttjande av skiffertillgångarna i vårt land. I båda frågorna har diskussioner förts under sistlidna år, och jag vill bara hänvisa till utskottets skrivningar i dessa avseenden. Något annat ställningstagande är utskottet inte berett att göra. Utskottet förutsätter att allt kommer att göras för att lösa miljöproblemen, om brytning av skiffer blir aktuell. Någon speciell framställning finner utskottet inte påkallad.

Herr talman! Med hänvisning till utskottets fylliga skrivning nöjer jag mig med detta och yrkar bifall till utskottets hemställan och avslag på samtliga reservationer i näringsutskottets betänkande nr 41.

Herr industriministern JOHANSSON:

Herr talman! Enligt de riktlinjer för energipolitiken under den närmaste tioårsperioden, som riksdagen godkände för ett år sedan, bör vi "allvarligt pröva möjligheten att sänka energikonsumtionens ökningstakt" och som ett av energipolitikens mål ställa upp att ökningen av energikonsumtionen i Sverige begränsas till 2 % per år i genomsnitt t. o. m. år 1985 och att nollutveckling skulle kunna uppnås omkring 1990.

Det finns emellertid anledning framhålla att i fråga om förbrukningen av elektrisk energi hade vi att inom ramen av den 2-procentiga ökningen för den totala energiförbrukningen vänta en ökning med ca 6 % per år under den aktuella tidsperioden.

De nivåer för resp. energi- och elförbrukning år 1985, som jag nu har nämnt, är inte – som man på vissa håll vill göra gällande – förbrukningsnivåer som vi till varje pris måste uppnå. Talen utgör i stället det tak under vilket energiförbrukningen vid mitten av 1980-talet bör kunna inrymmas med beaktande av att de centrala målen för samhällspolitiken beträffande sysselsättning, ekonomisk tillväxt, ekonomisk utjämning, bostäder, offentlig service etc. inte får bli eftersatta.

1973 är basår för de här nämnda beräkningarna. Det finns anledning att se hur utvecklingen på energiområdet har varit under de drygt två år som gått och något kommentera den.

Utvecklingen hittills under 1970-talet har i flera avseenden avvikit från mönstret under de närmast föregående decennierna. Redan åren före 1973 var ökningstakten lägre, ca 3 % i genomsnitt, mot ca 5 % under 1950- och 1960-talen. En lägre tillväxttakt gällde även för förbrukningen av elektrisk energi.

Vintern 1973-1974 inträffade, som alla känner till, oljekrisen med produktions- och leveransnedskärningar från de oljeproducerande länderna och, inte minst, kraftiga höjningar av priset på råolja. Detta ledde i flertalet industriländer till ransoneringsåtgärder och besparingskampanjer, som gav påtagliga effekter på energiförbrukningen under 1974. I vårt land sjönk således förbrukningen med drygt 7 % jämfört med år 1973, beroende i första hand på sparåtgärder i industrin och i hushållen. Under 1975 har utvecklingen vänt igen. Det rör sig om ca 3 % ökning, men fortfarande ligger förbrukningssiffrorna under 1973 års nivå.

Även vad gäller användningen av elektrisk energi präglas de två senaste åren av återhållsamhet. Under år 1974 sjönk således elförbrukningen med ca 1 % jämfört med 1973. Ökningen under 1975 uppgick till inte fullt 4 %, vilket skall jämföras med i programmet beräknade 6 %.

Den här korta översikten över utvecklingen under de senaste åren kan tyckas tyda på att energiförbrukningen kommer att öka betydligt långsammare än som har antagits i det energipolitiska program som beslutades förra året. Det kan synas frestande att hänvisa till de nämnda siffrorna som bevis på att regeringen och riksdagsmajoriteten har överdrivit vårt framtida behov av energi.

Det vore i och för sig glädjande om det förhöll sig så. Det skulle

Onsdagen den
28 april 1976

*Energihushållning-
en, m. m.*

ju bl. a. innebära att belastningen på vår handelsbalans blir mindre än vi har räknat med, till följd av minskad oljeimport. Det skulle innebära att belastningen på kapitalmarknaden blir mindre än vi har räknat med på grund av ett minskat utbyggnadsbehov inom kraftindustrin. Det skulle innebära att resurser kan frigöras för andra angelägna ändamål.

Men, ärade kammarledamöter, jag vill varna för en alltför överdriven optimism på den här punkten. Ty det finns faktorer med i bilden som manar till försiktighet vid tolkningen av utvecklingen under senare år. Den minskning av den totala energiförbrukningen som har skett sedan år 1973 hänför sig i stor utsträckning till industrisektorn och torde delvis bero på vidtagna besparingsåtgärder, men framför allt på den svaga konjunkturen under år 1975 och en bit in på 1976. Starkt energikrävande branscher såsom massa- och pappersindustrin, järn- och stålindustrin har varit särskilt hårt drabbade.

Konjunkturerna ser emellertid nu ut att ha nått botten för denna gång, och vi kan förutse ett uppsving för industriproduktionen och den svenska ekonomin redan innevarande år med ty åtföljande ökning i energiförbrukningen, framför allt elkraften.

En tredje faktor som bör uppmärksammas i detta sammanhang är att omvandlingsförlusterna har minskat kraftigt tack vare att produktion av elenergi i oljeeldade kondensverk i betydande utsträckning kunnat ersättas med produktion i de fem i drift tagna kärnkraftaggregaten. Det har gett en energivinst av engångskaraktär, som förhoppningsvis skall bli bestående men som man inte kan vänta ge någon nämnvärd ytterligare minskning av energiförbrukningen i framtiden.

Mot denna bakgrund bör det stå klart att det inte är möjligt att dra några säkra slutsatser på längre sikt på grundval av utvecklingen hittills. Det är visserligen sant att energiförbrukningen efter den kraftiga minskningen 1974 ännu inte har kommit upp till 1973 års nivå, men det har, som jag nämnt, sina särskilda förklaringar.

Det finns tecken som tyder på att vi nu har att vänta oss en betydligt snabbare tillväxttakt än under de senaste åren. Jag har redan pekat på konjunkturuppgången. Jag kan också nämna att elförbrukningen under de senaste två månaderna legat betydligt högre – i februari 12 % och i mars 16 % över motsvarande månader förra året. För hela första kvartalet innevarande år är ökningen 10 %.

Det finns, herr talman, all anledning att uppmärksamt följa utvecklingen på energiområdet under den närmaste tiden och därigenom skaffa oss en säkrare grund för de bedömningar och överväganden som behöver göras inför nästa stora energipolitiska beslut, 1978.

Vad man främst måste iaktta i den ambitiösa programuppläggningsen är dels att sparåtgärderna spelar en mycket väsentlig roll, dels att det egentligen enbart är på elkraftsidan som vi har accepterat en fortgående ökning. Vi kan där inte förbise en stigande efterfrågan, som beror på att i hushållen installeras alltmer av modern utrustning såsom eluppvärmning, elspisar, kylanläggningar, tvättmaskiner osv.

Onsdagen den
28 april 1976

*Energihushållning-
en, m. m.*

Vi har också att tänka på industrins växande behov. Vårt beroende av en effektiv, konkurrenskraftig industri är allmänt omvittnat. Varje åtgärd som ökar slagkraften har som regel större åtgång av energi som förutsättning. Detsamma gäller flertalet åtgärder på miljöområdet. Detta utsluter inte att man inom industrin kan göra besparingar – och måste göra besparingar – på energiområdet. Eljest kan vi inte hålla förbrukningsökningen för elenergi nere vid de 6 procenten.

Uppvärmningen av exempelvis industrilokaler kommer oftast från andra energikällor än elkraften. De angelägna besparingsåtgärderna begränsar därför användningen av andra energislag, framför allt olja. Meningarna är här inte delade beträffande vikten av sådana besparingsåtgärder. De har ekonomiskt värde bl. a. med tanke på vår handelsbalans och de har värde miljömässigt genom minskad förorening i luften, på marken och i vattnet. Av våra energikällor är oljan den största miljöfaran. Mot den bakgrunden är den successiva tillväxten av elenergi från kärnkraften tillfredsställande, den är ekonomiskt fördelaktig och den innebär minskad miljöförstöring. Vid en produktion av 16–18 % av elkraften från kärnreaktorer är oljebesparingen ca 3 miljoner ton per år. – Och nedfallet av svaveldioxid ca 90 000 ton mindre. 3 miljoner ton olja kostar närmare 1 miljard kronor.

I framtiden gäller det således att hushålla med resurserna och spara på energin. Denna inriktning av energipolitiken har under de senaste åren blivit alltmer dominerande. Därför har ett stort antal åtgärder vidtagits av statsmakterna för att förbättra energihushållningen. Vi har i gång omfattande utrednings- och planeringsverksamhet, som skall ge oss förutsättningarna för att planera och bygga ut vårt samhälle mer energisnålt i framtiden. Som exempel kan jag nämna förberedelserna för att införa en kommunal energiplanering, som skall omfatta alla energislag och alla former av energianvändning. Andra viktiga planeringsarbeten avser att rationalisera utnyttjandet av energi i de energikrävande processindustrierna och att ta till vara möjliga energivinster genom kombinationer av kraft- och värmeproduktion. Redan i sommar kommer vi att ha en hel del nytt underlag för att gå vidare på dessa områden.

Resultaten av forsknings- och utvecklingsarbetet kan i många fall inte få effekt förrän på längre sikt. På kortare sikt, och många gånger med omedelbar effekt, kan information och utbildning om energisnål hantering, skötsel av apparater osv. ge goda sparresultat. Jag skall ge ett par intressanta exempel på vad som görs här. Bl. a. kan jag nämna en aktivitet kallad Ekonomisk panndrift. Projektet innebär att ett 40-tal större orter i landet under eldningssäsongen 1975/76 har fått veckolånga besök av en grupp instruktörer, som med hjälp av information och praktiska demonstrationer lärt ut hur man sköter sin oljepanna rationellt. Det har varit ett stort intresse från villaägare för den här informationsverksamheten. Enligt preliminära uppgifter är verkningsgraden i många villapannor redan relativt god och framför allt betydligt bättre än för femtio år sedan. Men ungefär en tredjedel av deltagarna har ändå kunnat

Onsdagen den
28 april 1976

*Energihushållning-
en, m. m.*

höja sina pannors verkningsgrad med hela 10 %.

I det här sammanhanget kan jag också erinra om att energisparkommittén nyligen har lagt fram ett förslag om obligatorisk inspektion av byggnaders eldningsanläggningar – ett förslag som f. n. bereds inom regeringskansliet. Den offentliga sektorns byggnader kan också få energisparstöd. Det är viktigt att nämna det. I riksdagen finns många kommunala representanter, och ute i kommuner och landsting har man varit avvaktande med sådana åtgärder. Nu tycks intresset vara väsentligt större och en rad ansökningar har kommit in. Men låt mig ta ett exempel på vad de olika åtgärderna kan ge för resultat. Jag kan nämna Järfälla kommun, som såsom mål satte att minska sina fastigheters oljeförbrukning med 25 %. Man lät göra en genomgång och trimning av alla sina oljepannor, nådde 25-procentsmålet och sparade 580 000 kr. på tre månader. Utöver intrimning av värmepannor har kommunen satsat på t. ex. regleringsutrustning för värme och varmvatten i skolorna, en särskild arbetsgrupp har bildats för att samordna energisparandet i kommunen och planer finns på att starta en kommunal upplysnings- och rådgivningsverksamhet i energihushållningsfrågor för kommunens invånare.

Jag har här bara nämnt en kommun. Det finns säkerligen många andra som skulle kunna åberopas som bra exempel på vad som är möjligt att göra. Jag skall endast erinra om att i Östergötland är aktiviteten stor. Bl. a. har Norrköpings kommun ett energisparår, som har gett minst 10 % minskning av el- och värmekostnaderna – vilket betyder en inbesparing av 1,3 milj. kr. Östergötlands läns landsting ligger också mycket väl framme i det här programavseendet.

Energisparkommittén har dessutom fått i uppdrag att undersöka om det finns energianvändningsområden där restriktioner eller tvingande bestämmelser skulle kunna sättas in utan alltför stor välfärdsförlust. Kommittén har inte slutfört denna undersökning men har hittills lagt fram två förslag, ett om obligatoriska tidur vid användning av motor- eller kupévärmare och ett om obligatorisk pannkontroll i byggnader. Behovet av sådana mer tvingande regler blir naturligtvis i hög grad beroende av hur mycket energisparande frivilliga åtgärder kan ge. Riksdagen har på regeringens förslag anslagit totalt över 1 miljard kronor som stöd till energisparåtgärder i bostäder och i näringslivet.

Vi sparar alltså energi på alla områden och är beredda att öka sparanssträngningarna ännu mer, om det visar sig nödvändigt. Men det är viktigt att hålla i minnet att energisparandet inte får bli ett självändamål och inte får drabba hur som helst. Det får exempelvis inte bli så att vi för att spara energi låter förbrukningen av andra resurser rusa i höjden eller lägger hinder i vägen för ökad sysselsättning. Det betyder att det finns gränser för energisparandet och att vi måste godta vissa ökningar i energianvändningen också framöver.

Framför allt får vi inte gripas av den panik som en del försöker sprida när det gäller ett energislut, kärnkraften, och dess problem. Det enda förnuftiga är att angripa samtliga energislags samtliga problem, så att

Onsdagen den
28 april 1976

*Energihushållning-
en, m. m.*

vi gör den utbyggnad av energiproduktionen, som trots sparandet ändå behövs, så miljövänlig och säker som möjligt. För att klara detta har vi en omfattande verksamhet i gång. Jag vill erinra om t. ex. vattenkraftinventeringarna i Norrland och utredningar om hälso- och miljöeffekter av olika slag av energiutnyttjande.

När det gäller speciellt kärnkraften har vi under flera år koncentrerat oss på säkerhetsfrågorna. I och för sig har säkerhetsriskerna vid kärnkraftsproduktion varit kända länge. Jag vågar påstå att vi i Sverige har varit förutseende och tidigt byggt upp ett stort kunnande på kärnkraftsområdet. Detta kunnande innefattar också säkerhets- och miljöaspekterna på kärnkraften. Med stöd av den lagstiftning, 1956 års atomenergilag, som ligger till grund för samhällets insatser på kärnsäkerhetsområdet ställs i dag mycket stora krav på säkerheten vid reaktordrift och vid hantering av bränsle och annat radioaktivt material.

I syfte att göra återföring av erfarenheter och kunskaper alltmer effektiv och förfina kontrollen ytterligare har myndigheternas resurser förstärkts. Sålunda föreslås för nästa budgetår bl. a. nio nya tjänster vid statens kärnkraftinspektion. Kärnkraftinspektionen ger fr. o. m. 1975 ut kvartalsrapporter om driftstörningar vid de svenska kärnkraftverken. En genomgående kommentar av inspektionen till de rapporter som hittills har lämnats är att aggregatens säkerhetssystem har fungerat på avsett vis och att säkerhetsrisker inte har förekommit.

Under senare år har debatten särskilt kretsat kring frågorna om hur vi skall hantera det utbrända bränslet och det radioaktiva avfallet. Jag kan förstå den oro som människor känner inför dessa problem, samtidigt som jag konstaterar att det förefaller som om man av internationella erfarenheter att döma kommit längre på vägen att lösa kärnkraftens avfallsfrågor än när det gäller andra farliga biverkningar av industriproduktion.

För Sveriges del vill jag erinra om det arbete som utförts av Aka-utredningen, vilken tillkallades i början av 1973. Utredningen har hittills lämnat två betänkanden och väntas under maj i år lämna sitt slutbetänkande. I avvaktan på en permanent organisatorisk lösning av dessa frågor inrättade regeringen i slutet av förra året ett programråd med uppgift att t. v. ansvara för inriktning och uppföljning av utvecklingsarbeten rörande kärnkraftens radioaktiva avfall. Kostnaden för det svarar kärnkraftsproducenterna för.

Om jag sammanfattningsvis skall lämna ett omdöme om kärnsäkerhetsfrågornas behandling under senare tid vill jag säga, att lärdomarna av de fem aggregat som nu är i drift i Sverige bestyrker tidigare erfarenheter av civila kärnenergianläggningar såväl i Sverige som utomlands. Det finns anledning att på nytt erinra om att de utländska erfarenheterna nu sträcker sig över en tidrymd av mer än 25 års reaktordrift och omfattar mer än 1 000 reaktorår.

De stränga normerna för utsläpp av radioaktivitet har mer än väl kunnat följas i vårt land. Säkerhetssystem och kontrollfunktioner har haft avsedd

Onsdagen den
28 april 1976

*Energihushållning-
en, m. m.*

effektivitet. Min slutsats av dessa erfarenheter är att säkerhetsfrågorna är mycket väl bevakade i den dagliga kärnenergiproduktionen. De förläggingsprinciper som tillämpas i vårt land innebär också en betryggande säkerhet för omgivningen.

När det gäller att lösa avfallsproblemen har jag goda skäl till optimism. Vad som återstår är att få i gång en industriell hantering och lösa de frågor som hänger samman med den. För den slutliga förvaringen tycks de geologiska förutsättningarna i Sverige vara mycket goda, vilket bestyrks av det fortlöpande undersökningsarbetet. En ytterligare belysning av de här frågorna får vi när Aka-utredningen om en knapp månad blir offentlig.

Det är dessa problem för vilka man nu söker en slutlig lösning och som behöver tillämpas – jag tror att det är viktigt att understryka det – först i slutet av 1980-talet. Då är det aktuellt med den praktiska användningen. Vi har således som sagts i energipropositionen 1975 möjlighet att 1978 ta slutlig ställning till denna fråga.

Med detta, herr talman, har jag velat säga att beskyllningarna mot regeringen för att med förbundna ögon rusa in i kärnkraftssamhället är ogrundade. Inte heller är det sant att vi redan skulle ha låst fast oss. De studier som vi publicerade för någon vecka sedan om konsekvenserna av en avveckling av kärnkraften visar att det visst går att avveckla kärnkraften; men att det behövs planeringstid, att det blir dyrt och att det i alla rimliga försörjningsfall kräver ökat utnyttjande av främst olja.

Det betyder att ett avvecklingsbeslut måste föregås av mycket noggranna överväganden och delvis mycket svåra avvägningar mellan olika för- och nackdelar.

Den studie som jag hänvisar till tar upp frågan om konsekvenserna av en avveckling vid olika tidpunkter. Inget har gjorts som förtar handlingsfriheten. Det visar också denna studie. Självklart växer kärnkraftens betydelse som element i vår energiförsörjning speciellt på elkraftssidan. Regeringen har också låtit genomföra denna studie därför att det har förelegat ett stort önskemål om det.

Låt mig i korthet beträffande denna studie och dess innehåll säga följande.

Vi kan i stort upprätthålla produktion och sysselsättning vid en avveckling av kärnkraften till år 1985 om vi fattar beslutet i år. Men då krävs det drastiska ingrepp inom olika samhällssektorer. Dessutom måste vi låta oljeförbrukningen för elproduktion femdubblas jämfört med i dag med åtföljande höga importkostnader och negativa följder för miljön. Vi måste ta på oss kostnader på ca 19 miljarder kronor för kapitalförstöring och skadestånd för brutna kontrakt.

Det framgår också av studien att det är möjligt att ersätta högst ungefär hälften av den planerade kärnkraften år 1980 med oljekraft. Vår oljekonsumtion skulle då öka med nära 4 miljoner m³, vilket skulle kosta 1,2 miljarder kronor per år.

En fullständig avveckling av kärnkraften till år 1980 är inte möjlig

utan att elkonsumtionen då sänks med ungefär 15 %, vilket oundgängligen påverkar produktion och sysselsättning. Enligt de beräkningar som är gjorda i studien skulle sysselsättningsminskningen kunna uppskattas till mellan 100 000 och 150 000 personer.

Till 1985 är de tekniska möjligheterna större att ersätta kärnkraften. Om ett beslut fattas i år skulle oljekraften kunna byggas ut så att vi når 80 % av tidigare planerad elproduktion 1985. Oljeförbrukningen för elproduktion skulle då uppgå till nära 12 miljoner m³, vilket motsvarar ca 40 % av dagens totala oljevolym. Kostnaden kommer då att ligga vid ungefär 4 miljarder kronor, vilket då måste passera vår importgräns och självfallet belasta vår betalningsbalans.

Vi kan inte se något som talar för ett så drastiskt steg som det här skulle vara fråga om.

Tvärtom bekräftar den hittillsvarande utvecklingen att kärnkraftsanvändningen ger oss förutsättningar till en större grad av oberoende i fråga om vår energiförsörjning i förhållande till omvärlden. Ett fullföljande av programmet från i fjol innebär, med aktiva sparåtgärder men med en utbyggnad av de 13 reaktorerna, att vi skulle få en fördelning av energislagen för produktion av elkraft 1985 på ca 40 % av behovet via vattenkraft, 40 % från kärnkraften och de återstående 20 procenten från främst olja. Men till mer än 80 % av vårt elkraftbehov kan vi under senare delen av 1980-talet klara problemen med egna tillgångar och om vi så önskar med egna resurser. Det är inte många länder förunnat att ha dessa förutsättningar.

Men vi kommer, herr talman, naturligtvis inte bort från att oljan alltså svarar för nära 70 % av vår totala energiförsörjning. Enligt programmet skulle denna relativa andel 1985 komma att minska till 60 % beroende.

Det är framför allt två faktorer som ligger bakom oljans minskade andel. Många av de åtgärder som satts in för att spara energi eller åstadkomma ett bättre energiutnyttjande inriktas särskilt mot områden med hög oljeförbrukning. Den andra faktorn är som jag nämnt kärnkraftens ökande roll, som nu ger statistiska utslag. Under 1975, som var kärnkraftens genombrottsår i Sverige, minskade förbrukningen av tjocka eldningsolja för el- och värmeproduktion med drygt 25 % eller med ca 1,5 miljoner ton.

Kärnkraftsproduktionen har nu gått om den oljebaserade kraftproduktionen. Denna utveckling är glädjande, men inom de flesta förbrukningsområden kommer det att ta mycket lång tid innan vi har möjlighet att bryta oljans dominans. Utanför energiområdet, främst när det gäller råvara till den petrokemiska industrin, kommer vårt beroende av oljan att öka under den tid som kan överblickas. Risker för störningar i vår oljeimport är alltså stor, även om minnet av 1973 och 1974 års försörjningskris nu börjar förblekna. Det finns därför skäl att ägna stor uppmärksamhet åt frågan om förutsättningarna för vår framtida oljeförsörjning och om den svenska oljepolitikens utformning.

Onsdagen den
28 april 1976

*Energiushållning-
en, m. m.*

Det finns i dag inga färdiga lösningar på vårt oljeförsörjningsproblem. Målet för regeringens politik är emellertid klart uttalat. Vårt försörjnings-system måste anpassas till de radikala förändringar i den internationella oljemarknaden som nu pågår. Jag syftar här särskilt på de multinationella oljebolagens ändrade roll, som på längre sikt kommer att innebära att de får minskade möjligheter att svara för konsumentländernas försörjning med råolja och oljeprodukter. Om vi skall kunna anpassa oss till denna utveckling, krävs en starkt ökad nationell kontroll över oljeförsörjningen.

Detta mål kan uppnås på olika sätt. Vi är i dag i ett skede då olika vägar måste prövas. En möjlighet är ett närmare norskt-svenskt samarbete både på oljeområdet och på det petrokemiska området. Det är en fråga som nu diskuteras mellan de svenska och norska regeringarna. Diskussioner förs också med flera utländska och svenskägda oljebolag om samarbete, antingen över hela fältet eller av mera begränsad räckvidd. Jag vågar i dag inte ha någon uppfattning om vad dessa diskussioner kommer att ge för resultat. Jag kan bara försäkra att regeringen på detta liksom på andra områden av energipolitiken strävar efter att få fram ett ordentligt underlag för beslut med fullt bevarande av handlingsfriheten. Det är min förhoppning att vi nästa vår har kommit så långt att frågan om oljepolitiken åter kan underställas riksdagen.

Oavsett hur den framtida svenska oljepolitiken utformas kommer emellertid ett direkt statligt engagemang i oljehanteringens att behövas. Regeringen har därför ansett det viktigt att det statliga oljebolaget, Svenska Petroleum AB, redan på detta stadium ges tillräckliga resurser för att kunna bygga upp sin verksamhet. Motivet är inte främst statens och den offentliga sektorns ökade förbrukning av oljeprodukter, som i och för sig utgör ett bärande motiv för en effektiv upphandlingsorganisation. Viktigare är att staten måste förfoga över ett eget kommersiellt organ för oljepolitiken. Detta är nödvändigt för att upparbeta direkta kontakter med oljeproducerande länder. Det är också nödvändigt för att staten skall kunna föra de svåra förhandlingar som vi nu står inför.

Herr talman! Till sist skall jag bara göra några korta kommentarer till de tidigare inläggen. Jag räknar med att det enbart är obekantskapen med fakta som gjort att i ett par anföranden framförts felaktiga uppgifter.

Det gäller frågan om uranförsörjningen. Vi har för de 13 reaktorer som är under byggnad för perioden 1975–1985 ett behov av 16 500 ton uran. Därav har vi ca 6 000 ton i kontrakterade, säkra leveranser. I de förhandlingar som har förevarit med Westinghouse, som har anmält svårigheter för leveranser, har man nu kommit så långt att Westinghouse erbjudit sig att för Sveriges del leverera den ursprungligen kontrakterade kvantiteten, 4 500 ton, dock till väsentligt högre priser, och det är i det sammanhanget som förhandlingsfrågan har kommit in i bilden. Mellan kraftföretagen och leverantörer i Australien och Kanada pågår nu förhandlingar om ca 1 000 ton uran. Förutsättningar finns för kontrakt på väsentligt större leveranser från början av 1980-talet, så snart Australiens exportpolitik klarnat.

Det råder ingen fysisk brist i världen på uran. Dessutom är det väl anledning att vi erinrar oss beträffande våra egna resurser att vid en utbyggnad av de 13 reaktorerna, som kräver 1 275 ton uran per år, innebär de tillgångar som hittills har uppmätts i vårt land en möjlighet att tillgodose vårt behov under mer än 200 år framåt.

Den andra frågan som jag måste säga något om gäller anrikning. Man förmenar att vi inte har något avtal om anrikning av det uran som vi behöver för våra reaktorer. Men det faktiska förhållandet är att vi har kontrakt med Förenta staterna om anrikning till 12 reaktorer, kontrakt som sträcker sig till mitten av 1990-talet. Dessa kontrakt täcks av befintlig kapacitet. För ytterligare en reaktor jämte reservlager finns kontrakt med Sovjetunionen. Enligt en nyligen publicerad OECD-IAEA-studie väntas den nya kapacitet som planeras i bl. a. Frankrike, Förenta staterna, Nederländerna och Storbritannien kunna klara efterfrågan in på 1990-talet.

Vad finns det då för anledning att söka förmedla den uppgiften att vi inte har anrikningsavtal som sträcker sig längre än till de första åren av 1980-talet?

I fråga om upparbetning för de 11 reaktorerna har vi en principöverenskommelse med United Reprocessors till 1985. I vår förs förhandlingar – de har förts för ett par veckor sedan och kommer att fortsätta inom kort – om priset för detta upparbetningsarrangemang. Det gäller också frågan om de två ytterligare reaktorer som vi har beslutat att bygga. Från detta företags sida önskar man inte bara att avtalet om priserna skall träffas för återstående del av 1970-talet, utan man vill att tiden skall utsträckas till att omfatta hela 1980-talet beträffande upparbetning.

Vad finns det för resurser för upparbetning av det avfall som härleds från lättvattenreaktorerna? Det är alldeles riktigt att den tekniken har man ännu inte tillämpat, men man känner den väl. Man har byggt två anläggningar, och den första – i Frankrike – är nu klar, intrimning av anläggningen pågår och i sommar kommer man att ta emot bränsle från lättvattenreaktorer för att fram mot 1980 nå upp till den kapacitet som man förutsätter där, nämligen 800 ton per år.

Det pågår samtidigt en utbyggnad av en sådan anläggning i Windscale i England. Den kommer att stå färdig i slutet av 1970-talet. Det innebär att den faktiska kapacitet som man räknar med att ha för upparbetning 1980 kommer att innefatta 2 800 ton från lättvattenreaktorer. Det är samma behov som vid den tidpunkten kommer att föreligga.

Det kan innebära att vi senare under 1980-talet, som vi nu ser det, kan ha en brist i fråga om upparbetningsanläggningar. Men dessa diskussioner får vi ju ta om vi skall kunna klara vårt behov genom avtal med exempelvis United Reprocessors eller om vi själva skall ta beslut om byggande av en egen anläggning. Det blir den fråga som vi så småningom får återkomma till.

Jag vill också fråga herr Sjönell angående hans uppfattning om den s. k. avvecklingsstudien, eller konsekvensstudien. Medan vi i denna objektiva studie har kommit fram till kostnader 1985 som kan ligga vid

30 miljarder säger herr Sjönell att de kommer att ligga kanske vid 100 miljarder. Var tar herr Sjönell de 70 miljarderna ifrån? Finns det någon anledning att på det sättet söka vilseföra medborgarna i vårt land i en så allvarlig fråga som vi här rör oss med? Eller är det så att de fakta som är presenterade i den här studien känns så allvarliga och besvärande att herr Sjönell finner anledning att tillgripa uppgifter av det här slaget? Det är riktigt att fakta är obehagliga ting, men nog tål man väl ändå att diskutera dessa fakta från objektiva utgångspunkter!

Till sist, herr talman, har jag uppmärksammat utskottets uttalande beträffande Gotland. Regeringen ser som en självklarhet att vi skall klara frågan. Men det är i stor utsträckning en förhandlingsfråga där vi är beroende av hur man slutgiltigt löser frågan om kalktillgångarna för Cementas vidkommande. Och innan Cementa är beredd att sätta i gång sin stora investering på ca 600 milj. kr. är det klart att man gör anspråk på att få besked om den kalk som företaget behöver kommer att vara tillräcklig eller inte.

Vi hoppas att inom de närmaste månaderna besked skall ges på den punkten. Regeringen har en hög beredskap för att gå in i förhandlingarna om lösningen av Gotlands elkraftsförsörjning.

Herr WIRTÉN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag har i tidigare inlägg talat om för näringsutskottets ordförande hur vi ser på energifrågorna i folkpartiet och då betonat just betydelsen av att hushålla med energin så att vi har en bevarad handlingsfrihet. Herr Svanberg menade att detta var mera perifera frågor.

Men när man hör industriminister Johansson redovisa regeringens ståndpunkter finner man ett allvar bakom hans inlägg och man förstår att han verkligen håller med folkpartiet i dessa två huvudteser. Likväl, herr talman, finner jag skäl att något granska det som hänt under det sista året sedan industriministern Johansson och jag diskuterade dessa energifrågor senast.

I början hade vi från folkpartiets sida svårt att få gehör för våra besparingsåtgärder. Många var smått förvånade för att vi menade att det var nödvändigt att ta itu med den ständigt ökande energikonsumtionen. Herr Helén hade t. o. m. svårigheter att få i gång en debatt med statsministern i denna utomordentligt viktiga fråga. Sedan kom riksdagens energibeslut 1975, då regeringen intog en klart positiv hållning i den här frågan. Vi blir därför litet förvånade när vi tar del av den expertutredning som regeringen utfört och som kommenterats av en av era främsta utredare, Carl Johan Åberg. Han säger att det blir mycket dyrare att försöka spara energi än att producera energi. Att spara energi drar med sig betydande kostnader, säger han vidare.

Det här är uttalanden som jag hoppas att industriministern är beredd att ta avstånd från, annars finns inte er trovärdighet kvar. Det är i första hand en attitydfråga för regeringen. Ni måste gång på gång visa att hushållningen med energi är en huvudlinje i er politik. De konkreta

åtgärder som vi och ni har föreslagit är naturligtvis väsentliga och tål att diskutera, men det är själva huvudinriktningen som är det verkligt väsentliga.

Sedan vill jag, herr talman, något kommentera bakgrunden till folkpartiets ställningstagande år 1975. Vi stod fast vid 1973 års beslut om 11 kärnkraftverk. Det fanns så många osäkra faktorer att vi inte kunde följa med socialdemokraterna och moderaterna i fortsatt utbyggnad. Industriministern gör nu gällande att bl. a. uranförsörjningen inte är något större problem. Men herr industriminister, tidigare har ni också hävdad att det inte var några som helst problem att få uran. – Är det inte lite lättsinnigt mot bakgrund av de kontraktsbrott som gjorts av Westinghouse?

Herr SVENSSON i Malmö (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Debattordningen ger mig tyvärr bara en kort replik för att besvara ett mycket långt anförande av statsrådet. Mitt anförande blir därför mycket sammanträngt.

Statsrådet säger att han anser sig ha goda skäl till optimism när det gäller lösandet av de problem som är förknippade med utbyggnaden av kärnkraften. Då måste det konstateras att herr Johanssons omvärld – den större värld som ligger utanför Verona – på intet sätt delar denna optimism, generellt sett. Det visar sig ju att det på alla områden blivit större problem, svårare flaskhalsproblem. Det har blivit nedskärningar av utbyggnadsprogrammen, det har blivit mera pessimism, det har blivit dyrare. kostnadsrelationerna har verkat till kärnkraftens nackdel, generellt sett. Det har kanske inte blivit svårare rent teoretiskt med uranförsörjningen på lång sikt, men det har i varje fall blivit svårare med konkurrensen om tillgängligt uran, det har blivit en skarpare relief på problemen som rör det utrikespolitiska beroendet och som är förknippade med urananvändning och uraninköp.

Om man har goda skäl till optimism, borde man då åtminstone inte vara i stånd att här i talarstolen producera bevis för att det finns en tekniskt utexperimenterad rimlig och säker lösning för förvaring av det radioaktiva avfallet? Såvitt jag har sett åtföljdes den allmänna deklARATIONEN om goda skäl till optimism inte av någon sådan redovisning. Det var synnerligen svävande uttalanden som gjordes just på denna speciella, vitala punkt. Vore det inte skäl till en klarare redovisning innan man angav att man hade goda skäl till optimism?

Till sist i all korthet: Industriministern upprepar de påståenden som görs i industridepartementets här tidigare diskuterade utredning om konsekvenserna i det ena eller andra fallet av en viss procentuell nedskärning av elförbrukningen och av kärnkraften. Det är då på sin plats att erinra om att hela det resonemang som förs i utredningen vilar på förutsättningen att elförbrukningen skall öka med 7 % per år. Om den förutsättningen inte håller – och det gör den av allt att döma inte – faller både utredningens och herr Johanssons resonemang.

Onsdagen den
28 april 1976

*Energiushållning-
en, m. m.*

Herr SJÖNELL (c) kort genmäle:

Herr talman! Det var alldeles förskräckligt vilken indignation industriministern lyckades spela upp med anledning av en förmodan som jag gjorde i mitt anförande. Det var djupa brösttoner. Avsikten var väl att försöka framhålla hur oansvarigt Sjönell och centern uppträder i detta sammanhang.

Herr Johansson avslutade brösttonerna med att säga: Man skall väl ändå försöka hålla sig till fakta och debattera från objektiva utgångspunkter! Herr talman! Vad jag utgick ifrån då jag gjorde mitt inlägg, som nu så indignerat kritiserats av Rune Johansson, var den famösa rapport som utarbetats i industridepartementet. Vad som sägs i den betraktar jag inte – och jag tror att det är många som har samma uppfattning – som fakta och inte heller anser jag att den är objektiv. Rapporten är i högsta grad en partsinlaga – det vill jag understryka.

Jag utgick ifrån de 19 miljarder som man i rapporten säger att det skulle kosta om vi skulle stoppa kärnkraftsatsningen här i landet och avveckla kärnkraften. Däri inräknas den kapitalförstöring det skulle innebära att lägga ned de fem reaktorer som är i gång och de byggen som är påbörjade.

Jag tillät mig säga: Om det kostar 19 miljarder att lägga ner fem aggregat och de byggen som är påbörjade, hur mycket mera kostar det då inte att göra en nedläggning när hela programmet är färdigbyggt någon gång i mitten av 1980-talet? Då har man 13 kärnkraftsaggregat i gång. Men inte nog med det. På grund av detta engagemang har man då nödgats bygga upp arbetsanslagningar som industriministern här påvisat. Man har nödgats bygga anrikningsverk för att kunna ta alla bergen i närheten av Ranstad och rasera halva Västergötland. Allt detta, sade jag, kommer att kosta åtskilliga tiotals miljarder ytterligare. Jag tillät mig förmoda att det kanske t. o. m. kan komma att röra sig om bortåt 100 miljarder.

Jag har inte påstått detta, herr industriministern. Jag har tillåtit mig att förmoda att det, med hänsyn till de dimensioner som det här är fråga om, kan komma att röra sig om sådana belopp.

Jag tror att jag har desto större rätt att göra denna förmodan som jag och andra nu lärt oss hur regeringen räknar. Som ledamot av näringsutskottet har jag följt hur Stålverk 80-projektet startade med ett par miljarder och slutade med 30 miljarder. De beräkningar som då presenterades var också objektiva. Jag tror att den typen av beräkningar i stor utsträckning kan komma att användas också i det här sammanhanget. Använder ni samma beräkningsgrunder här som i Stålverk 80-projektet, är det inte någon orimlig tanke att det kan komma att kosta 100 miljarder, herr industriminister, att avveckla det färdiga kärnkraftsengagemanget någon gång mot slutet av 1980-talet.

Fru HAMBRAEUS (c) kort genmäle:

Herr talman! Industriministern talar om kärnkraften som om den vore en energikälla bland alla andra och som om det är egendomligt att man

lägger särskilt stor vikt vid just den. Det måste – jag hoppas att det är så – bottna i okunnighet från industriministerns sida. Kärnkraften är ju något alldeles oerhört, inte likt något annat som vi människor har bestämt oss för att utsätta jordklotet för. En teknik som binder efterkommande generationer för hundratals år vid att vakta ett avfall som vi skapar under en generation är inte likt något annat – det är en energikälla som är mycket annorlunda.

Industriministern säger att uranförsörjningen är tryggad. I så fall måste hela världen ha bestämt sig för att just Sveriges kärnkraftsprogram skall genomföras och att det inte är så noga med hurdan uranförsörjningen blir för resten av världens kärnkraftsaggregat. Hur kan jag säga det? Jo, OECD-rapporter och de experter som har att arbeta med hur man skall få fram bränsle till kärnkraftsverken menar att det råder en faktisk brist på uran som är möjligt att få fram på ett sådant sätt att det inte går åt mer energi än man får ut ur det. Det finns naturligtvis uran i stor utspädning, men är det tillräckligt utspätt går det alltså åt mer energi att få ut det än vad man eventuellt kan få ut av kärnkraften efteråt. Alltså är uranförsörjningsproblemet reellt. Att då tänka sig att allt uran skulle samlas till våra reaktorer är väl ändå optimistiskt i överkant. I så fall måste man gräva upp Ranstad och Billingen, och med det motstånd som råder där blir det väl mycket svårt.

En tredje punkt: Mycket högt uppsatta tekniker i USA hoppar av sina befattningar. De har varit ansvariga för att bygga upp General Electrics apparater i samband med kärnkraften. De hoppar av därför att de anser att detta är för farligt. De skräder inte orden utan talar i samband med sitt avhopp om stor risk för hela mänsklighetens överlevnad. De säger att det är mycket möjligt att det inträffar en olycka i kärnkraftverken. När vi då i dag får ett TT-meddelande om att man nu har upptäckt ett fel i ett av säkerhetssystemen på samtliga fyra svensktillverkade kärnkraftsreaktorer som är i drift och att man har fått stänga av dem därför att ventilerna för överskottsången inte fungerar, undrar man hur lätt-sinniga vi får vara i detta hus.

Herr industriministern JOHANSSON:

Herr talman! Låt mig säga till herr Wirtén att det sparprogram som vi står för är det som vi har utarbetat. Det är dessa åtgärder vi vidtar, och det är det som man har att iaktta när man gör sin bedömning av hur allvarligt vi ser på dessa program. Det är regeringens program, godtaget av riksdagen, som vi med all kraft söker fullfölja.

Jag har inte sagt att uranförsörjningen inte är något problem. Diskussionerna om prisfrågan är i och för sig allvarliga, men frågan om tillgången på uran har jag skilt ut ur debatten. Jag har låtit meddela att de förhandlingar som är upptagna med Westinghouse och som grundar sig på att Westinghouse är bundet av ett kontrakt att svara för 4 500 ton uran nu har tagit den vändningen att företaget har förklarat sig berett att för svenskt vidkommande leverera den kvantitet som är avtalad. Men

Onsdagen den
28 april 1976

*Energihushållning-
en, m. m.*

man vill förhandla om priset. Jag nonchalerar inte prisfrågan i och för sig, men just nu diskuterar vi om den här tillgången finns eller inte. Vi har all anledning att hävda – och det godtas nu av Westinghouse – att företaget är skyldigt att svara för den leveransen.

Jag har, fru Hambraeus, redovisat OECD-rapporten om urantillgången. Ur den kan jag framläsa att de i dag mera lättillgängliga uranfyndigheterna räcker till omkring år 2000. Beträffande de tillgångar som i övrigt finns men som ännu inte tillräckligt analyserats eller börjat exploateras säger man i rapporten att dem har man tid och möjlighet att efter hand ta fram.

Det är obestridligt att vi i vårt eget land har urantillgångar som i mer än 200 år framåt klarar vårt behov vid den omfattning av 13 reaktorer som vi har bestämt oss för att bygga.

Sedan kommer den andra frågan: Är vi då beredda att ta dessa tillgångar i anspråk? Det är en fråga som vi kommer att diskutera efter hand som våra utredningar ger oss ett bättre underlag för en bedömning. Men det finns väl då ingen anledning att bestrida att tillgångarna finns.

När det gäller herr Sjönell tycker jag nog att det bästa är att låta hans inlägg nyss stå för vad det är, nämligen ett försök att fortsätta en diskussion som är omöjlig. Herr Sjönell liksom herr Svensson i Malmö har ju inte ett ögonblick gått in på en konkret bedömning av den studie som vi låtit utarbeta. Jag har inte heller i den offentliga debatten funnit att någon givit sig på att fråna av experterna allmänt vedertagna tekniska utgångspunkter söka göra en bedömning av studien, utan man har i princip godtagit den. Där finns den framräknade siffran 30 miljarder för en avveckling 1985. Mot den ställer herr Sjönell upp sina 100 miljarder.

Skälen för min optimism när det gäller säkerhetsfrågorna och avfallshanteringen är att jag har styrkts i min uppfattning bl. a. av besöken i Sovjetunionen, där jag haft tillfälle att se på ett par anläggningar i drift och på en del av de avfallshanteringsanläggningar som man där sedan årtionden tillbaka har i drift. Jag har också styrkts i min mycket bestämda uppfattning om möjligheterna vid besök i Windscale. Det har jag tidigare talat om här i kammaren och jag har ingen anledning att på något sätt ta tillbaka mina förmodanden i dessa avseenden.

Herr SVENSSON i Malmö (vpk) kort genmäle:

Herr talman! En kort kommentar till det allra sista skulle väl vara att det kanske vore värdefullare om industriministern besökte Windscale vid något av de tyvärr oväntade tillfällena när säkerhetsanordningarna inte fungerar lika tillfredsställande som vid hans hastiga besök sist. Det kunde ge nya och intressanta erfarenheter.

Det är en sak som jag måste be industriministern förklara för mig. Man driver här ett resonemang om att ökningen av energiintaget och speciellt elförbrukningen kommer att bli så stor att man för framtiden inte kommer att klara problemen utan en mycket avsevärd utbyggnad av kärnkraften. Då vill jag erinra om att regeringen liksom vårt parti

i sina resonemang utgått ifrån att en stabilisering av det totala energiintaget skall ske omkring 1985–1990. Detta måste väl slå undan åtminstone en del av grunden för det här mycket hårda resonemanget att ökningstakten kommer att bli så stor och sträcka sig så långt in i framtiden, att vi inte klarar oss utan en mycket massiv utbyggnad av kärnkraften. Antingen är det då så att man inte menade någonting med vad man i förra årets proposition sade om en stabilisering och inte är beredd till en sådan teknologisk utveckling och en sådan politisk utveckling av maktförhållandena och organisationsförhållandena i samhället att man kan garantera en stabilisering och att det alltså bara var luft som man slängde fram. Eller också är man beredd och anser det realistiskt – på samma sätt som vi gör det – att inom en period på tio à femton år åstadkomma en sådan stabilisering. Men om man anser det, får denna våldsamma agitation till förmån för en massiv utbyggnad av kärnkraften inte alls samma styrka. Då blir inte kärnkraften den oundgängliga post i kalkylen som man i så många andra sammanhang – inte minst i denna utredning – gör gällande.

Sedan vill jag protestera mot att industriministern säger att jag inte konkret gått in på denna utredning. Jag har mycket skarpt och relativt utförligt kritiserat dess kalkyler. Frågan om de sju procenten, som jag ställde i min förra replik, står fortfarande obesvarad.

Såsom f. d. yrkesutredare vägrar jag att gå in i en diskussion om de kostnadskatyler som här finns. De är akademiska räknestycken, vilkas grundval och metodik inte finns redovisad i utredningen. De rör förhållanden om vilka man, så länge de redovisas så här ytligt, kan påstå praktiskt taget vad som helst.

Herr WIRTÉN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag tar fasta på vad industriministern sade om regeringens sparprogram. Där fanns inga uttalanden om att det kostar för mycket att bedriva en effektiv energiushållning. Jag hoppas alltså att vi slipper höra sådana påståenden i fortsättningen.

Det finns verkligen goda skäl för att driva hushållningslinjen hårt. Om man ser på utvecklingen under 1976, oroar framför allt sektorerna hushåll och handel. Under januari och februari var uppgången 24–25 procent, vilket är en ökningstakt som är helt otillfredsställande. Det är alltså vi vanliga konsumenter som håller på att glömma bort att även vi skall spara energi. Där har regeringens åtgärder inte nått det resultat som i varje fall vi inom folkpartiet vill. Det kan gälla sådana enkla åtgärder som att stänga av ett element i stället för att öppna ett fönster om det är för varmt, och många andra liknande ting.

Vad gäller uranförsörjningen till våra kärnkraftverk medgav industriministern att det har skett en förändring, som är besvärande. Det går att få uran om man betalar bra. Det är en kostnadsfråga, säger industriministern. Och det kan jag hålla med om. Men då kommer man genast över till nästa problem. Blir inte kostnaderna för kärnkraft allt

Onsdagen den
28 april 1976

*Energihushållning-
en, m. m.*

större och så stora, att de kalkyler som vi från början fått presenterade för oss håller på att gå alldeles överstyr? Åtskilligt nytt har således inträffat sedan vi började tala om energiförsörjning genom kärnkraft. Därför har det för oss i folkpartiet framstått litet överraskande, när utskottsmajoriteten – som utgörs av socialdemokrater och moderater – bara lakoniskt konstaterar att det inte framkommit några nya fakta som ger anledning till en omprövning av energipolitiken. En kraftfull hushållning med vår energi är nödvändig för att vi skall kunna behålla den handlingsfrihet som tydligen både regeringen och vi i folkpartiet är måna om.

Herr SJÖNELL (c) kort genmäle:

Herr talman! Det är alldeles uppenbart att den promemoria från industridepartementet som vi nu diskuterat en stund har kommit att bli mycket besvärande både för industriministern och för regeringen genom arten av den reaktion som den uppväckt. Promemorian ger, som har sagts tidigare här i dag, tydligen en bumerangeffekt. Den bevisar bl. a. att regeringen menar att vi nu är fast i det definitiva kärnkraftssamhället. Man talar i denna promemoria om hur fruktansvärt dyrt det skulle vara att försöka avveckla kärnkraftssamhället, alltför dyrt.

Industriministern tar till ett gammalt beprövat knep – gammal van debattör som han är. Han försöker få denna promemoria att framstå såsom en sammanställning av en rad vetenskapliga fakta och spelar upp indignation över de personer som liksom jag inte har observerat promemorians olika nyanser och inte har behandlat den just såsom en vetenskaplig avhandling.

Jag har sagt det tidigare, herr talman, och jag upprepar det efter att ha studerat denna promemoria mycket ingående, att jag betraktar den varken som objektiv eller som en sammanställning av några fakta, vilka på något sätt rubbar vår uppfattning av konsekvenserna av regeringens kärnkraftspolitik. Jag upprepar också, att jag och kollegerna i näringsutskottet har fått vara med om de beräkningsmetoder som regeringen och framför allt industriministern begagnar sig av i ett annat stort projekt, nämligen Stålverk 80. Där har man inom loppet av två år för oss presenterat ungefär en tiodubbling av kostnaderna. Det är inte orimligt att tro att man begagnar sig av samma beräkningsteknik inom industridepartementet för nästa stora projekt, nämligen det nu aktuella, och då hamnar så urbotat tokigt som industriministern anser att mina beräkningar har gjort. Men all right, det är i så fall inte mitt fel. Det är erfarenheterna av de tillämpade beräkningsmetoderna som är boven i dramat.

Fru HAMBRAEUS (c) kort genmäle:

Herr talman! Industriministern säger att han har varit i Windscale och blivit lugnad. Jag skulle vilja instämma med herr Svensson i Malmö när han säger att det kanske vore bra om industriministern kom dit vid något olyckstillfälle. Sådana har det ju varit där. Bl. a. börjar man nu upptäcka skador på dem som har arbetat och arbetar där. Det är

inte sagt att den som har blivit utsatt för radioaktivitet märker det på en gång. Skadorna hinner bli mycket svåra innan man upptäcker dem. Det har visat sig att människor blir sjuka efter ett antal år med skador som man direkt måste hänföra till exponering för radioaktivitet. Det är den sortens uppberedningsanläggningar som vi förr eller senare måste få också i vårt land. Det är till Windscale vi nu skickar vårt eget avfall för att andra människor skall ta hand om det. Det är det som industriministern nu vill utsätta vårt folk för.

Herr industriministern JOHANSSON:

Herr talman! Studien redovisar konsekvenser, den argumenterar inte. Enligt min uppfattning är tonen saklig och objektiv. De som hävdar att studien är en partsinlaga gillar inte resultaten, och det kan vara förklarligt. Man kanske då skall fråga om de anser att det inte skall bli några effekter vid neddragning av eltillförseln.

Herr Svensson i Malmö har svårt att förstå vår bedömning, att vi med ett intensivt och aktivt sparprogram så småningom skall kunna komma fram till en nolltillväxt. Men det stämmer ju inte, säger han, utan ni räknar med en ökning som är si och så stor.

Det stora misstaget i sammanhanget, vilket åtskilliga av kärnkraftens motståndare gör sig skyldiga till, är att man inte lägger märke till att vi har elkraftstillväxten, som grundar sig på hushållens behov, lantbrukens och industrins behov – det har jag redan tidigare talat om – och där vi förmodar att tillväxten blir ca 6 % om året. Det är klart att det inte stämmer med den siffra som vi har för den totala tillväxten fram till 1985, vilken är 2 %. Det innebär att vi räknar med att inom vissa andra områden där energi används kunna göra långtgående besparingar. Det gäller inte minst uppvärmningen av bostäderna och förbrukningen inom industrin. Det krävs sannerligen långtgående och aktiva insatser för att vi skall kunna klara den uppgiften. Genom att tränga undan eller minska behovet på några områden får vi utrymme för en tillväxt på elenergisidan och därmed också tillväxtmöjligheter för den industri som vi måste så starkt slå vakt om.

Herr FÄLLDIN (c):

Herr talman! Utskottsmajoriteten tillåter sig säga att det inte har framkommit några fakta som motiverar en omprövning av riksdagsmajoritetens beslut i energifrågan. Det är för mig obegripligt att fackutskottets majoritet kan göra ett sådant uttalande. Faktum är ju att det allt oftare kommer rapporter om att de till kärnkraften knutna problemen ökar i stället för att minska. Att under sådana omständigheter gå vidare med kärnkraftspolitiken kommer att göra oss till ett farligt energisystems slavar – eller säg gärna fångar, som var det ord statsministern använde i sitt tal i Sundsvall. Vid det tillfället, för drygt ett år sedan, konstaterade herr Palme:

”Vi avser heller inte nu att framlägga förslag om uppförande av upp-

Onsdagen den
28 april 1976

*Energhushållning-
en, m. m.*

arbetningsanläggningar, anrikningsanläggningar eller anordningar för förvaring av radioaktivt avfall. Det skulle i hög grad innebära en långsiktig bindning för att i stor omfattning satsa på kärnkraften som dominerande kraftkälla."

Men nu är det ju så att diskussionen om kärnkraftens framtid för svensk del just är inriktad på behovet av uppberedningsanläggningar, på hur anrikningstjänsterna skall klaras, på anordningar för förvaring av radioaktivt avfall. Uppförande av sådana anläggningar skulle enligt statsministern för ett år sedan "i hög grad innebära en långsiktig bindning för att i stor omfattning satsa på kärnkraften som dominerande kraftkälla".

Får jag, herr talman, påminna kammarens ledamöter om att nu gällande beslut innebär att Sverige blir värst i världen i förhållande till folkmängden när det gäller kärnkraft. Den handlingsfrihet som herr Palme ansåg viktig för ett år sedan – den urholkas för varje dag som går med nu gällande beslut. Statsministern kan inte förneka att debatten står om de anläggningar och anordningar som han då förklarade skulle komma att innebära en bindning och göra oss till fångar.

Får jag nu också påminna om några frågor och frågekomplex som klart motsäger utskottsmajoritetens uttalande att ingenting har hänt. Trots vad industriministern nyss har sagt är det ostridigt att OECD – det internationella organet – har alarmerat om bristen på uran. Man talar om en förvärrad bristsituation trots att man i OECD räknar med full drift i Ranstad. Det verkar alltså som om Sveriges representanter i OECD inte har anmält att det projektet är stoppat.

Industriministern sade att 4 500 ton hade vi kontrakt på, och det skulle man hålla; det gällde alltså perioden fram till 1985. Man förbrukar under tiden och den kvantitet som därför står till förfogande 1985 kan rimligtvis inte vara mer än 10 % av det behov av uran som då föreligger här i Sverige. Får jag fråga regeringens ledamöter eller företrädare för sakkunnigutskottets majoritet: Gör jag ett felaktigt påstående när jag säger att man någon gång 1990 måste ha bridreaktorn i bruk för att klara bränslesituationen? Är det inte den uppfattningen som OECD och även initierade kärnkraftsfysiker här i Sverige kommit fram till? Vad vet man om denna reaktortyps säkerhet? Vem utfärdar i dag några garantier för den?

Beträffande kärnvapenspridningen vet vi att det går åt 10 kilo plutonium för att framställa en Hiroshimabomb. Vi vet att 1985 kommer det att produceras 80 000 kilo plutonium per år. Vi vet att om fem år har 28 länder kärnkraftsanläggningar. Sambandet mellan teknologin för elkraftsproduktion via kärnkraft och vapenproduktionen är ostridigt.

Får jag påminna om riskerna för sabotage. Hur pass säkra kan vi egentligen känna oss därvidlag?

Olyckorna – sådana som inte skulle kunna hända – hur är det egentligen med dem? Vem hade räknat med att en människa med ett stearinljus skulle sätta i gång branden i Brown Ferry, det största kärnkraftverket borta i Amerika? Av de rapporter som nu har kommit hit till Sverige

som ett resultat av de undersökningar som gjorts efter olyckan verkar det som om det till sist var en felmanöver som gjorde att man klarade det hela.

Avfallsproblemen är icke lösta. Jag läste med intresse en intervju med Erik Grafström, som är regeringens energiexpert. Han sade:

”Avfallshanteringen är fortfarande ett av de problem som kan göra det nödvändigt att skjuta upp nya beslut om kärnkraft.”

Aka-utredningen har inte kunnat visa att de här problemen är lösta.

Grafström sade i samma intervju: ”De kommersiella intressena i USA, som marknadsförde kärnkraften, hade inte analyserat problemen. Det gällde bl. a. avfallshanteringen.”

Jag skall inte beskylla regeringen för att den accepterade vad kommersiella amerikanska intressen marknadsförde. Jag var i samma situation vid de bedömningar jag hade tillfälle att göra med utgångspunkt i de kunskaper jag då hade. Där ligger alltså inte anklagelsen. Jag anklagar i dag regeringen för att den fortsätter, trots att problemen är olösta. I USA lämnar den ene forskaren före och den andre efter kärnkraften. De inser farorna för mänskligheten.

Låt mig läsa upp några rader ur ett par brev, som två av teknikerna skickade till General Electric när de sade upp sig. De har betydande erfarenhet av denna teknologi. De har varit med om att bygga 69 lättvattenreaktorer i Amerika och 29 i västvärlden i övrigt. Delar av ett brev lyder på följande sätt:

”Jag skriver det här brevet för att meddela Dig att jag säger upp min anställning hos General Electric Company med omedelbar verkan.

Mitt skäl för att sluta är att jag blivit djupt oroad över de konsekvenser – miljömässiga, politiska, sociala och genetiska – som kärnkraften har haft och kan tänkas ha på livet på jorden. Som vi diskuterat förut finns det ett inbyggt nära samband mellan kommersiell kraft och vapentechnik och vapen-slagkraft. Jag är stark motståndare till användandet av sådana möjligheter och jag fruktar de konsekvenser en plutonium-ekonomi skulle föra med sig. Risken med ett sådant system är mycket för stor för att rättfärdiga de fördelar det kunde ha på kort sikt. Jag kan inte se hur vi skall kunna utveckla förmågan att behålla den perfekta mänskliga och tekniska kontroll som behövs för de långa tidsperioder som det blir fråga om när det gäller de oerhört giftiga material vi producerar. Detta problem är inte något jag vill ge i arv till mina barn och till följande generationer. Att medverka till att sådan spridning görs möjlig tycks mig nu omoraliskt och är inte längre en acceptabel sysselsättning för mig.

Till yttermera visso har jag i mitt senaste uppdrag som projektchef för Mark I-förvaringen blivit mer och mer oroad av den brist på förståelse som kännetecknat många av de nuvarande planerna. Det är troligt att många fler problem kommer att uppstå som får grava följder antingen för kärnkraftprogrammets säkerhet eller för deras ekonomiska livsduglighet.”

Han slutar: "Det är svårt för förnuftet att förstå den oerhörda kraft som finns inbyggd i den relativt lilla reaktorkärnan och den risk som finns förknippad med kontrollen av den. Förut har vi kunnat lära från våra teknologiska misstag. Med kärnkraften har vi inte råd med den lyxen!" – Detta säger Dale Bridenbaugh, chef för Driftsvärderings- och Driftsförbättringssektionerna och chef för Mark I-förvaringsprogrammet.

En kollega till honom, som heter Gregory Minor, säger:

"Jag skriver det här brevet för att meddela Dig att jag säger upp mig från General Electric Co med verkan från i dag.

Mitt skäl är en djup övertygelse att kärnreaktorer och kärnvapen nu utgör en allvarlig fara för allt liv på denna planet."

Detta är alltså uttalanden av människor som varit aktivt sysselsatta på detta område.

Låt mig också peka på Japan. Reaktorerna fungerar inte som beräknat. Vi kunde häromdagen höra i radion om en olycka med 1 000 ton radioaktivt kylvatten, som trängt ner i grundvattnet under en tremånadersperiod – återigen en olycka som enligt experterna icke kunde hända. Nu frågar jag: Vad har statsministern att meddela oss om den olyckan? Vi har ju en beskickning i Japan. Vad har den rapporterat hem till svenska regeringen om den olyckan?

Ingen upparbetningsanläggning är i gång. Windscaleanläggningen i England har driftstopp. På vilket sätt skall lagringen av utbränt bränsle ske vid kärnkraftsstationerna intill dess att vi kan skicka det – om vi kan skicka det till upparbetning i fortsättningen?

Vad gäller den slutliga förvaringen är problemen inte lösta. I vilket land har man kommit i gång med praktisk drift? Var, i vilken kommun skall förvaringen ske?

Till det svenska strålskyddsinstitutets chef Bo Lindell har riktats följande fråga: Hur kan du ge tillstånd till utsläpp av radioaktivitet som du vet kommer att medföra att människor dör i cancer och att barn föds med genetiska skador? Han svarar: Det är regering och riksdag som fattar det politiska beslutet om vi skall ha ett kärnkraftverk med de konsekvenser man känner till.

Kostnaderna stiger för varje dag. Vad är det för samlade kostnader för att bygga ut Ranstad? Vad skulle det kosta att anrika i Sverige? Såvitt jag vet kräver ett anrikningsverk av någon storleksordning, som skall kunna vara ekonomiskt försvarbart, tre kärnkraftsaggregat bara för försörjningen med den energi som krävs för anrikningsanläggningens behov. I Frankrike har man beräknat kostnaden till 17 miljarder. Vad kostar de egna upparbetningsanläggningarna? Vad kostar slutlig deponering och vad kostar det att ta hand om en utbränd reaktor?

Har regeringen i dag en möjlighet att tala om vad den totala räkningen kommer att sluta på? Den siffran är ju för svenska folket långt intressantare än vad det skulle kosta att avbryta en felaktig politik nu. Det finns en gammal regel som säger att man skall vara försiktig med att kasta goda pengar efter dåliga. Erfarenheten ute i världen ger oss starka

Onsdagen den
28 april 1976

*Energi-hushållning-
en, m. m.*

skäl att tro att vad vi gör om vi fortsätter den inledda kärnkraftspolitiken är att kasta goda pengar efter dåliga.

Vi vet att stora nedskärningar har drabbat de fem amerikanska tillverkarna av lättvattenreaktorer av samma typ som de som byggs här i Sverige. Under de senaste 18 månaderna har ändå amerikanska kraftbolag annullerat order som motsvarar 105 reaktorer, delvis på grund av den hårdnande miljödebatten och också som resultat av lokala protester mot planerade kärnkraftverk.

Herr talman! I en tidskrift som heter Era och som ges ut av Föreningen för elektricitetens rationella användning finns en artikel om "Teknik- och kostnadsnivån vid 70-talets kärnkraftverk – en resumé". Den artikeln är skriven av överingenjör Bernt Hargö, statens vattenfallsverk. Det är alltså samma vattenfallsverk som är så klart inriktat på att vi skall fortsätta kärnkraftsproduktionen. Under avsnittet Kärnkraftanläggningarnas säkerhet läser jag:

"Kärnkraftanläggningar skiljer sig från andra kraftanläggningar på en väsentlig punkt. De är radioaktiva. Säkerhetsföreskrifterna får därmed en helt dominerande betydelse. Skulle den i ett reaktorsystem inneslutna radioaktiviteten av misstag spridas till omgivningen, vore detta en katastrof ur hälsosynpunkt. Detta måste således med bred marginal förhindras.

Utan överdrift kan sägas, att större delen av den tekniska utvecklingen av lättvattenreaktorerna som förevarit har haft beröring med säkerhetsfrågorna. Initierade tekniker i USA anger säkerhetsutvecklingen under början av 1970-talet i pengar till ca 7 % per år för kärnkraftanläggningar. Säkerhetsutvecklingen är därmed så stark att projekt under byggnad riskerar att ej kunna fullföljas opåverkade av denna utveckling. I USA har detta tagit sig uttryck i fördröjd licens för idrifttagning av färdigbyggda anläggningar. Man har helt enkelt tvingat kraftföretagen att bygga om, att 'säkerhetsmässigt modernisera' en del kraftverksblock för idrifttagning. En variant av detta licensförfarande är tillstånd för drift vid partiell last."

Därefter kommer en i mitt tycke fantastisk mening: "I Sverige har hittills myndigheterna skött denna fråga med gott omdöme."

Så fortsätter han: "I regel lever här varje projekt byggnadstiden ut på de villkor kraftföretaget vid byggstart erhöll koncession. Smärre förbättringar kan givetvis krävas. Den tills vidare öppna frågan blir dock hur man skall säkerhetsmässigt förfara under den långa drifttiden 30 år för kärnkraftaggregat."

Nu vill jag fråga industriministern och statsministern: På vilken grund kan de svenska myndigheterna ta lättare på säkerhetsfrågorna vid kärnkraftsproduktion än de amerikanska myndigheterna – på vilken grund? Finns det något riksdagsbeslut ni kan hänvisa till? Eller har ni från regeringens sida utfärdat instruktioner av denna innebörd? Eller har myndigheterna helt på egen hand visat detta s. k. goda omdöme utan att regeringen ingripit?

Onsdagen den
28 april 1976

*Energiushållning-
en, m. m.*

Herr talman! Jag utgår från att statsråden finner det angeläget att ge kammaren och den svenska allmänheten klart besked på denna punkt – i synnerhet mot bakgrund av de uppgifter som TT har förmedlat i dag om situationen i de svenska kärnkraftverken.

Det finns givetvis ett samband mellan energi och sysselsättning, men vi hävdar att det inte är så att kurvorna för energitillförsel och sysselsättning slaviskt följer varandra. Verkligheten har också gett oss rätt. De två senaste årens utveckling visar att regeringen har tagit fel. Sambandet mellan energi och sysselsättning har inte heller den karaktär som regeringen och andra påstår. Den svenska industrin har redan gett besked. Utvecklingen mellan 1973 och 1975 visar ökad sysselsättning men samtidigt minskad energiförbrukning. Trots att industrins energiförbrukning ligger ca 10 % lägre än regeringens planer har ytterligare 200 000 fått jobb. Av dessa har 35 000 kunnat erbjudas sysselsättning inom industrin. Enligt regeringens beräkningsmetoder borde sysselsättningen ha minskat betydligt. Men totalt har under 1974 och 1975 energiförbrukningen minskat med 2,5 %. Antalet jobb har under samma tid ökat med 200 000.

Låt mig ta några exempel på uppgifter från utlandet om sambandet mellan energi och sysselsättning. En av cheferna vid det stora amerikanska företaget 3M har sagt följande: "Energisparande ställer inte folk utan jobb. Det minskar inte BNP. I stället håller det produktionsfolk i gång. Det ger också mer arbetstillfällen inom verkstadsindustrin, byggnadsindustrin och de olika tillverkningssektorerna."

Regeringen vill i sin argumentering hänga upp hela resonemanget på industrins elkraftsbehov. Jag vill då först lämna några uppgifter om elkraftsåtgång i olika länder räknat per invånare och år. I Norge låg den på 17 000 kWh, i Sverige på 9 500 kWh, medan den i Västtyskland var bara 4 600 kWh. Västtyskland har som bekant världens starkaste ekonomi i dag. Är det någon som vågar stå upp här i kammaren och säga att arbetslösheten i Västtyskland beror på att landet har för litet energi? Är det någon som vågar göra det påståendet?

Det finns anledning att uppmärksamma att elförbrukningen i centeralternativet kommer att kunna ligga nästan 40 % högre år 1985 än den gör i dag.

Det har sagts tidigare – och jag vill påminna om det – att centern och socialdemokraterna är överens på en punkt. Efter 1985–1990 skall vi sträva efter nolltillväxt i energiförbrukningen, och det är ett intressant faktum. Det anger dels att även regeringen trots allt tror på möjligheterna att hålla nere energiförbrukningen, dels att också socialdemokraterna tror att sysselsättningen kan tryggas utan att energiförbrukningen ökar – dvs. efter 1985–1990 upphör socialdemokraternas klara samband mellan energi och sysselsättning.

Det har både i Sverige och utomlands klagjorts att det finns stora möjligheter till energibesparingar. Planverket har lagt fram förslag till nya byggnormer, och om de normerna fastställs kommer hus som byggs därefter att kräva bara hälften så mycket energi för uppvärmning. Li-

kadana hus som vi bygger i dag kan byggas i morgon men kräver bara hälften så mycket energi.

Sedan har vi alla lägenheter och lokaler som redan är byggda. Här-omdagen fick jag i min hand en skrift från institutionen för byggnads- teknik vid Kungliga Tekniska högskolan. I sammanfattningen sägs att en energibesparing med 50 % för den aktuella 40-talsbebyggelsen bör vara möjlig i praktiken. Med möjlig i praktiken menas då att det är lönsamt för husägaren. Utöver energibesparingar och lägre uppvärm- ningskostnader kan dessutom en rad andra positiva effekter noteras: bätt- re rumsklimat i bostäderna, minskat beroende av olja, minskat underskott i utrikeshandeln, minskat tryck på den yttre miljön och ökad syssel- sättning.

Lägg till detta det värmepumpsystem som har utvecklats och som säljs genom ett företag i Karlstad och det system som utnyttjar jord- värmen på 1,5 meters djup – praktiska prov i hus i olika delar av landet visar att energibehovet reduceras med två tredjedelar. Hur länge skall det dröja innan inmontering av ett sådant system faller inom energi- sparlånens bestämmelser? När skall vi få se regeringen avdela folk för att räkna ut vad en medveten politik i denna riktning skulle leda till i form av sysselsättning för byggjobbare och för dem som arbetar i bygg- nadsämnesindustrin osv. fram till 1985? Vilka kapitalresurser skulle ett sådant investeringsprogram ta i anspråk? Hur mycket lägre kommer ener- gibehovet att vara 1985, om man driver en sådan politik i stället för kärnkraftspolitik?

När det gäller industrins energiförbrukning finns det också exempel på besparingar. Vallviksexemplet behöver jag inte upprepa, men vi vet att Ångpanneföreningen, som man brukar räkna till de främsta experterna på området, har sagt att en sulfatmassfabrik för blekt torkad avsalumassa skulle kunna göras helt självförsörjande i fråga om energi. Gunnar Holme vid Ångpanneföreningen har sagt att det bör vara möjligt att producera 1973 års volym av massa och papper med hälften av den utifrån tillförda energin. Järn- och stålsektorn bör också på sikt radikalt kunna skära ner energiförbrukningen – det visar undersökningar som har redovisats i Vår industri nyligen. Detsamma gäller cementsektorn. De här tre in- dustrigrenarna svarar för två tredjedelar av industrins hela förbrukning.

Jag finner det verkligen egendomligt att när det gäller kärnkraften tycks regeringens och moderaternas tillit till teknikernas förmåga att klara alla problem vara fullständigt obegränsad. Om det däremot är fråga om att utnyttja känd teknik för att effektivare ta till vara den energi vi redan har är den tilltron närmast obefintlig.

Det är nio år till 1985. Om vi i dag beslutar att medvetet satsa på hushållning och effektivare användning av energi, har vi nio år på oss att göra de vinster som är nödvändiga på den sidan också. Som jag har visat, finns det färdig teknik för besparingar på många områden, och vi har anledning att räkna med framsteg på de områdena i större ut- sträckning än när det gäller kärnkraftens säkerhet. Genom att ställa re-

Onsdagen den
28 april 1976

*Energiushållning-
en, m. m.*

surser till förfogande för sparande och för effektivare utnyttjande av redan tillförd energi kommer det att vara tillräckligt med en ökad tillförsel med en procent om året, och det är vad centerns alternativ i energipolitiken innebär.

På det viset kan vi undvara kärnkraften, och därför säger vi att kärnkraftsutbyggnaden skall avbrytas. De aggregat som ännu inte är påbörjade skall inte sättas i gång. De som är under byggnad avbryts så snart avlösning av kontrakt medger detta. För de fem aggregat som är i drift upprättas en beredskapsplan för successiv avveckling. När denna plan är färdig sätts den i kraft, om kärnkraftens säkerhetsfrågor icke har kunnat lösas.

Herr talman! Ännu finns det handlingsfrihet, men varje år som går med regeringens politik gör det allt svårare att komma ifrån kärnkraftens risker. Regeringen själv har kastat handlingsfriheten överbord. Man lägger nu ner stor möda på att bevisa att vi måste gå vidare på kärnkraftens väg, att den handlingsfrihet som statsministern lovade i sitt tal i Sundsvall för ett år sedan inte längre gäller. Så mycket var alltså den deklarationen till Sveriges folk från landets statsminister värd. Man låter sina räkнемästare försöka räkna ut kapitalförluster som skulle uppstå om man avbryter regeringens felaktiga kärnkraftspolitik. Det enda dessa räkneövningar lär oss är att ju längre regeringen får fortsätta sin politik, desto större blir kapitalförlusterna när verkligheten tvingar fram en förändring.

Herr WIJKMAN (m):

Herr talman! Själva utgångspunkten för moderata samlingspartiets energipolitiska ställningstagande har varit önskemålet att dämpa oljeförbrukningen. Orsakerna till denna inställning är i korthet följande.

1. Vi har funnit det helt oacceptabelt att Sverige till över tre fjärdedelar skall vara beroende av import för sin energiförsörjning, allra helst som importen till stor del kommer från politiskt oroliga länder.

2. Vi har tagit starkt intryck av rapporterna om de fossila bränslenas miljöpåverkan.

3. Oljetillgångarna är begränsade. Vi kan inte decennium efter decennium bara öka vår konsumtion.

När man diskuterar energipolitiken är det viktigt att klargöra skillnaden mellan energikonsumtionen som sådan och konsumtionen av elkraft. Jag vill därvidlag instämma i vad industriministern sade alldeles nyss. Det ligger nämligen snubblande nära att förväxla dessa bägge begrepp. Detta gör att många människor tror att det existerar en enkel formel, där man kan byta t. ex. oljeråvaror mot vattenkraft eller kärnkraft hur som helst, att en dämpad energikonsumtion automatiskt skulle vara det samma som en dämpad elkonsumtion. Naturligtvis är detta en felsyn. Man kan ha en aldrig så stor ambition att dämpa oljeförbrukningen, t. ex. genom att kraftfullt arbeta för mera fjärrvärme, men samtidigt tvingas konstatera att behovet av elkraft ställer krav på utbyggnad av kraftproduktionen, trots att man når en dämpning av den totala ener-

gikonsumtionen. Jag tror att det är viktigt att slå fast detta, eftersom så mycket av missförstånden i debatten hittills berott på de här för-
enklingarna.

När vi i moderata samlingspartiet försökt angripa de energipolitiska problemen, har vi förutom kravet på att dämpa oljeförbrukningen ställt upp följande två målsättningar.

1. På lång sikt är det nödvändigt att successivt dämpa och plana ut energikonsumtionen, dels för att möjliggöra en minskad oljeimport, dels för att över huvud taget medverka till att den globala energiomsättningen inte rusar i väg likt en exponentialkurva. Vi är allvarligt oroad på sikt över de ekologiska konsekvenserna av en ständigt ökande energiomsättning.

2. Forskning och utveckling kring alternativ. Varken olja, kol eller kärnkraft ger långsiktigt en lösning på världens energibehov.

Vi har från första början varit hårt inställda på att energisparandet måste prioriteras. Vi har som de övriga partierna haft avsevärda svårigheter att klara ut vilka medel man skall använda för att verkligen uppnå resultat och medverka till en bättre hushållning. Rent generellt borde, när energipriserna ökar, incitamenten till sparande också öka. Vi kan konstatera att detta samband inte är enkelt och entydigt. Det går helt enkelt trögt både i hushållen och industrin när det gäller installation av ny energisnålare teknik, även om objektiva fakta talar för att det är god ekonomi i varje enskilt fall att investera i sparande.

Det verkar, herr talman, som om det skulle behövas någon form av konstant press och påtryckning på konsumenter och näringsliv för att hålla sparviljan på en hög nivå. Åtminstone gäller detta för de enskilda konsumenterna. Herr Wirtén har redan anfört hur stark ökningen av elkonsumtion har varit i de enskilda hushållen. Jämför man genomsnittssiffrorna för 1974 och 1975, finner man att efterfrågan inom gruppen hushåll och handel har ökat med drygt 16 %. När de omedelbara verkningarna av oljekrisen var borta, minskade också snabbt vaksamheten hos konsumenterna. Detta gör naturligtvis att vi under de närmast kommande åren utomordentligt noga måste utvärdera insatserna på sparområdet.

Det är i dag nästan elva månader sedan riksdagen fattade beslut om energipolitiken för den kommande tioårsperioden. När det gäller sparande och satsning på energiforskning är programmet bestämt fram till 1978. Även om vi i dag i vårt parti redan tycker oss se brister, framför allt i energisparprogrammet, tycker vi att det är föga meningsfullt att redan nu gå in och justera i detta program. Vad blir det av långsiktigheten i planeringen om politikerna inte låter ens ett år gå från det att en åtgärd beslutats till dess man börjar ändra i programmen? Detsamma gäller forsknings- och utvecklingsprogrammet. Det är ett ambitiöst program som är antaget och det är i dag, efter ett år, väsentliga summor som är över därför att man inte har kunnat "pytsa ut" de här pengarna. Att ytterligare "plussa på" med tiotals miljoner kronor är måhända ett uttryck

Nr 111

Onsdagen den
28 april 1976

*Energihushållning-
en, m. m.*

Onsdagen den
28 april 1976

*Energihushållning-
en, m. m.*

för höga ambitioner, men det är inte särskilt mycket konkret substans i en sådan politik.

En åtgärd har vi dock speciellt velat förändra redan nu. Det gäller energisparkommitténs arbete. Vi menar – i likhet med folkpartiet och centern – att kommittén måste ges större resurser och vidare befogenheter för att verkligen nå ut med sin information, men också för att uppnå en mera fast samordning av sparinsatserna. Det är för mig oförklarligt, herr talman, att vi inte har kunnat enas över partigränserna om detta, att inte socialdemokraterna har anslutit sig.

Låt mig ta ett konkret och mycket intressant exempel som belyser hur viktigt det är att uppnå en bättre samordning av sparinsatserna. Det anknyter i viss grad till det herr Fälldin redan har nämnt om möjligheterna att spara inom industrin.

Det skulle gå att snabbt spara stora mängder olja genom att installera moderna värmeväxlare i de statliga och kommunala lokalerna över landet. Investeringen skulle sluta på 6–7 miljarder enligt experter. Oljebesparingen uppskattas till ca 2 miljoner ton olja per år. Det gör – om beräkningarna är riktiga, jag reserverar mig för detaljavvägningarna – att investeringen vore klart lönsam.

Trots detta är det väldigt få myndigheter i landet som verkligen försökt lägga upp ett program i den här riktningen. Energisparkommittén redovisar att det hittills endast är ett landsting, nämligen i Östergötlands län, som radikalt gått in för att spara olja den här vägen. Vad skulle det inte innebära om en sådan politik tillämpades i landet i övrigt? Effekterna skulle bli en kraftigt dämpad oljeimport och därmed minskat tryck på handelsbalansen, ett behagligare klimat i våra offentliga lokaler samt en bestående besparing på uppskattningsvis en knapp miljard per år inom den offentliga sektorn, i pengar räknat.

Jag har fått dessa siffror först den senaste veckan och vi har alltså inte från partiets sida kunnat inarbeta dem i någon motion, ej heller i utskottsbetänkandet, men det är alldeles uppenbart att detta är ett konkret förslag för att snabbt tjäna både pengar och olja.

Låt mig, herr talman, gå över till produktionsfrågorna. När jag inledningsvis konstaterade att vi på lång sikt strävar efter en dämpad konsumtionsutveckling var det inte tomta ord. Vi stöder fullt och fast ansträngningarna att i första rummet satsa på sparande. Det måste samhällsekonomiskt vara vettigare att investera i sparåtgärder än i ständigt nya värmeanläggningar och kraftverk. Detta innebär dock inte att vi för den kommande 10–15-årsperioden tror på så starka besparingar att vi kan avstå från en viss utbyggnad av kraftproduktionen. Vi tror att det blir omöjligt att hålla tillbaka elkraftsökningen så starkt.

Man tvistar ofta om hur den kalkylerade elkraftskonsumtionsökningen kommer att användas. Herr Fälldin var inne på det och ävenså tidigare fru Hambreus. Jag tror att vi måste vara realistiska och konstatera att en stor del kommer att förbrukas i hundratusentals nya småhus över vårt land. Man kan naturligtvis arbeta för en högre andel fjärrvärme

för dessa småhus och därmed minska behovet av elvärme, men jag tror att detta är orealistiskt rent ekonomiskt som bebyggelsestrukturen ser ut. Det blir nämligen i högsta grad oekonomiskt för mera glest placerade småhus att satsa på fjärrvärme. Investeringarna är som bekant mycket dyra, och vi kan trots allt inte tumma på de vanligaste ekonomiska lagarna i det här sammanhanget. Det måste finnas en rimlig grad av lönsamhet bakom de sparinsatser vi föreslår.

När vi från moderata samlingspartiet accepterar ett kärnkraftsprogram om 13 aggregat gör vi det naturligtvis efter utomordentligt noggranna studier av säkerheten. Vi har funnit – och det är vår uppfattning i dag – att säkerhetsproblemen kan bemästras, och jag inkluderar där behandlingen av det radioaktiva avfallet.

Herr Fälldin kritiserade nyss den formulering som står i utskottets betänkande, nämligen att inga betydelsefulla fakta har kommit fram som gör en ändrad inställning aktuell. Jag tycker, herr Fälldin, att det verkligt intressanta som kommit fram de senaste åren, det som kommer att presenteras om någon vecka, det är just Aka-utredningen, utredningen om det högaktiva avfallets hantering, lagring och förvaring. Den utredningen är det genomgripande nya som har inträffat. Uppgifter om den har redan läckt fram i åtskilliga pressorgan. Jag kan avslöja, utan att föregripa utredningens presentation, att det verkar i dag som om tioalet ledamöter och ett drygt tiotal experter kommer att vara i huvuddelarna överens om hur man skall hantera och lagra avfallet i framtiden. Det finns naturligtvis på enskilda punkter avvikande uppfattningar om den ena eller andra detaljen, men i huvuddragen är vi överens. Vi kommer också att skissera ett par alternativa modeller för att ta hand om detta högaktiva avfall på ett betryggande sätt.

Herr Fälldin sade också att bristen på uran borde göra att vi verkligen drog åt oss öronen och ändrade beslutet från föregående år. Det är riktigt, ingen kan bestrida att urantillgången innebär en flaskhals på 1980-talet. Men jag tror att det är väldigt farligt att dra sådana slutsatser att det skulle råda en generell knapphet på uran redan under detta sekel. Prospekteringsverksamheten har varit låg under de gångna åren. Till gårdagens uranpriser var det helt enkelt inte lönsamt att prospektera. Jag tror inte att det här kommer att vara något problem, åtminstone inte på denna sida av 2 000-talet. Det är dock riktigt att det finns tendenser till flaskhalsar under vissa år på 1980-talet. Vi har dock inte, som herr Fälldin tyckte mena, entydigt tagit avstånd från alla tankar på att bryta uran i det här landet. Det är, som bekant, inte bara Västergötland som är aktuellt. Det finns intressanta fyndigheter i Västerbotten och även i Norrbotten, där ju miljöpåverkan och andra problem ställer sig helt annorlunda än i fallet Billingen.

Herr Fälldin frågade också om man måste ha bridreaktorn i bruk 1990. Det är ingen som bestämt uttalat sig om detta. De enda som tycks ha en hundraprocentig fast tro på bridreaktorn är – såvitt jag har kunnat studera – de ryska teknikerna. Vare sig i Frankrike, Västtyskland, Eng-

Nr 111

Onsdagen den
28 april 1976

*Energiushållning-
en, m. m.*

land eller USA finns det ens något preliminärt beslut om bridreaktorn. I och med att uranprospekteringen kommer att öka så kommer också ett eventuellt kraschprogram på bridreaktorn inte att behöva aktualiseras under de kommande 20 eller 25 åren. Jag tycker alltså att det är föga meningsfullt att diskutera en så komplicerad och avancerad teknik, som sannolikt inte finns i kommersiell drift före år 2000 – om den över huvud taget kommer att installeras.

Sedan, herr talman, pekade herr Fälldin på kärnvapenframställningen, och jag instämmer verkligen i att det är ett problem. Jag kan dock inte, hur jag än studerar den frågan, för mitt liv komma och säga till folk att spridningen av kärnvapen är och förblir sammanhängande med kommersiella kraftreaktorer. Det finns nämligen i dag – och det är på sätt och vis det beklagliga – åtminstone två betydligt enklare och billigare sätt att framställa dylika vapen: antingen via små, billiga forskningsreaktorer – den tekniken är känd i säkert ett drygt 20-tal länder i dag – eller också via nya anrikningsmetoder för uran. Den tekniken har ju, beklagligtvis, utvecklats helt parallellt och vid sidan av den civila kärnkraftsproduktionen. Jag tror att vi är helt överens om att kärnvapenspridningen är en av de stora frågorna för mänskligheten på lång sikt. Men den kan inte kopplas så automatiskt till kärnkraftsprogrammen. Även om vi stoppade de civila kärnkraftsprogrammen skulle det vara ytterst problematiskt att följa upp och slå vakt om NPT-avtalet.

Till sist, herr talman, ytterligare en kommentar till herr Fälldin. Han talade om olyckorna som inte kunde hända. Jag har aldrig uttalat mig så att det inte kan hända olyckor, att inte tekniken kan ha sina brister. Det finns ingenting som är idiotsäkert. Ingen har utlovat hundra procentig säkerhet. Vad som har sagts från dem som stöder kärnkraftsprogrammen – dit får vi väl även räkna folkpartiet, som vill ha 11 reaktorer – det är att riskerna för olyckor som har allvarliga konsekvenser är mycket, mycket små. Det finns ingenting, ärade kammarledamöter, som inträffat under det gångna året som bestrider ett sådant påstående.

Till sist: *Vi har också sagt från moderata samlingspartiet att kärnkraften inte får bli ett självändamål.* Vi har därför föga till övers för den typ av propaganda som ibland har kommit från regeringspartiet och som går ut på att ett samhälle utan kärnkraft automatiskt skulle leda till massarbetslöshet och välfärdssänkning. Vi har valt kärnkraften för att producera mer elkraft, främst därför att vi vill dämpa oljeberoendet och öka vår försörjningstrygghet, men det är ju helt uppenbart att samhället på lång sikt skulle fungera även utan kärnkraft. Alternativet vore att importera mera olja och kol för kraftproduktionen samt att bygga ut vattenkraften. Det blir en lång och besvärlig omställningsperiod men det behöver inte på något sätt leda till massarbetslöshet och kris i det här landet. Jag tycker att den PM som producerats nyligen inom industridepartementet andas tillnyktring på den punkten. Den klarar ju ut, åtminstone något så när objektivt, att det här är fråga om stegvisa operationer, och ingen har ju krävt någonting annat. Jag kan i övrigt inte kommentera den

utredningen eftersom jag inte haft tid och möjlighet att analysera den.

Jag vill, herr talman, konstatera att de här frågorna sannolikt är svårare än några andra vi har ställts inför under 1970-talet. Enklast skulle det naturligtvis ha varit att ducka och skjuta besluten på framtiden. Men det går inte, främst därför att planeringen på detta område av rent fysiska skäl måste vara långsiktig. Vi är medvetna om frågornas komplexitet och behovet av ytterligare forskning och ytterligare utredningar av t. ex. kärnkraftens säkerhet. Vår attityd är flexibel. Skulle vi finna luckor i våra resonemang om säkerheten, är vi beredda att omvärdera vår inställning till energipolitiken, och främst kärnkraftsprogrammet. Det blir då en omvärdering av vår inställning till hela programmet – inte en avvägning till förmån för 11 aggregat i stället för 13. Skillnaden mellan 11 och 13 aggregat är ju högst marginell i sammanhanget.

Det är dock min förhoppning att bl. a. Aka-utredningens betänkande skall klara ut en del av frågetecknen på detta område och att vi skall kunna arbeta vidare för att göra kärnkraftsproduktionen ännu säkrare för framtiden.

Även om det finns mycket som skiljer i bedömningarna av just kärnkraften är det, menar jag, väldigt mycket som förenar partierna i synen i övrigt. Inte minst gäller detta den borgerliga oppositionen, där enigheten är stor om behovet av ökat energisparande och forskning kring alternativa energikällor. Vi är för vår del beredda att gå långt för att verkligen åstadkomma något på dessa områden.

Jag vill också understryka att vi inte är bundna längre än till 1978. Efter utvärdering av olika sparåtgärders effekt, forskningsprogrammets resultat samt allmänt det vidgade erfarenhetsunderlag som driften av kärnkraftverken ger är det riksdagens uppgift våren 1978 att bestämma om det fortsatta energiprogrammet. Förhoppningsvis har vi då möjligheter att mera handfast lägga upp ett sparprogram. Då vet vi bl. a. hur dagens subventioner har verkat. Förhoppningsvis vet vi då också mer om alternativa energikällor. Huvudargumentet mot att basera en del av 1980-talets energibalans på vissa mängder vindkraft och solenergi är inte något ointresse för dessa energislag, utan enbart att vi i dag vet alldeles för litet såväl om möjligheterna att på detta sätt producera energi som om kostnaderna för det.

När det gäller kärnkraften vet vi om två år betydligt mer om såväl den dagliga driften av aggregaten som de olika frågor som rests angående bränslecykeln. Finner vi då att säkerheten inte är tillfredsställande, är naturligtvis alla partier beredda att ompröva sin inställning. Det är ingen ansvarig politiker, inget ansvarigt parti här i landet som medvetet vill gå ut och spela hasard med väljarna och framtiden. Men min förhoppning är alltså att säkerhetsanalysen skall styrka oss i vår uppfattning att det är rimligt att fullfölja den begränsade utbyggnad som beslutats.

Till sist hoppas jag att den fortsatta diskussionen skall kunna bli mer avspänd och framför allt mer nyanserad än den vi hittills bevittnat. Överord och överdrifter har både motståndare till och anhängare av kärn-

kraften gjort sig skyldiga till. Från moderaternas sida skall vi göra vad vi kan för att medverka till större sans och balans i debatten – inte primärt för att det skulle gynna oss utan främst därför att denna viktiga fråga bäst gagnas av saklighet.

Under detta anförande övertog herr andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr FÄLLDIN (c) kort genmäle:

Herr talman! Det är alldeles riktigt att man via forskningsreaktorer kan komma åt den teknik som krävs för att tillverka atombomber. Men det är väl ingen ursäkt för att fortsätta det svenska kärnkraftsprogrammet. Jag vill ställa en motfråga, herr Wijkman: När någonsin skulle vi ha större framgång i den internationella opinionsbildningen än om vi vore beredda att ta steget fullt ut på hemmaplan?

Det krävs framgång i detta arbete för att människor på denna jord skall kunna leva någotsånär i trygghet med tanke på den våldsamma plutoniumproduktion som blir en följd av kärnkraftsprogrammet.

OECD har undersökt om det med hänsyn till tillgången på uran är möjligt att klara en kärnkraftsproduktion utan att gå över till brytreaktorn. Detta organ, som får anses ha den största och bästa överblicken över detta område, har kommit till slutsatsen att det krävs en övergång till brytreaktorn med alla dess risker. Den kan hamna i en okontrollerad utveckling, och riskerna vid själva reaktorn är av en helt annan natur än för lättvattenreaktorerna. Det fasansfulla är att vi kan tvingas gå över till denna reaktorform, därför att man har baserat så mycket av elkraftsproduktionen på just kärnkraft.

Tre tekniker vid General Electric, som har arbetat med kärnkraften som tekniker och forskare, som har gått in i jobbet med entusiasm – det beskriver de också – och sett detta som den nya och renaste möjligheten för energiförsörjningen, som har levat på hoppet och tyckt att de gjort framsteg, kommer slutligen till en punkt där de upplever att problemen hopar sig. De har erfarenhet från 69 anläggningar i Amerika och 29, tror jag det är, utanför Amerika som de har varit med om att bygga. De säger: "Av omtanke om våra barn och kommande generationer varken vågar eller vill vi delta i detta arbete i fortsättningen. Vi vill inte ta ansvaret för detta."

Vilken expertis i Sverige kan motsäga deras erfarenheter?

Herr WIJLMAN (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag skulle tippa att man kan plocka fram mellan 15 000 och 20 000 kärnkraftstekniker och experter i världen. Det är klart att det finns experter som har hoppat av här i Sverige, i USA, i Frankrike och i Västtyskland. Men de är väldigt få i jämförelse med dem som jobbar kvar. Det kan man ha olika teorier om, men jag tror att det är farligt att plocka fram enstaka uttalanden från vissa experter och ställa

dem mot den trots allt överväldigande majoritet av experter som har en annan och mera optimistisk bedömning av denna teknik. Det är farligt att svänga sig med den typen av uttalanden, därför att de så lätt blir tillspetsade och vi ingenting vet om bakgrunden. Men jag säger som förut: Vi kommer med den största noggrannhet att följa säkerhetsarbetet, och vi kommer inte att gå vidare om vi inte tycker att det finns en rimlig säkerhet. Den tycker vi finns i dag.

Det är, herr Fälldin, föga meningsfullt att diskutera bridreaktorn i dag. Det är ungefär som om vi skulle diskutera fusionsreaktorn, Bo Lehnerts projekt, eller solenergens möjligheter i början på nästa sekel. Vi vet alldeles för litet om den tekniken. Om vi är överens om bedömningen att vi skall försöka plana ut energikonsumtionens ökningstakt i slutet på 1980-talet kommer vi vid den tidpunkten i en situation där vi alla – även ni – har ungefär samma problem förutsatt att ingenting drastiskt händer under tiden.

Jag menar att man inte kan hävda att riskerna för kärnvapenspridning ökar i världen på grund av den kommersiella kärnkraftstekniken, när det redan i dag i land efter land finns flera andra framtagna sätt att tillverka dessa ohyggliga vapen och när de sätten är billigare, enklare och dessutom "säkrare" om man vill få fram en bomb med effekt. Att gå vägen över civil kärnkraft och plutonium är utomordentligt dyrbart, krångligt och osäkert – man vet inte vad man får för vapen. Därför är detta en hårddragning av debatten.

I övrigt är vi uppenbarligen helt överens om att vi måste slå vakt om NPT-avtalet och arbeta vidare på att öka kontrollen.

Herr FÄLLDIN (c) kort genmäle:

Herr talman! Herr Wijkman säger att det skulle vara fel att åberopa experter som varnar för kärnkraften – det finns några få sådana. Men vad är det som karakteriserar de senaste 20 åren? Vem i denna kammare kan peka på experter av facket som 1960, 1965 eller 1970 steg upp och sade: "Det här tror jag inte längre på." I början av detta utvecklingskede trodde alla som var involverade i denna forskning och utveckling på att det var möjligt att använda kärnkraften. Vad som karakteriserar de senaste åren är att vi får allt fler exempel på att folk av facket säger: "Nu tror vi inte längre på detta. Jag vill inte vara med om att lägga detta ok på kommande generationers axlar."

Det är den utvecklingen som är intressant. Vi har anledning att mer ta fasta på den än på det förhållandet att andra säger att vi har 10–20 år på oss – först då behöver vi ha löst denna fråga. Det är verkligen att spela hög hasard att erkänna att problemet inte är löst i dag men säga: "Låt oss tro att forskarna klarar detta åt oss på 10–15 år." Om forskarna inte klarar detta – och här kan jag ge exempel på forskare som finner det allt omöjligare – vad gör vi då? Det är då vi är slavar under detta system, detta ok som vi inte bör lägga på oss själva och som vi inte har rätt att lägga på kommande generationer.

Onsdagen den
28 april 1976

*Energhushållning-
en, m. m.*

Sambandet mellan kärnkraft och atombomber är otvetydigt. Förut-
sättningarna att producera egna atombomber ökar i takt med att man
börjar med civil kärnkraftsproduktion. Det är också ostridigt. Om det icke
vore så, varför skulle då den svenska regeringen och, såvitt jag vet, fö-
reträdare för moderata samlingspartiet vara med och försöka hitta former
för att minska möjligheterna av en övergång till kärnvapenproduktion
om man börjar med elkraftsproduktion med kärnkraft? Alla ansträng-
ningar går ju ut på detta. Såväl statsministern som utrikesministern har
konstaterat att Sverige ser detta som en viktig uppgift och till den stånd-
punkten har moderaterna anslutit sig. Varför då försöka förringa detta
samband i dag?

Det bästa sättet att nå framgång i internationell opinionsbildning för
svensk del i denna mycket viktiga fråga – i långa stycken är det en
ödesfråga – är att vi har det ordnat så här hemma att vi kan säga: Det
har vi gjort, och den vägen är möjlig att gå.

Herr WIJKMAN (m) kort genmäle:

Herr talman! Det är klart att det rent teoretiskt finns ett samband
mellan all nukleär verksamhet och kärnvapen. Vad jag pekade på var
de praktiska konsekvenserna. Orsaken till att regeringen med vårt stöd
och även med ert stöd har gått fram på den här linjen är att man icke
bör undandra någon del av bränslecykeln internationell kontroll och att
man icke skall acceptera att uppabetningsanläggningar och den speciella
tekniken exporteras. Så länge icke uppabetningstekniken exporteras –
den är i dag föga känd utanför stormakterna – till smånationer, anser
jag det vara hypotetiskt att diskutera ett samband mellan civil kärn-
kraftsproduktion och kärnvapen. Det är betydligt enklare för en stat som
vill skaffa sig kärnvapen att gå via forskningsreaktorer eller en sofistikerad
anrikningsmetod.

Detta är naturligtvis mycket tekniskt, men jag tror att Aka-utredning-
ens betänkande om någon vecka kommer att bena upp det här problemet
och klargöra sammanhangen.

Jag har inte försökt förringa det här problemet, utan jag försöker bara
klara ut att det kan diskuteras på olika nivåer. Även om vi sade nej
till civil kärnkraftsproduktion, så skulle vi ha precis lika stora problem
att åstadkomma kontroll när det gäller icke-spridnings-avtalet. Det finns
nämligen redan en annan teknik att tillgå i ett tjugotal länder.

Jag har inte sagt att det är fel att åberopa experter, men det är föga
meningsfullt att jag kommer här med en lunta med 2 000 namnunder-
skrifter och herr Fälldin med en annan lunta med något färre namn-
underskrifter. Vi måste bygga på våra egna värderingar och analyser.
Jag upprepar att om det uppstår ett läge där vi moderater finner att
våra säkerhetsresonemang inte håller, så är vi självfallet beredda att om-
pröva vår ställning. Flexibiliteten måste alltid finnas kvar.

Herr statsministern PALME:

Herr talman! Det är nu knappt ett år sedan riksdagen med stor majoritet antog regeringens förslag till ny energipolitik. Den svenska energipolitiken har väckt stor internationell uppmärksamhet både på grund av sättet att utarbeta förslaget efter en bred demokratisk debatt och på grund av att den innebär ett konsekvent försök att utforma ett fast och medelfristigt program för energipolitiken. Nyckelordet i energipolitiken är och förblir *hushållning*.

Från en ökningstakt om 4,6 % per år är målet att ökningstakten för energiförbrukningen skall skäras ner till i genomsnitt 2 % per år till 1985 och till en stabil energiförbrukning omkring 1990. En så djärv målsättning för hushållningen med energi har inget annat land vågat ställa upp. Det har inte alltid uppmärksammats i debatten att det är på den punkten som de stora svårigheterna kommer att möta när man skall förverkliga riksdagens energibeslut.

För att genomföra denna politik för energihushållning har på två år över 1 000 milj. kr. anslagits i statliga lån och bidrag till energibesparande åtgärder i bl. a. bostäder och näringsliv. Regeringens förslag om ytterligare över 400 milj. kr. behandlas i dag av riksdagen.

Därutöver har ett program om över 360 milj. kr. på tre år till forskning och utveckling antagits av riksdagen. Hälften av denna summa går till forskning inriktad på sparande och effektivare energianvändning.

Energisparkommittén följer noga utvecklingen av energikonsumtionen. Den har undersökt möjligheterna att införa direkta restriktioner och förbud mot energianvändning och svarar för att energisparandet hålls levande i debatten.

Utredningar pågår om kommunal energiplanering, energibeskattningen, energianvändningen inom processindustrierna m. m. Reglerna för bostadslån och byggnadsstadgan har ändrats med hänsyn till behovet av energisparande. Utbildning och rådgivning bedrivs genom statens industriverk för att minska energiförbrukningen vid ventilation, uppvärmning m. m.

Detta innebär ett medvetet försök att styra över hela vårt samhälle till en ökad varsamhet med våra energitillgångar. I och för sig var det en stor framgång i fjol att vi fick en enig riksdag bakom den målsättningen, men ibland söker man göra gällande att vi nästan utan svårigheter och nästan automatiskt skulle förverkliga målsättningen och t. o. m. överträffa den genom en ännu lägre energiförbrukning än enligt planen. Risken är i själva verket att vi kommer att få kraftiga avvikelser uppåt till en högre energiförbrukning speciellt när det gäller elförbrukning. Det framgår när man studerar statistiken över energiförbrukningen i år. Det är en väldigt kraftig ökning av hushållens användning av elkraft. Herr Wijkman var så uppriktig att han sade att där ligger bl. a. det ökade småhusbyggandet som orsak. Vill man ha mycket småhus innebär det ett högre uttag av energi, framför allt på elkraftsidan med hänsyn till den på många sätt fördelaktiga elvärmen.

Onsdagen den
28 april 1976

*Energiushållning-
en, m. m.*

Det finns alltså naturliga sparinsatser, men sedan kommer man till fältet för restriktioner som innebär påfrestningar för enskilda människor och då blir det tal om byråkrati och annat. Konjunkturuppgången kan alldeles uppenbart komma att medföra en kraftig ökning av energianvändningen, men det finns en gräns för hur långt man kan driva återhållsamheten med förbrukningen på kort sikt utan allvarliga skadeverkningar för vår samhällsutveckling. Vi måste ta ansvar för våra grundläggande sociala mål om arbete åt alla, social trygghet och fortsatt utjämning. Vi måste ta till vara våra produktionsresurser så att vi kan förbättra arbetsmiljön, förkorta arbetstiden och bygga ut barnomsorg, åldersvård, utbildning. Därför måste vi fullfölja en energipolitik som medger en fortsatt industriell utveckling i vårt land.

När centerpartiet skall kritisera riksdagsmajoritetens inställning så avslöjar man genom valet av argument ofta svagheten i sin position. Man uppehåller sig väldigt mycket vid ökningen i den totala energiförbrukningen, men man undviker så långt man kan nyckelfrågan i sammanhanget, nämligen behovet av elektrisk kraft. Även här visar regeringens och riksdagsmajoritetens förslag återhållsamhet. Elkraftbehovet beräknas stiga med 6 % per år till 1985 mot 7-8 % årligen tidigare. Längre har vi inte kunnat pressa kalkylerna utan att riskera skadeverkningar för sysselsättning och välfärd.

Dessa två grundläggande förhållanden som Fordstudier och andra visat har ibland inte uppmärksammats.

1. Vill man åstadkomma en nedgång av energiförbrukningens ökningstakt totalt sett och uppnå en utplaning måste man ta tid på sig och ha en ganska lång bromssträcka. När vi angett en 15-årig bromssträcka är det en ganska kort period med hänsyn till de internationella utredningar som gjorts.

2. Inom ramen för den totala energiförbrukningen ligger trycket starkare på elkraften, för industrins skull men också för hushållens skull. Även inom en stabil total energiförbrukning kan det beräknas ske en viss ökning av elkraftsförbrukningen.

Då säger centern att det går att spara ännu mer. Nu är det på det sättet att man frågade alla tänkbara instanser om deras mening, och de kalkyler centern gjort har inte fått stöd någonstans, vad jag kunnat se. Avgörande är att insatserna av elkraft per sysselsatt inom svensk industri har ökat så länge vi haft ett industrisamhälle och den tendensen fortsätter alltjämt. Det finns inte någon representant för industrin som ställt upp för centerns kalkyler när det gäller elförbrukningen. Jag menar nu inte att man skall godta allt som industrins representanter säger, de kan arbeta utifrån sina egna intressen. Ofta har deras kalkyler legat mycket högre än de som regeringen ställer sig bakom. Men om man inte någonstans inom hela denna industrivärld kan finna ett stöd för centerns planer måste det betyda någonting.

Det finns inte heller något stöd från fackligt håll. Det är ingen slump när Bert Lundin, Metallarbetareförbundets ordförande, säger att det är

en avgörande fråga för oss att det finns en rimlig tillgång på energi för det är våra medlemmars sysselsättning det gäller.

Nu begär jag inte att herr Fälldin skall ta så stor hänsyn till vad fackföreningsrörelsen säger och det har han inte heller gjort. Man kunde tänka sig att han tog mer hänsyn till vad jordbrukets företrädare säger. Producentkooperationen vet ju att en av våra mest energislukande och elkraftsberoende näringar i dag är det mycket rationella svenska jordbruket; för sin drift, för sin produktion av konstgödsel och mycket annat. När högste chefen för bondekooperationen i Sverige direktör Harald Häkansson tillfrågades i en tidning om bondekooperationen kunde ställa upp på den 1 % i ökningstakt för den totala energiproduktionen som centern ville vara med om svarade han: Jag kan inte se var vi skulle kunna dra ner vår ökning av energikonsumtionen utan att det skulle gå ut över produktionen eller komforten på landsbygden. Det är klart att om man skall nå speciella mål får man göra ingrepp på olika sätt i produktionen och i boendeförhållandena. Man får väl återgå till fyrstickor på landsbygden i så fall.

Jag har inte använt så drastiska uttryckssätt. Men alla de parter som är inblandade – industrin, arbetarna och tjänstemännen, jordbruket – avvisar hela det resonemang om möjligheten att drastiskt uppnå besparingar i elkraftsproduktionen som centern bygger sin energipolitik på. Vårt elkraftsbehov, dokumenterat av hela den expertkår vi har och bevakat av olika instanser, organisationer och av riksdagsmajoriteten, måste på något sätt tillgodoses.

Vi valde en försiktig utbyggnad av vattenkraften för att kunna spara bl. a. de fyra orörda Norrlandsälvarna. Vi satsade på en expansion av mottrycksutbyggnad och användning av spillvärme. På lång sikt kan naturligtvis nya energikällor komma i bruk: solen, vinden, fusionskraften och allt möjligt annat som diskuteras. Men tal om nya energikällor löser oss inte från problemet att klara de närmaste tio årens elkraftsbehov, den period för vilken riksdagen tvingats att ta en mera preciserad ställning. Då återstår i den praktiska verkligheten bara två möjligheter: utbyggnad av oljekondenskraftverk eller utbyggnad av kärnkraft.

I båda fallen är det naturligtvis fråga om allvarliga miljöproblem och säkerhetsfrågor. Många varningssignaler kommer nu om att oljans miljörisker blir värre. Insikterna om de fossila bränslenas miljöeffekter är till stor del resultatet av de allra senaste årens forskning.

De fossila bränslena innehåller alla svavel, vilket medför utsläpp av svaveldioxid, och svavelutsläppen är orsaken till vårt kanske största akuta miljöproblem, nämligen försurningen av mark och vatten. Problemet med svavelutsläppen måste angripas på bred front, nationellt och internationellt. Det tillhör våra verkligt stora samhällsproblem. Dessutom är svavlet inte det enda problemet. Vid förbränningen bildas kväveoxider, stoft, tungmetaller, kolväteföreningar och koldioxid. Dessa ämnen kan genom kemiska reaktioner i luften omvandlas till andra skademedel. Kvävedioxiderna utgör ett hot mot ozonskiktet runt jorden som är vårt skydd

Onsdagen den
28 april 1976

*Energiushållning-
en, m. m.*

mot den ultraviolettera strålningen. Det har också framkommit helt nya forskningsresultat som tyder på att kväveföreningar kan ombildas till s. k. nitrosaminer. I staten Baltimore, som har den högsta cancerfrekvensen i USA, har man nyligen påvisat nitrosaminer i luften.

Kolväteföreningarna är också cancerogena. Det bildas bl. a. s. k. polyaromatiska kolväten som anses vara cancerframkallande. Detsamma gäller tungmetallerna, t. ex. nickel.

Koldioxidutsläppen utgör troligen det allvarligaste miljöhotet på lång sikt. Koldioxiden behöver tusentals år för att brytas ner. Den samlas i atmosfären, och med nuvarande ökningstakt fördubblas koldioxidhalten på 50 år. Detta kan påverka jordens klimat så att förutsättningen för mänskligt liv allvarligt försämras.

Ingen förnekar att även kärnkraften innebär risker. Riksdagens energibeslut våren 1975 var därför ett av de mest väl förberedda och genomarbetade som någonsin fattats. Ett tiotal utredningar hade satts in för att klargöra kärnkraftens säkerhetsproblem. Regeringen gjorde vad som stod i dess makt för att få del av internationella och inhemska erfarenheter, utredningar och forskning beträffande kärnkraften. Vår bedömning blev att kärnkraftens olika miljö- och säkerhetsproblem är lösta på ett tillfredsställande sätt och att utsikterna är mycket goda att komma till rätta även med de praktiska problem som återstår beträffande t. ex. avfallshantering. Ingenting tyder i dag på att våra bedömningar har varit felaktiga.

Jag vill understryka att svenska myndigheter alltsedan 1956 gått fram med stor försiktighet och varit uppmärksamma på den debatt i säkerhetsfrågor som pågått bl. a. i USA. Därför har vi sluppit många av de omställningar som utvecklingen i USA medfört. Herr Färdin ger myndigheterna gliringar, men de har trots allt varit duktiga. Vi kommer att fortsätta att följa säkerhetsproblemen ytterligt noga. Men slutsatsen av dessa utomordentligt noggranna utredningar, avvägningar och bedömningar blev att vi kunde tillåta en försiktig utbyggnad av kärnkraften med totalt 13 reaktorer till 1985. Det är en mycket avvaktande inställning jämfört med andra länder, där man – trots egna resurser i form av olja och kol – satsar på en snabb utbyggnad av kärnkraften. I en del fall skär man ned utbyggnadsplanerna. Redan i mitt tal i Sundsvall sade jag att man omedelbart efter oljekrisen gjorde upp planer på en så oerhört stor utbyggnad av kärnkraften att planerna från början föreföll orealistiska. Man dämpar sig väl nu.

Det bör kanske tilläggas att vår bedömning att oljans miljö- och säkerhetsproblem är värre än kärnkraftens stöds av en överväldigande majoritet av de vetenskapsmän i världen som är verksamma på området.

Hittills har fem kärnkraftsreaktorer tagits i drift. Flertalet befinner sig fortfarande under inkörning och går ännu inte för full effekt. Trots detta har kärnkraften givit ett avsevärt tillskott till landets energiproduktion. Under 1975 svarade kärnkraften för 15 % av hela försörjningen med elkraft. Den andelen har sedan dess ökat. Det motsvarar betydligt mer

Onsdagen den
28 april 1976

*Energihushållning-
en, m. m.*

än hälften av elförbrukningen i landets alla hushåll eller i 30 städer av Sundsvalls storlek, för att ta ett exempel.

Skulle vi i stället för kärnkraft ha varit tvungna att använda olja för att producera elkraft, skulle oljeimporten ha behövt ökas med nära tre miljoner kubikmeter till en kostnad av ca 1 miljard kronor. Vid förbränningen skulle omkring 90 000 ton svaveldioxid, nio miljoner ton koldioxid och 150 ton tungmetaller ha bildats. Det faktum att vi har haft dessa fem reaktorer i drift har således inneburit en stor ekonomisk vinst och en stor miljövinst för det svenska folkhushållet.

Jag undrar om inte också herr Fälldin måste instämma i detta. Dessa fem kärnkraftsreaktorer har arbetat bra. De har svarat för 15 % av elkraftsförsörjningen. De har inte orsakat några skador. Vi har sluppit betala en miljard kronor av vår valutareserv. Vi har sluppit 90 000 ton svaveldioxid, nio miljoner ton koldioxid och 150 ton tungmetaller. Det var en stor fördel att vi hade kärnkraften under 1975. Det måste väl även herr Fälldin utifrån sina egna utgångspunkter gå med på.

Det är naturligtvis helt i sin ordning att andra partier söker utforma en alternativ energipolitik. Centern vill sålunda stoppa utbyggnaden av både oljekraft och kärnkraft. Den helt avgörande svagheten objektivt sett med centerns alternativ är att man söker förneka att dess energipolitik har några som helst konsekvenser för sysselsättning och välfärd. Om centern och dess ledning sagt att vi anser riskerna och säkerhetsproblemen vara så stora att vi bestämt motsätter oss en utbyggnad av kärnkraft- och oljekraftverk och är beredda att ta de ofrånkomliga konsekvenserna för produktion, sysselsättning och välfärd, hade man haft en begriplig och moraliskt hållbar ståndpunkt. Det finns ju enskilda människor som har den inställningen och säger precis så, och för dem hyser jag respekt. De är beredda att ta uppoffringen för samhället. Men centern har valt att helt förneka problemet. Man söker ge sken av att centerns alternativ och politik i själva verket skulle innebära snabbare produktionsutveckling, högre sysselsättning, högre materiell levnadsstandard och högre välfärd i det svenska samhället. Det strider så uppenbart mot sunda förnuftet att det på ett förödande sätt drabbar trovärdigheten i centerns energipolitik. Det kan jag verkligen betyga med utgångspunkt i människornas reaktioner i det svenska samhället.

Jag skall inte åter ta upp i detalj de beräkningar som finns om konsekvenserna för sysselsättningen och standardutvecklingen, de kapitalförluster som uppkommer och allt det andra. Det har industriministern redan gjort. Det mildaste alternativet är att man skulle fortsätta att köra de fem aggregat som redan är i drift och bygga ut oljekraften så långt det över huvud taget är möjligt. Då skulle man få en oförändrad elproduktion jämförd med riksdagsbeslutet och långtidsutredningen. Då skulle man kunna nå den sysselsättningsnivå som långtidsutredningen räknade med för 1980. Däremot skulle man inte kunna förverkliga några luftiga löften om kraftigt ökad sysselsättning. Kapitalförlusten skulle bli 10 miljarder kronor, oljeimporten skulle öka kraftigt från de oljeprodu-

Onsdagen den
28 april 1976

*Energihushållning-
en, m. m.*

cerande länderna, vi skulle få en försämrad bytesbalans, fördyrad elförsörjning och försämrad miljö. Vi skulle då dessutom kunna notera att centern dels skulle bryta sitt löfte om att avveckla kärnkraften, dels sitt löfte om att inte öka oljeförbränningen. Det var det mildaste alternativet, men det finns andra som jag inte här skall redogöra för.

Centern har krävt en avvecklingsplan men sagt att den inte skall sättas i verket om kärnkraftens säkerhetsproblem kan lösas. Men när man lyssnade på herr Fälldin i dag så fick man klart för sig att dessa problem är olösliga, för så många problem går inte att lösa på ett par år.

När det läggs fram en avvecklingsplan, som den som herr Fälldin själv har begärt, så har den kanske sina brister. Men från centern svarar man uteslutande med smädelser och kastar glåpord mot dem som har gjort beräkningarna. Man borde känna ett stort ansvar och säga: Så här blir det i stället, de här konsekvenserna får den av oss önskade avvecklingen av de fem kärnkraftverken. Men det gör man inte, och det är enligt min mening en stor svaghet.

Jag har mött många människor som känner oro för kärnkraften och dess säkerhetsproblem. För detta kan jag ha stor förståelse. Men jag har ännu inte mött en enda människa som tror på centerns försäkringar att man skall stoppa kärnkraften och låta bli att bygga ut oljekraften, men ändå öka sysselsättning, produktion och välfärd snabbare än vad riksdagsmajoriteten skulle förmå eller ens lika snabbt.

Ett nyckelord i fjolårets regeringsförslag var ordet handlingsfrihet. Beslutet skulle ge utrymme för största möjliga handlingsfrihet inför nästa energibeslut 1978. Herr Fälldin hade vänligheten att läsa upp vad jag sade i Sundsvall och som jag upprepar i energipropositionen, och jag står fast vid vartenda ord. Vi avstod från att föreslå långsiktiga bindningar genom att öppna nya platser för kärnkraftstationer eller oljeeldade kondenskraftstationer eller att föreslå anläggningar för upparbetning, anrikning och avfallslagring för kärnkraftsbränsle. Vi avstod från beslut om att bygga ut någon av de stora orörda norrlandsälvarna. Vi menade att vi 1978, när vi åter skall ta ställning till energipolitiken, bör ha en klarare uppfattning om kärnkraftens säkerhetsfrågor, bättre erfarenheter av energisparandets och de alternativa energikällornas möjligheter, bättre bedömningsunderlag beträffande återstående vattenkraftutbyggnad m. m. Jag kan där vitsorda vikten av herr Fälldins synpunkter, vilka jag inte har något att invända mot.

Men man måste vara nästan besatt av mycket ond vilja för att tolka detta därhän att vi skulle undgå varje form av bindning ens för en näraliggande framtid. Anläggningar för elkraftproduktionen kräver en tid på 9-10 år för planering och utbyggnad. För den tiden måste man binda sig, det finns ingen annan möjlighet.

För elkraftutbyggnaden fram till 1985 måste vi således fatta beslut redan nu. Hur elkraftproduktionen därefter skall sammansättas kan vi däremot skjuta på framtiden och därmed bevara handlingsfriheten.

I min inledning till energipropositionen gav jag på den här punkten

Onsdagen den
28 april 1976

*Energihushållning-
en, m. m.*

ett entydigt och ärligt besked. Så här skrev jag och så här sade jag i Sundsvall:

”För att inte framtida generationer skall bli ett energisystems fångar måste dagens energiplanering inriktas på att bevara ett stort mått av handlingsfrihet. Häri ligger emellertid ett dilemma. Det är inte möjligt att bevara en mer eller mindre fullständig handlingsfrihet inför framtida beslut. Det skulle göra oss oförmögna att gripa oss an med de näraliggande problem som med nödvändighet måste bemästras. Handlingsfrihet skulle bli liktydigt med handlingsförklamation. Vi tvingas därför fatta beslut som i någon utsträckning binder oss för framtiden. Men de skall samtidigt utformas så att vägarna hålls öppna även vid kommande beslut.” Sedan redovisade jag exakt vad detta innebär. Det finns icke ett ord av detta som jag behöver eller vill ändra i dag.

Vi har ett ansvar för att klara energiförsörjningen i vårt land fram till 1985, med den teknik som vi känner och med den kunskap som vi har om säkerhetsproblemen. Tio års planering måste man göra, men vi skall underlåta att utforma programmet på ett sätt som binder oss för framtiden därefter, för då kommer vi att ha ett rikare spelrum av möjligheter, bättre kunskaper osv.

Herr Fälldin säger att vi plötsligt har kastat hela handlingsfrihetstanken över bord och att vi har förändrat oss jämfört med för ett år sedan. Detta är ett påstående som jag skulle behöva använda mycket hårda uttryck för att bemöta på det sätt som det förtjänar. Men jag skall låta bli det. Om vi emellertid skall kunna föra en någorlunda ren debatt om de här tingen – och det eftersträvar jag – bör man iaktta vissa minimikrav på hederlighet.

Nu konstaterar jag att det finns en bred riksdagsmajoritet av moderater, socialdemokrater och folkpartister. Folkpartiet är i själva verket i grunden överens med hela riksdagsmajoriteten. Det är en marginell fråga om man skall ha elva eller tretton verk. Den här skillnaden på två verk gäller perioden 1982–1985. Man hade valmöjlighet och kunde ta elva verk. Man beslöt sig för att ta även de övriga två. Det är därför kanske inte särskilt modigt när folkpartiet försöker ge sken av att representera något annat. I själva verket representerar man i allt väsentligt riksdagsmajoriteten – och får ta konsekvenserna av detta.

Nu har vi i flera år diskuterat energipolitiken. Partierna har fastställt sina ståndpunkter, vi har röstat och fattat beslut i Sveriges riksdag. Vi vet var vi står. Men i en sakdebatt är det nu ofrånkomligen nödvändigt att jag inför ytterligare ett element.

Vi står inför ett allmänt val. De borgerliga partierna har med olika grad av entusiasm förklarat att de vill bilda en gemensam borgerlig regering om de får väljarnas förtroende – och det vill de ju ha. Men då har ju väljarna en självklar rätt att begära besked om vilken energipolitik en borgerlig regering skulle föra. Detta besked måste de få före valet.

Centerpartiet har förklarat att energipolitiken är dagens viktigaste politiska fråga – en ödesfråga, sade herr Fälldin nyss. Det har i och för

Onsdagen den
28 april 1976

*Energiushållning-
en, m. m.*

sig inte varit lätt att få besked från centerpartiet var partiet står i energipolitiken. Det har minsann förekommit många olika bud. När det gäller kärnkraften har vi emellertid fått ett besked som jag förutsätter att man står för.

Centerpartiet har förklarat:

För det första: De tre kärnkraftsaggregat som börjat projekteras skall aldrig börja byggas.

För det andra: Fem kärnreaktorer är under byggnad. Denna utbyggnad skall stoppas så fort kontrakten med leverantörer och entreprenörer har annullerats.

För det tredje: De fem som nu är i gång skall avvecklas enligt en särskild beredskapsplan.

För det fjärde: Centern har förklarat att man icke går med på att den kärnkraft som bortfaller kan ersättas med oljekraft.

För det femte: Centern har förklarat att de andra borgerliga partierna måste acceptera denna centerns energipolitik som en helt avgörande förutsättning för centerns medverkan i en eventuell borgerlig regering.

Jag behöver icke än en gång understryka att jag anser denna centerns energipolitik orealistisk och en fara för sysselsättning och välfärd i vårt land. Men jag betvivlar inte att den återspeglar centerns ärliga uppfattning. Jag är alltså beredd att härvidlag ta herr Fälldin och centerpartiet på orden. Det har framför allt från borgerligt håll framförts att centerns position skulle vara rent valtaktiskt betingad. Centern skulle ha uppgiften att försöka vinna röster från kärnkraftsmotståndare. De andra borgerliga partierna skulle försöka vinna röster bland kärnkraftsanhängare. Därigenom skulle man kunna skapa en borgerlig majoritet i riksdagen. Därefter skulle centerpartiet frångå sin ståndpunkt och kärnkraftsutbyggnaden fortsätta ungefär som förut – kanske med litet ackompanjerande utredningar.

Det är inte svårt – om man går omkring – att finna borgerliga talesmän som framställer centerpartiet som ett säreget parti som inte håller så hårt på sina uppfattningar när det verkligen gäller. Man brukar hänvisa till en känd bondeförbundare, som en gång framhöll att han inte ändrat sin ståndpunkt men väl sin röstning. Precis likadant kommer centern att göra när det gäller kärnkraften, säger och antyder man.

Det ligger litet av föraktfullhet i de här resonemangen. Man uttolkar gärna vad centern egentligen menar. Men jag tror uppriktigt sagt inte att centerns ledning tänker på det sättet. Jag tror faktiskt att den hederligt omfattar sin, enligt min mening, felaktiga ståndpunkt.

Dessutom ligger det i det politiska livets dynamik att ett politiskt parti inte plötsligt efter ett val kan ändra uppfattning i en fråga som man själv före valet betecknat som en ödesfråga och i vilken man preciserat sina ståndpunkter. Före valet kan centern ändra uppfattning och komma på, enligt min mening, bättre tankar. Men den uppfattning som man går till val på, den måste man hålla fast vid efter valet. Annars sviker man helt sina väljare och sina stämmobeslut. Det torde knappast gå

att hålla ihop partiet under sådana förhållanden. Det är inte mitt bekymmer, men jag förutsätter att man har en viss elementär självbevaringsdrift inom det här partiet.

Så som centerpartiet självt har valt att spela upp frågan – och så som herr Fälldin valde att spela upp frågan i dag med så mycket han förmådde av full orkester – är det fullt naturligt att herr Fälldin inte har möjlighet att lämna en glugg öppen för förhandlingar med de andra borgerliga partierna. Han har av sin egen uppläggning tvingats att ställa ultimativa krav på de andra borgerliga partierna, vilket i och för sig är rätt unikt i vår parlamentariska historia. Men där står vi. Skulden för en eventuellt utebliven borgerlig regeringssamverkan eller regeringsbildning lägger han på dem. Det är naturligt utifrån hans utgångspunkter. Vi måste i detta hus acceptera denna inställning som ett politiskt faktum.

Vi har haft vår prövning, och vi har intagit vår ståndpunkt och fattat vårt beslut. Herr Fälldin och centern har haft sin prövning, intagit sin ståndpunkt och fattat sitt beslut. Den sanningens minut jag talar om inträder i dag framför allt för de båda andra borgerliga partierna. Jag vill då ställa en fråga. Det är en händelse som ser ut som en tanke att i denna ödesfråga herrar Ahlmark och Bohman hållit sig sorgfälligt borta från kammaren. De kanske dyker upp, för den fråga jag ställer till dem nu är svår, men den är nödvändig och ofrånkomlig i vårt parlamentariska och politiska liv: Är ni beredda att acceptera centerns krav på en avveckling av kärnkraftverk i drift, på stopp för pågående byggen så fort kontrakten annullerats, på stopp för projekteringen av de reaktorer som ännu inte börjat byggas?

Den tid är förbi, då man på borgerligt håll kunnat hänvisa till förhandlingar efter ett eventuellt – mot förmodan – för dem gynnsamt valutslag. Den tiden är förbi då man kunde använda glidande formuleringar och försök att undfly frågan. Tiden har kommit för ett rakt och klart besked. Är ni inom moderaterna och folkpartiet beredda att acceptera centerns krav? Det är den typ av fråga som måste besvaras med ett enkelt ja eller nej. Det kräver väljarna.

Herr FÄLLDIN (c) kort genmäle:

Herr talman! I och för sig är det önskvärt att vi tidsmässigt hade haft likvärdiga debattförutsättningar. Jag får finna mig i att bara ha några få minuter till förfogande.

Det är riktigt att vi haft en rätt kraftig ökning av elenergiförbrukningen i år, och det är just detta som ytterligare stärker skälen att vidta åtgärder. Kommer ni att införa de nya byggnormerna? Kommer ni att satsa på den sanering i äldre hus som tekniska högskolan pekat på? Kommer ni att medge utnyttjandet av värmepunkten, dvs. av jordvärmen på 1 1/2 m djup, varmed man reducerar elenergiebehovet i huset till under en tredjedel enligt utförda prov?

Från regeringen återkommer påståendet att jag och centern skulle undvika diskussionen om elkraften. Får jag då än en gång påminna stats-

ministern om att vår energibalans kommer att innebära att man 1985 har 40 % mera elenergi att förbruka än vi har i dag. Det innebär att vi har tagit oljan i anspråk i samma utsträckning som regeringen förutsatte i sin energiprognos. I dessa 40 % ökning av elenergin finns inte en kilowatt tillskott av vindkraft eller andra nya uthålliga energikällor, även om mer och mer talar för att man vid den tidpunkten kommer att kunna räkna med ett icke obetydligt tillskott från det hållet om man satsar på det.

Industrin har inte ställt upp, säger statsministern. Vi har knapphet på investeringsmedel. Det är omvittnat av alla. Vi behöver låna utrikes. Strävan är att begränsa denna upplåning. Då frågar jag: Om industrin ställs inför ett alternativ där andra tar i anspråk det stora investeringsutrymme som krävs för att öka tillförseln av energi, är det då så svårt att förstå att industrin med det knappa utrymme som därefter finns kvar styr sina investeringar till andra ändamål än sådana som är energibesparande? Här finns ju det klara sambandet. Om man förbrukar huvuddelen av tillgängligt investeringskapital för att tillföra mer energi så kan man inte av andra vänta sig investeringar som innebär att de hushållar med energi.

Det är det sambandet statsministern måste lära sig för att förstå vad den alternativa energipolitiken innebär. Att det finns sådana möjligheter kunde statsministern under sitt anförande inte bestrida.

Jag har aldrig ifrågasatt oljans miljörisker, men hur vore det om vi på fullt allvar skulle undersöka de nya möjligheter som har visat sig vara för handen borta i Amerika. Där byggs ett koleldat kraftverk, där man med en ny förbränningsteknik kan binda 90 % av svavlet, där kvävedioxiderna inte utvecklas och där man också kan binda tungmetaller. Det finns vissa möjligheter att få i gång ett sådant försöksprojekt i Enköping, såvitt jag vet.

Statsministern säger att säkerhetsfrågorna är bra skötta, men kvar står min fråga: På vilken grund kan en överingenjör i Vattenfall säga att säkerhetskontrollen och kraven i det avseendet sköts med gott omdöme – jag hoppas citationstecknen hörs – när inte kraven är så långtgående som i Amerika? Är statsministern beredd att låta dessa tre obestridliga experter på säkerhet komma över hit för ett jämförande resonemang om säkerhetskrav såsom de utvecklats i Amerika och här i Sverige?

När jag påminde om att handlingsfriheten kastats över bord skulle jag ha förtjänat ett omdöme som statsministern inte ville uttala. Talade inte industriministern i sitt anförande om uppdragsproblemen, den slutliga förvaringen och anrikningsproblemen? Var det inte dessa tre områden som statsministern hänvisade till när han sade att handlingsfriheten försvinner? Det är det konstaterandet jag gör.

Jag vill sedan ha ett besked om på vilka grunder man kan säga detta om gott omdöme. Vad vet ni om erfarenheterna i Japan?

Det var inte heller någon överraskning att statsministern använde en god del av sitt anförande åt att än en gång klargöra att skall social-

demokraterna driva sin kärnkraftspolitik vidare så får de söka stöd hos moderaterna.

Herr SVENSSON i Malmö (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Jag missunnar inte Olof Palme att komma med kritik mot centerns energisyn i de stycken där den har sina svagheter – även om jag tyckte att hans utläggning om de tänkbara valtaktiska spekulationer som kunde ligga bakom de borgerliga partiernas ställningstaganden var konspiratorisk i överkant.

Skulle man vara så konspiratorisk kunde man säga att det är bra för Olof Palme att kärnkraftsmotståndarna i hans eget parti har ett annat parti att rösta på i stället för centern. Men så konspiratorisk skall man kanske inte vara.

Det finns dock, tycker jag, tre stycken brister i herr Palmes i och för sig eleganta anförande som jag vill påtala. Om oljans skadeverkningar nu är så svåra och de ökar i proportion till den ökade oljeanvändning som ju förutses även i regeringsprogrammet, varför har man då så länge dröjt med att skaffa ett alternativ till den slösaktiga oljeekonomi som man tidigare har byggt upp? Och när ni, i och för sig helt riktigt, påpekar de stora miljöproblemen med oljan, då resonerar ni ju hela tiden som om det inte skulle göras någonting åt dem, som om de bara skulle fortsätta att växa med en ökad oljeförbrukning, som om storindustrin skulle få fritt fram att förorena landet även i fortsättningen. Det kan väl inte vara helt riktigt. De kalkylerna måste vara anpassade litet väl i överkant för att passa resonemanget, för så släpphänta kommer ni väl ändå inte att vara.

Det var den ena punkten. Den andra punkten består däri att jag menar att ni bygger ett väldigt omfattande resonemang på ett enkelt och schematiskt förhållande mellan elförbrukning å ena sidan och den allmänna ekonomiska tillväxten och sysselsättningen å den andra. Det är en farlig ensidighet, därför att det är ju ändå tydligt, om man försöker se hur det förhåller sig i olika länder ute i världen, att detta samband är mycket mer mångsidigt, mycket mer växlande.

Australien, Norge och Nya Zeeland kommer inte att ha någon kärnkraftsbaserad elkraft alls före 1985. Men ingen skulle ju våga påstå att dessa länder skulle få en väldigt starkt ökad arbetslöshet bara för den sakens skull och att de inte längre skulle kunna tillhöra de ekonomiskt mest framskridna länderna i världen.

Bulgarien och DDR beräknas 1980 ha en femtedel så mycket kärnkraftsbaserad elkraft som Sverige, mätt i installerad effekt, och Ungern beräknas ha bara en tjugonedel. Men ingen hävdar väl – inte heller statsministern – att det skulle bli ekonomisk katastrof i de länderna av den orsaken. Tvärtom har de ju ambitiösa planer och går starkt framåt.

Nederländerna har en femtondedel av Sveriges effekt 1980, och de kommer inte att få ett enda nytt kärnkraftverk mellan 1980 och 1985. Men ingen påstår väl för den skull att Nederländerna skulle gå mot eko-

Onsdagen den
28 april 1976

*Energhushållning-
en, m. m.*

nomisk katastrof och massarbetslöshet av de proportioner som i industrie departementets utredning har påståtts skola gälla för Sverige.

Sovjetunionen – på vars kärnkraftsbyggnad man kan ha sina synpunkter; statsministern får vänta tills repliken blir hans – beräknas år 1980 ha bara en fjortonedel så stor effekt som USA. Men ingen inbillar sig väl för den skull att det skulle bli lysande tider i USA eller att det skulle bli massarbetslöshet och ekonomiskt sammanbrott i Sovjetunionen.

Det var den andra punkten. Den tredje är denna: Är det bara en kvantitativ tillväxt som skall vara arbetarrörelsens framtida ekonomiska och sociala mål här i landet? Är det bara den utvecklingslinjen som har valts av en majoritet bestående av socialdemokrater och moderater? Ställer man då aldrig frågan vilken struktur ekonomin skall ha, vilket socialt innehåll och vilken social syftning produktionen skall ha? Med olika sammansättning, olika sociala målsättningar och olika struktur hos produktionen påverkas också energiförbrukningen. Man når i varje given nivå av energi- och elförbrukningen också ett skiftande antal arbetstillfällen.

Det finns ju många i statsministerns eget parti som är kritiska till kärnkraften. Jag tror att det är vitalt för arbetarrörelsen och dess framtid att statsministern för deras skull besvarar frågorna om vad det är för sorts samhälle som han med den politik socialdemokrater och moderater driver igenom vill se förverkligad.

Herr WIRTÉN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Vi har i folkpartiet hävdad att miljökraven måste vara en restriktion för energiomvandlingen och att den säkraste metoden att begränsa fortsatt miljöförstöring är att begränsa energikonsumtionens ökning. Detta har vi upprepat gång på gång, och vi har därför också fört fram våra konkreta krav på en hushållning med energi som ger handlingsfrihet för framtiden. Vi har sagt att marknadsekonomin måste vara ett instrument att spela på, att man måste använda den dynamik, den initiativförmåga som finns inom den för att komma till rätta med en överkonsumtion. Med hjälp av olika styrmedel, ekonomiska stimulansåtgärder, energibeskattnings, bättre konstruerade taxor osv. kan man just inom en fri marknadsekonomi nå goda resultat.

Men det räcker naturligtvis inte. Vi måste också satsa på direkta statliga åtgärder i form av service till allmänheten för att kunna undvika ett energiutsläpp från bostäderna. Vi måste vidta åtgärder i informationsledet och ge utbildning åt dem som sysslar med energi.

Allt detta har vi lagt fram förslag om, och jag noterar att statsministern också betygar att handlingsfriheten är väsentlig. Jag upprepar därför min fråga från förmiddagen: Är herr statsministern redo att ge en mycket kraftfull deklaration om att det är just hushållningen med energi som är det första och det viktigaste ledet för att bevara den handlingsfrihet som vi vill ha fram till 1978?

Här har statsministern ifrågasatt om man når gränser där enskilda kommer i bryderi och svårigheter. Det är klart att det var så när energikrisen var som värst 1973/74. Men om man kan motivera oss alla till ett ökat sparande i en situation där man vill ha kvar handlingsfriheten och inte bara låta utbyggnaden av kärnkraften gå vidare, då måste vi lyckas med denna motivation. Det är i det avseendet som jag menar att regeringen inte hittills under 1975 och 1976 har visat tillräcklig handlingskraft.

Det andra ledet, som är lika viktigt, är att man under den respitid vi har till vårt förfogande satsar hårt på alternativa energikällor. Herr Palme säger att visst skall vi göra det, men det hjälper oss inte under den närmaste tioårsperioden. Herr statsminister! Det är väl ändå en klar skillnad i viljeinriktning hos utskottsmajoriteten och i de reservationer som vi har redovisat för riksdagen. Vi har en klart mer markerad satsning på resurstilldelning för utveckling av vindenergi, för att man bättre skall kunna använda solenergin i uppvärmningen av fastigheter, beträffande forskning rörande energianvändning för lokalkomfort, och för ett energisnålare transportarbete osv. Allt detta finns redovisat i våra reservationer. Det är alltså en markerad skillnad mellan er linje och vår linje.

Det är bra att statsministern pekar på farorna med att man använder olja för energiproduktion – det leder till försurning av mark och vatten. Detta har vi också varit uppmärksamma på och krävt åtgärder för. Men vi har haft svårt, herr statsminister, att få med er på rening av rök, krav på användning av lågsavlig olja osv. Ni har inte heller på den punkten visat samma aktivitet som vi har gjort från folkpartiet.

Så vill jag, herr talman, säga några ord om kärnkraften. Statsministern ville försöka tona ned skillnaden mellan socialdemokraterna och moderaterna å ena sidan och folkpartiet å den andra. Här finns ändå en mycket klar principiell skillnad. Herr Palme redovisade själv att det finns behov av en utredningsverksamhet fram till 1978 års beslut för att få en bättre kunskap om säkerheten vid kärnkraftverken och om hurushållningsåtgärderna slår ut hos allmänhet och i industri och andra samhällssektorer. Jag skulle kunna fylla på den listan, det är inte svårt. Vi har tidigare här i dag hört hur osäkert det är med uranförsörjningen och de därtill hörande höga kostnaderna och hur kostnadsutvecklingen över huvud taget är oroande för kärnkraften. På avfallssidan är det alltså klart. Även om här har sagts att Aka-utredningen kommer inom kort har vi ännu inte sett den. Inom folkpartiet är vi inte beredda att gå vidare med kärnkraftsutbyggnaden innan vi har alla dessa fakta på bordet. Där ligger alltså en klar skillnad mellan er och oss.

Herr Palme har, som den tentamensmästare han är, ställt frågor till oss i folkpartiet och moderata samlingspartiet om regeringsfrågan vid en eventuell seger för de icke socialistiska partierna. Om detta får jag återkomma i nästa treminutersreplik då min tid tydligen är ut.

Onsdagen den
28 april 1976

*Energhushållning-
en, m. m.*

Herr WIJKMAN (m) kort genmäle:

Herr talman! Till herr Svensson i Malmö vill jag först säga att det var intressant att lyssna på det här anförandet om vilken struktur vi bygger upp på lång sikt. Vi har hört herr Svensson stå i samma talarstol för något år sedan och diskutera kärnkraft och då besvara frågeställningarna om hur man kan acceptera kärnkraftsutvecklingen i vissa socialistländer. Mer eller mindre ordagrant har han svarat att där har man ju en kontroll i form av folkets makt. Är strukturen där acceptabel, eller var det bara en billig poäng? Jag tycker att man borde renodla resonemanget litet bättre.

Jag skall inte försöka mig på en recension av statsministerns anförande. Det var på många sätt ett intressant och klarläggande anförande när det gällde svårigheterna att spara snabbt och att över huvud taget hitta alternativa lösningar. Men jag är förvånad över, även om statsministern var väldigt dämpad och lågmäld, att han å ena sidan antyder att centerns agerande är taktiskt betingat, säreget – man talar om fyrstickor osv. – och å andra sidan sedan tar tillbaka det och säger att han personligen inte tycker så, inte tror så. Denna typ av antydningar vållar lätt miss-
tänkliggöranden på fältet i den här debatten.

Vi har aldrig uttryckt oss så, vi respekterar centerpartiets linje. Vi har en annan bedömning i dag av säkerhetsfrågorna, men vi respekterar centerns linje.

Statsministern talade mycket vackert om sparandet. Jag tror att vi i långa stycken är överens om både förutsättningarna och möjligheterna. Jag har bara en invändning: Varför vill ni i detta sammanhang icke biträda ett stramare grepp, en starkare samordning? I alla andra sammanhang brukar vi just ha debatter, inte minst mitt parti och statsministerns, där vi diskuterar centralisering och centralstyrning. Jag tror att det är nödvändigt att just på sparområdet få till stånd ett organ som mera samlat följer upp och driver på.

I dag ligger energisparåtgärderna på planverket, bostadsstyrelsen, industriverket, industridepartementet, energisparkommittén, för att bara ta de viktigaste organen. Det är ett nästan omöjligt arbete att själv skaffa sig överblick och att få en klarhet i hur man går fram och försöker få effekt. Vi har konstaterat att det finns en tröghet både hos de enskilda konsumenterna och hos näringslivet. Här måste inte minst information och samordning till för att detta skall ge resultat.

Statsministern frågade varför herr Bohman inte är här. Han visste ännu inte i går förmiddag att statsministern skulle gå upp i den här debatten, åtminstone var det den uppfattning jag fick. Han har sedan länge ett möte inbokat och kunde alltså inte vara här. Att jag står här i stället beror på att jag har försökt att hålla i en del av dessa frågor för partiet.

Vi har sagt, herr statsminister, att säkerhetsstudierna skall fortsätta. Aka-utredningen, som kommer om någon vecka, är ett exempel på en sådan mycket noggrann och målmedveten studie. Där kan man naturligtvis ha olika definitioner när man frågar om avfallsfrågorna är lösta

eller inte. De kan aldrig i dag på kort sikt anses lösta i den bemärkelsen att man har en hel mängd teknik framför sig som har verkat i ett antal år och givit driftserfarenheter. Ännu så länge har vi, ärade kammarledamöter, i stort sett bara ett par kubikmeter högaktivt avfall om man räknar om det i fast form. Då kan man inte gärna begära att hela upp-
arbetningstekniken och därefter deponeringen och lagringen av avfallet skall vara framtagen och uppvisad. Det vore en orimlighet att begära.

Vad jag däremot hoppas att denna utredning skall visa är att det finns rimlig teknik framtagen i dag. Det finns ingenting som tyder på att inte den tekniken skulle bli ännu mer fulländad – en teknik att hantera dessa problem på ett för mänskligheten betryggande sätt. Här måste varje parti under det kommande halvåret sätta sig ner och granska Aka-utredningen – denna mycket tjocka expertrapport – och göra sina avvägningar. Sedan får vi ta en diskussion om vad som skall hända i kärnkraftsfrågan i framtiden.

Vi är självfallet – och det har vi aldrig stuckit under stol med – med på att en avvecklingsplan upprättas. Inte minst beredskapsaspekterna kräver en sådan. Det är ingenting fel med en sådan och det tar en viss tid att utarbeta denna, skaffa sig en alternativ handlingslinje på lång sikt.

Men det nya och väsentliga i dag är att Aka-utredningen, som inrymmer svar på större delen av de problem som tidigare framförts som de mest angelägna att lösa, kommer om någon vecka. Låt oss titta på den först. Jag tror att även herr Palme, om han finner att utredningen påvisar brister, kommer att ändra inställning – precis som vi kommer att göra – och gå in för en helt annan utveckling. Det är omöjligt att säga i dag. Låt oss ta den debatten när vi hunnit ta ställning till Aka-utredningen.

Herr statsministern PALME:

Herr talman! Det är faktiskt inte jag som har framfört några konspirativa funderingar, det vill jag säga till herrar Svensson i Malmö och Wijkman. Jag bara redovisade vad som står i borgerliga tidningar. Man kan höra många från borgerligt håll säga att detta är ren valtaktik från centern. Man kommer att ändra sig. Kan man hävda detta om centern kan man undvika att ge besked om sin egen inställning visavi centerns krav på energipolitiken. Så enkelt är det.

Det är kanske ingen tillfällighet att när vi behandlar den som de flesta anser vara vår viktigaste politiska fråga – och dessutom är en av de största politiska debattfrågorna – så är de borgerliga partiledarna borta. – Jag såg herr Bohman ute här för en stund sedan, och jag kan i någon mån förstå dem. Det är svåra frågor som jag ställer.

Herr Wijkman hade nu den nya teorin att bara Aka-utredningen kommer, så kommer centerpartiet att ändra sig. Det är möjligt, jag vill inte alls bestrida detta. Det kan man ju möjligen ställa en fråga till herr Fälldin om. Är det så att centern, när Aka-utredningen kommer, kan ändra

sig på alla de här fem punkterna som jag redovisade, så kanske han kan ge en antydning om detta i dag.

Sedan några synpunkter på vad vi sade. Det är ingen, Torbjörn Fälldin, som tror på centerns kalkyler för elenergiförbrukningen. Det finns inte en enda remissinstans som tror på dem – helt enkelt beroende därpå att industrin behöver ökad elkraft per sysselsatt.

Vi kan titta på några kalkyler från ett stort skogsföretag. I en fabrik hade man följande siffror kWh/mantimme: År 1965 – 100, år 1975 – 165 och beräknat 1985 – 280. I ett annat stort verk var det 163 år 1965 och 390 år 1975. Där beräknades det bli 770 år 1985. Vi har den tendensen att man sätter in mera elektrisk energi per mantimme för att kunna öka produktiviteten och produktionen. Den tendensen kommer att finnas kvar.

Herr Svensson i Malmö frågar vilken samhällsstruktur vi vill ha. Det är ett så vackert ord. Jag menar att vi måste ha en samhällsstruktur där vi vidareförädlar våra stora naturtillgångar, malmen och skogen. Gör vi det, går det åt mycket elektrisk kraft – det är ofrånkomligt. Det är därför vi har högre elkraftsförbrukning än Tyskland exempelvis. Samtidigt skall vi naturligtvis se till att människor kan få elkraft för sina dagliga behov. Jag kanske återkommer till det.

Det var intressant att Jörn Svensson nu trots allt tal om strukturen berättade att man bygger kärnkraftverk i Bulgarien, Östtyskland, Ungern och Sovjetunionen. Det är fyra länder med en annan samhällsstruktur än vår, men kärnkraftverk bygger de trots detta.

Att sedan länder som Norge med enorma tillgångar av vattenkraft och olja har en annan energistruktur än vi är självklart. Om vi hade enorma tillgångar av vattenkraft och det inte störde naturen om vi byggde ut den, är det klart att vi skulle satsa på det. Det är den billigaste och renaste elektriska kraft man kan få. Men när vi inte har den möjligheten får vi gå en annan väg. Vi har icke naturgas som holländarna eller olja som en del andra länder.

Vad herr Wirtén sade om hushållning håller jag med om. Nyckelordet i hela vår energiproposition är ordet hushållning. Det är det som skiljer vår energipolitik från den energipolitik som utformas i de flesta andra länder. Vårt mål är en systematisk minskning av ökningstakten i energiförbrukningen och även i elkraftsförbrukningen för att så småningom uppnå stabilitet. Då krävs det mycket stora sparinsatser, som man icke har någon motsvarighet till i andra länder. Den linjen kommer vi att fullfölja.

Herr Wirtén är behjertad när han försöker hävda att det finns en principiell skillnad mellan oss. Folkpartiet vill bygga 11 reaktorer, vi vill bygga 13. Vi har lagt på två för att klara åren 1982–1985. För att kunna ha dem redo då måste vi fatta beslut nu; beslutet om allting annat skjuts till 1978.

Det är en marginell skillnad på två reaktorer, som vi tycker är sakligt riktigt. Men när man från folkpartiets sida försöker göra den till en prin-

cipskillnad blir man nästan litet rörd. Vi är överens om att vi nu måste fatta beslut för att klara kraftförsörjningen till 1985, och vi är överens om att skjuta så mycket som möjligt till 1978 för att bevara handlingsfriheten. Vare sig herr Wirtén vill det eller inte, har omständigheterna och eftertanken fått honom och hans parti att i allt väsentligt följa samma linje som regeringen föreslagit och riksdagen beslutat sig för när det gäller produktionen av elkraft.

Jag tycker vi borde rensa luften, herr Fälldin – det finns så mycket annat vi är osams om, och det må vara. Men herr Fälldin har åkt landet runt och sagt att socialdemokraterna ändrat sig och givit upp målsättningen om handlingsfrihet och att jag svikit mina ord. På det har jag svarat. Jag har redovisat vad jag sade i Sundsvall och vad jag sagt i energipropositionen beträffande handlingsfriheten. Jag har klart förklarat vilken dess innebörd är. Jag har deklarerat att jag och regeringen på alla punkter både i vår uppfattning och i vårt praktiska handlande håller fast vid handlingsfriheten såsom den utformades 1975. Det vore tacknämligt och bra för andan i den allmänna debatten om herr Fälldin ville sluta med denna trafik. Han borde säga: "Vi kritiserar er politik, men vi respekterar också att ni står fast vid den politik ni hade 1975 och fick majoritet för i riksdagen – med samma formuleringar, med samma utgångspunkt och med samma praktiska beslut."

Det här är en stor politisk fråga. Det rör sig om ett gemensamt ansvar för samhället. I den redovisning vi skall erbjuda väljarna går det inte att komma undan grundfrågan – icke vad centern vill, det har den deklarerat, icke vad folkpartiet och moderaterna vill utan vad man gemensamt kan komma överens om. Det är inte något slags skolmästarfasoner jag visar när jag begär det beskedet – det är ett enkelt, rejält, demokratiskt krav på deklaration. Det kravet från väljarna riktar sig mot folkpartiet och moderaterna nu när centern helt har låst sig för sin linje. Är ni beredda att acceptera centerns krav när det gäller energipolitiken, när det gäller stoppet för de pågående byggena, som måste göras omedelbart om inte kostnaderna bara skall stiga? Är ni beredda att acceptera centerns krav som förutsättning för en gemensam borgerlig regering? Den frågan kommer att förfölja er, och jag väntar med spänning på vad herr Wirtén kan ha att förtälja under sina tre minuter.

Herr SVENSSON i Malmö (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Min tid är begränsad, men jag måste ändå uttrycka min besvikelse över att ledaren för ett stort arbetarparti har så litet att säga om det sociala innehållet i och den sociala målsättningen för produktion och produktionsstruktur i framtiden. Jag tycker också att det är tveksamt när han ger uttryck för en syn som skulle innebära att det man kallar extraktiva – tunga – industrier för överskådlig framtid skulle utgöra huvudmassan av den svenska industriella strukturen. Tvärtom talar hela det internationella hushållningsläget och en mängd andra faktorer för att en förskjutning bör komma till stånd i riktning mot en betydligt

Onsdagen den
28 april 1976

*Energiushållning-
en, m. m.*

förhöjd förädlingsproduktion, mot en betydande ökning av tjänstesektorn och en utvidgning bort från den ensidigt kvantitativa rovdrift som dessa extraktiva industrier sedan länge står för. Med en sådan förändrad struktur påverkar man också den totala el- och energiförbrukningen.

Jag satt och väntade på det gamla kära omkvädet om de socialistiska ländernas kärnkraftssatsning. Jag skall säga två saker om den.

Siffrorna visar att den är oerhört mycket måttfullare och anspråkslösare till sina dimensioner än den svenska och den amerikanska. Man har också en medveten strävan att göra den uranbaserade kärnkraftens användning till ett genomgångsstadium – en strävan som man inte har på samma sätt här i Sverige.

Men för den sakens skull – detta sagt som en saklig korrigerings, för att detta inte skall vändas på ett demagogiskt sätt – är inte det svenska kommunistiska partiet skyldigt att acceptera eller stillatigande godta saker och ting som utförs i socialistiska länder. Det var ingen som begärde att Olof Palme skulle hålla med labourpartiets ledare när han stödde det amerikanska angreppskriget i Vietnam – han var lika god socialdemokrat för att han inte gjorde det. Ingen begär att Olof Palme skall förespråka yrkesförbud för radikala lärare här i Sverige därför att hans partikollega i Västtyskland, Helmut Schmidt, gör det. Varför skall då vårt parti acceptera samma syn på energipolitik och kärnkraft som det sovjetiska kommunistpartiet.

Herr FÄLLDIN (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag har god grund för mitt påstående att den handlingsfrihet som statsministern talade om i Sundsvall inte längre kan gälla för statsministern och det socialdemokratiska partiet: "Vi avser heller inte nu att framlägga förslag om uppförande av upparbetsanläggningar, anrikningsanläggningar eller anordningar för förvaring av radioaktivt avfall. Det skulle i hög grad innebära en långsiktig bindning för att i stor omfattning satsa på kärnkraften som dominerande kraftkälla." Det måste innebära att man inte har något val kvar i och med att man gör detta. Det är det ena. Industriministern har i dag hänvisat till upparbetsproblem, anrikningstjänster, som vi eventuellt skall köpa, och en eventuell uranbrytning i Sverige för att vi skall klara uranförsörjningen till våra kärnkraftverk.

Det andra är att den promemoria som regeringen i dag har åberopat har som huvudsaklig uppgift att visa att det icke går att avbryta kärnkraftsutvecklingen utan mycket allvarliga bekymmer för det svenska samhället.

Om dessa båda saker är riktiga, vad är det därefter för valfrihet statsministern kan tala om?

Får jag sedan påminna statsministern om att han icke med ett ord konkret har berört någon av de många säkerhetsfrågor som jag tog upp, säkerhetsfrågor som oroar allt fler runt om i världen – icke med ett ord! Får jag t. ex. upprepa frågan: Vad har statsministern att meddela

om olyckan i Japan där enligt uppgift i radion 1 000 ton radioaktivt avfall har runnit ut i grundvattnet? Vad har vår beskickning i Japan skickat hem om detta? Får jag också påminna om vad Bridenbaugh – en av dem som avgick från General Electric skrev i sitt brev: "Förut har vi kunnat lära från våra teknologiska misstag. Med kärnkraften har vi inte råd med den lyxen!"

Känner inte statsministern någonting åt samma håll? Om statsministern kände något åt samma håll skulle han inte stå här och med förtjusning åberopa dem som beskyller mig för att av taktiska skäl inta denna ståndpunkt. Får jag för att inget missförstånd skall råda säga: Ingen statsrådspost kan vara så åtråvärd att jag vore beredd att dagtinga med min övertygelse.

Herr WIRTÉN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall försöka förlösa statsministern från hans spänning.

Jag slutade mitt förra inlägg med att påpeka att statsministern brukar ställa sådana här frågor i slutet av sessionerna. Den här gången kommer han tidigare, och då gäller det energifrågorna. Hans fråga ställdes egentligen till vår partiledare, herr Ahlmark, som inte heller visste om att det skulle bli en partiledardebatt här i dag, och han har därför varit på andra uppdrag. Det har blivit min uppgift att föra energidebatten för vårt parti i dag.

Det är bra att statsministern ställer de här frågorna, för det ger mig en ny chans att redovisa var vi i folkpartiet står när det gäller energifrågorna. Jag har flera gånger upprepat att vi företräder den miljövänliga linjen med bättre energihushållning. Vi motsätter oss en ensidig satsning på kärnkraften. Osäkerheten kring säkerhet och avfallshantering bjuder oss till försiktighet. Vi har inte okritiskt velat gå vidare med utbyggnaden av kärnkraften. I lugn och ro måste vi överväga säkerhet och annat. Vi håller fast vid det beslut som vi har varit med om att fatta men vill inte gå vidare förrän vi har skaffat erfarenhet och bättre underlag. Vi är emot alla förhastade slutsatser.

Man måste värna om sysselsättningen: Vi kan därför inte ta på vårt ansvar att gå in för drastiska omläggningar av energiförsörjningen vilka äventyrar den fulla sysselsättningen.

Herr Palme frågar: Hur skall en icke-socialistisk regering kunna bli överens om en gemensam energipolitik? Herr Palme visar den eventuellt nya regering som han inte själv kommer att tillhöra en rörande omtanke. Man kunde kanske tycka att oenigheten inom det egna partiet skulle ligga honom närmare. Det vore intressant att få belyst hur han ser på kortare arbetsdagar för småbarnsföräldrar, ett förstatligande av läromedlen osv. Men det hör inte hemma i denna debatt. Jag skall därför ta herr Palmes fråga på allvar och reagera på den.

Varje regering måste värna om sysselsättningen. För det första får sysselsättningen inte äventyras av de ändringar i energipolitiken som kan

Onsdagen den
28 april 1976

*Energihushållning-
en, m. m.*

bli nödvändiga. De olika motioner och förslag som folkpartiet och centern under åren har lagt fram om den ekonomiska politiken visar att enigheten om att upprätthålla den fulla sysselsättningen är total.

För det andra måste inriktningen på sparsamhet med energin bli mycket mer målmedveten än den nuvarande regeringens. Att prognoserna för elkonsumtionen håller på att spricka verkar herr Palme ta med ro. Det kan aldrig en ny regering göra. På den punkten riskerar jag inte att bli motsagd vare sig av herr Fälldin eller av herr Wijkman.

Om – för det tredje – farorna skulle visa sig allvarliga, är vi liksom centern beredda att göra en avveckling. Vilken regering skulle inte vara med på det? Huruvida det kommer att bli nödvändigt får den fortsatta utvecklingen visa.

Herr statsministern PALME:

Herr talman! Först vill jag till herr Svensson i Malmö säga att jag har för liten tid – det hade jag även förra gången – för att mer utförligt uppehålla mig vid den sociala målsättningen. Men visst kommer servicesektorn att breda ut sig. Visst kommer vi enligt min förhoppning att få ett samhälle, som kännetecknas mindre av slöseri med våra naturtillgångar och med sådant som inte kan återvinnas och mer av mänsklig kontakt och omsorg. Även ett sådant samhälle måste emellertid ha en ekonomisk industriell bas. Man skall inte nedvärdera vår stålindustri, skogsindustri och verkstadsindustri, vilka säljer sina varor på en hård världsmarknad och vilkas produktionsresultat vi kan använda för att göra samhället mer mänskligt och med större social omvårdnad. För att kunna realisera detta och tillgodose människornas vardagliga krav behöver vi tillräckligt med elkraft. Det har vi talat om i dag.

Om herr Svensson tycker olika jämfört med sina partibröder i andra länder, är det bara bra från många synpunkter. Men när han säger att det är något karakteristiskt för en socialistisk struktur att inte utnyttja kärnkraft, har han motbevisats, eftersom alla kommunistiska länder som kan bygger ut kärnkraften därför att de behöver den för att få elektrisk ström. Så enkelt är det. Det var detta som var intressant.

Till herr Fälldin vill jag säga att det är farligt att moralisera så över andra, för då ställer man väldigt hårda krav på sin egen moral. Jag sade t. ex. att vi kan vänta till 1978 med att diskutera en anrikningsanläggning, därför att det är en stor investering och då binder man sig. Nu har vi kontrakt för anrikningstjänster till tolv reaktorer i USA och för en reaktor i Sovjet. Vi behöver alltså ingen egen anrikningsanläggning, det är inte tal om någon sådan. Det är en diskussion som vi kan vänta med till 1978. Det är också ett exempel just på bevarad handlingsfrihet. Vill vi inte fortsätta med att bygga ut kärnkraften, skall vi inte lägga ned en mängd pengar på en egen anrikningsanläggning. Innan vi vet om vi skall bygga ut kärnkraften ytterligare klarar vi oss med kontrakt om anrikning i andra länder, som redan har anläggningar för det. Det är ett modellfall på hur man tillämpar denna idé med handlingsfrihet.

När herr Fälldin säger att vi på denna punkt har uppgett handlingsfriheten, så går det resonemanget inte en sekund att förena med de höga moraliska anspråk som herr Fälldin ju så gärna ställer i energidebatten. Allright, ställ gärna krav på oss, men var beredd att försöka motsvara de kraven i polemiken med meningsmotståndare också.

Jag har inte för ett ögonblick talat om valtaktik från herr Fälldins sida. Jag har tvärtom värjt honom mot alla de beskyllningar som förekommit i borgerlig press, där man sagt: Ta icke centern på allvar, för centern kommer att ändra sig bara valet är över. Jag har sagt, att jag inte tror att ett parti som har låst sig så hårt kan ändra sig efter ett val. Det vore en total katastrof för detta parti.

Man måste ha det ganska knepigt, herr Wirtén, om man börjar diskutera kortare arbetsdag för småbarnsföräldrar och liknande ting en dag då riksdagen diskuterar energipolitiken, som av alla här har betecknats som en av våra stora ödesfrågor, den viktigaste i vår generation osv. Då måste man vilja fly undan till någonting. Och något svar kunde herr Wirtén inte ge.

Jag tycker på sätt och vis synd om herr Wijkman och herr Wirtén som har behandlats så illa att de har utsatts för att klara den här debatten i sina partiledares frånvaro. Herr Wijkman försökte göra det genom att säga, att när bara centerpartisterna har läst Aka-utredningen så kommer de att ändra mening. Det hoppas jag också. Det är en utmärkt tanke som jag gärna hejar på. Men jag har min lilla misstanke att det också var ett sätt för herr Wijkman att slippa svara på frågor här i dag. Men allright, han klarar herr Bohman för dagen. Herr Wirtén kunde inte alls svara på var folkpartiet stod.

Det gäller att se dimensionen av det hela. Här kräver centern som villkor för regeringssamverkan – där tror jag alltså på herr Fälldins övertygelse – att man stoppar fem kärnkraftsreaktorer som är under byggnad i olika delar av landet. Tusentals jobbare är i sysselsättning, och stora pengar är nedlagda. Denna utbyggnad kräver centern skall stoppas så fort kontrakten kan annulleras. Det bör enligt centern ske så snabbt som möjligt, därför att för varje dag som dessa byggen pågår blir skadestånden högre. Men dessa byggen är enligt vårt förmenande helt avgörande för vår elkraftsförsörjning under kommande år. Den här kärnkraftsproduktionen kommer i gång steg för steg.

Nu säger centern att utifrån partiets övertygelse – den är kanske något splittrad; man är beredd att acceptera tanken på att låta fem kärnkraftverk gå, och varför skulle man inte då kunna acceptera några till – måste emellertid kärnkraftsutbyggnaden omedelbart stoppas. Det är förutsättningen för en borgerlig regering. Men då kommer frågan från väljarna till de båda andra borgerliga partierna: Nå, ställer ni upp på dessa krav? Herr Wijkman talar om Aka-utredningen, och herr Wirtén talar om något annat. Men väljarna kommer inte att godta detta.

Vi socialdemokrater har ett enat parti, en enad kongress, en enig riksdagsgrupp och en enig partistyrelse kring vår energipolitik, och den re-

do visat vi för väljarna – trots att vi är medvetna om den oro som kan finnas. Jag tror inte alls att ni kommer att vinna något val, men ni säger att ni vill göra det och bilda en borgerlig regering. I så fall får ni också tala om för väljarna vad ni står för. Annars lämnar ni väljarna i sticket, och ni lämnar dem i sticket i vad ni själva betraktar som en av vårt lands stora ödesfrågor, den viktigaste fråga som vi har att behandla.

Det kravet riktar sig ju mot moderaterna och folkpartiet i dag, eftersom centern nu så hårt har bundit sig för och exakt preciserat sin ståndpunkt, envist upprepad av herr Fälldin under hela dagens debatt.

Till slut vill jag ändå säga att det är så lätt att tala om moral. Men det finns också något som heter ett enkelt vardagligt ansvar för vårt land och för dess utveckling. Jag kunde använda lika hårda tongångar och förklara varför jag icke vill att landet skall förstöra sina sjöar och vatten, låta människor dö i cancer, låta vårt klimat påverkas och kanske försämrats därför att vi inte kan hålla tillbaka oljekraften. Jag känner mig betydligt tryggare med kärnkraften – för de tio år som vi i dag har ansvar för. Om framtiden vet jag intet. Kanske vi får mycket bättre energikällor. I så fall skall vi ha möjlighet att utnyttja dem. Men vi kan aldrig komma ifrån dagens ansvar.

Vi skall inte tävla i något slags moral, men vi skall vara medvetna om det ansvar för välfärd och sysselsättning i landet som medborgarna har lagt uppå oss och som gör att vi med allt allvar måste försöka motsvara medborgarnas förtroende.

Herr andre vice talmannen anmälde att herr Svensson i Malmö anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Fru OLSSON i Hölö (c):

Herr talman! När riksdagen förra våren höll sin stora energidebatt, framhöll de flesta talarna behovet av att spara energi. Alla var överens om att det fordrades insatser och att vi stod inför svårlösta problem. Möjligheterna att genom nya normer och stimulansåtgärder spara på energiåtgången i våra byggnader bedömdes ändå olika av olika talare.

Denna debatt om energiåtgången i våra lokaler och bostäder från förra året verkar för mig i dag något gammal och avlägsen. Vi har länge hållit mycket dåligt med energin just därför att energin har varit billig och ingen har ansträngt sig för att spara, varken den enskilde förbrukaren eller teknikerna som har utformat byggnaderna. Men eftersom energiåtgången i lokaler och bostäder tar i anspråk så stor del av våra totala energiresurser, är det utomordentligt viktigt att arbeta fram nya metoder så att besparingar kan göras.

Så har faktiskt skett under det år som har gått sedan vi hade den förra energidebatten. Därför finner jag i dag att man kan föra debatten annorlunda. Nya normer för bostadsbyggande har nu utarbetats, som visar att det går att spara 50 % energi vid nybyggnation, och det till

en överkomlig merkostnad – mellan 7 000 och 8 000 kr. per lägenhet. Man kan kanske i dag inte vara lika bestämd när man talar om hur många procent som går att spara vid ombyggnader, men man säger ändå att det även här bör hålla sig i närheten av 50 %.

Planverket har överlämnat förslag till nya normer till regeringen. Jag hoppas nu verkligen att de inte blir liggande i någon byrålåda på departementet utan omsätts i praktisk handling. Jag är väl medveten om de problem som kan finnas under en övergångstid, men är regeringen angelägen om att spara energi – och jag vill tro att den är det – måste också de nya normerna börja tillämpas inom en snar framtid.

Bostadsministern var här i kammaren alldeles nyss, men jag ser honom inte nu. Annars skulle jag ha velat ställa den frågan till honom om han någorlunda kan ange vid vilken tidpunkt regeringen kommer att fatta beslut om de här normerna. Det är utomordentligt angeläget att det sker snart – jag upprepar det – därför att vi just i bostäder och lokaler tar i anspråk en mycket stor del av den energi vi förbrukar.

Detta är den tvingande delen – normer för sparandet. Men det finns också andra vägar att gå, nämligen att stimulera människor att reparera sina hus och därigenom spara energi. Glädjande nog har efterfrågan på lån och bidrag för detta ändamål varit stor. Förra året yrkade vi från centerpartiet högre anslag än vad regeringen då föreslog. Det blev inte riksdagens beslut, men under hösten kände sig ändå regeringen nödsakad att fylla på anslaget med 150 milj. kr. Även i år vill vi ha mer pengar än regeringen tänkt sig – med tanke på alla ansökningar som finns på länsbostadsnämnderna. Vi anser att det är nu som detta beslut bör fattas för att man före vintern 1976/1977 skall kunna vidta de åtgärder som skall spara energi.

Vi i centerpartiet tycker också att både lån och bidrag bör höjas med tanke på kostnadsutvecklingen. Det har diskuterats om energisparlån skall kunna utgå för installation av värmepump. Tydligt har olika beslut fattats i olika länsbostadsnämnder. Enligt gällande anvisningar skall stöd utgå, och ett enigt utskott konstaterar detta.

Men det har visat sig vara svårt att få lån för energibesparande åtgärder trots att gällande anvisningar i och för sig inte utgör hinder. När det gäller konkreta ansökningar råder stor tveksamhet om lån skall utgå för vad man kallar oprövad teknik. Men om man resonerar så blir ny teknik alltid oprövad och de som beslutar om lån kan aldrig bevilja pengar till något annat än de gamla konventionella metoderna.

Jag har i och för sig full förståelse för att man ute på länsbostadsnämnderna kan känna osäkerhet och behöver råd från bostadsstyrelsen, men jag har blivit skrämmd när jag erfarit att bostadsstyrelsen ger generella besked. Detta är – märk väl – inte några anvisningar, men ändå blir effekten densamma. Så har t. ex. ett generellt besked lämnats att bidrag och lån ej skall utgå till installation av värmepump – trots anvisningar i motsatt riktning. Jag känner mig förvirrad av att man dels framför önskemål om nya vägar att spara, dels på det här sättet tydligt försöker

Onsdagen den
28 april 1976

*Energihushållning-
en, m. m.*

sätta käppar i hjulet.

I reservationen 2 vid civilutskottets betänkande nr 23 vill vi reservera att regeringen utnyttjar sin befogenhet att utfärda tillämpningsföreskrifter, som är så utformade att bedömningen av ansökningarna kan ske i mer generös anda. Nya metoder måste prövas och det måste ske fortlöpande anpassning till låneunderlagsbeloppen.

Men det är också angeläget att enstaka projekt kan stödjas för att man skall kunna finna nya former. Här kan det vara anledning att öppna möjligheter till kraftigt höjda bidrag i särskilda fall. Vidare måste en samordning ske, t. ex. mellan forskningsmedel, bostadslån och bidrag från energisparstödet, så att man samtidigt kan utnyttja dessa.

Vi anser att regeringen i nästa budgetproposition bör redovisa de åtgärder som vidtagits och vad man planerar. Vill regeringen spara energi, så tag då initiativ, sluta att vara så passiv! Statsministern talade här för några minuter sedan om hushållning. Ja, lev upp till det! Stimulera till hushållning på olika sätt och var inte så förblindad av att man måste skaffa fram energi för att klara det här samhället. Det finns andra vägar – sparande och ny teknik, som inte innebär återgång till ett gammalt samhälle. Energisparkommittén har i ett förslag visat att man genom en effektiv tillsyn av värmeanläggningar kan göra kraftiga besparingar, och jag utgår ifrån att detta nu skall föranleda åtgärder.

Jag började med att säga att jag tycker att det som har hänt under året vad gäller möjligheterna till besparingar på bostadsområdet gör, att vi kan se ljusare på energiåtgången i framtiden, om forskningsresultat ges möjlighet till praktisk användning i produktionen, om tvingande normer antages, om tillräckliga stimulansmedel ställs till förfogande. Men det gäller, herr talman, att den goda viljan finns.

Jag yrkar bifall till reservationerna 1, 2, 3, 5 och 6 och i övrigt till utskottets hemställan i civilutskottets betänkande nr 23.

Herr STRÖMBERG i Botkyrka (fp):

Herr talman! Den energiproposition vi fick förra året innebar också från de synpunkter som civilutskottet har att bevaka en viktig förändring av den svenska energipolitiken. Nu hade även regeringen insett att vi måste spara. Den ständiga ökningen av energiförbrukningen måste hållas tillbaka.

För oss folkpartister var detta välkommet. Hösten 1973 när folkpartiet publicerade sin rapport om bättre energihushållning möttes vi av föga intresse. Nu vill alla spara. Det är bra.

Propositionen förra våren hade sina förtjänster, men också brister. Insatserna var otillräckliga och det saknades, som vi tyckte, en konsekvent genomförd linje. Folkpartiet står kvar vid sin grundsyn från 1973 och satsar hårt och konsekvent på sparsamhet. Herr Wirtén har tidigare utvecklat detta.

De här principiella skillnaderna syns tydligt i civilutskottets betänkande. I en rad konkreta punkter för folkpartiet och också centern fram

förslag, som markerar en i förhållande till regeringen starkare inriktning på sparande.

Redan 1973 konstaterade folkpartiet att bostäder och lokaler var ett område där väsentliga insatser skulle kunna göras. Nu har det verkligen gjorts en hel del. Vi noterar detta med tillfredsställelse men tycker att ännu mycket återstår. Insatser på bostads- och lokalområdet är av den arten att de ger sysselsättning.

Riksdagen har förutsatt att fram till 1985 skall energiförbrukningen för bostadssektorn sänkas med 10 %, trots att vi i förhållande till 1972 beräknas ha 280 000 fler småhus och 150 000 fler lägenheter i flerfamiljshus.

Ett sådant program kräver radikala åtgärder både i det befintliga bostadsbeståndet och i nyproduktionen. Men denna satsning på sparande är nödvändig. Drygt 40 % av vår totala energiförbrukning går till bostäder och lokaler. Tyvärr finns ingen radikal åtgärd, som ensam klarar större delen av detta sparande. Vi måste inrikta oss på en lång rad initiativ som i vissa fall ensamma ger ganska liten effekt, men tillsammans når betydande omfattning. Det är mot denna bakgrund man måste se folkpartiets förslag om ett tioårsprogram för förbättring av äldre fastigheter, våra krav på kontroll av hus och värmeanläggningar m. m.

Olika åtgärder kan sättas in för att få ned energiförbrukningen. När det gäller hushållen är det frivilliga sparandet att föredra. Men frivilligt sparande förutsätter dock att man också kan spara pengar. Här har taxornas konstruktion stor betydelse. Ibland är energitaxor uppbyggda så att årsavgiften består av en stor fast del. Ur sparsynpunkt är det önskvärt att vi får en övergång till taxor med små fasta avgifter samtidigt som en större del av kostnaderna skjuts över till den rörliga delen. Med en sådan taxekonstruktion lönar det sig att spara.

Enligt nyligen utfärdade bestämmelser skall det i nya fastigheter finnas möjlighet till individuell mätning av varmvatten, el och gas. Denna bestämmelse diskuteras i betänkandet från den utgångspunkten att besparingseffekten blir så liten att den är närmast försumbar. Under ett par år framåt kommer statens råd för byggforskning att i samarbete med HSB göra mätningar i tre bostadsområden i Göteborg. Det finns all anledning att avvakta de resultaten. Det finns också anledning anta att när vi nu får en växande marknad för olika slag av mätinstrument konkurransen kommer att tvinga fram en ny och bättre teknik. Då får sparandet en större motivation.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 2, 4 och 5 vid civilutskottets betänkande nr 23.

Herr DANELL (m):

Herr talman! Trots att det nu gått några år sedan vi skakades om i vår välfärd av energikrisen tyder mycket på att myndigheter, producenter och konsumenter ännu famlar omkring en hel del efter radikala åtgärder i syfte att finna lösningar på problemet att främst hålla ned

kostnaderna för vår energikonsumtion. Med detta är det inte sagt att det helt saknas vilja eller pengar utan snarare att det fortfarande saknas tillräckliga kunskaper som går att realisera i vettiga projekt. Detta faktum jämte det förhållandet att vi i vår energipolitik måste ha betydande utrymme för energibesparingar i stort och i smått gör att man i dagens läge knappast kan satsa för mycket på det här området.

Den allmänna debatten om hur vi skall spara energi är minst sagt snårig. Somliga tror att det bara är pengar för utveckling och försök som saknas och kräver således orealistiska höjningar av ramarna för lån och bidrag för energibesparande åtgärder. En annan grupp människor är specialinriktade och lyckas då och då skapa en väldig publicitet kring isolerade åtgärder som vid ett första studium verkar revolutionerande. Dess värre är det väl på det sättet att ingen av dessa möjligheter kan hjälpa oss så långt på vägen till ett energisnålare samhälle. I stället bör det vara en utgångspunkt för våra ställningstaganden i de här frågorna att vi skall skapa allmänt hållna och generösa regler för att på det sättet se till att stödja en bred forskning och utprovning av en mängd olika metoder som kanske ger oss kunskaper så att vi senare kan inrikta oss på ett mindre antal ekonomiskt sett riktiga sparnalternativ.

Som exempel på beslut som var utan tillräcklig grund och som senare visade sig vara okloka eftersom de smakade mer än de kostade kan nämnas de stimulanspengar som avsattes för pannbyten i våra hus. Först när vi lagt ut alldeles för många miljoner på det projektet fick vi upphöra med verksamheten eftersom den var oekonomisk.

Eftersom vi moderater inte är övertygade om att det nu befrämjar energisparandet att bjuda över regeringens förslag om mer pengar till olika åtgärder föreslår vi i motionen 2038, som sedan följts upp i reservationen 7 till civilutskottets betänkande, att riksdagen nu bör göra ett uttalande om att så fort efterfrågan på stimulanser för energibesparingar överstiger nu beslutade ramar detta skall resultera i uppjusteringar så att tillgången på lån och bidrag blir tillräcklig. Det intressanta i dag är inte att anslå ett visst antal miljoner utan att man under resans gång är garanterad tillräckliga medel.

Vi moderater har också i utskottet tillsammans med centern och folkpartiet följt upp motionsyrkanden som väl överensstämmer med det som jag nyss var inne på, nämligen att försöka skapa generella, generösa regler för stöd åt direkt energibesparande åtgärder men även viss experimentverksamhet på området. Eftersom osäkerheten bland myndigheter och producenter ibland kan vara stor i fråga om vissa projekts ekonomiska utfall och vi i vissa fall har sett inkonsekventa beslut när det gäller lån m. m. är det, som vi uttrycker det i reservationen 2, viktigt att regeringen nu utnyttjar sina befogenheter att utfärda tillämpningsföreskrifter så att bedömningarna kommer att vara likartade och ske i en mer generös anda. Detta bör gälla även i fråga om bidragsgivning i löpande ärenden och en fortgående anpassning av låneunderlagsbeloppen.

Beträffande stöd till projekt utanför vanliga låne- och bidragsärenden,

nämligen sådana som mer är av typen experimentprojekt, är det reservanternas uppfattning att det måste vara rätt att även i dessa fall vidga möjligheterna att genom lån och bidrag punktvis ge stöd för att nya idéer skall kunna prövas. I reservationen anges några vägar till detta som också tidigare talare har berört. Jag vill dock i detta sammanhang återknyta till det som jag sade i början av mitt inlägg om vikten av att vi uppmuntrar brett upplagda projekt, där man utan låsningar till ett fåtal typer av försök möjliggör utprovning av många olika energibesparande åtgärder.

Ett sådant projekt som bör kunna ge oss en hel del ny kunskap, om det genomförs enligt planerna, är det s. k. Täbyprojektet utanför Stockholm. I detta projekt är det meningen att man med ett fyrtiotal småhus skall göra en rad olika besparings- och andra energiförsök. Man avser där att försöka sig på allt, ifrån mer omtalade åtgärder som att utnyttja solenergin och de effektiva värmepumparna till mindre kända alternativ som att bygga uppvärmningen på strålvärme, så att man skall slippa stor energiåtgång till luft som ändå alltför snabbt försvinner med ventilationen. Det här projektet, som ännu så länge bara finns på planeringsstadiet, kan tillsammans med förhoppningsvis många andra experimentprojekt i samarbete mellan myndigheter, kommuner och producenter ge oss svar på dagens många frågor om effektiva energibesparingar. En förutsättning för detta är att många olika initiativ och olika idéer ges chans att prövas jämte den ordinarie produktionen.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationerna nr 2 och 7.

Herr CLAESON (vpk):

Herr talman! Jag har till civilutskottets betänkande nr 23 avgivit ett särskilt yttrande beträffande ökat låneunderlag m. m. och vidare tillsammans med de socialdemokratiska utskottsledamöterna ett särskilt yttrande angående individuell mätning av varmvatten m. m.

Yttrandet om ökat låneunderlag anknyter till reservationen nr 2 vid betänkandet och har att göra med frågan om bidragsgivningen till energibesparande investeringar i bostäder och lokaler. Utskottet har på denna punkt anfört att enligt nu gällande anvisningar stöd kan utgå för åtgärder som avses i motionen nr 1961. Tyvärr har detta tydligen inte stått helt klart för det organ som har att behandla olika ansökningar. Jag finner därför skäl att instämma i vad reservanterna anför i det här sammanhanget om större generositet vid tillämpningen då det gäller möjligheterna att utveckla och pröva nya eller delvis nya åtgärder i energibesparande syfte.

Nu har reservanterna gått något längre än vad utskottet gjort i sitt yttrande om låneunderlagsberäkning. Jag kan emellertid i väsentliga delar ansluta mig till vad som anförts i reservationen och som i stora drag sammanfaller med vad vänsterpartiet kommunisterna har framfört då det gäller energibesparande investeringar i bostäder och lokaler. Jag yrkar därför bifall till reservation nr 2 vid civilutskottets betänkande nr 23.

Onsdagen den
28 april 1976

*Energihushållning-
en, m. m.*

I det särskilda yttrandet om individuell mätning av varmvatten m. m. har vi velat uppmärksamma att åtgärder av det slaget inte synes ge besparingar av sådan omfattning att de står i rimlig proportion till de kostnader som måste läggas ned. Man bör i första hand satsa på andra besparingsåtgärder och nya energikällor, så som vi föreslagit från vpk:s sida i olika motioner och i debatten om energihushållningen och som jag i detta sammanhang bara kort vill erinra om: Vi menar, för att ta några exempel, att industrins besparingsmöjligheter är stora, att stora besparingar kan göras på transportsektorn, att överskottsvärme från industriella anläggningar kan utnyttjas effektivare, att värmeverk och industriella anläggningar kan utnyttjas bättre samt att kraftvärmeverk och industriell mottryckskraft kan ge stort tillskott till vår energiförsörjning.

Bostäderna, deras isolering och uppvärmningssystem måste förbättras. Material och varor måste göras hållbarare och sådana att de kan återanvändas, förpackningsraseriet och engångsartiklarna måste begränsas, för att nämna ytterligare några exempel.

Herr talman! Den förbudsriktning som finns i de nuvarande bestämmelserna angående anordningar för mätning av varmvatten, el och gas för enskilda bostadslägenheter genomfördes under fjolåret av de borgerliga ledamöterna med lottens hjälp. Dessa bestämmelser leder emellertid inte till något större resultat i energibesparande syfte, vilket flera ledamöter under fjolårets behandling försökte upplysa om. En kollektiv mätning av elenergi och värme i flerfamiljshus är inte så ofördelaktig ur ekonomisk synpunkt och besparingssynpunkt som anhängare av enskild mätning velat göra gällande. Tvärtom finns det erfarenheter som visar att kollektiv mätning är ekonomiskt fördelaktig för bostadskonsumenter och att det betyder väldigt litet för besparing av energi om man tvingas gå över till enskild mätning. Kostnader för installation av mätare, avläsning, debitering osv. måste ju också betalas av någon, och denna någon är hyresgästen.

Tvingande åtgärder om individuella mätningar i bostadslägenheter och förbud mot kollektiva mätningar i flerfamiljshus är inte motiverade ur energisparsynpunkt och kan medföra stora svårigheter av teknisk och ekonomisk art. Jag hoppas därför att riksdagen vid förnyade överväganden kommer att rätta till fjolårets beslut, och jag beklagar att de borgerliga ledamöterna i civilutskottet, trots redovisade fakta och erfarenheter, inte velat vara med om ett sådant initiativ redan i detta sammanhang.

Fru OLSSON i Hölö (c) kort genmäle:

Herr talman! Det är alldeles riktigt som herr Claeson säger, att vi med lottens hjälp fick beslutet förra året om övergång till individuell mätning. Jag är väl medveten om att detta har sina problem, i varje fall under en övergångstid. Men jag tycker att det är litet vagt när det hänvisas till att man har så dålig teknik att man inte kan klara detta. Tekniken är dålig i dag därför att det inte har funnits anledning att utveckla den. Men våra tekniker har väl forskat fram och uppfunnit

saker som är mer komplicerade än en teknik för individuell mätning. När vi nu har en tvingade bestämmelse om detta, utgår jag också ifrån att de tekniska problemen skall lösas. Och det är väl svårt att säga att detta skulle betyda litet för besparingen innan man får en teknik som man verkligen kan lita på.

Sedan har det ju visat sig, herr Claeson, att man har mindre åtgång av varmvatten i exempelvis villor där man har individuell mätning – helt naturligt – än i flerfamiljshus. I den situation där vi befinner os, och där vi tycker att vi skall ta till olika åtgärder för att spara, har vi funnit att detta också är ett sätt att spara. Man blir ju inte uppmuntrad att spara när man ändå vet att kostnader går på en gemensam räkning. Då har man inte den stimulans som man har när man själv får bekosta förbrukningen.

Herr CLAESON (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Med anledning av vad fru Olsson i Hölö sade vill jag bara påpeka, att även om man får en bättre teknik när det gäller varmvattenmätare och annan utrustning för att mäta förbrukningen av varmvatten, el och gas i enskilda lägenheter, så är inte problemet löst. Det är inte där problemet finns, för som jag tidigare sade står de sammantagna kostnaderna för installation, avläsning och underhåll m. m. av den här apparaturen på intet sätt i rimlig proportion till de energibesparingar som kan göras.

Det finns säkerligen andra medel och andra metoder som gör att man kan stimulera ett enskilt sparande beträffande värme- och varmvattenhållning utan hela denna apparatur och detta kineseri som det kommer att bli fråga om, ifall man skall tvingas ha mätare i varje enskild lägenhet.

Herr HÅKANSSON i Trelleborg (s):

Herr talman! Mycket är redan sagt i debatten, och frågeställningarna är väl genomgångna, belysta och beskrivna. Det gör att jag kan begränsa mig, utan att ändå kunna lova att inte upprepa delar av det som redan är sagt.

Låt mig först konstatera att det råder en total enighet kring själva sakfrågan, nämligen att man skall spara energi. Men trots att det sedan mest är fråga om matematiska beräkningar, där samma enighet rimligtvis borde kunna uppstå, föreligger det inte någon sådan enighet i fråga om slutsatserna.

Får jag be, herr talman, att man studerar reservationen 2 vid civilutskottets betänkande nr 23 och jämför med det som utskottsmajoriteten har skrivit på s. 4. Gå också igenom det särskilda yttrande som har fått nr 2 och de olika källor som vi hänvisar till i det yttrandet. Det är värt ett sådant studium, tycker jag. Objektiva bedömare kan då konstatera intressanta ting som bör noteras.

För det särskilda yttrandet nr 2, som rör värmemängdsmätning, gäller att branschen i mycket vid mening – beställare, projektörer, entreprenörer,

Onsdagen den
28 april 1976

*Energhushållning-
en, m. m.*

förvaltare och konsumenter och granskande organ av olika slag – delar de tankegångar som yttrandet innehåller. Mot den bakgrunden har givetvis initiativrättens utövande diskuterats, och anledningen till att man nu har avstått från att föra fram frågan till ett förnyat ställningstagande av riksdagen har också angivits i yttrandet. Att majoriteten inte har tagit ett sådant initiativ minskar, som jag ser det, på intet sätt oppositionens ansvar för en onödig detaljreglering som de som har kunskaper på det här området betecknar som tveksam, för att inte säga till sin effekt försumbar.

Lotten kan ju inte lastas för det här vilket redan herr Claeson har utvecklat. I likhet med fru Olsson i Hölö hyser jag förhoppningar om den tekniska utvecklingen på området, men spareffekten är ju någonting helt annat, som inte är beroende av den tekniska utvecklingen.

Reservationen 2 är kanske av samma karaktär – sakfrågan gäller ett men principen någonting annat och kanske viktigare. Principen lyfter också fram ett par frågor som jag gärna vill ställa här: Hur långt i fråga om detaljer skall parlamentet egentligen gå? Skall vi här i kammaren ta ställning till avvägningar mellan vad som är experimentverksamhet och vad som för enkelhets skull kanske kan kallas för att besluta enligt praxis? Skall vi lägga oss i vad många uppfattar som goda rutiner, vilka har lett till i och för sig lika goda resultat? Att spara energi är vi helt ense om, men talesättet att man inte ser skogen för bara träd tycker jag i detta fall gäller för reservanterna. Träden är väl värda att vårda, men det anser jag att andra skall få sköta – i likhet med vad fallet är nu. Låt oss koncentrera oss på skogen!

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan i civilutskottets betänkande nr 23.

Fru OLSSON i Hölö (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag håller med herr Håkansson i Trelleborg om att vi inte skall sitta här i riksdagen och besluta i detalj. Men vi skall fatta sådana beslut, herr Håkansson, att de som handlägger ärendena kan göra det i enlighet med goda rutiner – som herr Håkansson sade. Och när vi behandlat ärenden under den senaste tiden har vi funnit att olika handläggare gör olika bedömningar. Det finns föreskrifter för behandlingen av ett ärende, men det tar man tillbaka i andra skrivelser.

Det är mycket på grund härav som reservanterna i reservationen 2 har tyckt att regeringen klarare skall säga ifrån hur man skall se på dessa saker. Man vill ha en mera generös bedömning från handläggarna för att kunna pröva nya tekniker och inte vara så låst i gamla värderingar när ett ärende skall prövas. Och, herr Håkansson, när man märker sådant är det ju viktigt att ta initiativ för att få bedömningar och beslut som står mera i överensstämmelse med vad vi tidigare har uttalat här i riksdagen.

Herr HÅKANSSON i Trelleborg (s) kort genmäle:

Herr talman! I sak är fru Olsson i Hölö och jag överens, men jag menar att vi måste reservera förstärkningsorden för sådana sammanhang där det finns orsak att använda dem – på samma sätt som vi måste bevara respekten för parlamentet och inte urholka värdet av de beslut som här fattas genom att upprepa samma sak utan ändringar. Vi är överens om att grunden för regelskrivningen och de normer som skall gälla redan finns. Om reglerna tillämpas annorlunda i sista ledet, så att säga, så förutsätter jag att det korrigeras av dem som ligger mellan parlamentet och brukarna.

Herr EKINGE (fp):

Herr talman! I betänkandet nr 43 behandlar näringsutskottet regeringens förslag om anslag till AB Atomenergi för det kommande budgetåret.

I motionen 2259 har jag framhållit att Studsviksanläggningens basresurser i dag inte är utnyttjade fullt ut. Därför finns det möjligheter att låta Studsviksanläggningen expandera. De befintliga basresurserna ger nämligen möjlighet till en utökning av antalet anställda med ca 500. En expansion i Studsvik är så mycket mer angelägen som Nyköpings kommun kommer att drabbas av en betydande avtappning av arbetstillfällen genom den beslutade nedläggningen av flygflottiljen F 11. Det råder heller inget tvivel om att fortsatta forskningsinsatser behövs såväl inom energiområdet som inom miljöområdet i stort.

Studsvik utnyttjas ju redan i dag för viktiga uppgifter i naturvårdsverkets regi. En utbyggnad av den verksamheten ligger – såvitt jag förstår – helt i linje med Studsviksanläggningens möjligheter. Därför vill jag bara slå fast att om vidgade forskningsinsatser på natur- och miljövårdens område kommer till stånd, är Studsviksanläggningen en mycket bra plats för förläggning av sådan forskningsverksamhet.

Vidare är det uppenbart – det har sagts tidigare i dag – att den fortsatta forskningen måste komma att omfatta även alternativa energikällor samtidigt som forskningen måste fortsätta när det gäller att klarlägga säkerhetsproblemen kring kärnkraften. På de här områdena har Studsviksanläggningen utomordentliga möjligheter att göra fina insatser. Och därför finns det anledning att understryka Studsviksanläggningens kapacitet när det gäller den fortsatta forskningsverksamheten på hithörande områden. Även om sådan forskningsverksamhet fordrar befattningshavare med viss kompetens, kan man ändå räkna med att en utvidgning av verksamheten kommer att medföra behov även av annan personal.

Näringsutskottets socialdemokrater och moderater avvisar motionen med hänvisning till Studsviksutredningen och de direktiv som industriministern givit utredningen, nämligen att utredningen bl. a. bör undersöka vilka åtgärder som kan vidtas för att öka flexibiliteten vid företaget.

Folkpartiets och centerpartiets representanter i utskottet har emellertid reserverat sig mot skrivningen och framhållit att Studsviksutredningen

Onsdagen den
28 april 1976

*Anmälan av
interpellation*

bör få i uppdrag att undersöka möjligheterna för en omorganisation av AB Atomenergi, varvid verksamheten vid Studsvik bör kunna breddas till att omfatta nya områden, såsom forskning rörande alternativa energikällor, energihushållningen inom industriella processer och inom transporter och byggnader.

Vidare sägs i reservationen att det är angeläget att Atomenergi ges möjligheter att i tid anpassa verksamheten till marknaden och till de nya behov som kan uppkomma. Reservationen mynnar ut i ett bifall såväl till min motion som till motion 2274 av herrar Tage Sundkvist och Gösta Karlsson i Mariefred.

Samtidigt som jag uttalar förhoppningen att Studsvik verkligen skall få de här vidgade möjligheterna till utökning av sin verksamhet, ber jag att få yrka bifall till reservationen nr 2 vid näringsutskottets betänkande nr 43.

Slutligen vill jag också, herr talman, helt kort, uttala vår tillfredsställelse över den behandling som motionerna om elförsörjningen på Gotland fått i näringsutskottets betänkande nr 46. De här två motionerna, dels nr 837 av herr Henmark och mig, dels nr 1768 av herr Gustafsson i Stenkyrka m. fl., tar upp de svårigheter som drabbat och drabbar Gotlands elkonsumenter i jämförelse med motsvarande elkonsumenter i Mellansverige. Nu säger utskottet att det – mot bakgrund av de uppgifter som föreligger – utgår ifrån att regeringen snarast kommer att ta ställning till hur Gotlands elförsörjning på längre sikt skall ordnas, och utskottet finner det angeläget att man eftersträvar en utjämning av de prisskillnader som råder mellan Gotland och fastlandet. Detta föreslår utskottet att riksdagen med anledning av de nämnda motionerna skall ge regeringen till känna.

Eftersom utskottet är enigt om detta finns det för mig bara anledning att uttala vår tillfredsställelse över utskottets skrivning. Jag yrkar bifall till näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 46.

På förslag av herr andre vice talmannen beslöt kammaren att uppskjuta den fortsatta överläggningen om dessa betänkanden samt behandlingen av på föredragningslistan återstående ärenden till kl. 19.30.

§ 5 Anmälan av interpellation

Anmäldes och bordlades följande interpellation som ingivits till kammarkansliet

den 27 april

1975/76:175 av herr *Börjesson* i Falköping (c) till herr finansministern om utformningen av skatteförfattningar:

Som vårt nuvarande skattesystem är utformat har det stora flertalet

medborgare stora svårigheter att känna till de olika skattelagar och förordningar som gäller på taxeringsområdet. Många medborgare måste därför anlita sakkunnig hjälp vid upprättandet av självdeklaration, speciellt de som driver rörelse, stor eller liten. Det är föga tillfredsställande att vi skall ha en skattelagstiftning som är så tillkrånglad att endast s. k. experter behärskar den.

Den medborgare som är hänvisad att på egen hand söka klara av sin deklaration riskerar många gånger, såvida han inte besitter de kunskaper som de s. k. experterna har, att göra sig skyldig till felaktigheter som kan ha icke önskvärda konsekvenser.

Det får inte vara så, som det är nu, att den skattskyldiges möjligheter att få större avdrag ökas i förhållande till den sakkunskap som vederbörandes deklara-tionsmedhjälpare besitter. Den enskilde medborgaren kan inte, av förklarliga skäl, besitta de kunskaper som erfordras för att klara av en deklaration, såvitt det inte är en s. k. ren lönedeklaration. Detta förutsätter nämligen att vederbörande deklara-nt är väl bevandrad i skattelagarnas alla labyrinter med därtill hörande prejudikat av olika slag.

För den som strävar efter att upprätta sin självdeklaration så ärligt och riktigt som möjligt – och det är det stora flertalet – bör det framstå som önskvärt att vi får en skattelagstiftning så utformad att den blir begriplig inte bara för skatteexperter utan också för vanliga medborgare, som inte har någon direkt sakkunskap på området.

Jag är medveten om de svårigheter som föreligger när det gäller att skapa skattelagar och förordningar som är så enkla i sin utformning att de kan tydas även av icke taxeringssakkunniga, men målsättningen bör vara denna. Det får absolut inte vara så att en deklara-nts skatteböroda delvis blir avhängig den sakkunniga hjälp vederbörande erhåller. Om så är förhållandet är det i högsta grad betänkligt och rubbar tilltron till rättssäkerheten i vårt land.

Det borde vara ett riktmärke i det fortsatta skattelagstiftningsarbetet att vi får en skattelagstiftning så utformad att medborgarna i större utsträckning än vad som nu sker kan upprätta sina egna deklara-tioner. Det skulle då bli större möjligheter för taxeringsmyndigheterna att utföra sitt granskningsarbete, och antalet felaktiga deklara-tioner skulle minska. För den enskilde medborgaren ter det sig ofta som en "snårskog" av lagar och författningar på taxeringsområdet, och han känner sig i de flesta fall både förvillad och osäker.

Det kan inte vara rimligt att en deklara-nt som normalt borde kunna upprätta sin självdeklaration på egen hand måste anlita sakkunnig hjälp för dryga kostnader. Inte heller kan det vara tillfredsställande att vederbörande deklara-nt erhåller större avdrag bara därför att han lyckats anlita en medhjälpare som är väl bevandrad i avdragsrättens många gånger stora mysterium.

Önskvärt är att man i det fortsatta lagstiftningsarbetet på hithörande område – och även f. ö. när det gäller utformningen av taxeringsförordningar

Onsdagen den
28 april 1976

*Meddelande om
frågor*

o. d. – tillser att dessa lagar och förordningar, utan att rättssäkerheten därvid eftersättes, utformas på ett sådant sätt att de blir lättfattliga och begripliga, att vi med andra ord får en skattelagstiftning inte bara för taxeringsexperten utan även för "vanliga" medborgare. Jag tror mig därmed tolka ett önskemål om enklare och mer lättförståeliga skattelagar och taxeringsförordningar som säkert delas av det stora flertalet deklareranter.

Med stöd av vad jag här anfört hemställer jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för finansdepartementet rikta följande fråga:

Vill finansministern medverka till att i det fortsatta skattelagstiftningsarbetet skattelagar och taxeringsförordningar utformas på ett sådant sätt att tolkningssvårigheter undviks och lättförståelighet uppnås utan att därmed rättssäkerheten eftersätts?

§ 6 Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställes

den 27 april

1975/76:325 av herr *Olsson* i Edane (s) till fru statsrådet *Hjelm-Wallén* om åtgärder mot vandalisering av skollokaler:

I Värmland och i synnerhet Karlstadsregionen har vi under det senaste halvåret upplevt en oroande vandaliseringsvåg av skolor och skollokaler. Vandaliseringen ger intryck av att ha gjorts av någon eller några skoltrötta elever eller f. d. elever.

I SIA-propositionen ges föreningslivet och samhället i övrigt stora möjligheter att komma in på skolorna, och den samlade skoldagen är tänkt att genomföras fr. o. m. läsåret 1978/79.

Vill statsrådet medverka till att åtgärder sätts in för att begränsa vandaliseringen av skollokalerna?

den 28 april

1975/76:326 av herr *Danell* (m) till herr bostadsministern om innehållet i demonstrationsfilm om Sveriges mark- och bostadspolitik:

Inför HABITAT-konferensen om boende- och bebyggelsefrågor i Canada sommaren 1976 har ett svenskt demonstrationsobjekt i bostadsdepartementets regi med en film producerats. I filmen förekommer enbart socialdemokratiska kommunalpolitiker som ger en ensidig socialistisk bild av svenska kommuners mark- och bostadspolitik. Mer än hälften av landets kommuner har borgerlig majoritet men saknar representation i filmen.

Anser bostadsministern att den svenska filmen inför HABITAT-konferensen ger en objektiv bild av hur landets kommuner bedriver mark- och bostadspolitik?

Onsdagen den
28 april 1976

*Meddelande om
frågor*

1975/76:327 av herr *Börjesson* i Falköping (c) till herr socialministern om åtgärder mot för hög bullernivå i nöjeslokaler:

Till de många faror i arbetsmiljöer som hotar människorna hör den höga bullernivå som t. ex. olika maskinparker kan åstadkomma. Men bullerskador förekommer också i andra sammanhang. Jag har i motioner och interpellationer pekat på den höga bullernivå som kan noteras i diskotek och andra nöjeslokaler som frekventeras framför allt av ungdom. Jag har efterlyst kompletteringar i nu gällande bestämmelser för att skydda de personer som vistas inom dessa lokaler. Det inträffar ju också då och då att s. k. popsångare besöker vårt land för framträdanden. Helt nyligen upplevde vi ett sådant besök i Stockholm. Av tidningsuppgifter framgick – i både text och bild – att poliser som hade att se till att ordningen upprätthölls var rustade med hörselskydd, uppenbarligen för att skona sina öron för den bedövande ljudstyrkan i samband med uppträdandet. Enligt samma tidningsuppgifter var det första gången polisen hade försetts med hörselskydd under ett uppdrag av det här slaget. Den mycket stora publiken bestående av tonåringar löpte självfallet lika stor risk för hörselskador som polisen och annan personal vid denna tillställning. Man frågar sig vilka myndighetspersoner som övervakade att bestämmelserna angående bullernivån följdes vid detta tillfälle liksom vid andra liknande tillställningar.

Med hänvisning till vad jag här anfört vill jag ställa följande fråga till herr socialministern:

Anser statsrådet att gällande bestämmelser om den tillåtna bullernivån följs på ett tillfredsställande sätt på diskotek och i liknande nöjeslokaler eller vill statsrådet medverka till att skärpta regler aktualiseras då bullernivån i många fall helt uppenbart överstiger den tillåtna nivån? .

1975/76:328 av herr *Johansson* i Skärstad (c) till herr försvarsministern om de värnpliktigas reseförmåner:

Sedan en tid tillbaka har värnpliktiga möjligheter att resa mellan hemmet och förbandsorten med tåg för 10 kr. Den värnpliktige har kunnat lösa färdbiljett vid stationen för omedelbar avresa.

För några månader sedan gjordes enligt bekräftade uppgifter en överenskommelse mellan försvarets civilförvaltning och statens järnvägar innebärande att de värnpliktiga för erhållande av sådan tiokronorsbiljett måste lämna in beställning åtskilliga dagar i förväg.

Denna nya ordning vållar en rad olägenheter för de värnpliktiga, medan det tidigare systemet förefaller betydligt enklare och smidigare. Med hänvisning härtill vill jag till herr försvarsministern rikta följande fråga:

Vilka skäl kan förebäras för ändringen av villkoren för lösande av tiokronorsbiljett för värnpliktiga innebärande att den värnpliktige numera måste förhandsbeställa färdbiljett mot att tidigare ha kunnat köpa motsvarande biljett direkt vid avfärden?

Nr 111

Onsdagen den
28 april 1976

*Meddelande om
frågor*

1975/76:329 av herr *Johansson* i Skärstad (c) till herr kommunikationsministern om bättre postservice för handikappade:

För handikappade personer som bor i villor kan det vara förenat med stora svårigheter att hämta posten, eftersom denna avlämnas i brevlådan vid gatan. Enligt min mening bör postverket i sådana fall lämna posten i lägenheten.

Är statsrådet beredd medverka till en sådan förbättring av postverkets service att handikappade personer kan erhålla posten i lägenheten?

§ 7 Kammaren åtskildes kl. 17.55.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert